

SPOMPONII M.
LÆ DE SITV ORBIS
LIBRI TRES.

Vnà cum auctario Petri Ioannis Oliuarij Valen-
tini, instauratione totius libelli & castigatione
perquam multorum locorum, insertis quo-
que locis plerisque in eodē libello desideratis.

AD
CAROLVM LOTHARINGVM
CARDINALEM.

PARISIIS,
Apud Iacobum Keruer, in via Iacobęa
sub duobus Gallis.

1557.

CVM PRIVILEGIO.

Extraict du priuilege du Roy.

IL est permis à Iacques Keruer Libraire iuré en nostre Vniuersité de Paris, d'imprimer ou faire imprimer tant de fois qu'il luy plaira, vendre & distribuer ce present liure intitulé, *Pomponij Mela de situ orbis libri tres, vna cū auctario Petri Ioannis Oliuarij Valentini instauratione totius libelli & castigatione perquam multorum locorum insertis quoque locis plerisque in eodem libello desideratis.* Et defenſes estre faites à tous Libraires, Imprimeurs & autres de quelque estat & qualité qu'ilz soient, de n'imprimer ny faire imprimer, exposer en vente & debiter, ny distribuer autres que ceux que ledit Iacques keruer auroit fait imprimer, iusques au temps & terme de six ans, à compter du iour & date de la premiere impression qui en sera faite sur les peines contenues audict priuilege. Et qu'en mettant en brief au cōmencement ou à la fin dudit liure le contenu dudit priuilege, il soit tenu en telle vertu & effect que s'il y estoit expressement & particulierement signifié, sauf que si aucuns vouloient pretendre que ce brief ne contint verité, sera tenu ledit Iacques keruer en bailler copie aux despens desdictz demâdeurs, & ce par deuant le Preuost de Paris ou son Lieutenant, & non ailleurs.

Donné à Paris, le vingtseptiesme de Iuillet, mil cinq cens cinquante & six, apres Pasques. Et de nostre regne le dixiesme.

Par le conseil.

De Courlay.

REVERENDISSIMO AC
ILLVSTRISSIMO D. D. CAROLO
à Lotharingia S. R. E. Cardinali amplissimo
P. Ioannes Oliuarius Valentinus. S. D.

Vm ex longa peregrinatione Lutetiam Parisiorum reduſſem, Carole à Lotharingia cardinalis ac princeps clariffime, tenerèq; magno videndi tui deſiderio, ſæpe mecū cogitaui, & de induſtria reluctatus fui, vtrum ſatius eſſet, ac pro dignitate ac grauitate celsitudinis tuæ, & officio erga te meo, ſalutarem te tantum verbis, an præmiſſo munuſculo aliquo tibi non inuocundo captarem mihi occaſionem audacius te inuiſendi. ab his enim duobus deterrebant me cum amplitudo ſingularis tuæ, & autoritas propè diuina, tum etiam meritorum tuorum inaudita planè magnitudo, quorum omniū vix particulā vel hæc mea exigua ac remiſſa dictio, vel ſtylus humilis aſſequi poterāt: reſtiti aliquamdiu & me ipſum collegi. Sed cum intelligerem me mihi ipſi tantam felicitatē inuidere, perfricui frontem, & ieci prorsus aleam ſubiturus multorum iudicium, eorum præſertim, quos ſentiſſe, neque inuidia, minus aliquo animi morbo facile perturbari poſſe, vt ſunt Perſi & huiusmodi viri doctiſſimi, qui omnia prius examināt, librant, atque expendunt, quàm iudicent. quamquàm vnum hoc me planè recreabat, & maximam ſpem faciebat, fore, vt ſi quando hoc genus vituperatorum in me vel verbis vel ſcriptis debacharetur, te propugnatore potentiſſimo pertimeſceret & planè obmuteſceret. Cæterū cum hæc in celeberrimi nominis tui gratiam animo ſtatuerem meo, & incredibili atque inuſitata patrociniſ tui ſpe à ſolitudine iſta liberarer, commodum viſum fuit, auctarium quoddam meum in Mela geographiam perinde atque Xeniolum, & illud perquam

um præstantissimæ D. T. consecrare, quo duce eandem intre-
ac audacter saluarem. Opus est summo atque quotidiano ami-
corum meorum conuitio Colonia inceptum, Traiecti batavorum con-
tinuatum, & tandem Lutetiæ Parisiorum absolutum, & inde à no-
uis amicis planè extortum: argumentum quoque est. si quod aliud,
vel plausibile vel gratum, plurimum habens oblectamēti, & quod
facile studiosos ad sui lectionem pertrahere videatur. Igitur hoc in
Melam auctarium animū erga te meum aliqui tibi ab hinc multis
annis deditissimum ostensurum est. eritque & candoris & officij
erga te mei signum vel maximū, & benignitatis erga me tuæ, qua
superioribus annis me ornasti perquā iocunda recordatio. Quod si
huic labori meo honestissimorum ac grauissimorum virorum iudi-
cio quicquam tribuendum fuerit in R. D. T. transferendum erit, cu-
ius vetustissima ac egregia nobilitate cum imperatorum tum re-
gum, victurus, est magnum est profecto, & ut dicam rarū, rempub.
aliquam initio optime instituere, at illud singulare atque inauditū,
nescio an dicam propè diuinum existimarim, eandem in eo statu cō-
seruare. Neque aliter puto mihi contigisse in hac mea editione. pe-
peri inquam illam quam toties parturiri, cuius nomen propugnare
ac conseruare minimè potueram, nisi acceptione patrociniij tui. &
fecissem, crede mihi, abortum: nisi ea spe peperissem. Dabitur hoc
splendori non modo maiorum tuorum, qui præclarissimis rebus ge-
stis immortales sunt & perpetuo erunt, sed & tuo, qui non solum
non degeneraueris ab illorum gloria, sed potius eandem auxeris ac
latissimè propagaueris, vsque adeo, ut maius fuerit, quod tu de tuo
adiiecisti, quàm quod illi reliquerunt, referre possem maiorum tuo-
rum res præclare gestas, sed quia illæ illustriores sunt, quàm ut pos-
sint à me explicari in præsentia omitto. Tantum hoc à Reuerendis-
sima ac Illustrissima D. Tua impetrare optarim, ut hanc meam lu-
cubratiunculam non graueris in patrocinium recipere tuum seruet
D. Opt. Max celsitudinem tuam, atque ad auspiciatissimos & fe-
licissimos prouehant successus. Lutetiæ Parisiorum. 7. Idus
Octobris. I 5 5 6.

INDEX TRIVM LIBRORVM

Pomponij Mellæ Cosmographi, de Siru orbis.

Abdera oppidum	36	ægypti mira	33	africæ populi plures	22
Abdera Hispaniæ	74	ægypti descriptio	32	africæ ignobilis terra	24
Abdos oppidum	47.56	ægyptus imbrü expers ibi.		africæ minoris descript.	27
Abyla mons	24.74	ægypti fertilitas omnium maxima		agatha oppidum	70
abrotanum oppidum	28	ægyptij Macrobij	33	agathyrsi populi	51
absyrtis insula	80.	ægyptiorum mores erga mortuos	33	agathyrsi corp ^o pinguis	53
abforos insula	ibidem	ægyptiorum pietas ibidem		aiacis sepulchrum	47
academici nihil affirmant	46	ægyptij animalia colunt ibi.		albani populi	58
acanthos oppidum	56	ægyptiorum reges ibid.		albiganum oppidum	65
acarnaniæ descriptio	59	ægyptiorum vetustas ibid.		albion victus ab Hercule.	70
acesines fluius	102	ægyptiorum urbium viginti milia	ibidem	albis fluius	93
achaia oppida	59	ægipanes quales	22.31	aleria	80
achaia regio	ibidem	ægos fluius	56	alexandriæ magni patriæ	58
achæi populi	50	ænaria insula	80	alexander ubi Darium superavit	41
achelous fluius	60	ænones æneæ urbs	56	alexander ubi cum Persis pugnarit	48
acherusia specus	48	æolis regio	17	alexander ubi contra Tyrios	40
achillea insula	78	æolidis descriptio	46	alexandria Aegypti oppidum	33
achiuorum bellatium statio.	46	æolidis insule & carum nomina	80	alon oppidum	73
acragas	80	ære quidam se exornant aurum spernentes	106	alope oppidum	59
acritas promontorium	60	æsculapii Epidauri templum.	60	alope peconesus oppidum	56
acroaton oppidum	57	æstria insula	80	aloros oppidum	58
acronius lacus Rheni	91	æstus maris quid	84	alpes vsque in Thraciam penetrant	66
acrorinthus	60	æthiopia	17	alpheus fluius & oppidum	60
action oppidum	ibidem	æthiopicum mare	22	alpium descriptio	65
adiabene regio quæ Syria	38	æthiopie descriptio	110	altinum oppidum	64
adria castellum	65	æthiopes populi	110	amanus mons	40
adriaticum mare	20	æthiopes Hesperii	111	amanoides promontorium	
adrimitios campus	46	æthiæ montis descriptio	80	ubi iaceat	41
adrobicum oppidum	86	ætolia	59	amardi populi	98
adæ insula	80	ætolorum colonie	46	amazones ubi	17
adæ insule	61	africæ descriptio sumaria.	22	amazonum regna	50
adæ insule	61	africæ termini	ibidem	amazonum castra	49
adæ insule	61	africæ particularis descriptio	24	amazonici montes	50
adæ insule	61	africæ quæ pars fertilis, & quæ non	22	amazones Sauromatide.	95
adæ insule	61	africæ astatibus iestatur ibi.		amazones potitæ asia	45
adæ insule	61	africæ prouinciæ quæ.	ibidem	ambracia oppidum	60
adæ insule	61	africæ maria	ibidem	ambracius sinus	ibidem
adæ insule	61	africæ prouincia	27	amyclæ oppidum	59
adæ insule	61	africæ maris insule	79	amyfon oppidum	49
adæ insule	61			amysus fluius Germa.	93

monis oraculum	30	apenninus mons	64	Aria insula marti sacrata	78
mpelusia promontorium.		aphrodisium promontoriū		ariadnes amor	79
24.111		44		ariane regio	17
amphiarai fanum vbi	59	aphrodisium oppidum	65	arimaspi vnoculi	58
amphilochij	60	apis bos qualis	33	ariminum oppidum	65
amphipolis	56	apollonia magna	08	armenii populi	17
ampla castellum	24	apollonia Istriz op.	56.61	armeniz pilæ	43
ampfaga fluuius	26	apollinis promontoriū	27	armenæ locus	49
ana fluuius	85	apollinis fanum & oracu-		armorum ignari vbi	94
anas fluuius	73	lum	43.59	arrichi populi	50
anaximandri physici patria		apollinis Branchidæ oracu-		arsenaria oppidum	26
45		lum	45	arsinæ oppidum	109
anchialos oppidum	55	apollinis Patarci orac.	43	artabri populi	86
ancona oppidum	65	apollinis Didymi orac.	45	artemisiæ reginz opus	44
ancus fluuius	26	apollinis Clarij fanū ibidē		arundinum magnitudo mi-	
andromeda à Persæo serua-		apollinis apud Hyperbore-		randa	105
ta	38	os cultus	94	arusaces fluuius	106
androphagi populi Scythiæ		appuli populi	64	aryanda oppidum	44
102		aquileia oppidum	64	arympei pop. iustiss.	50
andros insula	79	aquitania prouincia	91	ascalon oppidum	38
anemurium promotorium		arabia regio	17	ascanium Aenææ filiū à Gre-	
42		arabia Eudaimon	105	cis captum esse	46
animam immortalē asseren-		arabia oppidum	105	asæ populi plures	17
tes	55	arabiæ regiōis descriptio	37	asæ summa descriptio	16
animalia nociua vbi essē nō		arabiæ fertilitas & odores		asæ descriptio particularis	
possint	81	ibidem		32	
animalia bruta Egypti lu-		arabicus sinus	103.105	asæ termini & figura	16
gent. & sepeliunt	33	arados insula	40.78	asine insula Sporadum	79
animalia vbi nefas occide-		arati poëtæ monumentū	41	asine adriatica	80
re ibidem		arauario fluuius	70	asine oppidum	60
animalibus nō vefcentes	30	arauasio oppidum ibidem		asineus ager	ibidem
anio fluuius	65	araxus fluuii descriptio	95	aspendens collis & oppidum	
annibalis scalæ	73	araxos promontorium	60	43	
antandrū vnde dictum	46	arcadiæ descriptio	59	asirii populi	17
antæi oppidū & promonto-		archesilai Academici patria		asson oppidum	43
rium ingens	24	46		asta	35
antæi regnū & imago	112	archias Megarēsiū princeps		astaboras Nili locus	82
antedon oppidum	59	Chalcedona condidit		astacon oppidum	48
antenor	64	48		astigi oppidum	73
antibarani populi	17	ardea oppidum	65	astapus Nili locus	32
antichthones populi	6	aræ Philenorum	28	asticla oppidum	79
antichthones qui	ibidem	arelate oppidum	70	astyra	46
anticyza oppidum	60	arecomici Galliæ populi ib.		astures populi	86
antiochia oppidum	38	arethusæ fons ex Alpheo	80	atacini populi	70
antipolis	70	argi oppidum	60	atax fluuius	ibidem
antissa oppidum	78	argyre insula	103	atarnus fluuius	65
antium oppidum	65	argolicus sinus	17	athenæ oppidum	59
antronia oppidum	59	argolis regio	56	athenarum portus	60
anthropophagi populi Scy-		argos oppidum	ibidem	atheniensium in mari certa-	
thiæ	53	argo nauis vbi facta	ibidē	men	42.160
antros Garūnæ insula	90	aria	17	athenopolis oppidum	70

castreū promōtor.	58	castius mons	37.107	chelidoniz insula & earum nomina	78
andari populi	17	castanea oppidum	58	chelonates promontor.	60
andidum promōtorū	27	castor & Pollux Dioscuriā condiderunt	50	chelonophagi	107
canopicum Nili ostium	33	castra cornelia	27	chemnis insula natans	32
canopos insula	78	castrum nouum	65	cherronesus oppidum	52
canopus Menelai gubernator	ibidem	cathabathmos	30	cherfonesus peninsula	56.60
canna Æolidis oppidū	46	cataraetes fluius	43	chios insula	78
cantabri populi	86	cathon insula	79	chymera in Lycia	48
candæi populi	105	catina oppidum	80	cyse insula	105
canusium oppidum	65	cato vbi se peremerit	27	cyaneæ insulæ	78
cappadoces populi	17	carblepas fera	111	cyanos insula	79
caphareum promōtor.	79	caunus oppidum	44	cicyneton	79
capitibus carentes	31	cavara populi	70	cyclades cur insulæ	79
capraria insula	80	caucasus mons	43	cyclopes vbi	80
capreæ insulæ	ibidem	caucasij populi	ibidem	cicones populi	56
caprullon portus	56	caucasi montes	50	cydna oppidum	58
capua oppidum	64	caulonea oppidum	65	cydnus fluius	41
cara vel Carræ oppidū	109	cecina oppidum.	65	cydon oppidum	79
carambis promontor.	49	cædis ex pertem esse vbi op probrium	53	cygnum oppidum cur dictū	
carbania insula	80	celaduse insula	80		
carcinites sinus	52	celandus fluius	85	cilicia regio	77
carcine oppidum	ibidem	celendris oppidum	42	ciliciz descriptio	48
cardia oppidū Europæ	56	celtæ populi	90	cilices populi	40
caria regio	17	celtici populi	85	cyllene oppidum	60
caria portus	55	celticum promontor.	ibid.	cy llenius mons	9
cariz descriptio	44	cencheræ oppidum	60	cymbri populi	33
cariz portus	ibid.	centuripinum oppidū	80	cyme oppidum	46
cares belli amantes	ibid.	cephalenia insula	79	cyme dux amazonum.	ibid.
earum incerta origo	ibid.	cepæ oppidum	50	cymira castellum	40
carystos oppidum	79	ceramicus sinus	44	cymonis ducis cōtra Phœnicias & Persas naualis pugna	42
carmanij populi	104	ceraunij montes	50.60	cimmerius Bosphorus.	6.52
caro contusa quibusdā pro farre	76	cerasus oppidum	49	cimmerij	17
carne vbi nō alatur.	23.101	cerberus vbi ex inferis tractus	48	cimmerium oppidum	50
carni populi	64	cercasorum oppidum	32	cimolis oppidum	49
carpathos oppidum	80	cercetici populi	50	cinyps fluius	28
carpathium mare	ibid.	cercinna insula	79	cyanos oppidum	59
cartenna oppidum	26	cereris in Sicilia tēplū	80	cynofema sepulchrum Hercubæ	56
carthago Africæ, & illius potentia	27	cereris Eleusinæ tēplū	59	cynotum promontoriū	44
carthago Hispaniæ	74	ceruaria locus	71.73	cinnami copia vbi	109
cartheia oppidum	ibidem	cafareia quondam Iolopidum	26	cion oppidum	48
caspij populi	98	cethis	107	cyparissus oppidum	60
caspij montes	50	chalcedon	48	cyparissus sinus	ibidem
caspij maris descript.	17.98	chalcis oppidum	79	cyprus insula	78
caspius sinus	99	chalcis insula	79	cypsella oppidum	56
caspiiani populi	17	chaldæi populi	107	ciraua oppidum	78
caspiæ pilæ	43	chalybes	49	circei	65
castandria oppidum	58	charybdis	80	circes domus	ibidem
castriterides insulæ	101				

INDEX.

cyrenaica provincia	30	corcyra nigra	84	demosthenes vbi mortuus	
cyrene provincia	22	cordynia	58	79	
cyrenaicorū viuetū rit ⁹	30	corduba oppidum	73	derbices	98
cyrene oppidum	ibidem	corycos oppidum	41	derris oppidum	58
cyrrha oppidum	60	corycius spec ⁹ insignis. ibi.		deua oppidum	86
cyrrha oppidum	26	corina oppidum	45	dianium insula	80
cyrus fluuius	99	corinthus oppidum	60	dianę Pergeę templum	43
cistena oppidum	46	corij	107	dianę Ephesę templum à	
citharistes oppidum	70	coraelius Nepos	99	quibus conditum	45
cythera insula	79	corfica insula	80	diarrhytus Hippo.	27
cytheron mons	59	corfita; populi	17	distynna	79
cythoros Phryxi filius	50	cos insula	78	didyme insula	80
cythmos	79	coffa oppidum	65	didymi Apollinis ora culum	
cyzicū oppidū, & à quo.	48	cosura insula	80	45	
cyzici regis interitus	ibid.	couini currus	102	dies vbi sex mensum	98
clampetia oppidum	65	cragus mons	43	diogenis cynici patria	49
clarj Apollinis fanum	45	crete insula	79	diomedis patria	56
claterna oppidum	65	creufis oppidum	60	diomedia regio	80
clazomena oppidum	45	crise	79	diomedis turris	56
cleona oppidum	54	crya promōtorium	44	dionysia insula	79
cleornia	65	Κεῖς μέγιστον scythicū	52	dionysopolis	55
clodianum oppidum	73	Κεῖς μέγιστον Cretę promō-		dioryges alueus	109
clupea oppidum	28	torium	79	dioscurias oppidum	50
enemides oppidum	59	crocodilus animal	32	dyrrhachium oppidum	60
coamani populi	17	cronna oppidum	49	discheri populi	49
codanus fin ⁹ Germanię	93	croto	65	dodonei louis templū	59
codanonia	102	crunos portus	55	doris	ibidem
coe Syria	38	cumæ	105	doricos locus	56
ceelos portus	56	cumæ oppidum	65	διδυμος ἀγῖμας	52
cœneum promōtorii	79	cuneus ager promont.	85	druidę	90
cœcinum	65	cupra oppidum	65	dulbritrania oppidum	111
colchi populi	48.50	cuteletos insula.	72	dulichium insula	79
colaca oppidum	109	D		durias fluuius.	73
colox promontoriū	ibidē	D Assurethę	60	durius fluuius	85
colophon oppidum	45	dahę populi	20.96	E	
colubraria insula	81	Damascene regio.	38	Easo fluuius	86
columna regia	65	Danubius fluuius	52.61.93.	Ebora castellum	85
columnę Herculis	24.74	danubij ostia	52	Ebore abundantes	112
comageni populi	17	dardania oppidum	47	Ebrietas ex seminibus in ig-	
comata Gallia	90	darius vbi ab Alexandro fu-		nem coniectis	55
comari populi	17	peratus	41	Ebusos insula & oppidū	81
concordia ciuitas	64	daschylos oppidum	48	echidnon oppidum	59
cōcubitus cōmunis vbi	31	dauni populi	64	echinades insula	79
confilinum	65	deceatuum oppidum	70	egathes insula	ibidem
cophes fluuius	105	decumani populi	ibid.	egnatia oppidum	65
copos portus	58	dædali opera vbi	79	elca	46
corocōdama peninsula	50	delos insula	ibidem	electrides insula	80
coraxici montes	ibidem	delphi oppidum	59	elephantis oppidum	32
coraxicus mons	99	delta oppidum	32	elephantum vsus vbi	105
coraxi populi	50	demetria oppidum	59	elcus Hellesponni finis	56
corcyra	79	democriti Phisici patria.	56	eleusin sacra Cereri	59

INDEX.

Elisberni vicus	71	Europæ sinus maximi	ibi.	91	Flumen auri & gemmarum
Elis regio	59	Europæ prouincię	ibidē		Ferax
elufaberris	90	eurotas fluuius	60		fons Solis diu rigens, noctu
emerita oppidum	73	euthane oppidum	44		feruens
endymion à Luna amat	45	euxinus pontus	6		fons extinctas facies redac-
eniochę	17	euxinus olim axinus	48		cendens
enna oppidum	80	exampeus fons	52		fons in quo visuntur iacta I
eoum mare	16				Alpheum amnem
ephefus oppidum	45				fons salissimus
ephesiæ Dianę templū ibid.					formicę ingētes aurum fer
epidamnus oppidum	60	Faneftis colonia	65		uantes.
epidaurii populi	ibidem	Fœminę vbi dominētur	33		formiæ oppidum
epidaurus oppidum	ibid.	Fœminarum cum viris eadē			fortunatæ insulæ
epigoni populi	45	exercitia	50		forum iulij Colonia
epirus	59	fœminæ vbi militiam exer-			fossa Mariana
equinos pedes habētes	102	ceant	ibidem		ibidem
equorum ferax terra	73	fœminæ equestre prælium			fratres montes septem
erastius fluuius	60	exercentes	ibidem		frentani populi
eressos oppidum	78	fœminæ quę nō fert, sed la			fretum quid sit
erethria oppidum	79	queis hostes cōficiūt ibi.			fretum quondā vbi nūc ter-
erginus fluuius	55	fœminas cum maritis sepe-			ra, eiusdem rei signa
ericusa insula	80	liri vbi maximū decus	55		fundi oppidum
erymanthus fluuius	59	fœminæ vbi humeris onera			funera læta vbi
erythia insula	101	virī autem capitibus ex-			funerū consuetudo mira
erithię regis monumētū	105	cipiant	33		funerum curatio
eryx mons	80	fœminæ nupturæ vbi se lo-			ibi.
elis fluuius	65	cent ducendas, aut venū			furtum quidā ignorant
essedones populi	51	se exponant	55		
essedones parentum defun-		fœminas deformes q̄ ducat			
ctorum edunt corpora.		vbi mercede q̄rantur ibi.			
52		fœminę vbi non nubant, ni-			
essedones parentum capita		si prius hostem intereme-			
auto incincta pro poculis		riant	50		
gerunt	53	fœminæ vbi cum viris bella			
essedones funera parentum		ineant	97		
celebrant	52	fœminę sine viris concipien-			
etessa	46	tes	111		
eubœa insula	79	fœminarū tantū insula ibi.			
eudæmon Arabia	108	fœminæ se propter maritos			
eudoxus	110	perimētes	55		
euenos oppidum	60	fœminę vbi prima nocte nu-			
euphrates fluuius	38.104	ptiarū stupro pateant 31			
euprosopa promotoriū	40	fœminę plures vni nuptæ 55			
eurimeden fluuius	42	fœminę quibus dextera adu-			
euripus Eubœę	79	ritur mamma	97		
europæ puellæ raptus	79	fœminę vbi forum & nego-			
europę summa descriptio.		tia curent	33		
20		ferraria promontoriū	73.81		
europæ ab Asia separatio &		fertilitas vbi maxi.	101. 110		
distantia	48	firmum castellum	65		
europæ termini	20	fleuo lacus, & insula Rheni			

I N D E X.

Galli facundi	ibidem	India	ibidem	hellas prouincia	58
gallorum de animis opinio		Germani cruda carne vesci		helle spontus	6
deq; mortuis cura	90	soliti	ibidem	hemisphæria duo	ibidem
gallicenæ antistites	101	germana noia ore Romano		hemodes insulæ	102
gallogræci populi	17	vix eloqui possunt	92	hæmodes mons	43
gamphasantes nudi	16.22	geryonis monumentū	85	hæmodes mons	102
gamphasantes armorum i-		geryonis regnum	101	hæmus mons	55
gnari	31	gerros fluuius	52	heniochi populi	50
gāphasantes obuio fugiūt		gesoriacus portus	91	heraclea Euxini	48
ibidem		gesii fluuii ostium	45	heraclea oppid. Sicilię	80
ganges fluuius	105	getæ quid de anima sen-		heraclea oppid. italix	65
garamantes populi	31	tiant	55	herculanæ oppid. ibid.	
garamatibus communes v-		getuli	21.110	hercules vbi mortuus. 58. 101	
xores	ibidem	gyaros insula	79	herculi sacer specus	24
garamates liberos suos for-		gigantum pugna vbi	58	hercules Diomedem peri-	
mę similitud. agnoscūt ibi-		gildanum oppidum	112	mit	56
garamantum armenta qua-		gythius	60	herculis columnæ in occi-	
lia	ibidem	γυθίου ποταμὸς	50	dente	24
garganus mons	65	glanon oppidum	70	hercules Argiuis	48
gargara oppidum	46	gna fluuius	112	herculus aegyptij templum	
garumna fluuius	90	gnidus oppidum	44	in Gadibus	101
gaudos oppidum	79	gnosos oppidum	79	herculis contra Albiona &	
gaulos insula	81	gorgones vbi	109	bergion pugna	70
gaza ærarium Persarum	38	gortyna oppidum	79	hercynia sylua germa.	53
gebennici montes	70	græcia	58	hercynię syluæ magnitudo	
gedrosi regio	17	græcorum apud Troiam sta-		ibidem	
geloni hostiū cutibus se ve-		tio	46	hermiones populi	93
lant	53	græcæ vrbes	47	hermoia oppidum	60
geloni populi	50	granicus fluuius	48	hermisum oppidum	52
gelos portus	44	grauiscæ oppidum	65	hermonassa oppidum	50
genua oppidum	65	gryphi feræ	51	heroopoliticum oppidum	
georgi populi	17.52	gryphi aurū custodiūt. ibid.		& sinus	105
gereftos promontori.	79	gronii populi	85	hesperides insulæ	110
germani	20.93			ἡσπερὶδες ἰσθμὸς promōt.	109
germanix descriptio	ibid.			heitixæ oppidum	79
germanix termini	ibi.			hetruria regio	64
germanorum feritas	ibid.			hexi oppidum	74
germani immanes animis				hiberi populi	17
& corporibus	ibi.			hybla oppidum	80
germani bellicosi	ibidē			hydaspes fluuius	102
germani ad labores consue-				hydria insula	80
ti	ibidem			hydrus mons	65
germanorū ius in virib⁹ ibi.				hiera insula	80
germani hospitib⁹ boni ibi.				hyla promontor.	44
germanix flumina & palu-				hymera oppidum	80
des	ibid.			hymera fluuius	80
germa. mōtes & syluæ ibi.				himantopodes populi	110
germanicum mare.	ibi.			hypacris fluuius	52
germanis diurna est pueri				hypanis fluuius	ibidem
tia	ibidē			hypanos insula	79
germanorum nandi patica-				hypatos fluuius	40

Hippuris insula	80	Icosium oppidum	26	Ifficus sinus	ibidem
hiperborei populi	98. 17	Ida mons	46	Isthmos Aecolæ	46
hiperborei montes	98	Idæus Cretæ mons	79	Isthmos Thraciæ	56
hiperboreorū mores	ibid.	Idæus Acolidis mons	46	Isthmos Helladi Pelopon-	
hiperborei Apollinem ve-		Ierna fluius	85	nesum adnectens	60
nerantur	ibidem	Iginium insula	80	Isthmici Iudi p Neptū. ib.	
hippis oppidum	44	Ignem ex ossibus vbi	53	Ister fluus Germaniæ.	52
hippo oppidum	65	Ignis quibus ignotus	108	Istri oſtia	ibid.
hippodos populi	102	Illicenses	81	Istria popouli	ibidem
hipopotamus animal	32	Illicitanus sinus	72	Istria	60
hippo regius	27	Illicen oppidum	ibidē	Istropolis oppidum	55
hipponensis sinus	ibidem	Illyris	20	Italia	64
hippo Diarrhytus	ibidem	Illyrici populi	60	Italiæ descriptio	ibidē
hyrcanus sinus	98	Illyrici finis	ibidem	Italici populi	ibidē
hircani	17. 98	Illuro oppidum	73	Ithaca insula	79
hiria insula	79	Illua insula	80	Iturissa oppidum	85
hispania regio	20. 73	Imbros insula	79	Iudæa regio	38
hispaniæ descriptio	73	Imera oppidum	80	Iugurthæ regni termin ^o .	24
hispaniæ fertilitas	ibid.	Inachus fluius	60	Iunonis templū Mycenis.	59
hispaniæ insulæ	ibidem	Indi populi	17	Iunxo oppidum	111
hisp. diuissio & nomina	72	Indi à Sueuorū rege do-		Iuerna insula	102
histonium oppidum	65	no dati Metello	99	Iuernici omnium virtutū	
holopixos oppidum	79	Indus fluus. & eius ort ^o	105	ignari	ibidem
homines equinis pedib ^o .	102	Indiæ descriptio	105	L	
homines quorū aures torū		Indiæ magnitudo	ib.	Labyrinthi Aegyptij de-	
corpus ambiunt	ibid.	Indiæ fertilitas	ibi.	scriptio	33
homines quidem immo-		Indorū cultus & moſes. ib.		Lacedæmon. & Athen. pu-	
lant	53. 90	Insula natans	90	gna vbi	56
hominum sanguinem bi-		Insula noxia animalia non		Lacedæmon oppidum	59
bentes	54	sustinens	81	lacinium promontoriū	65
hominum crudelitas	ibid.	Iol oppidum	26	Iacippo oppidum	74
homines iterimere laus	ib.	Iolcos oppidum	59	Iacobriga oppidum	85
hominū sanguinem in fœ-		Iolis	34	Iaconice regio	59
dere quidam bibunt	ib.	Ioniz insulæ	77	Iaconica clasis vbtvi. ibid.	
homines longæ vitæ	98	Ioniz descriptio	45	Iaconicus sinus	60
homines natura muti	107	Ionij maris vrbes	45	Iaconum cęſorū trophæa.	59
homines quidam in lupos		Ionium mare	20	Iadon fluius	59
vertuntur	52	Ionia regio	17	Iacus in quo leuiſſima quę-	
humus serpentes fugans.	8	Iope opp. vetuſtiſſimū	38	que ſubſidunt	110
I		Ios insula	79	lampſacum oppidū & vnde	
Iadera oppidum	61	Iouis Olympici templum		dictum	47
Ialyſos	78	& certamen	59	Iambriaca oppidum	85
Iaxamatæ	50	Iouis templum ab Iaſone		Iana ſyluæ ferentes	105
Iamno oppidum	81	conditum	48	Iaodicea oppidum	40
Ianaſum	86	Iouis ſepulchrū in Creta.	79	Iapideum littus	70
Iaſius ſinus	44	Iouis mons	73. 102	Iapideus imber	ibidem
Iaxartes fluius	99	Iuppiter vbi nutritus	79	Iaqueorū imbellis vſus	50
Iberus fluius	73	Iauri populi	17	Iariſſa oppidum	59
Ibides aues	106	Ipalis oppidum	73	Iarymna oppidum	59
Icaria insula	79	Iſſa insula	80	Iatara caſtellum	70
Ichthis promontoriū	60	Iſſos oppidum	41	Iathir ^o rex Alexandriæ.	107

I N D E X.

Latium	64	lindos oppidum	78	mapalia	30
latmus mons	45	lingua carentes	111	marathon, & vbi victoria	
larumna oppidum	44	lino quidam vestiuntur,	105	Græcorum	59
laturus sinus	26	linternum oppidum	65	marathos oppidum	40
laurentum oppidum	65	lipara insula	80	marianę colonię	80
leandri amor	56	litis oppidum	65	mariana fossa	70
lebedos oppidum	45	lysimachia oppidum	56	marandynęi populi	47
lebynthos insula	79	literę à quibus inueniuntę	39	maria quatuor in terra	6
ledun flumen	70	lyxus	112	maris nostri varia noĩa, ibi.	
lælia castra	27	locris regio	59	mare vbi quondã terra	80
lemanus lacus	70	locri populi	65	mare vbi quondã terra	80
lemnos insula	79	lotophagi populi	28	mare nostrum quod	6
leontini	80	lucania regio	64	mare vbi septies die refuat	
leptis oppidum	28	lucanię opima loca	64	& quę istius cã	85
lerna oppidum	60	lucentia oppidum	73	mare rubrum	106
lesbos insula	78	lucrinum oppidum	65	maris rubri pisces maxĩ, ib.	
leucadia insula	79	luerinus lacus	65	mare Eoum, Indicũ, Arabi-	
leuca littus	44	luna maris fluxus & refu-		cũ, Persicum, Scythicũ.	17
leuca oppidum	45	xus causa	85	mare Caspium	58
leucas oppidum	60	luna oppidum	66	mare Superũ & Inferũ.	64
leucata littus	71	lupina fluius Germanię,	93	mardi populi	17
leuce insula	78	lupię oppidum	65	martius Narbo	70
leucothea insula	80	lusitania prouincia	73	maronia	56
leucoęthiopes	22	lusitanię situs	85	massagetę populi	17
libervbi nutritus	105	M		massilia oppidum	70
liber cur Iouis femore in-		Macar rex	78	massiliensium portus Haly	
sutus dicatur	ibidem	Maxãgav insulę	ibi.	lycidon	ibidem
libethra	58	Macedonię descriptio	58	mastusia	56
libycum mare	22	macidos locus	56	mater palus	52
libyes populi	ibidem	macrobij Ægyptij	110	mauri populi	22
libunca	86	macrocephali populi	49	mauritanę descriptio.	24
liburni populi	61	Maxãdv τãχes	56	mansoleũ sepulchrũ	44
lycaones populi	18	mañder fluius	45	mausolus rex	ibidẽ
lycaones ferę	110	mænalus mons	59	mearus fluius	86
lycastos oppidum	80	maiorica & Minorica Ba-		mecybernęus flexus	58
lycasto oppidum	49	leares insulę	81	mecyberna oppidum, ibid.	
lichos fluius	40	mago oppidum	ibidem	medi populi	17
licia regio	17	magrada fluius	86	mediterranei maris insu.	78
licię descriptio	43	magnum Lusitanię promõ-		megaris regio Mace.	80, 59
licia vnde dicta	ibi.	torium	85	megara oppidum	59
licię insulę	78	magnesia oppidum	59	melancheni populi	53
licus Pandionis filius	43	magnus Mauritanię por-		melas fluius	36
lictos	79	tus	24	melibœa oppidum	58
lidi populi	17	malaca oppidum	74	melita insula	80
lignę vrbes vbi	50	malea promontorium	60	mella vbi frõdib⁹ defl.	105
ligures populi	64	maliacus sibus	59	mellaria oppidum	74
liguria	65	mallon oppidum	41	melsiagum palus Germ.	93
ligurum oppidum	ibid.	manes dii vbi colantur	23	memphis oppidum	33
lilybeũ promontoriũ	80	manu factus amnis	109	menelai gubernatoris se-	
limia fluius	85	manethusa oppidum	79	pulchrum	78
lymira fluius & opp.	43	manto Tire się filia	45	mende oppidum	57

mendesium Nili ostium	33	mœotis palus	6,50	nesos oppidum	79
meninx insula	79	mons iouis	73, 105	nesua fluiuius	86
menoba oppidum	74	mons ardens	80	nestos fluiuius	55, 56
mercurij promontoriū	27	monda	85	neurii ludos vertitur	52
mercurius vbi natus	60	monstrofi homines vbi.	99	nicea Galliarū oppidum	70
mœris lacus, capus olim	33	mopsus augur Mātus filius		nigritæ populi	22, 110
meroeni populi	106	45		nili descriptio	32
meros mons Ioui sacer.	105	morini populi	91	nili varia nomina	ibid.
mesia palus Germaniæ.	93	moronenon promont.	109	nili ortus	ibidem
messana oppidum	80	mors volūtaria quorūdā.	98	nili ostia	31
messeni populi	60	mortuos sepelire quidā fas		nili fons	17
messembria oppidum	55	non putant	33	nili augmenti causæ	32
messenia	59	mortuos quidam fimo obli-		niphates	43
messene oppidū	ibidem	nunt	33	nymphæus specus	52
mesopotamia	38	moschi populi	17, 50, 98	nyssa op.	105
mesua collis	70	nothyneci populi, eorum-		nyssij populi	ibidem
metagonium promont.	27	que mores	49	nisyros insula	79
metapontum oppidum.	65	mulucha fluiuius	24	nœga oppidum	86
metaurus fluiuius	ibid.	mundi partes quatuor	5	nomades Scythiarū populi	
metaurum oppidum.	ibidē	muricis copia	29	vbi	98
metellus Celer procōsul.	99	murrani populi	17	nomades	52
methone oppidum	59	musagori	79	nomades vagi	53
methilum Nili locus	32	musarū parēs, & domus.	50	nomen quidā nō habet	31
mycenæ oppidum	59	mutina oppidum	64	nox sex mensium	98
myconos insula	79	muti populi	107	noctes breues, æstate luci-	
milerum oppidum	49	N		dæ, hyeme verò obscuræ	
minerua vnde Tritonia.	28	Nabar fluiuius	26	100, 99	
minerarū promontoriū.	65	Nar Istriæ fluiuius	61	nuchul fons	111
minyæ colchon petentes,		Narius	86	nudi incedentes	105
Cyziciū acie fuderūt.	48	narbo	70	numantia op.	74
minyæ vbi nauem Argo sol-		narbonensis prouincia.	ibi.	numana	65
uerint	59	narona	61	numidæ populi	22
mindus oppidum	44	natiso	64	numidæ descriptio.	26
minus fluiuius	85	natidos oppidum	42	O	
minotaurus monstrum.	79	naues ex arundinibus	105	Obluionis fluiuius	85
minturnæ oppidum	65	naumachos insula	79	Obris fluiuius	70
myriandros oppidum.	40	naupactos op.	59	Oceani descriptio	16
myrina oppidum	46	naustathmos promont.	30	Octavianorum coloniæ	70
myrlea oppidum	48	naxos insula	79	Odessos oppid.	55
myrmecion oppidum	52	neapolis Africæ op.	28	Odore quorūdā seminū, in	
myrtyris oppidum	85	neapolis Caricæ op.	37	ignem coniectorum, inc-	
Myrtoum mare & eius insu-		neapolis Italiæ oppid.	44	brati	ibidem
læ	58	nebis fluiuius	85	Odorum copia	105
Myria regio	46	nemausus op.	70	Oea oppidum	28
Myrsus mons	48	nemesis Phidiaca vbi	59	Oecanthia oppid.	60
misenus Aenæ miles	65	neptuni ludi vbi	60	Oechalia oppid.	79
Misenum oppidum	ibi.	neptuni fanum	48	Oenomausa Pelope victus	
mistræ oppidum	65	Neptuni fanū in Isthmo.	60	46	
mytilene oppidum	78	neptuni fanū in Tænaro.	ib.	Oesyra oppidum	56
mœnis fluiuius	93	nerij populi	85	Oestros fluiuius	43
mœotici populi	17, 50	neriros insula	79	Oeteus saltus	58

INDEX.

ogyris insula	108	pallene regio	56	pelusum Nili ostium	33
olbia oppidum.	70	palibotri populi	102	peneus fluuius	58
olbiani	43	palinurus	65	perga oppidum	43
olbis op.	52	palma oppidum	80	pergeæ Dianæ templū. ibid.	
olearos insula:	79	paltos op.	40	perinthus op.	55
oleaster lucus.	85	pamissum fluuius	60	perſæ populi	17
olympus mons	58	pamphyliæ descriptio	42	perſæ vbi ab Alexandro vi-	
olympici Iouis certamē, tē-		pamphylia regio	17	cti	41.48.
plum, simulachrum	59	pandataria insula	80	perſæ à Theſeo victi	59
olynthos op.	56	pandion collis.	44	perſæ à Cymone Atheniē-	
olurgii op.	85	panionium regio	44	ſium duce victi	42
oluros op.	60	panormus oppidum	80	perſarum in mari pons	56
onoba op.	85	panticapæum oppidum	52	perſis regio	17
ophiophagi populi	108	panticapes	52	perſicus ſinus	107
opoës op.	59	paphlagonia regio	49	petilia oppidum	65
opontius ſinus	ibidem	paphos oppidum	79	petræ Sirenum	ibidē.
orbelos mons	55	parentum carnibus veſcen-		peuce insula	78
orbis miraculū vnum	37	tes, & c.	52.102	phanogoria op.	50
orbis ſitum digniſſimū eſt		parentum funera lati cele-		pharmacotrophi populi	17
cognoſcere.	1	brantes	48	pharos insula	78
orchades insula:	102	paretonius portus	30	pharos Brundusij	80
orchomenos oppidum	59	paridis iudicium vbi	46	pharusij populi	23.110.
oreſtes & iphigenia apud		paricani populi	17	phaſis flu. & oppidum	50
Tauros	53	parion oppidum	47	phaſiacum promont.	57
oricum oppid.	68	parmaria insula	80	phaſelis oppidum	43
orontes fluuius	86	parnaſus mons	59	phæaces populi	60
origeuiones	86	paros insula	79	phœniciæ descriptio	39
orpheus vbi nemora traxe-		paropanifus mons	43.105	phœnices cū Perſis ab Athe-	
rit	56	parthenius amnis	49	nienſ. caſi & fugati	42
orpheus primus Bacchi fe-		parthēnius mons	59	phœnicum ſolertia	39
ſta cum Mænadibus ce-		parthenion promont.	52	phœnices literarum inuen-	
lebrauit	55	parthini populi	60	tores	ibidem.
oſismi populi	91	parthi populi	17	phaſtos oppidum	79
oſſa mons	58	paſiphaës amor	79	phicores populi	50
oſſonaba oppid.	85	pathmiticū Nili oſtium	33	phidiæ opus	59
oſtia oppidum	65	patarei Apol. oraculum	43	phygela	45
oſteodes insula	80	patauium oppidum	64	philenorum aræ	25
oxos fluuius	99	patara ciuitas	43	phileas oppidum	55
P		patræ op.	60	philippus Græciæ domitor	
Pachinum promont.	80	paulon fluuius	65	vnde	58.
padus fluuius	65	pedalion promont.	44	philippi vrbes	56
paſici populi	99	pegas' auiſ equis aur.	107	philoctetes philoſ. vnde	58
paſtanus ſinus	65	pelaſgorum coloniæ	48.57	phycus promontor.	18
paſtum oppidum	ibidē.	pelion mons	58	phinopolis oppidum	55
pagafa oppidum	6	pella oppidum	58	phyſcella oppidum	53
pagafeus ſinus	ibidē.	peloponneſus	59.60	phytonia	80
pagæ oppidum	60	peleponn. prouinciæ. ibid.		phiuſa	79
pagonus portus	ibidem	pelops Oenomaū ſup.	46	phogis ionia	45
palæpaphos op.	78	pelorum promōtorium.	80	phoſis Græciæ	59
palæſtina regio	38	pelorus Annibalis guber-		phœnis auiſ	106
palantia oppidum	73	natos	ibidem	phocei Maſſilia cōdidere	70

I N D E X.

Phoenicula insula	80	Polyægos insula	79	Rophanes populi	17
pholoë mons	59	Pompeii oppidum	66	Riphaces populi	ibi.
phoristæ populi	17	pompeciopolis	41	rubrefus lacus	71
phryges populi	ibidem	pontus	55	rubricatum opp.	73
phryxi filius	43	pontiæ	80	rudia oppidum	65
phryxi templum	43	pontici populi	17	ruscada oppidum	24
phthelcon	59	populonia oppid.	65	ruscino oppidum	71
phthiotis regio	ibid.	populonia	6	S	
phthia oppidum	ibidem	posidium prom.	45	Sabatia oppidum	65
phthiophagi	50	potentia oppid.	65	Sabei populi	105
picientes	64	potidæa oppidum	57	sacrum promontorium	86
picum	ibidem	præsamarci pop.	96	sage populi	95
picientia	65	priapos oppidum	47	saguntus oppid.	73
pindus	50	priene oppidum	45	says oppidum	27
piëria Musarū domus	58	prochita insula	80	sala fluuius	112
pygmæi populi	109	proconetos insula	28	salacia oppidum	86
pylos oppidum	60	pro pontis	6.48	salamis oppidum	78
piliij	ibidem	propontidis vrbes & amnes		salamis insula	ibi.
pinaria insula	79	SS		salduba oppidum	74
pyramidō descriptio	33	prote Insula	79	sale promontorium	65
pyramus fluuius	41	protesilai delubrum	56	salenos fluuius	86
pyræus portus	60	psophis oppidum	59	salentini populi, campi, lit-	
pyræi populi	61	ptolemais oppidum	30.105	tora	64.65
pyrenæi montes	73	puerperia lugentes	52	sulia fluuius	86
pyrgi oppidum	65	puteolanus sinus	65	salona oppidum	61
pyrrha oppidum	77.78	puteoli oppid.	ibid.	salsuce fons	71
pythir regia	60			same insula	79
pisaurum op.	65	R		samiorum coloniæ	42
pisæ Elidis op.	59	Rauenna oppi.	65	samos insula	79
pisæ oppidum	65	Regum electio & custodia,		samonium promontorium	
pisces lapidi & sine ossib.	52	ac delinquentium pœna		79	
pisces maximi	106	49		samothrace insula	ibid.
pisces è terra eruti	71	rhesi regnum	55	santones populi	91
piscibus vescentes	105.102	rhamnus oppid.	59	sardabale fluuius	26
piscium cutibus velati	107	rhegium opp.	65	sardemifos mons	43
pisidæ	17	rhenus fluuius	91	sardinia iusula	80
pytane oppidum	46	rheni lacus duo	ibi.	sardones populi	71
pithecusa insula	80	rhetea littora & oppid.	47	sarmatie descriptio	97
placia oppidum	48	rhene insula	79	sarmatæ argentum & aurū	
plaustra pro sedibus	52	rhetico mons	93	nesciunt	53
ploræ	79	rhindacus fluuius	48	sarmatarum domus	ibid.
plumbi copia	100	rhion mare	60	saronicus portus	60
pocula ex parentum capitibus	53	rhoda	73	sarpedon promontorium	42
pocula ex hostiū capitib. ib.		rhodanus fluuius	93	sarpedonis regnum	ibid.
pola oppid.	61	rhodani ortus	70	sars fluuius	85
polaticus sinus	ibid.	rhodope mons	55	sararchi populi	52
polentia	81	rhodi insulæ & oppid.	78	satyri quales	23
pollux & Castor Colchon		rhodiorum coloniæ	44	satmali populi	105
naui gâtes Dioseuriam		rihiphei montes	51.98	sauromate populi	51
condiderunt	50	risus summum bonum	49	sauromatæ vbi	17
		roma à pastoribus cōdita	64		

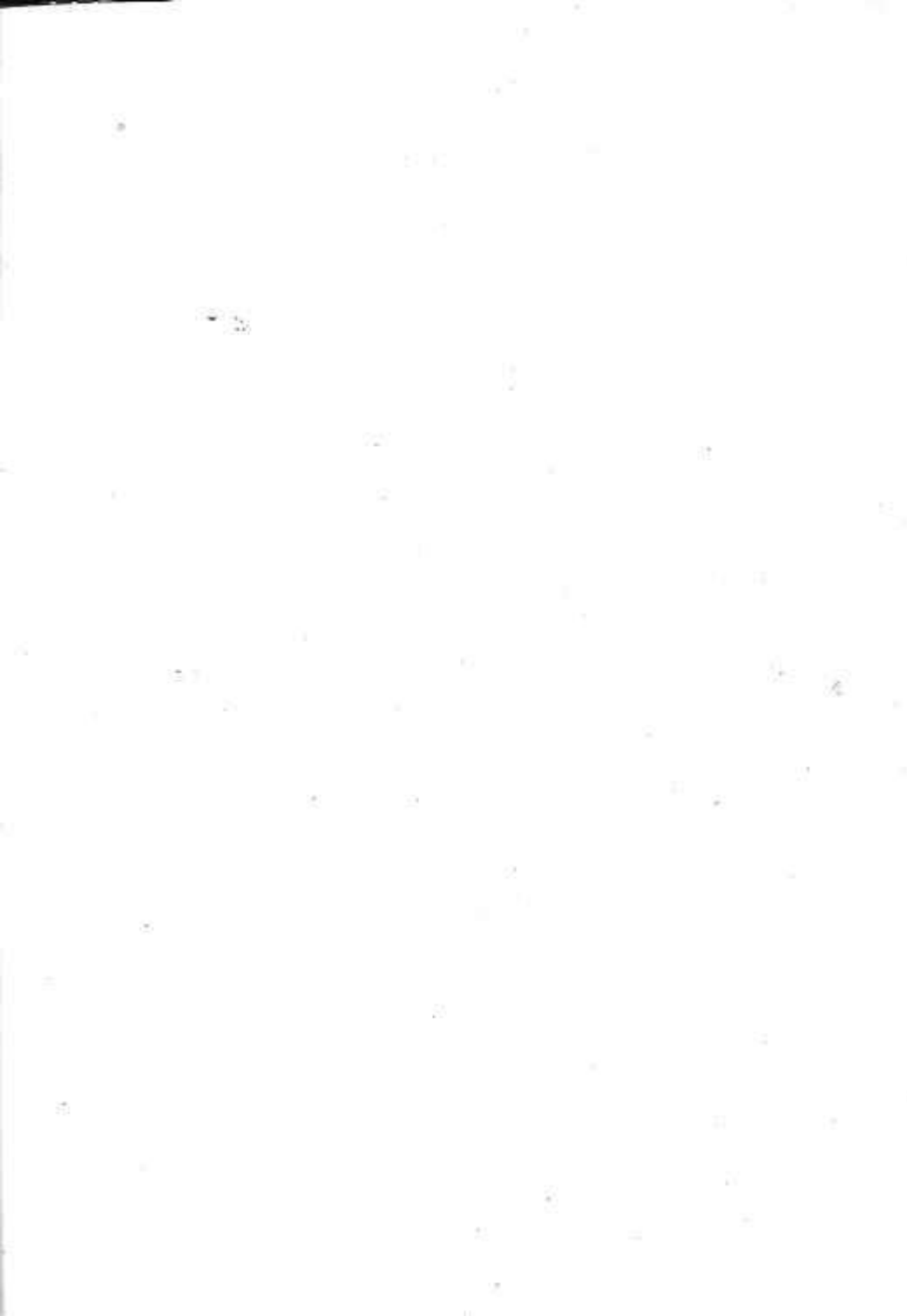
INDEX.

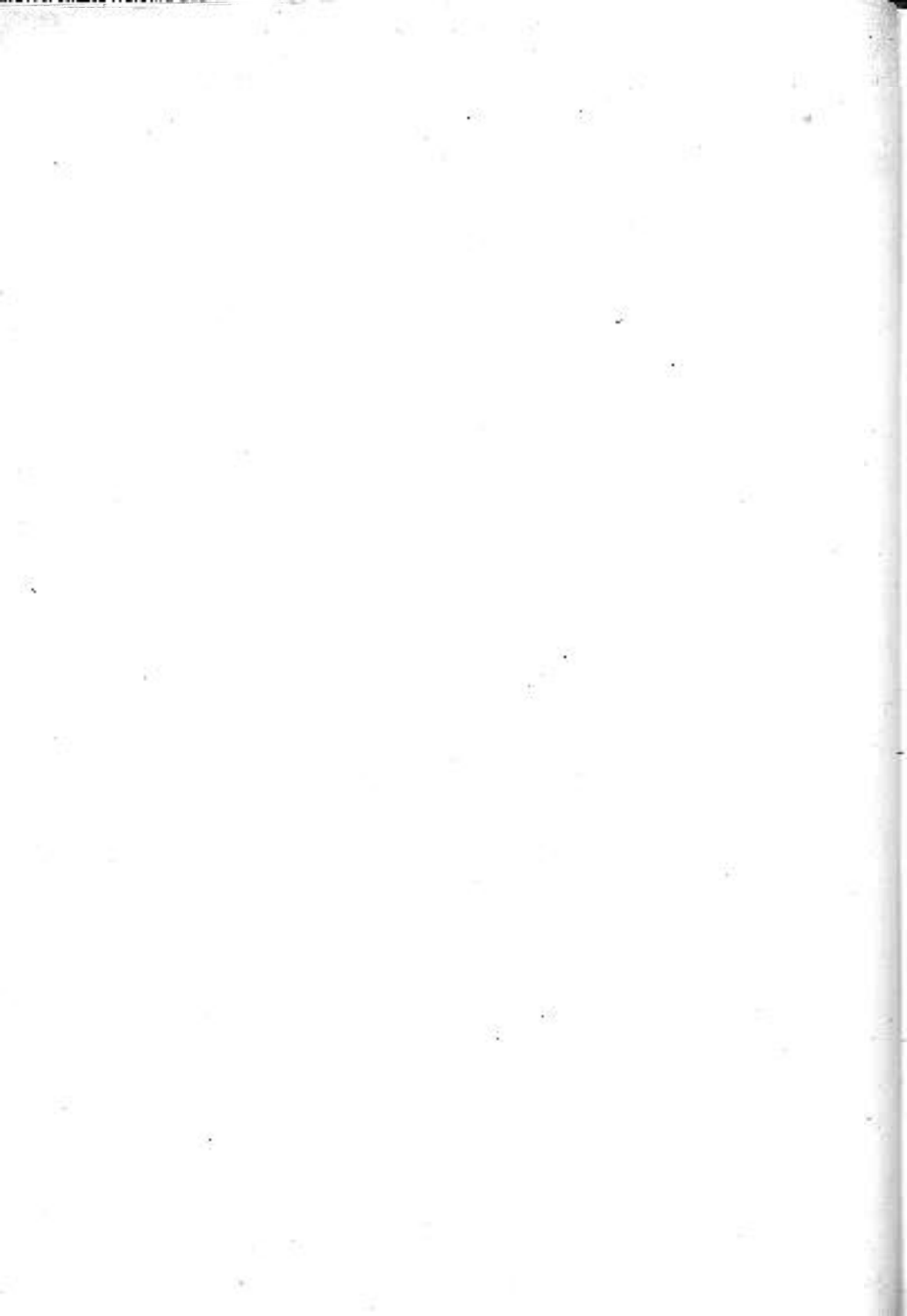
Saurium	36	sidon oppidum	40	T	
Schenitas portus	60	fyene oppidum	23	Tabraca oppidum	27
Scamander fluuius	46	figa oppidum	24	tanaros promont.	60
Scandille infulla	79	figæum op.	46	Tagus fluui. aurifer	85
Scaphia oppidum	59	filarus fluuius	65	Taygetus mons	59
Schenus sinus	44	fimois fluuius	46	Talca infula	102
Scyathos infula	79	simyra castellum	40	tamaris fluuius	85
Scyllaceus sinus	65	simplegades infulæ	79	tamarici	ibide
Scyllaceum oppidum.	ib.	sindones populi	50	tamos promontor.	105
scyllace oppidum	48	sindos oppidum	ib.	tamuada, fluuius	24
scylla oppid.	66	sinonia infula	80	tanais fluuius	50
scyllæ descriptio	80	sinope oppidum	49	tanais descriptio	ibide
scyllæon promont.	60	sinuessæ oppidum	65	tanais Europæ finis	6
scyros	79	sinus magni quatuor	6	tanicum Nili ostium	33
scione oppidum	57.59	siphacis regia	26	taphræ oppi.	28.52
scyronia faxa	60	siphnos infula	79	taprobane infula	105
scythiæ descriptio	20.51.98	sipius	65	tarracina	65
scythicum mare	16	sipuntum oppidum	ibi.	tarraco oppid.	73
scythiæ infulæ	102	siraculæ oppidum	80	tarracensis Hispania	73
scytharum gens	17.51	sirenes vbi habitauerint	65	tarentinus sinus	65
scythico arcui terra similis	48	syria regio	17.30	tarentus oppid.	ibi.
		syriæ descriptio	38	tarichiz infulæ	79
scænos fluuius	56	sircilices populi	17	tarfus	41
serobilum oppid.	109	sirtes	28	tartessos oppid.	74
sebeaniticū Nili ostium	33	syrtis maior	ibi.	taurus mons	102
secundani populi	70	sittianorum colonia	26	taur' mōs lyciæ.	43.105.78
seleucia oppidum	40	smyrnæum sinus	45	tauri populi aduenas pro vi	
selymbria oppidum	55	fogdiani populi	99	timis cędunt	53
semiramidis opera	38	solis infula	106	taurici pop. & mōtes	50.52.
senæ infula	101	solis mensa & vrbs	110	taurianum op.	65
senogallia	65	solis fons mirus	30	taurominium	80
sepias promont.	58.59	solis ostia	106	tectosagum oppidum, nunc	
septētrio vbi nō appa.	104	solæ oppidum	41	Tolosæ	70
septumani populi	70	sophene Syria	38	telamon	65
sequana fluuius	90	Sperchius fluuius	60	telmifos oppid.	43
seres populi iustissimi	17	Sphinges feræ	110	temesa oppid.	65
serābis	73	Sporades infulæ	79	tempe	58
seriphos infula	79	Stœchades infulæ	81	tenea	59
serpentum copia	111	Stratos oppidum	59	tenedos infula	78
serpentes magni	105	Strymon fluuius	56	tenos infula	79
serpentibus vscētes	109	Strongyle infula	80	teos	45
serrium promont.	56	Strophades infulæ	79	terapne oppid.	59
sesamus oppidum	49	Subur oppidum	73	terina oppidum	65
sestos oppidum	56	sucron fluuius	73	tergestum	61
sestianę aræ	86	sucronensis sinus	73	termini regnorum Bocchi	
sexolitę pepuli	50	suel oppidum	ibid.	Iugurthæque	25
sextani populi	70	suesia palus	93	terotæ populi	112
sicilię descriptio	80	sueuorum rex	99	terra in duo latera diuid.	6
sicynus infula	79	sunium promontor.	56	terræ zonæ quinque	ibid.
sicyon oppidum	60	surrentum oppidum	65	terræ forma qualis	ibide
syda oppidum	42.43	susiani populi	17	terræ partes tres	71

INDEX.

Terra sine cultu fertilis	112	tingi op. ab Antqo cōd.	24	veneris templum	80
terra ob niues inuia	103	Tios oppidum	49	vesunius mons	65
teutoni populi	93	typhoneus specus	42	via fluuius	85
thabis mons	102	tyra fluuius	52	vibon oppidum	65
thasos mons	79	tirefiz filia Manto	45	vienna op. Allobrogum	70
thaleris astrologi patria	45	tyros insula & oppid.	39	virgi oppidum	74
theanum oppid.	65	tristris promont.	55	virgitanus sinus	ibi
thebæ Ægypti	34	tirrhenum mare	20	virgines quæ sine parentib⁹	55
thebæ campus Aeoliæ	46	tobolicum Tritium	86	nubunt	55
thebæ in Boeotia	59	tolossa oppidum	70	virtutum ignari	102
theganusa	79	torcatæ populi	50	visurgis fluuius	93
Thelis fluuius	71	torone oppidum	56	visula qui & Visula fluuius	57
themiscyrum oppidum	49	tragopomones aues	110	vlyssis regnum	79
Θηων δ' ἡμῶν mons	111	tragurium Macedoniæ	61	vlyssippo oppid.	85
thera insula	79	tragurium insula	80	vmbra ad meridiem	104
thermæ oppid.	80	trapefus oppidum	49	vocontii populi	70
thermodoon	45	treuiri populi & oppidū	51	volcarum staga	70
thermodon fluuius	56	tripolis regio	40	volscei populi	ibidē
theodosia opp.	52	triferus amnis	65	vrbes lignæ vbi	49
thermopylæ	59	tritonis palus	28	vurgo insula	80
thesalia regio	59	triton	ibidem	urias sinus	65
thessalonice opp.	58	tritonja Minerua	ibidem	vthisia oppidum	26
thicis fluuius	71.73	tritonice opp.	55	vtica oppidum	27
thymnias sinus Cariæ	44	troas	17	vulturnus fluuius	65
thinnia promontoriū	55	trucones insula	80	vulturnum oppidum	ibidē
thynnias insula	78	troezen	ibidem	vxores communes	31
thyrsagetæ populi	59	trogodytæ quales	23	vxores se propter viros peri	55
thissamissa portus	44	truentū castellum & flu.	65	mentes	ibi
tholobis	73	tubero fluuius	106	vxor incerta Garamātib⁹	31
thoricos oppid.	59	tulcis oppidum	73	vxores vbi prima nocte stu-	ib.
thraciæ descriptio	54	turcæ populi	50	pro cunctis pateant	X
thraciæ fluu. & montes	ibi.	turduli populi	85	Xanthos fluuius	43
thracia sterilis	ibid.	turduli & eorum opp.	85	Xanthos oppid.	ibidem
thracum habitus	55	turris augusti	ibidē	Xerxes populū numerat	56
thracum mores varii	55	turriam oppidum	65	Xerxes mare pōte trāsit ib.	56
thracius Bosphorus, Asiam		V		Xerxes athon perfordit	56
ab Africa diuidit	48	Vagi populi	53		Z
thubule insula	103	Valcutium oppid.	65	Zacynthos insula	79
thuris copia vbi	105	valentia oppid.	73	Zephyrion promon.	65
tusculum mare	20	varduli	86	Zephyre oppid.	ibi.
tabareni in lusu risuq; su-		varum fluuius	70	zonæ habitabiles	6
mum bonū habent	49	vasio oppidum	ibid.	zonæ inhabitabiles	ibid.
tiberis flu. ostia	80	velia oppidum	65	zonæ terræ quinque	ibidē
tiferus fluuius	65	velleris aurei lucus	50		
tigres animalia vbi	59	venatu victitantes	50		
tigrium ferocitas	ibidē	veneti populi	64		
tygris flumen	38.107	venerus Rheni lacus	91		
tygris euanascit	ibidem	venus ex quo mari orta.	7		
timaeus	64	Veneris portus	71		
timothei Musici patria	45	Vesulus mons	64		

F I N I S.

PETRI IOANNIS

OLIVARIII VALENTINI AV-

ctarium annotationum suarum in Pomponium

Melam vnà cum instauratione totius libelli,

& castigatione perquam multorū loco-

rum, insertis quoque locis plerisque

in eodem libello de-

sideratis.

Andem impetraui à me ipso tametsi egrè hortatibus imo vt verius dicam cogentibus geographiæ studiosis hoc auctarium operosum quidem & satis molestum mihi presertim homini aliis studiis, & illis quidem arduis districto planè atque implicito, Cæterum postq̃ id libuit amicis meis, qui poterant hoc fastidio me liberare: dicā, & ea, quæ rum lectione, tum etiam peragratione collegi, plana studiosis faciam.

Sed anteq̃ dico, ne studiosi geographiæ imparati ad hanc lectionem geographicam veniant, præfabor quædam satis huic lectioni apta atque accommodata, & quæ summam huic disciplinæ

In libros
Aristotelis.

perspicuitatem allatura sunt imitatus hac in parte geometras, qui ante Theoremata & problema sua præscribunt definitiones, effata, & postulata: hæc methodus fuit peripatetica, quam sequuti sunt veteres Aristotelis interpretes, qui solent Aristotelem ipsum vocare φιλογεόμετρον inter quos est Ioannes grammaticus alexandrinus. Sed quoniã græci interpretes & maximè peripatetici octo præfata vnicuique adhibuerunt disciplinæ, ex quibus singulæ constarent & fierent illustriores ex illis octo, nam non erat mihi opus omnibus illis, aliquot selegi, quæ mihi videbantur huic meæ tractationi nonnihil splendoris adferre. Dicam igitur imprimis de parte illa vtilitatis geographiæ quam reliquerunt, qui ante me in hoc argumento versati sunt, tum quos autores hic noster imitatus fuerit, deinde eius stylum persequar, postea quam methodum sequutus fuerit dicam. De scopo quoque nonnihil dixissem, sed quia videbam vtilitatem huius disciplinæ scopum planè complecti, ne vnum quidem verbum de illo feci.

De parte illa vtilitatis Geographiæ ab omnibus huius libelli enarratoribus pretermissa.

Olybius & Strabo huius disciplinæ vsum ^{πὺ θεωρητικῶν} exactè atque prolixè & nostris temporibus viri aliquot eruditi scripserunt, sed nescio quo argumento ^{πρακτικῶν} sub-

ticiuerunt

ticuerunt: quanquam, Strabo nonnulla visus est attulisse reipubli. gubernationi vel maxime conuenientia quibus supra modum vsui esset geographia, sed quoniam id fecit vel remissiùs, quàm putabam, vel negligentius, quàm vt præstantissimũ deceret geographum, non ab re erit paulo accuratius hanc partem *πρακτικὴς* attingere. Itaque cum multis rebus speculatiuis facile accommodetur geographica hæc tractatio, veluti omnium lectioni librorũ, tũ vel maximè castrametationibus conducere videtur, quibus nostra ætas vel cruentissimis obruta prælijs egere videtur. Nihil dicam de Vallo & fossa, nihil de militibus, nō enim sunt hæc instituti mei, sed tantum de loco in quo castrametari commodè possint imperatores exercituum, in cuius cōstitutione totum robur castrorũ collocatum est, & vtinam nunquam fuisset nobis præbita occasio hæc scribendi quod euenisset, si in principibus Christianis fuisset ea pax & concordia quam postulabat fides nostra Christiana, sed hæc aliàs. Redeo ad locum, castrametationis in quo tota eius virtus consistere omnibus rei militaris peritis visum est. Sed animaduertendum est, locum respicere in primis quatuor mundi partes: Orientalem & Occidentalem, Meridionalem & Borealem, quorum partium si nullam habueris rationem, periit fūdītus castrametatio. Atqui hæc circumspectio plurimum iuuat situm castrorum, nam in eorum collocatione si hyems ingruerit

præstat feligere locum Orienti expositum, quod ex geographia planè cognosces, neque aliter facturus es in alijs partibus veluti occidentali australi & boreali & hæc quod attinet ad cælum. Iā de loco ipso mihi dicendum est sine vlla ad cælū relatione: Quare egregij imperatoris & prouidi erit si locum sibi aptet accommodum omnibus ijs, quæ ad tutanda castra sunt necessaria, veluti locum aquis dulcibus in primis irriguum, at illis nō stagnatis sed fluentibus, multum enim adiuuenti afferent istæ aquæ militibus & equis & pistoribus castrorum: referet perquam multum si fuerit tibi locus non valdè montosus, quod si fuerit necessarium in monte castrametari, eliges montem vbi fontem aliquem reperire possis: neque erit tibi locus arenosus, min⁹ petrosus, neque argilosus & humidus, quod si aridus fuerit, considerabis an sit subiectus vento meridionali satis illi loco conuenienti, nam ille ventus in plerisque regionibus est pluuiosus, quod si minus cōtigerit, fossores intra castra ita fodiant, vt ex primoribus aquis deriuari possint riuuli, per omnia castra, quod si castrametatio fuerit iuxta aliquod oppidum, semper inquirendus est locus paulo inferior oppido, vt tormenta bellica facilius mittant globos suos, & concutiant muros. Sed de his satis: Venio ad mea hæc omnia haud dubiè ex geographia pendēt, tāquam, ex infallibili regula, dicam semel, non est disciplina, siue rationales & contemplatiuas spectes

IN POMPO. MELAM. I. 3
etes, siue practicas, factibiles latinè dices, quę non
egeant huius geographici muneris auxilio.

Quos autores imitatus fuerit Mela.

Vex libro huius autoris percipere possu-
mus, varios in varijs regionum descriptio-
nibus imitatus est autores. Nam in Afri-
cæ descriptione Salustium & Polybium, in Ægy-
pto Herodotum & Strabonem sequutus est, in
Hispania neminem, quod esset patria sua, in Gal-
lia Cæsarē, in Germania nullum, propterea quod
nondum satis aperta esset & explorata, eodem ar-
gumento in Sarmatia, in Italia Strabonem, & in
Græcia: In Thracia Strabonem quem in multis
alijs imitatus est, in Asia Herodotum & Strabo-
nem, sed quod ad mores regionum attinet, maxi-
mè Herodotum, & is fuit eius coryphæus ferè in
omnibus.

De Stylo.

Stylus eius varius est. sed antequam acce-
dam ad eius compositionem, dicam de e-
ius dictionibus, quas plerasque habet inu-
sitatas, latinas tamen: veluti fastigiar, esolidum ef-
se, & perpetua fronte, & alias quasdam, compo-
sio succincta & planè breuissima, laconicam dice-
res: amat σμωτομλαρ. i. breuitatē veluti in illis locis in
primo videlicet capite, vbi primū se coarctat Hel-
lespontus vocatur, propontis, vbi expandit, vbi
iterum pressit Thracius bosphorus, vbi iterum ef-

fundit pontus euxinus, qua paludi committitur
 cimmerius bosphorus, palus ipsa Mæotis. Vtitur
 quoque mira breuitate in loco illo, quod terra-
 rum iacet à freto ad ea flumina, ab altero la-
 tere Africam vocamus, ab altero Europem, ad
 Nilum Africam ad Tanaim Europē quandoq;
 τὰ ἐπιφωνήματα. id est, acclamationes lubens infe-
 ruit libello suo, tropos perquam plurimos, ve-
 luti cum ait: abigit vastè cedentia littora, in
 quibus verbis duo sunt similes tropi. Composi-
 tio non est vsque adeo ornata & compta, vt possit
 admirationi alicui esse, nam hoc fecit varium ar-
 gumentum inequabile & minimè sibi constans,
 vt dicet in sua præfatione: demittitur interdū, sed
 rursus exurgit, neque in descriptione antrorum
 & labyrinthorum fuit aliquis vel diligentior vel
 felicior. Visus est quoq; affectare quasdā dictio-
 nes & sæpissimè eas repetere, veluti sunt illæ soli-
 dum, perpetuo, frequens, inclytum, obliquare in-
 curuare, fastigiare margine, frōte pro promonto-
 rio, ora pro littore & alias, quas recensere lōgum
 esset: in tropographia succinctus admodum, sed
 qui nihil omittat, præterea, quæ videntur illi fabu-
 losa, Denique floridum habet stylum, quem ma-
 gna ex parte imitatus est Plinius.

De methodo

Methodus est illi resolutiua, nam omnes
 partes terrę in primis in vniuersum de-
 scribit, deinde in partes distribuit.

Præfatis

Præfatis his omnibus venio ad alia, quæ huic argumento necessaria sunt, & quæ huic libello anteponenda sunt vnà cum alijs, quæ in fine mearum annotationum annotata fuerunt. Incurrunt sæpissime lectores librorum geographicorum in quædam vocabula quæ sunt propria & peculiaria geographis, & in ea significatione nulli alteri disciplinæ, habet enim vnaquæque disciplina suas peculiare dictiones. Nostra igitur geographia habet suas: veluti sunt quæ sequuntur.

Sub Citerior

Supra Inferior

Cis Superior

Trans

Vltior

Regio quæ magis accedit ad Boreã q̃ alia dicitur semper supra esse, & alia sub, ita dicimus Ægyptũ esse supra Æthiopiam, & Æthiopiã sub Ægypto.

Cis & trãs vel de regionibus dicitur, inter quas est mons aliquis, vel de ijs, inter quas est fluuius. Dicimus Galliam comatam & esse Galliam Cispinam, reliquas vero Belgicam Aquitanicã, Lugdunensem, & Narbonensem. Galliam transalpinam solebant vocare Itali habita ratione illorum cum tamen nobis hæ partes Galliæ sint Cispinæ, in fluuijs constat nam apud Cæsarem reperitur regio transrhenana & cisrhenana.

Vltior & citerior habita ratione alicuius fluminis dicuntur, vt Hispania citerior, quæ ab Ibe-

ro fluuij protenditur vsque ad Pyreneos: vltior
 quæ ab Ibero vsque ad Oceanum Occidentalem.
 Inferior & superior regio dicitur habita ratione
 alicuius fluuij, superior enim Germania dicitur
 propterea quod magis accedit ad fontem Rheni
 inferior, quæ magis propinqua est ostijs eiusdem
 fluuij.

*De terminis quibus facilius re-
 giones distinguntur.*

Regionum aliquot distinguntur flumi-
 nibus, aliquot mari, aliquot vero monti-
 bus, & aliquot ex sententia Ptolemæi li-
 nea quadam ficta: seiunguntur flumine
 Tanai Europa & Asia, Nilo vero, Asia & Africa,
 sed mari rubro ex Ptolemæo, Europa ab Africa
 mari nostro, Hispania à Gallia Pyrenæis monti-
 b⁹, Italia à Gallia alpibus, Germania à Gallia Rhe-
 no fluuij, à Polonia Vvifula flumine.

*Quæ istarum distinctionum sit magis
 geographica.*

RA autem distinctio quæ fit fluminib⁹ pro-
 pria est geographi, proxima est, quæ
 montibus.

Pomponij

POMPONI ME-
LÆ DE SITV ORBIS
LIBER PRIMVS.

PROOEMIUM.

Rbis situm dicere ag-
gredior, impeditum
opus & facundiæ mini-
me capax (cōstat enim
ferè ex gentium loco-
rùmque nominibus &
eorum perplexo satis
ordine, quem persequi
longa est magis, quàm
benigna materia) verum aspici tamen, cognoscique;
dignissimum: & quod si non ope ingenij orâtis, at
ipsa sui contemplatione pretium operæ attenden-
tium absoluat. Dicam autē aliàs plura & exactius.
Nunc autem vt quæque erunt clarissima, & stri-
ctim. Ac primò quidem quæ sit forma totius quæ
maximè partes, quo singulè modo sint, vtque ha-
bitentur, expediam. Deinde rursus oras omnium,
& littora, vt intrà, extrâque sunt, atque vt ea subit
ac circum luit pelagus, additis quæ in natura regio-
num, incolarùmque memoranda sunt. Id quò faci-
lius sciri possit atque accipi, paulò altius summa
repetetur.

Impeditum opus & faciūdix minime capax] *præfatur operis pondus, varietatem & obscuritatem, Deinde, quid in hoc libro & in aliis persequetur, dicere] recens & inusitata locutio pro describere & delineare, impeditum opus] impeditum inuolutum, obscurum implicatum, Et faciūdix minime capax] non est inquit opus in quo aliquis possit exercere stylum, neque iocundè & facile dicere, minus ornate diserere, reddit causam, Cōstat enim ferè & gentium locorumque nominibus,] barbaris quidem, Et eorum perplexo satis ordine] intricato, obscuro, implicito. Quem persequi longa est magis quam benigna materia] lege, quod, vt referatur ad opus. Similem habet locutionem describens Syriam, nam postquam diuisit Syriam in partes venit ad Antiochiam loquitur de Syria, olim inquit ac diu potens, dicam postea, Verum aspici tamen cognoscique dignissimum] refertur ad opus vt dixi, at ipsa sui contemplatione] lege ipsum hoc modo, at ipsum videlicet opus sui contemplatione. Dicam autem aliàs plura & exactius] ex his dictis facile quiuis colligere potest Melam prolixius scripsisse, Nunc autem vt quæque erunt clarissima & strictim] expūge strictim & repone strictius. Quo singulæ modo sint] lege, quo singulæ modo sitæ sint, Deinde rursus] dele illud deinde intra extraque sunt] intra sinus & extra sinus additis] τῶν ἐν τῷ ἑσπερίῳ & ἀπὸ τῶν ἀνατολῆς spectant.*

Mundi in quatuor partes diuisi. Caput. I.

Mne igitur hoc, quicquid id est, cui mundi celi que nomen indidimus, vnū est, & vno ambitu se cunctaque amplectitur. Partibus differt. vnde sol oritur, oriens nūcupatur, aut ortus: quò demergitur, occidens

dens vel occasus: quâ decurrit, merides: ab aduersa parte, septentrio. Huius medio terra sublimis cingitur vndiq; mari, eadêmq; in duo latera, quę hemisphæria nominantur, ab oriente diuisa ad occasum, zonis quinq; distinguitur: mediam est⁹ infestat: frigus vltimas: reliquę habitabiles, paria agunt anni tempora, verum nō pariter. Antichthones alterā, nos alteram incolimus. Illius situs ob ardorem intercedentis plagę incognitus, huius dicendus est. Hęc ergo ab ortu porrecta ad occasum: & quia sic iacet, aliquanto quàm vbi latissima est, lōgior, ambitur omnis oceano, quatuorque ex eo maria recipit, vnum ab septentrione, à meridie duo, quartum ab occasu. Suis locis illa referentur. Hoc primum angustum, nec amplius decem millibus passuum patens, terras aperit, atque intrat: tum longè lateque diffusum, abigit vaste cecidentia littora, isfdémque ex diuerso prope cocuntibus, adèò in arctum agitur, vt minus mille passibus pateat. Inde se rursus, sed modice admodum laxat, rursusque etiam quàm fuit arctius exit in spatium. Quò cùm est acceptum, ingens iterum & magnum, & paludi (ceterum exiguo ore) coniungitur. Id omne quâ venit, quâque dispergitur, vno vorabulo nostrum mare dicitur. Angustias, introitumque veniēris, nos fretum, Gręci *περθμός* appellant. Quâ diffunditur, alia alijs locis cognomina acceptat. vbi primum se coarctat, Hellespontus vocatur: Propontis, vbi expandit:

P. I O A N. O L I V A. A N N O T A.
 vbi iterum preiit, Thracius Bosphorus : vbi iterū
 effundit, Pontus Euxinus : quā paludi committi-
 tur, Cimmericus Bosphor⁹: palus ipsa Meotis. Hoc
 mari & duobus inclytis amnibus, Tanai & Nilo,
 in tres partes vniuersum diuiditur. Tanais à sep-
 tentrione ad meridiem vergens, in mediam ferē
 Meotida defluit : & ex diuerso Nilus in pelagus.
 Quod terrarum iacet à freto ad ea flumina, ab al-
 tero latere Africam vocamus, ab altero, Europen:
 ad Nilum, Africam: ad Tanaim, Europen. Vltrā
 quicquid est, Asia est.

A N N O T A T I O N E S

In caput primum.

Omne igitur hoc quicquid id est] Videtur Mela in dubiū
 vocare substantiam cœli, quicquid inquit id est, hoc fecit propterea
 quod fuit muneris geographici agere de substantia cœli. Cui mūdi
 cœlique nomen indidimus] veteres philosophi magnum in-
 iecere Scrupum in his duobus nominibus, mundus & cœlum, con-
 fundentes dictiones, ego vero secutus Alexandrum Aphrodisœum,
 quem reliētis omnibus aliis mihi proposui ad imitandum. Dico mū-
 dum duplicem habere acceptionem, sumitur enim mundus pro cœlo
 tantum. i. pro toto illo diuino & circulari corpore, at cœlum pro pri-
 ma circumferentia & extrema capitur, alio modo continua eius cor-
 pora veluti alij cœli alio modo pro tota compositione ex cœlo &
 terra & omnibus, quæ in eis aut sub eis sunt. Hanc posteriorem
 partem mutauit Alexander ab Aristotele in libello de mundo,
 priorem partem amplectitur hic noster Mela mundum vocans cœ-
 lum, quod satis constat ex sequentibus verbis, videlicet vno ambi-
 tu se cunctāque amplectitur, Vnum id est] quod sit tātum vnum
 cœlum vel vnus mundus variis argumentationibus docet Aristo-
 teles libro primo τὸν κόσμον ἓνα εἶναι & Alexander, in eundem librum.

Alexander
 in primum
 de Cœlo
 Aristotelis

Et vno

Et vno ambitu se cunctaque amplectitur] duo hic dicit *Mela*, alterum quod cœlum sit circularis figuræ, alterum quod seipsum & omnia quæ sunt sub ipso complectatur, Partibus differt] partes vocat cœli Orientem Occidentem Septentrionem & Austrum sed ut is locus sit manifestus & sciamus unde ista nomina varia, propterea dico nos posse considerare cœlum sine consideratione aliarum rerum volo dicere nulla habita ratione terræ neque eorum quæ supra terram sunt: hac consideratione nullus erit Oriens, neque Occidens, Septentrio neque Auster, nã si nulla esset terra, quibus sol oriretur & occideret? quibus esset Septentrio & Auster? certe nemini, si intelligatur cœlum habita ratione terræ tunc ab effectu erunt istæ quatuor partes his nominibus nuncupatæ. Dicuntur cæ partes & finguntur mobiles, nam ubique sol oritur, ibi est Oriens, & ubi occidit Occidens, secus dicendum de Septentrione & Austro, quæ sunt siue finguntur puncta fixa & immobilia. Geographi tamen ut constaret ratio longitudinis terræ, excogitarunt punctum quoddam fixum siue partem æquatoris fixam per quam transiret Meridianus Insularum fortunatarum, & inde ab Occidente in Orientem procedentes signarunt in æquatore centum & octoginta partes siue gradus vsque ad terram versus Orientem expositam & exploratã, itaque gradus longitudinis initium sumunt ab Occidente, quare autem ab Occidente & non Oriente, dicunt geographi id factum fuisse propterea quod Occidente Sole sequitur aspectus stellarum fixarum & erraticarum ex quo fiunt obseruationes multæ, quæ non possunt interdum ob splendorem Solis fieri, Itaque longitudinem ab Occidente in Orientem faciunt, latitudinem vero à Septentrione in Austrum, aduersus Aristotelem, qui longitudinem ab Austro ad Septentrionem describit, latitudinem vero ab Ortu ad occasum.

Quod non sit longitudo nisi ab Occidente in
Orientem vel contra.

Cum cœlum sit corpus mobile & moueatur ab Oriente in Occidentem videtur quod longitudo debeat ab Oriente in Occidentem sumi, nam cum termini motus cœli sint Oriens & Occidens, & Oriens sit terminus à quo, & Occidens ad quem, cum motus fiat

Aristoteles
libro 2.
de Cælo.

ab altero illorum ad alterum supra polos mundi, longitudo pace omnium dixerim erit ab Occidente in Orientem & contra. Ad hæc cum aliquid mouetur ab .a. in .b. dicimus illum fecisse vel longam viam vel breuem, longitudo igitur debet accipi ab Occidente in Orientem, quod Aristoteles disceserit à sententia geographorum, in causa fuit immobilitas polorum cœli & axis siue diameter ducta à polo ad polum: nam dixit longitudinem in omnibus corporibus esse maximam in illis distantiam, sed cum in sphaera maxima sic distantia, quæ à polo ad polum est, consequens est longitudinem sumi à polo ad polum, quod si dixeris eodem argumento posse fieri ut ducatur linea diagonalis ab Oriente in Occidentem equalis axi polorum aiunt distantiam poli ad polum in diametro illâ esse iam præscriptâ & decretam ab omnibus philosophis & astronomis, reliquas vero minime sed tantum imaginatione, his addunt quod sursum & deorsum sumuntur à polo ad polum unde altitudo ab illis sumetur. aliæ sunt rationes Aristotelicæ, quæ non arrident geographis, propterea illi ponunt longitudinem inter terminos motus circularis ipsius cœli nam quod Aristoteles ait à deorsum ad sursum esse altitudinem, ut demus illi hoc, non propterea fatebimur altitudinem esse longitudinem in corpore sphaerico, sed ut hæc melius à lectoribus mearum lucubrationum intelligantur, totam hanc questionem soluam.

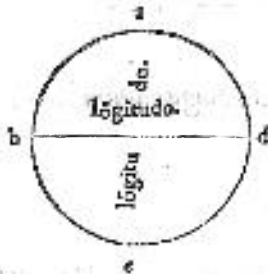
Vnde debeat sumi longitudo in figuris planis.

In figuris planis circularibus longitudo potest accipi ex omnibus partibus postquam diametri omnes in circulo sunt æquales neque aliquo argumento in circulo potest esse longitudo in vna parte potius quam in alia, Esto circulus a. b. c. d. Quæro quare sumetur longitudo magis ab .a. in .c. quam à .b. in .d. postquam ambæ diametri sunt æquales potest tamen sumi longitudo ab .a. in .c. præscripta & determinata ad eam, quam meditaris demonstrationem. In corporibus rotundis & sphaericis alia est habenda ratio, nam si corpus est mobile sumenda est longitudo inter terminos motus, nam quando mouemur solemus interrogari quam longum iter fecimus, hoc quidem in motibus circularibus, ita de cœlo dicimus longitudinem eius esse

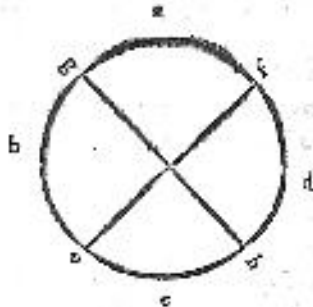
esse ab Oriente in Occidentem inter quos terminos est motus cœli, si vero corpus fuerit immobile ab eo loco longitudinem metiemur, à quo voluerimus.

In figuris planis πολυγώνοις.

In figuris planis polygonis, i. multorum angulorum veluti triangulis, quadratis, pentagonis & aliis, alia habenda est ratio, in triangulis ut nonnulli volunt aliter ex varietate triangulorum, nam cum sint triangula æquilatera quædam, alia duum inequalium laterum, alia trium inequalium, appellantur & in quadratis similia & in quadrangulis, in quadratis longitudinem deprehendendam esse nonnulli asserunt ex linea diagonali ab angulo ad angulum protracta, vel ex linea recta in lineam rectam ad perpendicularum incidente utraque opinio probabilis est neque aliena à veritate, interim aperienda sunt ista, in triangulis æqualium laterum longitudo deprehenditur ex basi siue ex linea recta producta ab angulo acuto trianguli usque ad basim tunc illa linea recta ad perpendicularum longitudo est trianguli & eodem modo in aliis triangulis, sed in his semper maius latus est longitudo, in quadratis magna difficultas sed si volumus longitudinem accipere per lineam rectam incidentem ad perpendicularum in lineam aliam rectam omnia latera quadrati pro longitudine accipi possunt. Sed sunt nonnulli alij, qui lineam diagonalem ab angulo quadrati ad alium angulum sibi oppositum ductam longitudinem appellent quadrati, nam cum quadratum linea illa diagonali diuidatur in duos triangulos quorum basis communis est linea illa diagonalis siue diameter quadrati maior reliquis lateribus quadratis, consequens erit illam esse longitudinem. In quadrangulis longitudo nota est, in pentagonis ex linea diametrali ab angulo ad angulum quemcunque voluerimus.

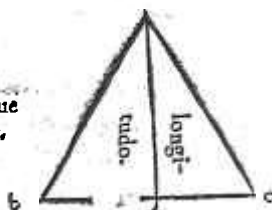

Triangulus æquilaterus

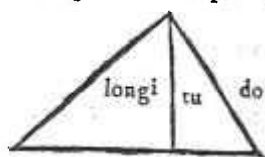

Triangulus duum æqualium

ex vtraque
opinione,

a
bafis
Longitudo.

bafis
Longitudo.

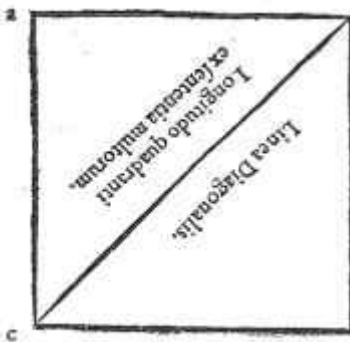
Triangulus trium inæqualium laterum.

do linea perpendicularis.

Longitudo
bafis ex vtraque opinione.

Logitudo quadrati ex aliorū opinione
quod etiā configit aliis lateribus.

Logitudo à maiore dimensione.

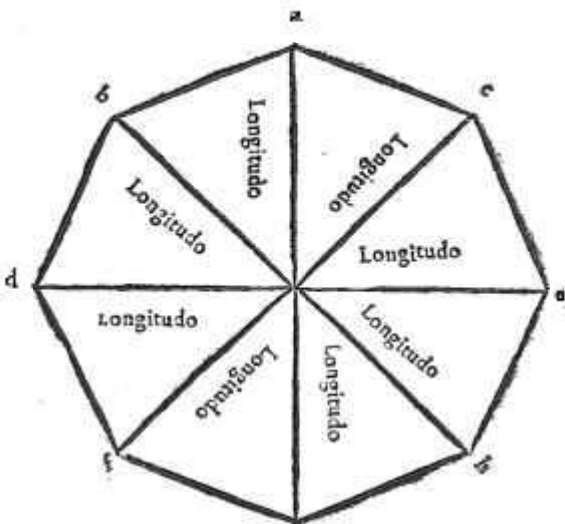
Logitudo à maiore dimensione.

In circulis & solidis sphericis corporibus indifferenter deprehenditur longitudo ut in præposito circulo. a. b. c. d. nam non rectius capitur longitudo ab. a. in. c. quam a. b. in. d.

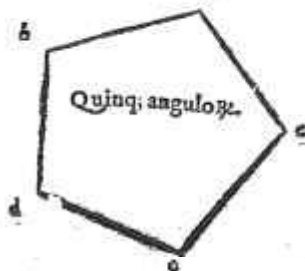
In triangulis à basibus accipitur longitudo ut volunt nonnulli, vel à linearecta protracta ab aliquo angulo trianguli ad unum latus dati trianguli ut in triangulo. a. b. c. longitudo sumitur. ab. a. d.

In quadratis unumquodque latus est longitudo ut placet nonnullis, aliis sumitur longitudo per lineam diagonalem ut in quadrato. a. b. c. d. a. b. latus erit longitudo vel. a. c. aut. c. d. & b. d. vel linea diagonalis. b. c.

Octogonus
Octoangulorū.
Diagonales li-
neæ. a. g. b. h. d. e
f. c.

Pentagonus.
a

Ex his omnibus facile intelligimus lōgitudines omniū figurarū,
Sed vt diximus, veteres & recentiores geographi punctum sibi pro-
posuerunt, in æquatore quem inter secaret meridianus incidens in in-
sulas fortunatas inde ex serie numerorum absoluerunt medietatem
sphære. 180 graduum. is Occidens fuit præscriptus & Oriens, & in-
uenta est tunc longitudo semicirculi. 180. graduum.

Vnde deprehendetur longitudo in æquato-
rem & quomodo cognoscetur.

De longitudine quæstio est magnis contentionibus à recentiori-
bus nautis agitata, neque in hoc tempus soluta, quibusdam dicenti-
bus longitudinem haberi ex ecclypsi lunæ vt Ptolemæus, aliis ex
ecclypsi Solis. fuere aliqui & illi peritissimæ nautæ, qui longitudi-
nem stellis fixis tribuerunt ex propinquo & distantia earūdem
ad lunam vel Solem & quamquam sententia Ptolemæi deberemus
esse contenti, neque à tanto viro tam leniter discedere exponam sen-
tentias aliquorum nautarum, quas ab illis in meo cubiculo audiui,
Annus agitur sextus decimus ex quo inuiferunt me quatuor incre-
dibili experientia nautæ, Iacobus Quarterius Britannus ex mi-
nore Britannia, Germanus Sorifius Nortmanus, Magallanus ne-
pos illius celeberrimi Magallani, qui nomen dedit freto australi por-
tugalsis natione, & Gaspar senensis, hī omnes me præsentē,
hanc magnis clamoribus agitarunt quæstionem, Germano probante
Ptolemæi sententiam & Iacobo Quarterio reclamante, erant
enim veteres similitates inter eos, Quarterius aiebat longitudinem
posse deprehendi ex ortu & occasu stellarum fixarum, & hæc fuit
sententia Marini Geographi, quam damnat Ptolemæus, eadem fuit
eius sententia de latitudine, Magallanus noluit dicere sententiam
suam, Gaspar subscripsit Ptolemæo & Germano. Reliquum erat
vt ego vltimus dicere quid sentirem quamquam ægre id fecerim in-
ter tantos in re nauigatoria expertos, dixi iam si memini longitudi-
nem cæli sumi ab Oriente in Occidentem & contra, quod ex motu
ipsius collegi, at de longitudine terræ hic nobis dicendum erit, quā
hodie si velimus eam accipere ex argumento Ptolemæi aperte falle-
remur, ait enim Ptolemæus longitudinē terræ esse ab Occidente in

Orientem propterea quod maior sit distantia inter punctum Occidentalem & Orientalem terræ videlicet cognita quam sit inter punctum borealem & australem terræ cognita, quod argumentum seculo Ptolemæi validum fuit, nam eius tempestate maxima distantia terræ exploratæ ab æquatore versus boream erat 63. graduum ad Thulem Insulam. ab æquatore vero ad Austrum 20. quibus si addideris 63. summa erit. 83. graduum latitudinis terræ cognitæ, distantia vero terræ cognitæ ab Occidente in Orientem fuit 80. graduum à meridiano Insularum fortunatarum Orientē versus & absoluentes totam semisphæram 180. graduum, hæc omnia doctissime ab illo dicta sunt, sed ego nescio quid diceret si distantie essent æquales an propterea nulla esset longitudo minus latitudo certæ essent in terra hæc duæ dimensiones non tamen ex suo argumento sed ex motu cœli cui respondet longitudo terræ ab Occidente in Orientem. Nostro autem tempore tantum inualuit audacia hominum & cupiditas immodica indagandi totam terram, ut distantia latitudinis terræ cognitæ sit. 142. graduum, à quibus si abstuleris gradus latitudinis seculi Ptolemæi. 183. relictant. 59. gradus, quibus latitudo seculi nostri exuperat latitudinem seculi Ptolemæi qui gradus redacti ad communia milliaria unicuique gradui dando 60. milliaria colliguntur. 2440. milliaria terræ post tempora Ptolemæi exploratæ quæ si diuisantur & in leucas, ut vulgus loquitur, reducuntur ita ut cuilibet leucæ quatuor tribuatur milliaria summa expletur, 560. leucarum, longitudo vero nostro seculo omnis terræ exploratæ est. 340. graduum à quibus si auferantur, 180. gradus longitudinis Ptolemæi residuum erit, 240. graduum quibus superat longitudo terræ nobis cognitæ, longitudinem terræ cognitæ seculo Ptolemæi, ita fit ut dimensiones istæ terræ sint nunc multo maiores. Vnde Sol Oritur, Oriens nuncupatur, aut ortus, quò demergitur Occidens vel Occasus, qua decurrit Meridies, ab aduersa parte septentrio] Oriens græcis est, ἀνατολή Italisch leuante Germanis Ost. Occidens græcis est δύσις, Italisch ponente, Germanis Vuest, Meridies græcis μεσημβρία, Italisch mezogiorno, Germanis Zuid, Septentrio græcis est, ἀρκτική, siue βόρεια & Italisch tramontana Germanis Norden, De Meridie pauca dicturus sum, ne lectores geographicorum librorum interdum hallucinentur, tota igitur il

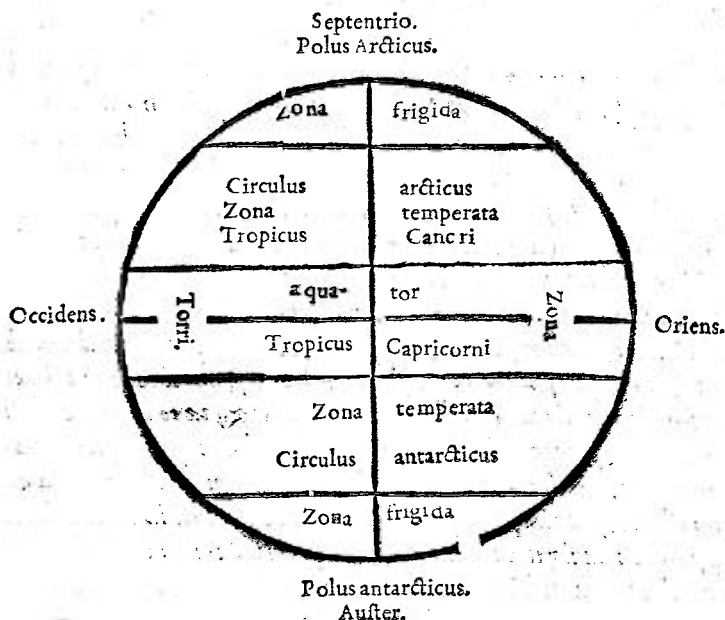
la pars, quæ inter duos tropicos sita est meridionalis dicitur, quia corpus planetæ Solis intra illam decurrit, progredientibus enim nobis a Septentrione usque ad illam partem obicitur, illa pars versus Austrum, quod contingit venientibus ex Austro ad illam eandem partem, utrisque igitur erit Meridies & nostris & illis, nostris à Septentrione ad illam accedentibus, illis vero ab Austro ad eam tendentibus De ventis quot & qui sint dicam postea. Huius medio terra sublimis] Medium intelligit cœtrum mundi siue ipsius cœli circa quod est terra, quæ propterea quod non mouetur sublimis videtur & alta, & seipsam librare, sed Heraclides ponticus ut refert Alexander Aphrodisæus cœlum immobile esse voluit terram autem mobilem esse & cœlum immobile dixit Heraclides ponticus ut refert Alexander Aphrodisæus secundo libro de Cœlo Aristotelis, at ipsemet Aristoteles refutans has omnes frigidas opiniones ait terram esse immobilem hoc vno argumento, si terra moueretur, vel ad medium moueretur, quod falsum est nam ipsa est in medio & in suo loco naturali, vel à medio quod etiam falsissimum est, nam cum sit corpus grauisimum quiescit in loco suo naturali, si enim à medio moueretur motus ille esset motus grauis corporis sursum & inde motus violentus, & cum nullus motus violentus perpetuo daret motus ille non esset perpetuus, quod esset contra perpetuitatem mundi, propterea dicit illam non moueri à medio, nam moueretur à medio, & graue ascenderet, quod est contra naturam grauis corporis possem & alia referre, sed philosophari non est instituti geographici. Cingitur vndique mari] Homero & Aristoteli, ac Straboni terra insula est Homeri versus sunt qui sequuntur, ἤπειρος γὰρ ὁ φερόμενον πολυὸς βεβηκότα γαίης ὁ κεανόντε δ' αὖ γένεσσι, Sed & Aristoteles libro de mundo ita habet νῆσος αἰ μέρεσι μεγάλα, καὶ ἀπερὶ ἡ σωπασσα ἢ δὲ οὐκ ἐμὲν ἔλεγκται. Strabo ex his quæ multi obseruarunt tam nauigationibus quam peragracionibus ad hunc modum scribit, quod autem habitabilis terra sit insula, primum à sensu & experientia capiendum est, nam quocunque accedere mortalibus ad terræ nouissima possibile factum est, mare obuenit quod Oceanum appellamus, vbi vero sensu percipere non obtigit, ratio ipsa demonstrat. Lacus namque ab Oriente, quod ad Indos pertinet, ab occasu quod ad Hispanos & Mauritanos, ut plurimum ab Austro

Aristoteles li. 2. de Cœlo.

Ho. Iliad. 14. Arist. in li. de mundo 3. cap. Strabo lib. primo.

li parte

li parte ac boreali navigationibus ambitur, & alia, Zonis quinque distinguitur] Polybius sex zonas facit, Parmemides quinque summo iudicio. Est autem zona spatium terra respondens prescripto in cælo inter duos circulos aque distantes.

In hoc typo sunt zona quinque, duæ frigida illa videlicet quæ est à polo arctico vsque ad circulum arcticum propterea quod longe distat à corpore solari, nam cum Sol non transgrediatur duos tropicos sit vt plurimum distet ab illa zona antedicta, pari argumento dicendum est de altera zona, quæ est à circulo antarctico vsque ad polum antarcticum. Sunt quidem aliæ duæ zona temperata, illa videlicet quæ est à circulo arctico vsque ad tropicum Cancr, & alia quæ est à tropico capricorni vsque ad circulum antarcticum, nam temperantur à propinquis zonis duobus frigidis & vna torrida ob consistentiam continuam corporis solaris, quæ est à tropico Cancr vsque ad tropicum Capricorni.

Veteres quibus non innotuerant istæ zonæ ex peregrinatione, scripserunt zonas illas frigidas tam esse intemperatas ut essent inhabitabiles & zonam illam torridam ob æstum quoque fecerunt inhabitabilem, nec miror cum non peragrauerint neque habitauerint in illis, non dubito eorum seculo nauigasse multos sub illis zonis sed non habitasse, quo fit, ut visæ fuerint omnibus ferè hominibus inhabitabiles, nobis vero in hoc seculo tam audaci sunt habitabiles quamquam non commode. De zona frigida versus polum arcticum non dubitamus, quandoquidem scimus habitare illam populos multos, de alia versus antarcticum constat ex terra australi nuper inuenta. Ultra enim circulum arcticum sunt regiones habitabiles, Gronlandia, Gottia septentrionalis, Caculæchi & aliæ regiones habitabiles veluti, Scrinia, Nogai, & aliæ videlicet. Lapia, Ceterum non velim quenquam putare me affirmare has esse omnino habitabiles commodè nisi educatis in illa regione: Neque zonæ temperatæ, sunt omnino temperatæ, nā ea pars quæ vergit ad zonam frigidā est intemperata, & alia quæ ad torridā zonam intemperata medium autem illius zonæ temperatissimum. Neque torrida est inhabitabilis ut apparet ex nauigationibus portugalsium: Nam quantus est æstus interdiu tanta est humiditas nocte, quæ ambæ temperantur, accepi à multis portugalsibus Insulam. S. Thomæ esse habitabilem & fertilissimam quod minimè contingere posset nisi esset temperata, nec laboro, quid dixerit Cleomedes qui hæc ex suo seculo mensus fuit Mediam æstus infestat frigus vltimas [Mediam. s. torridam æstus infestat quia diu corpus planetæ Solis decurrit per eam frigus vltimas, Reliquæ habitabiles paria agunt anni tempora] videlicet zona quæ est à circulo arctico ad tropicum Cancrī & alia australis à tropico capricorni vsque ad circulum antarcticum nam habent habitantes & æstatem & hyemem, quemadmodum nos. Sed non pariter] quia quando illis est æstas nobis est hyems & quādo illis hyems, nobis æstas, Antichithones alteram, nos alteram incolimus] Quod siat Antichithones est tam clarum ex nauigationibus ut nihil clarius ut interim omittamus illa, quæ adfert Augustinus in libris de ciuitate dei, neque est quod hic locus

nos moretur, Illius situs ob ardorem intercedentis plagæ incognitus huius dicendus est] illius hoc est *zona Antichthonum* ob ardorem intercedentis plagæ incognitus, dixi de ardore & de habitatione istius torridæ seculo *Mela* nemo ausus fuit ultra fretum gaditanum nauigare, mirabantur eo tempore hominem ex *Gadibus* Romam venientem, quin *Hieronymus* ipse quiddam magnum esse putat, ex *Gadibus* venisse aliquem nam scribens *Paulino* ita habet in principio bibliorum nostrorum, ad *Titum* *Liuium* lateo eloquentiæ fonte manentem de ultimis *Hispaniæ* *Galliarum*que finibus quosdam venisse nobiles legimus, & alio loco in eadem epistola miratur *Pythagorā* adijisse *memphiticos* *Vates* in *Aegypto* & *Platonem* *Ægyptum* ipsam quasi magn^o ac admirabilis fuisset ex *Græcia* in *Ægyptum* traiectus. Huius *zonæ* nostræ situs dicendus est Hæc ergo ab ortu porrecta ad occasum, & quia sic iacet, aliquanto quam ubi latissima est longior, ambitur omnis. Oceano] Terræ longitudo ea tempestate qua floruit *Mela* & nostra maior fuit latitudine, nam tunc latitudo terræ cognita à *Septentrione* in *Austrum* fuit 83. graduum & longitudo, 180. nunc quoque ut diximus longitudo terræ aperta, est. 240 graduum, quæ superat latitudinem. 142. Quod ambiatur Oceano tota terra dixi. Quatuor ex eo maria recipit] error fuit veterū geographorum quod terra ex Oceano quatuor maria acceperit, nam *Caspium* non accepit. Vnum ab *Septentrione*] videlicet *Caspium* quod falsum est, causam erroris subiungam, veteres putabant *Caspiū* mare parū distare ab Oceano quod non erat verū nam distabat. 12. gradibus qui redigebantur in. 720. miliaria hys additi sunt à recetioribus. 3. gradus qui summam absoluūt. 180. miliarium quæ addita. 720. summā efficiunt 900. miliarium at. 900. ad *leucas* ut vocant ducta unicuique *leucæ* dando tria miliaria colliguntur trecentæ *leucæ* magnæ. per quam distantiam non poterat fluere *Oceanus* usque ad *Caspium* sinum nam nunquā visus est tam longus *Oceani* fluxus, per subterraneā aiunt nonnulli ex veteribus mare illud in eum locum venisse verum nugamentum. Ego vero posthabitis veterum sententiis sentio lacum illum vel sinum ex influxione magnorum & multorum fluminum ad vastam magnitudinem peruenisse. à *Meridie* duo] *Persicum* & *Arabicum*

Quartum ab occasu] *videlicet mediterraneum siue nostrum,*
 Hoc primum] *hoc est mediterraneum & nostrum.* Angustum
 nec amplius decem milibus passuum patens] *10. millibus*
passuum tribus leucis ut vulgus appellat & tertia parte vnius leucae
liidemque ex diuerso propè coeuntibus] ex diuerso ex op-
posito in Hellesponto, Ingens iterum & magnum & paludi
& lege ingens iterum & magnum paludi absque & . Cæterum
 exiguo Ore] *lege tantum exiguo ore. Vno vocabulo no-*
strum mare dicitur] Nostrum mare dicebatur olim totum illud
mare quod fluit à freto Gaditano vsque ad paludem Mæotida post
fretum, dictum nostrum, quod tantum Itali Hispani, Gallique &
littora eius habitantes regiones nauigabant alij vocant mediterraneum
propterea quod fluat inter duas terras. Africam videlicet &
Europem & partem Asiæ, fretum dicitur à feruendo autore Varro
ne, vulgus hunc feruorē vocat corrente, inde omnia freta nauigan-
tibus sunt inuisa τορβου traiectionē latine de græco verbo. τορβύει-
vo, quod est traiecio, primum fretum dicitur Gaditanum ab insula
quæ propè fauces Occidentales sita est, olim dicta Gades, nunc ve-
ro Cadis & Calis corrupto vocabulo, fretum hodie hispanicè dicitur
streacho de Gibraltar corrupto etiam vocabulo , nam gibel lin-
gua arabica mons appellatur, propterea debuit vocari Streacho de
Gibeltar est enim Gibeltar oppidum in medio freti littore natura
munitissimum, Hellespōtus] hodie dicitur el far de Calipoli Ita-
licè, far enim stricctum significat. Thracius bosphorus] hodie el
far de Constantinopoli, nam Constantinopolis est metropolis Thra-
ciæ. In tres partes] Varro in duas Asiam & Europam, veteres
apud Herodotum in quatuor, Asiam, Africam, Europā, & AE-
gyptum, recentiores in tres tantum, nam AEgyptum Asia, partem
faciunt.

Summa Asię descriptio.

Caput. II.

Ribus hanc è partibus tãgit oceanus, ita
 nominibus vt locis differēs. Eous ab oriē
 te, à meridie Indicus, à septentrione Scy
 thicus. Ipsa ingenti ac perpetua fronte ad orientē
 versa

versa tantum ibi se in latitudinem, quantum Europa, & Africa, & quod inter ambas pelag⁹ immis-
sum est, effundit. Inde cum aliquatenus solida pro-
cessit, ex illo oceano quem Indicum diximus, Ara-
bicum mare & Persicum, ex Scythico Caspium
recipit: & ideo quam recipit angustior. Rursus ex-
pāditur, & fit tam lata quam fuerat. Deinde cum iam
in suum finem, aliarumque terrarum cōfinia de-
uenit, media nostris equoribus excipitur: reliqua,
altero cornu pergit ad Nilum, altero ad Tanain.
Ora eius cum alueo Nili amnis, ripis descendit in
pelagus, & diu, sicut illud incedit, ita sua littora
porrigit: deinde fit venienti obuiam, & primum
se ingenti ambitu incuruat, post se ingenti fronte
ad Hellesponticum fretum extendit: ab eo ite-
rum obliquat ad Bosphorum, iterumque ad Pon-
ticum latus curua, aditum Meotidos transuerso
margine attingit. Inde eam gremio ad Tanain us-
que complexa, fit ripa, qua Tanais est. In ea pri-
mos hominum accepimus ab oriente, Indos, Se-
res, & Scythas. Seres media ferme eoꝝ partis inco-
lunt: Indi & Scythę, vltima: ambo late patētes, ne-
que in hoc tantum pelagus effusi. Spectant enim
etiam meridiem Indi, oramque Indici maris (nisi
ubi ęstus inhabitabilem efficiunt) diu continuis
gentibus occupant. spectant & septentrionē Scy-
thę, ac littus Scythicum (nisi vnde frigoribus arcen-
tur) usque ad Caspium sinum possident. Inde pro-
xima est Ariane, deinde Aria, & Gedrosis, & Per-

sis ad sinum Persicum, hunc populi Persarum ambiunt, illum alterum Arabes. ab ijs, quod in Africam restat, Aethiopum est. illic Caspiani Scythis proximi, sinum Caspium cingunt. vltra, Amazones, vltraque eas Hyperborei esse memoratur. Interiora terrarum multæ varięque gentes habitant. Cádari, & Paricani, Bactri & Sufiani : Pharmacotrophi, Bomarei, Coamani, Rophanes, Dahæ. Super Scythas Scytharumque deserta, ac super Caspium sinum, Comari, Massagete Cadusij, Hircani, Hiberi. Super Amazonas Hyperboreos, Cimmerij, Scythæ, Eniochiæ, Georgi, Moschi, Corfitę, Phoristę, Riphaces : atque vbi in nostra maria tractus excedit, Mardi, Antibatani : & notiora iam nomina, Medi, Armenij, Comageni, Murrani, Vegeti, Cappadoces, Gallogręci, Licones, Phryges, Pisidyę, Isauri, Lydi, Syroclices. Rursus ex iis quę meridiem spectant, eadem gentes interiora littora tenent, usque ad sinum Persicum. Super hunc sunt Parthi, & Assirij : super illum alterum, Babylonij : & super Aethiopas Ægyptii. Rhipis Nili amnis & mari proxima, iidem Ægyptii possident. deinde Arabia angusta fronte sequentia littora attingit. Ab ea usque, ad flexum illum quę supra retulimus, Syria : & in ipso flexu, Cilicia : extra autem, Lycia & Paphlagonia, Caria, Ionia, Æolis, Troas usque, ad Hellespontum. Ab eo Bithyni sunt ad Thracium Bosporum. Circa pontum aliquot populi, alio alioque fine : omnes vno nomine Pontici dicuntur : ad lacum, Meotici : ad Tanaim, Sauromatę.

ANNOTATIONES

In caput secundum.

Pomponius sequutus suam methodum resolutiuam describit in summa & in vniuersum Asiam. à Septentrione Scythicus] diximus hoc falsum esse, Asiam]. Asia ab vxore Promethei dicta siue ab Asio Coryos filio. Ingenti ac perpetua fronte] non interrupta, sed perpetua & continua, vel nullos habens magnos sinus & tamen habet barbaricum sinum satis amplum, Tantum ibi se in latitudinem effundit, quantum Europa & Africa, & quod inter ambas pelagus immissum est] Ego nescio quis fuerit ille qui compositionem huius clausulæ Pomponii inuenerit, ut in fine periodi verbum, effundit, posuerit, fateor me reperisse in bibliotheca franciscanorum inferioris Traiecti vulgo Vtrecht hunc librum Mela bene glossatum & infra scatu pantagruelizando, in quo hæc periodus erat eo modo inuersa, puto illum fuisse auditorem alicuius professoris Pomponij, qui hæc dictante præceptore exceperat, nemo enim est, qui nesciat tantum & quantum non admittere longam hyperbaton sine verbo. Solida] non interrupta continua, absque sinibus hoc tempore Pomponij, Ex Scythico Caspium recipit] falsum & mendosum hoc esse diximus, Et ideo qua recipit angustior. i. in his partibus in quibus recipit angustior est, hæc ex Charta aperta sunt. Rursus expanditur & fit tam lata quam fuerat] fit quidem rursus lata ad auream Chersonesum, & hoc nostro seculo ad Sinam regionem quam portu galenses vocant Chinam, Deinde cum iam in suum finem aliarumque terrarum confinia deuenit] locus iste est sub obscurus & aliquandiu torsit me, nam cum dicat Mela, ipsa ad Orientem versa, quomodo potest si ad Orientem vertitur deuenire ad suum finem & ad confinia aliarum terrarum videlicet Africa & Europe, Propterea mihi videtur legendum esse rediit, ex Oriente enim rediit ad suum finem. i. ad totum illum tractum terræ maritimæ Syriæ qui est à Pelusio ostio vsque ad Amanum montem, versus Occidentem nam ex Oriente rediit in Occidentem illa tractus est finis eius, nec ibi alicui terræ confinis est, sed post Amanum montem vsque ad fontes Tanais & ultra est confinis Europe, in parte au-

strali est cōfinis Africæ; Media nostris æquoribus excipitur i. mare nostrum accipit eam per medium, Deinde fit venienti Obuiam) deinde Asia fit obuiam mari nostro fronte illa maxima quæ est à sinu Iſſico vsque ad Helleſpontum, Et primum ingenti ambitu se incuruat] in sinu Iſſico, Post se ingenti fronte ad Helleſponticum fretum extendit] frons illa totam orā maritimam Asiæ minoris amplectitur vsque ad Helleſpontum. Deinde obliquat ad Bosphorum, bosphorum Thracium in propontide obliquat quidem parum. bosphorus à meabili bouis transitu dictus iste vero Thracius est constantinopolitanus, Aditum Mæotidos. i. Cimmerium Bosphorū, Transuerso margine. i. litore nam duo littora ponti inuicem se respicientia alterum Europæ, alterum Asiæ extrasuerso sibi occurrunt vsque ad Cimmerium bosphorum. Vide semper Chartas alioqui perdis operam. Inde eam gremio ad Tanaim vsque complexa fit ripa, qua Tanais est, Inde inquit Asia ipsa eam paludem gremio complexa vsque ad Tanaim fit ripa, fluuij, cum esset antea litus nam alluebatur mari sed in Ostio Tanais incipit septentrionem versus esse ripa, Tanais hodie Don dicitur à Scythis & Sarmatis, Tana ab Italis. Ab Oriente Indos, Seres, & Scythas, Indi ab Oriente & Meridie retinent nomen Diuisa est India in superiorē & Inferiorē, Inferior quidē in Indiā extra Gangē, & intra Gāgē superioris sunt regna præcipua Cathai, Mulpha, Cyamba, Chairā, Thebet, Bocat, & regnū Musfuli, Moabor, Moabat, & regnum Var, nūc Synarū Lusitani vocant Chinarum, India extra Gangem habet Iamai regnum, & propè Malacha, India vero intra Gangem habet Narsingam regnum potentissimum, & propè caput Curia Calicut regnum & ciuitatem, Vbi & canamor, Tormapacain, Pandarani, Bisnagar, & Bartacala, Serica regio non pertinet ad mare Orientale, cum sit mediterranea & media inter Indos & Scythas, huius regionis sunt due prouinciæ Camul & Chilchitalis, Scythæ sunt septentrioni expositi & Orienti protenduntur ab Oriente vsque ad Rha fluuium ad Occidentem nam vsque ad illum fluuium omnes vno nomine Scythæ dicuntur, & tota regio nostro seculo magna Tartaria dicitur, Principio ab Oriente sunt Scythæ extra Imaum montem ramentum Tauri sunt quidem tartari, apud quos est Tan-

gur, Cathai, & Halor, subiecta oīa magno Cham regi Tartarorū
 In Scythia intra Imaum sunt alij Tartari vsque ad Rha fluuium,
 vt diximus postea vsque ad Tanain sunt Sarmatici asiatici, Spe-
 ctant etiam ad Meridiem Indi nisi vbi Æstus inhabita-
 bilem faciunt] hoc credebatur seculo Melæ, nam illa hodie explo-
 rata fuit à portugalsensibus, qui aiunt, illam partem esse habitabilem
 & magnos populos eam habitare, In ea parte est Calicut, Camba-
 ia & Canamor, & aliæ permultæ ciuitates ditissimæ. Nisi vnde
 frigoribus arcentur] pro vnde lege vbi, Inde proxima est
 Ariane] pro inde lege indis. Ariana regio & Aria, hodie Turque-
 stan regnum extenditur enim vsque ad Carmamam, Gedrosia] ho-
 die regnum Tarse de quo in psalmis dauidicis fit mentio, reges Tar-
 sis & Insula munera offerent, Persis nota est regio dominus eius est
 Sophi. Illum alterum. i. arabicum. Ab iis, quod in Africam
 restat Æthiopum] est quod in Africam restat intellige versus
 Meridiem. Ultra Amazonas] Amazonas esse ridet Herodotus
 & Strabo necnon & fabulosam earum historiam quod facile pro-
 bat Strabo, verba ipsa Strabonis in medium proferam, habent illa
 in hunc modum: Nam cum fabula ab historia distinguatur, anti-
 qua enim & falsa & miraculosa, fabulæ appellantur, historia siue
 antiqua sit, siue noua, veritatem postulat, miraculo vero aut non
 habet, aut perraro, De amazonibus quidem eadem nunc dicuntur,
 quæ olim quamquam miraculosa sint, & à fide plurimum distent.
 Quis enim credat, vt vel exercitus, vel ciuitas, vel gens vnquam, ex
 solis constiterit mulieribus, & non solum constiterit, verum etiam
 inuasit aliena, & non modo vicinis fuerit dominata, adeo vt vs-
 que in Ioniam processerit, sed etiam exercitum trans Pontum mise-
 rit, vsque in Atticam hæc & post alia multa refert Strabo. Hy-
 perborei esse memorantur] de Hyperboreis & eorum mori-
 bus & vita, de quæ eorum cælo dicam, sunt qui putant Hyperbo-
 reas gentes non esse, sed tantum montes, alij & montes & gentes.
 Cælum vt existimant alij in eo loco non potest esse saluberrimum,
 cum sit frigidissimum, neque est ibi tempus temperatissimum vt nō
 nulli volunt, qui aiunt Hyperboreos viuere vltra centesimum an-
 num. Sed vt demus gentem illam illic habitare, non dabimus tamen
 quicquid de solo eorum & vita à plurimis dicitur quin potius asse-

Psal. 71.

Herodotus
in Melpo-
mene.
Strab. li. ii.

rimus nugamenta esse impudentissima, sed de hiis latius dicam in tertio libro, Candari lege Gandari. Pharmacotrophi] Sunt, qui aluntur veneno, Dahæ] lege Dææ. Super Scythas Scythar- que deserta ac super Caspium sinum] hic locus fuit mihi semper Obscurus, & diu habuit animum meum ancipitem, ut quid sentire deberem planè ignorarem, constat enim ex omnibus geographis hos populos, quos hic refert Mela non esse super Scythas neque deserta Scytharum, sed potius sub nam Scythæ sunt borealiores & magis vergunt ad Septentrionem & Caspiū quoque mare, idem postea de Amazonibus, si illorum fabellæ ferendæ sunt, nam ille magis accedunt à Septentrionem quam illæ regiones quas hic adfert Mela propterea sapissime mecum cogitavi, quid essem in horū locorum expositione dicturus: videbam Comaros & Massagetæ esse multo australiores desertis Scythiæ & Scythia ipsa, Amazonas & Hyperboreos multo Septentrionaliores Cimmeriis Scythis georgis, & Moschis, quamobrem magna consideratione opus est, & accurata collatione locorum Mela, Mihi hoc tantum incumbit, ut dicam sententiam meam, neque quicquam definitè aliis præscribere.

Cum conferrem locos istos Mela in hoc primo libro cum locis Tertij libri omnibus libratis ac perspectis, inuenio apud Melam esse duplices Amazonas, alias Boreales post quas versus Boream sunt Hyperborei, alias quas idem Mela vocat Sauromatidas: hæc sunt ad sinum Caspium iuxta Sarmatas. Scythas etiam diuidit in Scythas Septentrionales vltimus versus Oceanum & alios ad Tanaim & paludem Meotidos, hæc sunt Mela in Tertio libro, quæ diuisio vix etiam videtur satisfacere & soluere difficultatem, nam neque simpliciter, neque diuisione illi populi sunt super ex Ptolemæi tabulis & chartis & ex aliis longe exactioribus. Sed quia incidit sermo de chartis velim admonere huius disciplinæ studiosos ut interlegendum Melam habeant semper ab oculis chartas quas poterūt minus falsas, quamquam in iis, quæ in manibus hominum habentur innumera ferè sint mendacia, nec propterea aliquis mirari debet, nā nulla est disciplina, in qua facilius quiuis errare possit quam in ista, dicam postea. Cæterum de his locis dicturus sum & id quidem modestissimæ neque hac mea sententia aliorum velim præripere sensū dicam semel tantum, ita legendum esse locum istum Mela, sub
Scythis

Scythis scytharumque desertis ac sub Caspio mari & alio loco sub Amazonib⁹ & Hyperboreis Cimmerij. Comageni] lege comma genj. Super illum alterum Babylonij] alterum videlicet arabicum. Pamphilia] lege Pamphylia.

Summa Europę descriptio.

Cap. III.

Vropa terminos habet ab oriēte Tanain & Meotida, & Pontum: à meridie, reliqua nostri maris: ab occidente Atlanticum: à septentrione, Britannicū oceanum. Ora eius, forma littorum, à Tanai ad Hellespontum, quā ripa est dicti amnis, quā flexum paludis ad Bosporū redigit: quā Ponto, Propontidi, & Hellesponto latere adiacet, contrariis littoribus Asię non opposita modò, verum etiam similis est. Inde ad fretū nunc vastè retracta, nunc prominens, tres maximos sinus efficit, totidēque in altum se magnis frontibus euehit. Extra fretum ad occidentem inęqualis admodum, præcipuè media, quā procurrit ad septentrionem, nisi vbi semel iterūque grādi recessu abducitur, penè vt directo limitè extenta est. Mare, quod primo sinu accipit, Ægeum dicitur: quod sequēti in ore Ionium: Adriaticum interius: quod vltimo, nos Tuscum, Graij Tyrrenum perhibent. Gentium prima est Scythia, alia quā dicta est. à Tanai media fermè pontici lateris. Hinc in Ægæi partem continens, Thraciæ ac Macedoniæ adiungitur. Tum Græcia prominet, Ægæumque ab Ionio mari dirimit. Adriatici la-

tus Illyris occupat. Inter ipsum Adriaticū & Tuscum Italia procurrit. In Tusco intimo Gallia est. vltra, Hispania est. Hęc in occidentem. Denique etiam ad septentrionem diuersis frontibus vergit: deinde rursus Gallia est longè, & à nostris littoribus huc vsq; promissa. Ab ea Germani ad Sarmatas porriguntur, illi ad Asiam. Hęc de Europa.

A N N O T A T I O N E S.

In caput tertium.

Europa terminos habet ab Oriente Tanain & Mæotida & pontum] *lege ab Oriente Tanain Mæotida & pontum & dele illud, &, & Mæotida.* A mēdie reliqua nostri maris] *tota hęc lectio est inuersa, propterea lege hoc modo, Europa terminos habet ab Oriente Tanain, Mæotida, & Pontum ab Occidente Atlanticum, à Septentrione Britannicum Oceanum, à Meridie reliqua nostri maris.* Ad fretum] *f. Gaditanum.* Nunc vaste retracta] *in sinibus, Nunc prominens] in promontoriis Frontibus] promontoriis.* Extra fretum ad Occidentem inæqualis admodum, præcipue media qua procurrit ad Septentrionem] *extra fretum est inæqualis qua procurrit ad Septentrionem inæqualis est ob paucos sinus sed magnos, quod ipse declarat, cum ait, Nisi vbi semel iterumque grandi recessu abducitur penè vt directo limite extenta est] à promontorio pyrenæorum quod vergit ad Septentrionem, vbi sunt Tarbelli hodie Terbenses vsque ad Gobæum promontorium, quod ciuitates complectitur armoricas in Britannia minore est magnus sinus & magnus recessus ab eo ad Cymbricam Chersonesum siue ad Codanum sinum multo maior id promontorium hodie dicitur Denmark latine Dania, & sinus maxime protenditur. Melius vult dicere, quod si isti duo grandes sinus non obstarēt esset europa in media illa parte directo limite axtensa. i. sine sinibus saltem magnis sed tantum exiguis, propterea addidit penè. Mare, quod primo sinu accipit, ægeum dicitur] *Ægeum in quam à capris,**

pris, nunc nostro seculo archipelago dicitur i. princeps marium ci-
 tra fretum intelligo sed quare princeps maris nostri, quia comple-
 titur insulas quā plurimas, ut postea dicit Mela. Quod sequen-
 ti in ore Ionium]. I. à sinu Corinthiaco vsque fauces ad maris
 Adriatici, Adriaticum, interius] vocatur istud mare, mare su-
 perū, & Adriaticum, vulgo lacanal el. Golfode Venetia. Quod
 ultimo nos Thuscum] ab Hethruscis nunc dicuntur Toscani
 quare Thuscum & Tyrrhenum dicam insequentibus narrationibus
 Gentium prima est Scythia, alia quam dicta est, à Tanai
 media fermè pontici lateris] loquitur hic de Scythia Europæa
 Gentium inquit primi sunt Scythæ versus septentrionem, & hæc
 Scythia alia est ab ea quam diximus Asiatica & incipit à fonti-
 bus Tanais vsque ad medium latus ponti Euxini. i. vsque ad Ostia
 Danubij sive Istri in Ponto, videant iam omnes interpretes Mela,
 an non sit verum quod Scythæ Europæi continent totum tractum
 iuxta Tanain paludē. Maotidos vsque ad ostia istri, Hinc in Æ-
 gei partem continens Thraciæ ac Macedoniæ adiungi-
 tur] hinc. i. ab Ostiis Danubij terra ipsa continens nullo inter iacē-
 ti mari, Thraciæ primum & postea Macedoniæ adiungitur. Tum
 Græcia prominet] in Peloponeso nunc dicta la Morea & hæc
 peninsula distinguit Mare Aegeum à Ionio, nam ut dixi Aegeum
 mare initium habet ab Hellesponto & finem accipit in sinu mega-
 rico inde à sinu corinthiaco protēditur Ionium vsque ad fauces ma-
 ris Adriatici, Adriatici latus Illyris Occupat] latus quidem
 Orientale. Inter ipsum Adriaticum & Thuscum Italia pro-
 currit] aspiciat unusquisque chartam & id videbit apertè. In
 Thusco intimo Gallia est] si Galliam intelligat Cisalpinam il-
 la plurimum distat à Thusco mari nam in intimo Thusco. Hætru-
 ria & Liguria sunt & non illa gallia Cisalpina. si vero intellexit
 de transalpina, certe illa non est in Thusco intimo neque in Thusco,
 quod maius est, nam incipit à Varo flumine vsque ad montes Pyre-
 næos. Quod si dixerit Mela esse in intimo Thusco, Galliam Cisal-
 pinam propterea quod est in intima parte maris Thusci, tunc quo-
 nam pacto ista constabunt, quæ dicit in intimo Thusco Gallia est,
 Ultra Hispania est, nam Hispania non est post Galliam Cisalpi-
 nam sed potius Gallia transalpina media est inter Cisalpinam &

Hispaniam. Propterea magno iudicio opus est colligandis ac connectendis his locis, nam non videtur verisimile Melam hiis hæsisse, aut secum pugnare idcirco opere præcium factururus ero, si hunc locum aperiam faciam id quidem & sedulo, sed nescio an rem ipsam acu tetigero, quamquam nolim lectores hæere dictis meis dicā tamen, quæ potui coniectura & collatione locorum Melæ colligere, in hoc loco, Mela est corruptus, ut in aliis plerisque locis, nam hic iudicio meo legendū est, non intimo sed pro intimo, ultimo voluit enim Mela quod ab ultima parte maris Thusci inciperet Gallia, & ita est, & propterea dicit in ultimo maris Thusci.

Sed quia in hoc eodem capite reliqui locum quendam & non aperte clarum quem ex ordine præposuisse decebat, nam non meminere, nunc illum exponam, ne fraudem & lectores & auditores hoc meo laboræ. Igitur in hoc capite ait Mela, nisi ubi semel, iterūque grandi recessu abducitur, penè ut directo limite extenta est, in Tertio libro cap. 20. loquens de latere Galliæ quod Septentrionem respicit à promontorio Pyrenæorum usque ad Rhenum, ita ait, & loquitur de Gallia, Tunc ad Septentriones conuersi, iterum longo rectoque tractu ad ripas Rheni amnis expāditur, libro primo cap. 3. ait semel grandi recessu abducitur, & ni hoc esset, directā & recta fuisset. sed propterea quod non est recta ibi Gallia ipsa dixit penè ni si ille sinus obstitisset, in Tertio libro aperte sine additione aliqua dicit longo rectoque tractu, videntur ista pugnare, nam illic videtur inter Rhenum & promontorium illud Pyrenæorum ponere magnū sinum & longum, usque ad Gobeum promontorium in Britannia minore quod hodie. S. Matthæus dicitur ubi sunt armoricæ ciuitates. Pomponius sentiit rectam esse oram propterea quod tantum esset vnus sinus & non plures, nam in primo libro loquitur de Europa & tunc bene addidit penè quia sunt duo grandes sinus à promontorio Pyrenæorum usque ad promontorium Codanum quod hodie. Dania & Denmarc vocatur & Cymbrica Chersonesos. Ultra Hispania est] Dele illud est, Deinde rursus Gallia est] ea videlicet quæ est à promontorio pyrenæo usque. ad Rhenum. Longe & à nostris littoribus] id est mari nostro siue Mediterraneo. Ab ea Germani ad Sarmatas illi ad Asiam] iste locus nonnihil habet difficultatis, nam libro 2. Me-

la ait Scythas protendi à fontibus Tanais vsque ad ostia Danubij & comprehendere Effedones, Agathyrfos & Sauromatas vt semel dicam totum illud caput attinet ad Scythiam Europeam nam nulli sunt Sauromatæ ad paludem Meotidos Tanain & pontum, nisi in Scythia Asiatica & Sarmatia asiatica, quod si verba Mela voles referre ad Sarmatas minores Verum erit quod ibi dicitur ab ea Germani ad Sarmatas, si ad maiores falsum erit, nõ enim Germani ad Sarmatas maiores porrigantur, sed potius ad minores, neque ad Asiam porriguntur Sarmatæ sed Scythæ. Sed vt hæc non faceßant negocium geographiæ studiosis, ex sententia Veterum geographorũ ante Plinium & Ptolemeum, quamquam Plinius in hanc nostram pedibus iuit sententiam, omnes regiones Europæ quæ à Tanai versus Septentrionem & Occidentem vsque ad Visulam amnem sitæ erant, vno nomine Scytharum regiones vocari in quorum numero Sarmatæ & aliæ permultæ Scythæ appellabatur, itaque Sarmatæ sub Scythis erant huius opinionis est Mela noster, alij dixerunt Sarmatiam complecti illas oēs regiones vt sunt recēiores scriptores, propterea ex sententia Mela, vbi in hoc loco legitur Sarmatas, legendum est Scythas, & tunc leges hoc modo, ab ea Germani ad Scythas porriguntur, qui ad Asiam.

Summa Africæ descriptio.

Cap. 4.

Africa ab orientis parte Nilo terminatur, pelago à cæteris. breuior est quidẽ quàm Europa: quia nec vsquam Asiæ, & non totius huius littoribus obrenditur. Longior tamẽ ipsa, quàm latior, & quæ ad fluuium attingit, latissima: vt quæ inde procedit, ita media præcipuẽ in iuga exurgens, pergit incurua ad occasum, fastigiatque se molliter, & ideo ex spatio paulatim adductior. vbi finitur, ibi maximẽ angusta est. quantum incolitur, eximiẽ fertilis. Verum quod pleraque eius inculta, & aut arenis sterilibus obducta,

aut ob sitim celi terrarumque deserta sunt, aut infestantur multo ac malefico genere animalium, vasta est magis quam frequens. Mare quo cingitur, à septentrione, Libycum: à meridie, Æthiopicum: ab occidente, Atlanticum dicimus. ab ea parte quæ Libyco adiacet, proxima est Nilo prouincia, quam Cyrenas vocant. Deinde cui totius regionis vocabulo cognomen inditum est, Africa: cætera Numidæ & Mauri tenent: sed Mauri in Atlanticum pelagus expositi. Vltrà Nigritæ sunt, & Pharusij, vsque ad Æthiopas, hi & reliqua huius, & totum latus, quod meridiem spectat, vsque in Asiæ confinia, possident. At super ea quæ Libyco mari abluuntur, Lybies Ægyptij sunt, & Leucoæthiopes: & natio frequens multiplèxque, Gextuli: deinde latè vacat regio, perpetuo tractu inhabitabilis: tum primos ab oriète Garamantas, post Augilas & Troglodytas, & vltimos ad occasum Atlantas audimus. Intra (si credere libet) vix iam homines, magisquæ semiferi Ægipanes & Blemmyæ, & Gamphasantes, & Satyri, sine tectis passim ac sedibus vagi, habent potius terras, quam habitent. Hæc summa nostri orbis, hæ maximæ partes, hæ formæ, gentèsque partium. Nunc exactius oras situsque dicturo, inde est commodissimum incipere, vnde terras nostrum pelagus ingreditur: at & ab iis potissimum, quæ influenti dextra sunt. Deinde stringere littora ordine quo iacent, peragratisquæ omnibus quæ mare attingunt, legere etiā illa

illa quę cingit oceanus, donec cursus incepti operis intrā extraque circumuectus orbem, illuc unde cœperit redeat.

ANNOTATIONES

In Caput quartum.

Et qua fluuium attingit latissima] *fluuium Nilum ibi latissima est.* Ita media præcipue iniuga exurgens] *à Numidia, quę sita est in medio Africę incipiunt exurgere montes quamquam à Catabathmo vsque ad fretum semper exurgat Africa præcipue tamen in Numidia.* Pergit in curua ad Occasum] *.i. valde curua, nam duas Syrtes habet vastas & portus aliquot, Fastigiatque se molliter .i. erigitur & cōtrahitur incunei formā pe detentim.* Ideoq; ex spatio paulatim adductior] *quasi vix scires cognoscere discrimē cōtractōnis nisi in magno spatio, Vbi finitur, ibi maxime angusta est] à promontorio viridi vsque ad cotes promontoriū suū e Ampelusiā.* Quantum incolitur eximie fertilis] *in maritimis videlicet regionibus nā in mediterraneis sterilibus ob penuriā aquarū, Cyrenas vocat] nūc dicitur Corena, Africa, nūc Barbaria, At Super ea, quę lybico mari abluuntur] lege sub iis, quę lybico mari, abluuntur.*

Ad Lectorem.

Exposui has tres partēs terræ quam breuissime potui optime lector, nō ob aliud, quam quod viderem autorem scripturum & repetiturum fuisse illa sigillatim & per partes nūc vero postquam eò ventum est, vt ea, quę in vniuersum enarraui particulatim sint mihi declaranda oratum te velim vt si qua in re fuero vel negligentior vel impe

ritior, des vel huic argumento vt dixit Mela intricato & perplexo, sunt enim & oppida & nomina oppidorum & montium ac fluuiorum mutata partim vetustate, partim bellis, tum terre motibus deinde inūdationibus fluuiorum & maris, vt postea dicam hijs accessit bellorum rabies, quæ oppida funditus deleuit & solo æquauit, quod factū fuit his temporibus, hinc est, quod ista omnia de terruerūt Ciceronem à descriptione orbis. ita habet ille in 2. epistolarum ad Atticum: Et enim geographica, quæ constitueram magnum opus est, ita valde Eratosthenes, quem mihi proposueram, à Serapione & Hipparcho reprehenditur, Quid censes si tyrannio accesserit, & Hercule sunt res difficiles ad explicandum, Et alio loco in alia epistola, De geographia etiam atque etiam deliberabimus, & in priore epistola de geographicis dicit, quod non possunt ἀνθηγεογραφείσθαι, id est iocunde scribi & floridè hæc Cicero. Quod ad nomina recentiora attinet, dicam multa, sed nōnnulla subdicebo, propterea quod retinuerunt nomina sua antiqua, hūstoriam non scribam, nam infiniti sunt qui hoc præstiterunt, tantum situm geographicum ob oculos auditorum ponam & locos mēdosos Castigabo, & desideratos restituam difficiles vero quo ad potero nodabo, cetera qui volet legat Strabonē Herodotum & Plinium. Vale.

Dictum est Atlanticum esse oceanum , qui
terras ob occidente contingeret. Hinc in
nostrum mare pergētibus, laua Hispania,
Mauritania dextra est. Primę partes illæ Europę,
hę Africę. Eius orę finis Mulucha. Caput atque
exordium est promontorium, quod gręci Ampe-
lusian, Afri aliter, sed idem significante vocabulo
appellant. In eo est specus Herculi sacer, & vltra
specum Tingi oppidum peruetus, ab Anteo (vt fe-
runt) conditum. Extat rei signum, parma elephan-
tino tergore execto, ingens, & ob magnitudinem
nulli nunc vsuro habilis : quam locorū accolæ ab
illo gestatam pro vero habēt traduntque, & inde
eximiē colunt. Deinde est mons præaltus, ei quem
ex aduerso Hispania attollit obiectus. hunc Aby-
lan, illum Calpen vocant, columnas Herculis v-
trunque. Addit fama nominis fabulam , Herculē
ipsum iunctos olim perpetuo iugo diremis-
se colles , atque ita exclusum antea mole montiū ocea-
num, ad quæ nunc inundat, admissum. Hinc iam
mare latius funditur , summotasque vastius terras
magno impetu inflectit. Ceterum regio ignobilis
& vix quicquā illustre fortita, paruis oppidis habi-
tatur, parua flumina emittit, solo quā viris melior
& segnitie gētis obscura. Ex ijs tamen quæ cōme-
morare non piget, montes sunt alti, qui continen-

ter, & quasi de industria in ordinem expositi, ob numerum septem, ob similitudinem, fratres vocantur. Tamuada fluuius, & Rusicada, & Siga parua vrbes: & portus, cui Magno est cognomen ob spatium. Mulucha ille quem diximus, amnis est ingentium olim regnorum terminus Bocchi, Iugurthæque.

ANNOTATIONES

In Caput V.

Totius terræ & eius partium in vniuersum descriptio in hunc quem diximus habet mondū reliquū est, vt easdē partes Mela sigillatim describat sequutus methodū suam resolutiuam, quam peripatetici in nonnullis libris sequuti sunt. At lector non expectet omnium oppidorum & fluminum montiumque delincationem, nam non hoc pollicitus fuerat principio, sed tantum præcipua quædam & insignia propterea præmisit in præmio se quam breuissimè dicturum, dicam inquit strictius quasi mittens lectorem ad aliud opus geographicum multo prolixius. Sed cum hæc ita habeant mirum quod in particulari descriptione non orsus fuerit ab Europa nobis longe notiore dicam, cum vellet Mela tantum littora vtriusque maris & nostri & Oceani & promontiorum sinuum necnon & montium primariorum describere, situm, voluit à dextra incipere, vt totus circulus littoralis a dextra incipiens parte facilius absolueretur. Dictum est Atlânticum esse Oceanum, qui terras ab Occidente contingeret] cum constet maria varia accipere nomina ex regionibus quas abluunt, mirum est, quod Mela voluerit mare istud quod Hispaniam tangit Atlanticum vocare cū illud tantum Africæ littora attingat, debuisset vocare Hispanicū illud tantū, quod Hispaniam attingit siue totum mare Occidentale vt Polybius & Salustius, ita est. Sed Mela antiquitatem secutus est terras, Africam & Hispaniam, Hinc] ex hoc Oceano. Primæ partes illæ Europe] hunc locum si quis ausus esset castigare, nescio an accusaretur temeritatis vel audaciæ perquam insi-

gnis. sit ita sanè, nulla reprehensio poterit obstare, quo minus dicam, quid sentio, totus hic libellus fuit inuersus & peruersus, illis temporibus quibus bonæ literæ sepultæ fuerunt. Hermolao satis fuit, emittere hunc autorem in lucem, cætera alia profecto neglexit, quanquam quibus literis scribenda essent nomina locorum oppidorum et montium diligenter præstitit venio ad locum. Quid si primæ partes illæ Europæ legeretur, prima pars illa Europæ, hæc vero Africa. in hoc sensu, prima pars illa videlicet, Hispania Europæ hæc. s. Mauritania Africa, an nō videretur lectori etiā medicis indicij restituta penitus illæ lectio propterea meo iudicio quātumvis exiguo ita legendū est, prima pars illa Europæ, hæc Africa, Eius oræ finis mulucha finis Mauritaniæ Tingitanæ est Mulucha fluuius nauigabilis. Sed postquā in descriptionem huius regionis incidi, animaduertat, qui leget hoc meum auctarium, hanc regionem variis seculis varias subisse mutationes, nam bellis sæpissime vastata ferè nulla fuit, & virorum inopia laborans inutilis atque sterilis mansit usque ad nostra tempora, quibus iam culta reperitur. Mulucha fluuius est, si hispanis nautis habenda est fides, cuius ortus est in Atlantide minore, dicto hodie maiuste hæc regio nostro seculo in duorégna diuisa est, in regnum videlicet, Fex, & de Marruecos, regnū Fex habet proprium regem & Marruecos, Fex est regio fertilissima ob fluuios irrigantes regionē illā, & interfluentes quarum vnus est Malucha, cuius fecimus mentionem, ab Oriente, ab Occidente in littore maris Oceani Marruecos est soli satis fertilis, ad Marruecos sunt dynastæ duo præcipui, qui vernacula sua lingua vocantur, Xerife dasaphi, & Xerife daxamor, Tingi opidū] Tingi nunc Tanger situm in promontorio, quod caput spartel vocatur, à græcis Ampelusia extra fretum Gaditanum in Oceano Occidentali, fretum vocatur Gaditanum à Gadibus insula vicina in, Oceano, at illud fretum hodie de Gibraltar appellatur propter oppidum eius nominis in littore freti, neque vnquam legi, quod vocaretur mare Hispanense aut de Seuilla, vt nonnulli putarunt. Iol & Cyrtha, Arsenaria. Et Cartenna, non sunt in Mauritania Tingitana sed in Numidia, qui scripserunt esse in Mauritania Tingitana maxime hallucinati sunt, Ob numerū septem ob similitudinē fratres vocantur] huius opinionis fuit Mela & complures alij cum eo. Strabo ait monumentum fuisse septem fratrum, qui ibi egerunt,

quod mihi fit verisimile, nam ob similitudinem dictos esse fratres non negarim, sed cur alij montes similes non dicuntur fratres? quod dicunt recentiores, qui volunt vocari geographi oppidum ibi situm esse dictum Septa propter numerum illorum montium, nec durante vita mea neque maiorum meorum illud dictum fuit, Septa, sed potius Acenta, Tamuāda fluuius] Oriens ex Atlante minori. & nauigabilis, potest fieri, quod seculo Melæ esset vna cum aliis innauigabilis, hic fluuius rigat partem regni Fez & Alarabum, dictus Bedia, Abyla] mons est dictus hodie la sierra dalmarfa totus plenus simis, Serra lingua Hispanica est mons, Siga] siga nunc la Guardia, Rusicada] nunc Astora. Mulucha] nūc Mulelaça arabicè, Portus cui magno est cognomen] iuxta promontorium, vbi siga sita est, nam id promontorium portum facit spatiosissimum. Hæc Tingitana regio hodie à variis principibus possidetur, nam pars illa maritima, quæ est à promontorio Ampelusia. capite spartelli vsque ad finem freti Gaditani à lusitanis possidetur, reliqua pars versus orientem in parte tenent Hispani subiecti regi Hispania.

A P P E N D I X.

Hæc Mauritania Tingitana quæ partim vergit ad Septentrionem partim ad Occidentem, partim in mediterraneis ad Meridiem bellis & tremotibus vastata olim fuit, inde ad summam redactam miseriam Marrochiani inuasērunt, gens mahumetica ex Arabia felici in ea aliquot, condidere oppida, at cum essent assueti latrocinii more suæ Arabiæ, libuit eis illum sequi morem viuendi, inde ditiores facti totam illā regionem occuparunt, & in regnum redegerunt, neque hoc nostro tempore cessant latrocinii vicinas regiones molestare, hoc quidem maximo incremento nebulonum, qui se illis addixerunt, tanta est enim tyrannis in illis, vt regem Fez potentem principem sæpe inuadant, à nostris Hispanis hodie alarabes vocantur.

Numidia

Beo Numidia ad ripas expofita fluminis Ampfage, fpatio quidem quàm Mauritania anguftior eft, verum & culta magis, & ditior. Urbium, quas habet, maximæ funt, Cirtha procul mari, nunc Sittianorum colonia, quòdam regum domus Iubæ & Siphacis, cum foret opulentiffima. Iol ad mare, aliquando ignobilis, nunc quia Iubæ regia fuit, & quòd Cæfareæ vocitatur, illuftris. Citra hanc (nam in medio fermè littore fita eft) Cartēna & Arfenaria funt oppida & Ampfa caftellum, & Laturus finus, & Sardabale fluuius. Ultra, monumentum commune regię gentis. Deinde Icofium & Vthifia vrbes, effluentes inter eas Ancus & Nabar, aliaque quę taceri nullum rerum famęue difpendium eft. Interius, & longè fatis à littore (fi fidem res capit) mirum admodum, spine pifcium muricum oftrearumq; fragmenta, faxa attrita (vti folent) fluctibus, & non differentia marinis, infixę cautibus anchorę. Alia & huiufmodi figna atque veftigia effufi olim vſque ad ea loca pelagi, in campis nihil alentibus eſſe, inueniriq; narrantur.

AN NOT AT I O N E S

In caput. V I.

De Mauritania Cæſarienſi nullam facit mentionem Pomponius forte exiſtimans non opus eſſe, vel putans in Tingitana compre-

hendi *Cæsariensem*, *Ptolemæus* multo aliter sentit & alij geographi, sed ego *Melam* ipsum interpretor: quāquā nō ab re erit, si quædā *Mauritaniæ Cæsariensis* attigero, antequam describam *Numidiam*. Fuere permulti geographi, qui has duas *Mauritanias* planè inuoluerunt atque implicarunt adeo confusè ut nihil supra, veteres non reprehendo, sed recentiores aliquot, qui volunt geographi haberi, quod mihi satis molestum est, cum videam eos hanc disciplinā suā natura confusam ac difficilem cōfusiorcm facere. *Cæsariensis Mauritania* in tria distribuitur regna, *Tremissem*, *Tenes*, & *Elgezair*, nomina sunt Arabica, ista tria regna habent sedes suas in mediterraneis, quanquā maritima habeant aliquot oppida, regio est importuosa, tantum habet vnum aut alterum, ibi est *Tremissem* oppidum & regio, huius regionis rex solebat pendere tributum regi catholico *Ferdinando*, anuero nunc numeret *Cæsari* nescimus, quin & rex *Tenes* solitus erat tributum persolvere quotannis regi *Ferdinando* Catholico, *Tremissem* regem noui puer, cū per *Valētiā* magnā iter faceret ad regem Catholicum. Est in hac *Mauritania Quiza* oppidum, hodie dicitur *Oram*, & est ciuitas Christianorū expugnata quondam expensis Cardinalis *Hispaniæ* & archiepiscopi *Toletani* fratris *Francisci Cismenij* à *Cisneros*, qui erexit compluri in *Hispania* sexdecim collegia is omnia templa illius oppidi *Orani* consecrauit, & erexit in episcopatum, ante *Oranū* est castrū vnā cū oppidulo natura munitū in portu illo, quē diximus magnū vocatū hodie *Mazarquebi* lingua arabica, inde ad *Numidiam* in sinu numidico est oppidum *Bugia* dictum, olim amplum, & quod ego cum patre meo vidi in *Africa*, sed cum essem puer nō poteram illa discernere, expugnauit *Bugiam* *Petrus Nauarrus* dux vel maxime strenuus, seculo istius *Caroli Cæsaris* eius nominis quinti seruata semper est, nisi quod mœnia fuere diruta iussu *Cæsaris*, seruato Castro, quid postea actum fuerit ignoro, est & salde nunquā colonia ut multi putant, hodie *Alger*, arabice *Elgezair*, hodie regnum recens à *Barba rossa* factum, cum antea non esset nisi pagus in hoc oppido expugnando *Carolus quintus* maximā iacturam passus est omnium suorum bonorum ob tempestatem illam imminentem, de qua aliquid dixissem nisi *Villagagnonus* comendator *Melitenensis* docte & facundè ea scripsisset, is enim interfuit, & fuit vulneratus,

vulneratus, istius Mauritania non meminit Mlela forte suo tempore oppida illius non erant tam insignia quàm nunc sunt. Tingitana descripsit illi notissimam, nam à Melaria usque ad Tingitanam est traiectus quatuor horarum in freto gaditano. Hinc est quod ab ipsa Tingitana statim venit ad Numidiâ ultimam partem Cæsariensis Mauritaniæ ad fluuiû ampsagam propterea dixit ab eo. s. Mulucha est Numidia ad ripas exposita fluminis Ampsagæ, Ampsagæ] Ampsaga oritur in Atlante maiori qui mons hodie dicitur ab Hispanis montes claros. i. clarimontes, ij montes diuidunt vniuersa Africâ in duas partes. Spatio quidem quàm Mauritania angustior est] nam à promontorio Ampelusis quod hodie dicitur caput spartelli usq; ad ampsagam fluuium semper angustatur & contrahitur Mauritania. Mauritania enim Tingitana latitudine complectitur tres gradus, quos si ad milliaria reducamus sunt. 18. milliaria loquor de regione mediterranea cognita seculo Melæ usque ad montem Atlantem minorem. Numidia vero in latitudine habet duos tantum gradus videlicet. 120. milliaria, Verum & culta magis & ditior] ob incluta oppida Melæ temporibus, & copiam stationum Cirtha procul mari] Si Salustio habenda est fides non est procul à mari, Verba Salustij in iugurthino ita habent: Interim haud longe à mari prope Cirtham oppidum si enim prope illum locum erat Cirtha non erat procul mari, propterea lege, haud procul mari, vocatur hodie Cirtha Constantina. Nunc Sittianorum colonia] Sittiani fuerunt primi & antiquiores Numidæ, Iol ad mare] Iubæ regia vocata Cæsarea, Iulia videlicet Cæsarea in Augusti fauorē. Cartenna, & Arsenaria] Cartenna hodie sillefo, Arsenaria hodie Arseram. Effluentes intereas Ancus & Nabar] lege & effluentes, Aliaque quæ taceri usque ad finem capitis, Aliaque, quæ tacere nullum rerum famæue dispendium est, interius & longe satis, à littorē, si fides rem capit, mirum admodum, spinæ pisciû muricum ostreorumque fragmenta, saxa attrita, uti solent fluctibus & non differentia marinis, infixæ cautibus anchoræ, alia & eiusmodi signa atque vestigia effusi olim usq; ad ea loca pelagi, in cæpis nihil alentibus esse] Sed ne Pomponius hæc prædicta miretur dicam quod vidi, apud

Tungrensem oppidum visæ sunt spinæ piscium & cautes fluctibus attritæ & anchoræ magnæ, & nonnulla istorum hodie visuntur, neque aliud potuit esse quàm quod mare illuc olim pervenerit, alioqui qui posset aliter fieri, in phrysiâ occidentali, ab oppido Harlinguen ad Amsterredamum vsque, olim erat terræ spatium .14. leucarum germanicarum, & iam mare suo impetu operuit totum illud terræ spatium vt non possis ex Amsterredamo ire in phrysiâ nisi naui, in eadem Phrysiâ, totus ille tractus terræ qui est à mari ad Leoardiam vsque olim ferè erat mare, nunc terra in qua sunt & multæ abbatiæ & parrochiæ imo iam rursus inundaret terram mare ipsum in illis locis, nisi prohiberèt aggeres, ausim dicere Hollandiam vniuersam passurâ fuisse maris inundationem nisi occurrerent incolæ aggeribus, quin & superioribus annis bona pars Zelandiæ submersa fuit, quare non debent ista mira videri, postquàm indies videtur & cõrectantur ab omnibus, & hæc de Numidiâ.

Africa minor.

Cap. 7.

Regio quæ sequitur à promontorio Metagonio ad aras Philenorū, propriè nomen Africæ vsurpat. In ea sunt oppida, Hippo regius, & Rusicade, & Tabraca: deinde tria promontoria, Candidum, Apollinis, Mercurij, vastè proiecta in altum, duos grâdes finis efficiunt: Hipponensem vocant proximum ab Hippone Diarrhyto, quod littori eius appositum est. In altero sunt castra Lelia, castra Cornelia, flumen Bragada: vrbes, Vrica & Carthago, ambę inclytæ, ambę à Phœnicibus conditę. Illa fato Catonis insignis, hæc suo: nũc populi Romani colonia: olim imperij eius pertinax emula: iam quidem iterum opulenta, etiam nunc tam priorum excidio rerum, quàm ope præsentium clarior. Ha drumentum

traxade

us lib. 6. cap. 3.

a Sc. calu. f. r. al. Catonis insignis, hæc suo: nũc populi Romani colonia: olim imperij eius pertinax emula: iam quidem iterum opulenta, etiam nunc tam priorum excidio rerum, quàm ope præsentium clarior.

traxade

drumentum, Leptis, Clupea, Abrotonū, Taphræ, Neapolis, hinc ad Syrtim adiacent, vt inter ignobilia, celeberrimæ. Syrti sinus est centum ferè millia passuum, quàm mare accipit, patens: trecenta, quàm cingitur. Verum importuosus atque atrox, & ob vadorum frequentium breuia, magisq; etià ob alternos motus pelagi affluentis & refluents infestus. Super hunc ingens palus, amnē Tritona recipit, ipsa Tritonis, vnde & Mineruæ cognomē inditum est, vt incolę arbitrantur, ibi genitæ: faciuntque ei fabulę aliquam fidē, quòd quem natalem eius putant, ludicris virginum inter se decertantium celebrant. Vltrà est Oea oppidum, & Cyniphs fluuius, per vberima arua decidens: tū Leptis altera, & Syrtis nomine atque ingenio par priori: ceterū altero ferè spatio, quàm dehiscit, quàmque flexum agit, amplior. Eius promontoriū est Borion, ab eoque incipiens ora, quam Lotophagi tenuisse dicuntur, vsque ad Phycunta: & id promontorium est, importuoso littore pertinax. Atæ ipsę nomen ex Philenis fratribus traxere, qui contra Cyrenaicos missi Carthagine, ad dirimendū cōditione bellū diu iam de finibus, & cū magnis amborū cladibus gestū, postq̃ in eo quod conuenerat, non manebatur, vt vbi legati concurrerēt, certo tēpore vtrinque dimissi, ibi termini statuerentur: pacti de integro, vt quicquid citrà esset, popularibus cederet: mirū & memoria dignissimū facinus, hīc se viuos obrui pertulerunt.

Post Numidiam describenda est nobis Africa quæ à Veteribus dicta fuit minor & inter ceteras obtinuit nomen Africæ propter soli vbertatem & fertilitatem, quanquàm nonnullis placet vocare illam Africam ab oppido græcis dicto Aphrodisium, quod hodie Africa dicitur, id oppidum præteritis annis expugnatum fuit à Cæsare Carolo quinto vtcunque fuerit Africa dicitur minor quemadmodum Asia minor, quæ nunc Anatolia dicitur & Turchia eodem argumento. Hispani & Itali ad hæc nostra tempora appellarunt Barbariã, et hoc nomine vocantur omnia oppida in illa parte, veluti Tripolis in Barbaria, Tunes in Barbaria, & alia ad hunc modum, Regio quæ sequitur à promontorio Metagonio] Metagonium promontorium hodie dicitur cabo de tres arcas. Cum nulla sit facta mentio in prædictis de metagonio promontorio, quid quæso iam meminit, vtriusque enim Mauritanie versus Orientem finem fecit Ampsagam fluium, Debuisset igitur dicere ab Ampsaga fluuiio, & non à Metagonio promontorio, hæc accepit Mela ex Strabone, qui huius promontorii mentionem facit, sed quia Straboni hæc regiones Africa nondum planè compertæ erant non est is, quæ in hac descriptione imitari debeamus. Sed propterea quod distinctio regionum vt dixi propriè & præcipue sumitur à fluuiis, Ampsaga fluuius fuit terminus inter Numidiam & Africam minorem consequens est, vt sit initium regionis sequentis. s. Africæ minoris. Vnde existimarim seruato iudicio eruditissimorum Virorum locum esse deprauatum, itaque iudicio meo ita esset legendum, Regio, quæ sequitur à flumine Ampsaga, vel hoc modo & melius. Ab Ampsaga fluuiio regio, quæ sequitur ad Aras Phylenorum, propriè nomē Africæ vsurpat. Hippo regius, Rusicade & Tabraca] Hippo regius oppidum fuit satis celebre Augustini ætate fuit à Vandalis & aliis barbaris dirutum, hodie dicitur Bona in regno Tunesi, hoc oppidum et alia quædam maritima Cæsar cœgit ad pendendum tributum, sunt quidem subiecta regi Tunesi interim Cæsar habet arces. Rusicade deleta fuit et nunquam instaurata. Tabraca ad mare iuxta Ostia Rubricati fluuij. Deinde tria promontoria,

toria, Candidum Apollinis & Mercurij] *Candidum iuxta*
Hipponem diarrhyton, Apollinis iuxta Vticam, Mercurij paulo
Ultra Carthaginem à Græcis Herme promontorium, Vaste pro-
iecta in altum] *solum Apollinis promontorium vna cum promō*
torio Mercurij est vaste proiectum, quamquam Mercurij vastius
Duos grandes sinus efficiunt] *inter Hipponem diarrhytō &*
Apollinis promontorium est prior ab Apollinis promontorio vsque
ad Mercurij promontorium est posterior, Mercurij promontorium
hodie vocatur cabo de Nubia. Hippon Diarrhyton] *dictum est*
ab irrigatibus & interfluentibus aquis. Vtica & Carthago] *vti-*
ca hodie Biserta tributaria Caroli Caesaris huius nominis Quinti
subiecta tamen regi Tunetensi, hæc morte Catonis insignis ibi enim
Cato sibi conscivit mortem, Carthago Totius Africæ olim metropo-
lis, nomen retinet sita est in promontorio in mare protenso habens
speciem insule, sed arctissimo isthmo Africæ coniungitur, vrbs ip-
sa partim mari partim stagnis angustatur, latitudo terræ, quæ eam
cum Africa iungit, non amplius quam tria millia passuum conti-
net ab vna parte quæ in mare protenditur. Vtica est in altera, in si-
nu paludis Tunes est oppidum, hodie visuntur quedam antiqua,
vnde licet coniectare quanta ciuitas fuerit, ante actis temporibus
tota eius potentia migravit in Tunes oppidum celebre & metropo-
litanum in regno Tunetensi, promontorium Carthaginis adhuc ex-
tat, sed Isthmus ille tam angustus minimè, nā ruina domorum fa-
ctus est longe latior visitur hodie fluius iuxta Isthmum Machera
nomine fuit. Carthago in faucibus illius paludis, qua itur ad Tunes,
paulo interius fuit insula quedam siue monticulus satis planus in
medio aquarum, in quo sarraceni & postea turcæ arcem munitissi-
mam erexerunt, & quia est in faucibus illius paludis, Goletam vo-
carunt. i. paruum guttur vel paruam gulam, in sinu illius paludis
est Tunes, quod oppidum à Carthagine distat. xv. millium. i. v. leu-
cis per paludem. Est tota illa via sicca si per terram iter feceris sine
fontibus ac puteis nisi quando distas paruo milliari à Tunes, Ha-
drumentum, leptis Clupea, Abrotonum, Taphræ, nea-
polis. hinc ad Syrtim adiacent.] magis perspicua erit oratio,
si ita legatur, hinc Hadrumantum, leptis, Clupea, Abrotonum, Ta-

phræ, Neapolis, ad Syrtim adjacent Leptis parua: Clupea, hodie Quipia, in promontorio Mercurij, Taphræ, vulgo fachs, vna ex tripoli. Neapolis vulgo tripolis barbariæ huius expugnationem vidi vna cum patre meo, expugnauit eam strenuus imperator exercitus hispanorum Petrus Nauarrus nomine regis catholici Ferdinandi, fuit expugnata ipso die. S. Iacobi, hanc Cæsar Carolus Quintus dedit comendatoribus Melitensibus quam postea nescio cuius prodicione amissa fuit. Hæc sunt Pomponij, interim non est silentio prætereunda Aphrodisium, quæ nunc Africa dicitur, fuit oppidum fortissimum natura & arte antequam expugnaretur ab imperatore Carolo quinto, hæc est in sinu quem facit versus Orientem promontorium Mercurij. Syrtis] locus in mari arenosus interdum habens profundam aquam ex fluxu maris, interdum vel parum aquæ in refluxu, vel etiam nullam aquam, & tunc cõtingit videre arenam. Hispani vocât baxos de Barbaria, flandri Banchs, Itali Banchi. Sed non ab re erit transcribere locum illum salustij in Iugurthino de sirtibus ita illæ habet: Cæterum situm inter duas Syrtis, quibus nomen ex re inditū nam duo sunt sinus prope in extrema Africa impares magnitudine pari natura, quarum proxima terræ præalta sunt, cætera vti fors tulit alta, alia intempestate vadosa, & alia quæ adferre longum esset. Qui contra Cyrenaicos] locus iste vt in prioribus annotationibus dixi est nullius sensus & planè inutilis, in quo quædam desiderantur, quæ ex Salustio restitui erit tamē operæ prætium breuem historiam Salustij huc afferre, ita habet ille, qua tempestate Carthaginenses plerique Africa imperitabant, Cyrenenses quoque magni atque opulenti fuere. Agër in medio arenosus vna facie, neque flumen, neque mons erat, qui fines eorum discerneret quæ res eos magno diuturnoque bello inter se habuit. Postquam vtrinque legiones, item classes sæpe fusæ, fugatæque, & alteri alteros aliquantulum attruerāt, verui ne mox victos, victoresque defessos alius aggredieretur, per inducias sponsonem faciunt, vti certo die legati domo profiscerentur, quo in loco inter se obui fuissent, ibi cõmunis vtriusque populi finis haberetur. Igitur Charagine duo fratres missi, quibus nomen philenes erat, maturauere iter pergere. Cyrenenses tardius iere. id socordianè an casu acciderit, parum

parum cognoui. Ceterum solet in illis locis tempestas haud secus atque in mari retinere nam ubi per loca aequalia & nuda gignensiu ventus coortus arena humo excitauit, ea magna vi agitata, ora oculisque implere solet, ita prospectu impedito morari iter. Postquam Cyrenenses aliquanto posteriores sese vident, & ob rem corruptam domi poenas metuunt, criminari Carthagenenses ante tempus domo digressos, denique omnia malle quem victi abire, sed cum Pæni alia conditionem tantummodo æquam peteret, græci optionem Carthagenensibus faciunt: ut vel illi, quo fines populo suo peterent, ibi viui obruerentur, vel eadem conditione sese quem in locum vellet processuros. Phylæni conditione probata, seque vitamque suam reipub. cõdonauere, ita viui obruti: Carthaginenses in eo loco fratribus aras consecrauere, aliique illis domi honores constituti, hæc Salustius in iugurthino, lectioni Pomponianæ debent post illud pacti de integro, addi ista verba, ut vel illi, quo fines populo suo peterent ibi viui obrueretur, vel eadem conditione sese, quem in locum vellet processuros. Phileni conditione probata, mirum & alia quæ sequitur. Sed quia omisi aliqua de Cyniphe fluuiio & de fluuiio Tritone, ea non prætermisurus sum. Mela postquam scripsit priorem Syrtim versus Occidentẽ sinum esse importuosum atque atrocem, paulo post addidit. Super hunc ingens palus] lege sub hoc. Amnem Tritona recipit] Triton non longe à mari ortum habet, palus ipsa dicta est Tritonis, propterea Pallas vocata fuit Tritonia. Quod quem natalem eius putant] lege quem natalem eius diem putant. Cyniphs fluuius per vberrima arua decidens] omnes ripæ istius fluuij vsque ad fontem eius sunt fertilissimæ, neque est in vniuersa Africa fluuius fecundior isto, nam tota regio circumstans est omnium frugum & fructuum fecundissima generatrix eius promontorium est borion] importuosum quidem & nauium stationibus infestum. Loto phagi] insula est lotophagorum in Syrti maiori quæ nunc dicitur Algibens, expugnata semel ab Hispanis & rursus amissa, magna clade ab Hispanis accepta, ibi interfectus fuit pater istius ducis Aluæ, qui iam gerit vices in Italia Philippi Hispaniæ & Neapolis Angliæ quæ regis.

TNde ad Catabathmon Cyrenaica prouincia est, in eaque sunt Ammonis oraculū, fidei inclytę: & fons, quem Solis appellāt: & rupes quædam Austro sacra. Hæc cū hominum manu attingitur, ille immodicus exurgit, arenasque quasi maria agens, sic sequit, vt equor fluctibus. Fons media nocte feruet, mox & paulatim tepescens, fit luce frigidus: tunc vt sol surgit, ita frigidior: subinde per meridiē maximè riget: sumit deinde tepores iterū, & prima nocte calidus, atq; vt illa procedit, ita calidior: rursus cū est media, perferuet. In littore promontoria sunt Zephyrion, & Nauſtathmos: portus Paretonius: Vrbes, Hesperia, Apollonia, Ptolemais, Arsinoë, atq; (vnde terris nomē est) ipsa Cyrene. Catabathmos vallis deuexa in Ægyptum, finit Africam. Orę sic habitantur, ad nostrum maximè ritum moratis cultoribus, nisi quòd quidam linguis differunt, & cultu deorum, quos patrios seruāt, ac patrio more venerantur. Proximis nullæ quidem vrbes stant, tamen domicilia sunt, quæ Mapalia appellantur: victus asper, & munditiis carens. Primores sagis velantur, vulgus bestiarū pecudūque pellibus: humi quies, epulæq; capiuntur. Vasa ligno fiūt, aut cortice. Potus est lac, succusq; baccarum. Cibus est caro, plurimū ferina. nā gregibus (quia id solum optimum est) quoad potest, parcitur. In-

teriores

teriores etiam incultius, sequuntur vagi pecora,
 utque à pabulo ducta sunt, ita se, ac tuguria sua
 promouent: atque ubi dies deficit, ibi noctem a-
 gunt. Quanquam in familias passim & sine lege
 dispersi, nihil in commune consultant, tamen
 quod singulis aliquot simul cōiuges, & plures ob
 id liberi agnatiq̃ue sunt, nusquam pauci degunt.
 Ex iis qui vltra deserta esse memoratur, Atlantes
 solem execrantur, & dum oritur, & dum occidit,
 ut ipsis agrisq̃ue pestiferum. Nomina singuli non
 habent. non vescuntur animalibus, neque illis in
 quiete, qualia cæteris mortalibus, visere datur.
 Troglodytæ nullarū opum domini, strident ma-
 gis quam loquuntur, specus subeunt, alunturque
 serpētibus. Apud Garamantes etiā armenta sunt,
 eaque obliqua ceruice pascuntur. Nā pronis dire-
 cta in humum cornua officiunt. Nulli certa vxor
 est. Ex his qui tam confuso parentū cōitu passim
 incertisq̃ue nascuntur, quos pro suis colant, for-
 mæ similitudine agnoscunt. Augilæ manes tan-
 tum deos putant, per eos deierant, eos ut oracula
 consulunt, precati queque volunt, ubi tumultis in-
 cubuere, pro responsis ferunt somnia. Fœminis
 eorū solēne est nocte qua nubunt, omniū stupro
 patere, qui cū munere aduenerint, & tum cū plu-
 rimis concubuisse maximū decus, in reliquū pud-
 icitia insignis est. Nudi sunt Gamphasantes, armo-
 rumque omniū ignari: nec vitare sciunt tela, nec
 iacere, ideóq; obuios fugiunt, neque aliorū quam

quibus idem ingenij est, aut congressus, aut colloquia patiuntur. Blemmyis capita absunt, vultus in pectore est. Satyris præter effigiem, nihil humani. Ægipanum quæ celebratur, ea forma est. Hæc de Africa.

A N N O T A T I O N E S

In Caput VIII.

Inde ad Catabathmon Cyrenaica provincia est] *Inde hoc est ab Aris Philenorum, Catabathmos descensus est siue declivis regio ait Mela, Cyrenaicam provinciam initium sumere ab Occidente ab aris philenorum usque ad Catabathmō i. usque ad principium descensus in Aegyptum, hæc regio originem duxit à græcis propterea populus in ea Olim loquebatur græce. hinc est, ut tot viri illustres, & perquam docti ex illa prodierunt possem eorum catalogum referre sed non est instituti mei. Ammonis Oraculum] ab hoc loco usque ad illū in littore promontoria sunt, omnia scatent fabulis sumptis ex Herodoto mēdaciōrū parente. In littore promontoria sunt] antequam de promontoriis dicam hæc regio Cyrenaica hodie dicitur Corena, quo nomine etiam oppidum Cyrene hodie vocatur, Zephyrion & Naustatmos] Duo promontoria, quæ portum faciunt non satis tutum qui & Naustatmos quoque vocatur, quamquam dictus fuerit à navium statione, Paretonius portus] portus magnus & eiusdem nominis olim ciuitas amplissima, Urbes Hesperia, Apollonia, Ptolemais. Arsinoe] *Hesperia vulgo Bernic. Apollonia hodie Bonadria. Ptolemais nunc Tolometa. Arsinoe nostro seculo Trochara. Atque vnde terris nomen est Cyrene] hodie Corena in mediterraneis. Hæc regio nō usque adeo est frequentata. ob sterilitatem & quia arenosa est Tolometa ab iis, qui in Alexandriam navigant, frequentatur ut recentem aquam dulcē haurire ex puteis possint. Proximis nullæ quidem vrbes stant] lege hoc modo, proximis nullæ quidem vrbes statæ, tamēn domicilia sunt. hoc vocabulo vitur sæpissime Mela, veluti primo capite libri secundi, habet Mela in hunc modum. Vagi Nomades,**

mades, pecorum pabula sequuntur, atque ut illa pecori durat, ita diu statam sedem agunt.

PARTICVLARIS ASIÆ

descriptio Ægyptus. Cap. 9.

ASiæ prima pars Ægyptus inter Catabathmon & Arabas, ab hoc littore penitus immissa, donec Æthiopiam dorso cōtingat, ad meridiem refugit. Terra expers imbrium, mirè tamen fertilis, & hominū aliorumque animalium perfecunda generatrix. Nilus efficit, amniū in nostrū mare permeantium maximus. Hic ex desertis Africę missus, nec statim nauigari facilis, nec statim Nilus est: & cū dieu simplex sæuusque descendit, circa Meroën latè patentem insulam, in Æthiopiā diffunditur, altera que ex parte Astaboras, altera astapus dictus est. Vbi rursus coit, ibi nomen hoc capit. Inde partim asper, partim nauigia patiēs, in immanem lacum deuenit: ex quo præcipiti impetu egressus, & Tachempso alteram insulā amplexus vsque ad Elephantidem urbem Ægyptiā atrox adhuc feruensque decurrit. Tum demum placidior, & iam penè nauigabilis primū iuxta Cercaforum oppidum triplex esse incipit: deinde semel iterūque diuisus, ad Delta & Metilin it per omnem Ægyptum vagus atque dispersus, septemque in ora se scindens, singulis tamen grandis euoluitur. Non pererrat autem tantū eam, sed æstiuo sydere exundans etiā irrigat, adeo

efficacibus aquis ad generandum alendūque,
 vt præter id quòd scatet piscibus, quòd hippopo-
 tamos, crocodilòsque vastas belluas gignit, glebis
 etiam infundat animas, ex ipsaque humo vitalia
 effingat. Hoc eo manifestū est, quòd vbi sedauit
 diluuia, ac se sibi reddidit per humentes campos
 quædam nòdum perfecta animalia, sed tum pri-
 mum accipientia spiritum, & ex parte iam for-
 mata, ex parte adhuc terrea, visuntur. Crescit por-
 rò, siue quòd solutæ magnis æstibus niues, ex im-
 mánib⁹ æthiopix iugis largius quàm ripis accipi
 queant, defluunt: siue quòd sol hyeme terris pro-
 prior, & ob id fontem eius minuens, in estate tunc
 altius abit, finitque integrū, & vt est plenissimus
 surgere: siue quòd per ea tempora flantes Etesix,
 aut actas à septentrione in meridiem nubes, su-
 per principia eius imbre præcipitant: aut venienti
 obuij aduerso spiritu, cursū descēdētis impediūt:
 aut arenis, quas cum fluctibus littori applicant,
 ostia obducunt, fitque maior: vel quòd nihil ex
 semet amittit: vel quòd plus quàm solet, accipit:
 vel quòd minus quàm debet, emittit. Quòd si est
 alter orbis, suntque oppositi nobis à meridie An-
 tichthones, ne illud quidem à vero nimiū abscef-
 ferit, in illis terris ortum amnem, vbi subter ma-
 ria cæco alueo penetrauerit, in nostris rursus e-
 mergere, & hac re solstitio accrescere, quòd tum
 hyems sit vnde oritur. Alia quoque in his terris
 mira sunt. In quodā lacu Chemnis insula, lucos
 syluásque

syluâsque & Apollinis grande sustinens templū,
natat, & quocūque venti agunt, pellitur Pyrami-
des tricenū pedum lapidibus extructe, quarum
maxima (tres namque sunt) quatuor ferè soli iu-
gera, sua sede occupat: totidem in altitudinem eri-
gitur. Mœris aliquando campus, nunc lacus, vi-
ginti millia passuū in circuitu patens, altior quàm
ad nauigandum magnis onustisq̃ue nauibus satis
est. Psammetichi opus Labyrinthus, domos mille
& regias duodecim perpetuo parietis ambitu am-
plexus, marmore extructus ac tectus, vnum in se
descensum habet, intus penè innumerabiles vias,
multis ambagibus huc & illuc remeantibus: sed
continuo anfractu, & sæpe reuocatis porticibus
ancipites, quibus subinde aliū super alios orbem
agentibus, & subinde tātūm redeunte flexu, quā-
tū processerat, magno & in explicabili tamen er-
rore perplexus est. Cultores regionum multò ali-
ter à cæteris agunt: mortuos fimo obliteri, plāgunt:
nec cremare, aut fodere fas putāt: verū arte me-
dicatos, intra penetralia collocāt. Suis literis per-
uerse vtuntur. Lutum inter manus, farinam calci-
bus subigunt. Forum ac negotia, fœminæ: viri,
pena ac domos curant: onera illæ humeris, hi ca-
pitibus accipiunt. Parentes cūm egent, illis neces-
se, his liberum est alere. Cibos palām, & extra sua
tectā capiunt: obscœna intimis ædium reddunt.
Colunt effigies multorum animalium, atque ipsa
magis animalia, sed alij alia, ad eò vt quædam eo-

rum etiam per imprudentiam interemisse, capitale sit:& vbi morbo aut sortè extincta sint, sepelire ac lugere solenne sit. Apis populorum omnium numen est: bos niger, certis maculis insignis, & cauda linguæque dissimilis aliorum: rarò nascitur, nec coitu pecoris (vt aiunt) sed diuinitus & cælesti igne conceptus, diésque quo gignitur, genti maximè festus est. Ipsi vetustissimi (vt prædicant) hominum, trecenos & triginta reges ante Amasin, & supra tredecim millium annorum ætates certis annalibus referunt: mandatūque literis seruant, dum Ægyptij sunt, quater cursus suos vertisse sydera, ac solem bis iam occidisse, vnde nunc oritur. Viginti millia vrbium Amasi regnante habitarunt, & nunc multas habitant. Earum clarissimæ procul à mari, Saïs, Memphis, Syene, Bubastis, Elephantis, & Thebæ, vtique (vt Homero dictum est) centum portas, siue (vt alij aiunt) centum aulas habet: totidem olim principum domos: solitasque singulas, vbi negocium exegerat, dena armatorum millia effundere. In littore, Alexandria Africæ contermina. Pelusium Arabiæ ipsas horas secat. Canopicum, Bolbiticum, Sebenniticum, Mendesium, Pathmiticum, Tanicum, Pelusiacum, Nili ostia.

A N N O T A T I O N E S.

In caput. I X.

Asiæ prima pars Ægyptus] Ægyptum alij partem Africæ esse existimarunt, alij Asiæ: quidam mediam Asiæ fecerunt,

cerunt, mediam Africa propterea quod Nilus per mediam interfluere, Mela Asia partem facit, sequutus Herodotum magistrum suum. Propterea admonendi sunt lectores, ut cum legerint hoc caput: sciant totum esse Herodoti, per pauca namque sunt Strabonis. Lego apud probatos autores Aegyptum esse donum Nili propterea quod aqua ipsa Nili suo fluxu attulerunt tantum limi ut postea fieret terra habitabilis, quae irrigaretur Nilo, Duo ex veteribus geographis peragrarunt Aegyptum, Herodotus, & Strabo: sed Strabo partem Aethiopiae vidit. Nilus efficit, Amnium in nostrum mare permeantium maximus, hic ex desertis Africae missus] Hæc fuit opinio Iubæ regis, ut Nilus oriretur ex montibus Mauritanie versus Occidentem, quod probat Mela, alij dixerunt Nilum ortum habere in montibus Lunæ, alij in parte illa meridionali, quæ vergit ad Polum antarcticum. Sacra nostra scriptura ait Nilum circumire omnem terram Aethiopiae, unde possum colligere, Nilum ortum habere in ultima parte Aethiopiae contraria nostro hemisphærio, dicant quicquid volent Iuba & alij, Moyses multo melius nouerat ortum Nili omnibus istis geographis ethnicis, nam ipse longo tempore fuerat in Aegypto, & deus reuelauerat ei ortum eius, quare malo cum sacris litteris dicere Nilum oriri ex ultimis partibus Aethiopiae, quam cum Iuba ethnico & aliis ex montibus lunæ & ex Mauritania: hæc de ortu Nili in zona nobis contraria, De fluxu dicendum nobis est. Et cum diu simplex sæuusque descendit] si sæuus quomodo simplex, dicam, ibi sæuus dicitur magnus, simplex, non diuisus, Circa Meroen latè patentem insulam] Meroe insula Nili ubi primū Nilus non iam simplex sed diuisus fluit. Meroe à Cambysis sorore, dicta Meroe. In Aethiopia diffunditur. i. ibi non iam simplex & indiuisus sed planè in duas partes diuisus in Aethiopiam diffunditur. Dicit Mela Nilum diffundi circa Meroeam insulam, quasi vero antea non diffusus esset, dixi Melam pro diuideri accepisse diffundere, et ita est, nam antea ut dixit simplex fluebat. Alteraq; ex parte Astaboras: altera Astapus dictus est] Astaboras in sinistro latere, Astapus in dextro, quæ duo latera cingunt insulam Meroem. Astaboras dictus est, quasi ramus aquæ venientis è tenebris, Astapus vero aqua latens. Vbi rursus

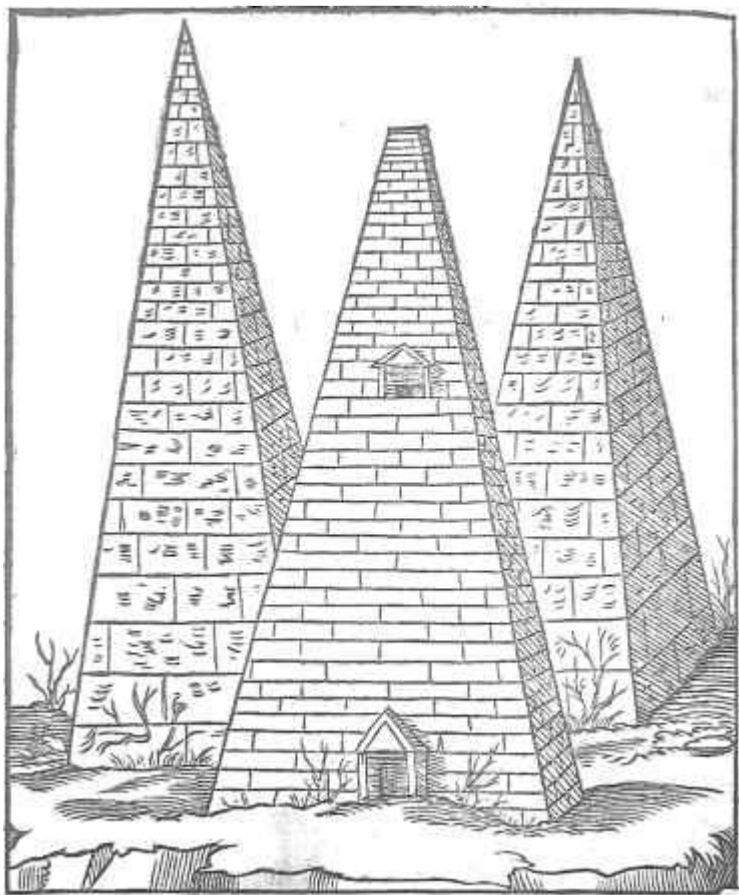
coit ibi nomen accipit.] *nomen. f. Nili nam in diuisione amittit nomen Nili, in coniunctione rursus recuperat.* Immanē lacum] *i. magnum hoc vocabulo saepe vitur Mela pro ingenti & immenso.* Et Tachempso alterā insulam amplexus] *à Meroe totus continuus Nilus fluit, inde rursus diuiditur & Tachempso insulam complectitur, huius insulae partem mediam occupant Aethiopes, partem autem alteram Aegyptij hac Herodotus. Vtique ad Elephantidem urbem Aegyptiam] Elephātis urbs & insula.* Iuxta Cereasorum oppidum] *Cereasorum lege sine ω, sed tantum cum. o. ut sit nomen oppidi & non populorum graeci dicerēt κεραιόπολις.* Triplex esse incipit] *in tres diuiditur partes.* Deinde semel iterumque diuisus] *i. bis diuisus.* Ad deltā & Metilin it per omnem Aegyptum vacuus atque dispersus] *Nilus cum ad Memphim urbem fluit, ibi se in septem partes diuidit, quae vocantur ostia Nili, quae diuisio formā habet, Δ. apud graecos ita ut sit triangulus, cuius basis sit in Ostiis fluminis, & conus apud Memphin.* Septemque in ora se scindēs, singulis tamen grandis euoluitur] *compertum est nostro seculo quod praeter tria ora, omnia alia sunt non magni momenti, Pelusiacum vnum est, alterum Canopicum, Tertium Heracleoticū. quod aequale faciunt Canopico vicino, in Pelusiaco est Pelusium oppidum hodie dictum, Damiata, de quo dicam in fine huius capituli.* Sed Aestiuo sydere] *Magna fuit disputatio de cremento & decremento Nili apud veteres, usque adeo ut ridere videatur Strabo tantam operam tantumque sudorem in hoc argumento ab illis impensum fuisse.* Herodotus citat friuolas quasdam sententias, quas hic repetit Mela, sunt, qui in cremento Nili astronomicantur, alii confabulantur, Denique omnia incerta relinquuntur.

De cremento Nili in media estate.

Licebit mihi per beneuolos lectores meam sententiam in re tam perspicua ac clara dicere quando alij tam liberē & tam prolixē suā ob omnium oculos posuere, nec velim putent, qui mea legent, opinione mea absolutam esse quæstionem esset hoc hominis planē ridiculi, & qui multum sibi placeret, tantum in dicabo quid in hoc institute

instituto geographice dici possit.

Seculo Ptolemæi qui fuit vltimus geographus tota Aethiopia nondum erat cognita, tantum illa pars nota erat, quæ est ab æquatore vsq; ad Prassum promontoriũ, quæ versus Meridiẽ ab æqui noctiali distat. 20. gradibus. i. Mille ducẽtis milliaribus. Finis autẽ Aethiopiæ versus Meridiem distat ab æquatore 36. gradibus qui distributi per milliaria faciunt. 2160. milliaria itaq; distãtia æquatoris vsq; ad finem Aethiopiæ versus Meridiem vbi est caput bonæ spei exuperabit distantiam æquatoris vsque ad Prasum promontorium, 16. gradibus terræ, incognitæ Ptolemæo, in qua oritur Nilus & ibi est æstas, quando nobis est hyems, nobis contra euenit nam cum nobis est æstas illis est hyems, si igitur Nilus crescat in nostro solstitio, nemini debet videri mirum, cum in finibus Aethiopiæ tunc maxime pluatur, nam est propinqua Austro, quod Pomponius hic dicit sub ire maria caco alueo ex alio Hemisphærio Nilum fluere in Aegyptũ hoc dixit suo seculo quo nondum tota Aethiopia nota erat nostra hac ætate quando tota est nota non opus est excogitare illam viam subtermarinam nam semper fluit inter terras Itaque cum sol est in primo puncto Cancrĩ nobis, in quo est solstitiũ in principio alterius Hemisphærii pluuit vnde augetur Nilus. Neque opus erat tanta torsione ingeniorum in re non vsq; adeo obscura, vt quæ non possit comprehendĩ. Quare non est quod post hac tanta sit opus inquisitione. De Iuba, quod aiunt illum peragrasse totam Aethiopiam, nescio an daturus sim fidem tanto mendacio, cum fera animalia venenosa & prodigiosa & malefica infestent viatores, quod aiunt illum accepisse ab iis qui ibi agunt Nilum crescere in parte quadam Mauritaniæ hoc venit in dubium, Crescit porro [omnia ista quæ sequuntur sunt Herodoti sed vltima sententia est nostra. Alia quoque in his terris mira sunt] ab hoc loco vsque ad illud pellitur, sunt nugumenta impudentissima. Pyramides tricenum pedum lapidibus structæ ita lege & non extructæ, quod si placet legere extructæ non laboro, Quatuor ferè soli Iugera] Iugerum complectitur ducentos pedes, quatuor Iugera constabunt ex. 800. pedibus.

Psammetici opus Labyrinthus] *Psammetichus rex fuit Aegypti, is coepit construere labyrinthum, sed nō solus absoluit, sed alij duodecim postea reges in Mæri campo: nam tunc Mæris non erat lacus. Anfractu] flexus ex Varrone. Arte medicatos] balsa-
mo, vel aliis aromatis ne putrescant & corrumpantur, Suis literis peruersè vtuntur] nam scribūt, vt hebraei, à dextra ad sinistram Ante Amasim] *Armasis rex fuit Aegypti, sed ante illū fuerūt 330. reges, Primus rex fuit Mena, post deos reges, Post Menā Nitōris regina inde Mæris, post hūc Sesostris, quem sequutus est Pheron, ab hoc Pherone cæco, Memphis proteus, post Proteum regnavit Rham-**

simus inde Cheops, ab isto Chephrenis, à quo Mycerinus, post quem Afichis. Deinde Anysis post quem Amyrtæus, postea Sethon, postremus fuit Orus post Orim, Amasis, primus postea sequutus est Psamniticus, cui successit filius nomine Necus in huius locum suffectus est Psammis, huic filius eius Apries, hinc Amasis felix ille cuius hic fit à Pomponio mentio, Ab illo Mena primo rege vsque ad Amasim istum trecentos & triginta fuisse reges aiunt Aegyptij, at ego primores & rerum gestarum gloria per celebres recensui. Tredecim millia annorum [ex eorum abdita supputatione. Viginti millia urbium Amasi regnante habitauerunt] nunquam, dictum aut scriptum est, nugamentum tam insolens, quam dicere, aut scribere Aegyptum complexam fuisse viginti millia urbium, nam neque Hispania neque Gallia minus Germania possent commode esse capaces tot urbium, cum Vnaquæque illarum regionum sit triplo aut quadruplo maior Aegypto, horrenda mēdacia Herodoti & infanda nec non indigna tantō Viro, Earum clarissime,

Sais Memphitis, Syene, Bubastis, Elephantis, & Thebæ]
Sais oppidum intra Delta, in cuius templo Minerva colitur, Mem-
phitis hodie messer in ipso cono delta versus Occidentem. Syene, non
seruat Ordinem Mela nam Syene est vltima ciuitas Aegypti ver-
sus Meridiem Bubastis Metropolis in delta. Elephantis iuxta finem
Aegypti versus Meridiem et Thebæ versus Meridiem oppidū olim
ingens & florens. Solitasque singulas vbi negotium exege-
rat dena armatorum millia effundere] De portis loquitur
Thebarum, nam Thebis centum erat portæ. sed illud iam non pos-
sunt aures audire singulas videlicet portas dena armatorum millia
potuisse effundere, qui enim potest fieri, vt decies centena millia ho-
minum armatorū possent ex vna ciuitate egredi tantam enim sum-
mam complent centies dena millia propterea dixi in prioribus meis
annotationibus, locum istum esse tam apud Herodotum quā apud
Melam vt ostendi ex Homero mendosum, Ita habet Homerus
nono Iliados] δουρ' ὅς ἐς ὀρχομεν,

Ποτνιαρέται, δουρ' ὅς ὀρχομεν,

Αἰγυπτίας, ὅτι πλεῖστα δόματα ἐν ὑψηλῶν καί τας,

Αἰθ' ἐκαστόν πυλόν ἐισι, δυνάσται δόξαν ἐκείνη,

Ἄνθρωποι ἐξ ὀρχομεν δ' οὐκ ἔπαισι, καὶ ὀρχομεν. res mira quod Hermo-
 laus vir doctissimus & qui vt ex eius scriptis possumus intelligere
 multa legerat, hunc locum praterierit & non viderit δυνάσται du-
 centos significare & non denos, age omitto Hermolaum quid dicā
 de Camerte Vadiano & aliis, qui hunc locum reliquerūt intactum
 quando quæso δυνάσται, dena millia. significauit, neque aliud fuisse
 in causa putarim, quam quod maiorem rationem habuerint ostenta-
 tionis eruditionis suæ quam castigationis libri, quam ego maxime
 præ oculis habeo, legendum igitur est, ducentos armatos milites effun-
 dere. Alexandria] nota est metropolis iam totius Aegypti empo-
 rium maximum mercatorum nomen retinet. Pelusium] nomē ostii
 & oppidi nunc dicti Damietta.

APPENDIX.

Olim vniuersa Aegyptus floruit sub variis regibus diuersorum
 nominum vsque ad Ptolemæos iam vere ethnicos nam Pharao-
 nes admodum pauci fuere. Ptolemæi longo tempore durarunt, vsque
 ad

ad Romanorum imperium, Inde perfractō romano imperiōres egyptia peruenit ad Agarenos Arabiae felices, quorum princeps vocatus fuit Sultanus, & alij sequentes quoque vocati sunt Sultani, mahumetani omnes, regnarunt multis annis donec à Turcis expugnati fuerunt: possidet iam totam Aegyptum Solymanus Turca, relicto ibi gubernatore, qui Baxa Aegypti vocatur, Solebant quondam cum Sultani regnabant & Rhodus floret ex aquis Sextius Vulgo aygues mortes quotannis bis ad Alexandriam nauigare mercatores: multi Lugdunenses, Auinionenses, & saepe eueniebat, vt navi magna Rhodiana veherentur, ex hac nauigatione magnam sibi comparabant mercatores copiam aromatum & aliarum rerum, quas in Prouinciā exportabāt, magno incrementō Galliarum. Veneti hāc nauigationem sibi usurparunt, in qua non magnum fecerunt questum, propter nauigationem, Portugalsium. Pelusiacum ostium habet prope Damiatam ductam olim Pelusium oppidum satis celebre, Gaguinus ait Damiatam oppidum vocatum fuisse olim Helio-polin, quod planè segmentum est, hoc oppidum expugnatum fuit à rege diuo Ludouico in expeditione Hierosolymitana. Verum cum in descriptione Aegypti meminerit Mela Memphis & aliarum celebrium ciuitatum miror quod non fecerit mentionem Babylonie Aegypti, nunc Cayrum est ciuitas nō tam magna quam fertur esse valet tamen populo, & ab exteris valde frequentata, quod autem videatur magna faciunt latissima suburbia in quibus domus sunt inuicem separate ab hac ciuitate vocantur Sultani sultani Babylonie, neq; est illa Babylonia Chaldeorū quam erexit Semiramis.

Arabia.

Cap. X.

Rabia hinc ad Rubrum mare pertinet, sed illic magis læta & ditior, thure atque odoribus abūdat: hīc, nisi quā Casio mōte attollitur, plana, & sterilis. portum admittit Azotum, suarum mercium emporium: quā in altū abit, adeò ædita, vt ex summo vertice à quarta vigilia ortum solis ostendat.

Arabia hinc ad Rubrum mare pertinet] *hinc. i. à Pelusio ostio, lectio ista dubia mihi videtur, nã si Mela loquatur de vniuersa Arabia, clarum atque apertum est Arabiã desertam non pertinere ad mare rubrum, sed potius ad Iordanem intueri chartam & descriptionem, Petrea Arabia & felix haud dubie pertinet ad mare rubrum: Quare hic tantum loquitur de duabus Arabiis vt ita loquamur. Sed illic magis lata & ditior] Sed illic. i. ad mare rubrum est felix & vocatur Arabia felix, Hic vero] .i. in Arabia Petrea plana & sterilis. Portum admittit Azotum] in primis Azotum vel Azotus neque Arabia Petrea est, neque felix, nam est oppidum Idumea: Quid ergo sibi vult Mela, cum dicit portum admittit Azotum, existimo Melã voluisse, dicere propinquiorum portum Arabia Petrea esse Azotum, à quarta vigilia] .i. hora secunda à media nocte.*

Corollarium.

Sed quia hic tantum de littoralibus & maritimis regionibus loquitur, dicam nonnulla de Arabia Petrea cuius in hoc loco facit mentionẽ Mela, nã de felici idẽ Mela meminit in tertio. Hæc Arabia Petrea Nabathea regio antea dicta magna regio est & montuosa & arenosa nihil illustre habens, quam quod filij Israel quadraginta annis ibi manserunt, tantum est vnum celebre oppidum Petra, vnde petrea: ibi est mons Sina, mons Seir, Abarim mons, Hermon mons. populi Moabita, Ammonita, Aedomita, fluij non sunt, præter vnum Torrentem nomine Zared, & iuxta terram promissionis Arnon fluius, multæ sunt & variæ gentes veluti Amorrhæi, solitudines pleraque, vt sunt Matthana solitudo, Cademoth solitudo, & aliæ: reliqua dicuntur in descriptione Syria.

SYRIA latè littora tenet, terrásque etiam latius introrsus, aliis aliisque nūcupata nominibus. Nam & Cœle dicitur, & Mesopotamia, & Damascene, & Adiabene, & Babylonia, & Iudæa, & Sophene. Hinc Palestina est, quā tangit Arabas cum Phœnice: & ubi se Ciliciæ cōmittit, Antiochia olim ac diu potens: sed cū eā regno Semiramis tenuit, longe potentissima. Ex operibus certe eius insignia multa sunt: duo maximè excellunt, constituta vrbs miræ magnitudinis Babylon, ac siccis olim regionibus Euphrates & Tigris immissi. Ceterum in Palestina est ingens & munita admodum Gaza (sic Persæ ærariū vocant) & inde nomen est, quod cum Cambyses armis Ægyptum peteret, huc belli & opes, & pecuniam intulerat. Est non minor Aícalon. Est Ioppe ante diluuium (vt ferunt) condita, ubi Cephæa regnasse eo signo accolæ affirmant, quòd titulum eius fratrisque Phinei, veteres quēdam aræ cum religione plurima retinent: quinetiam rei celebratæ carminibus ac fabulis, seruataque à perseo Andromadē clarum vestigium, belluę marinę ossa immania ostentant.

ANNOTATIONES

In caput. XI.

Syria late littora tenet] Syria olim Asiria fuit & ex sententia Pomponij protendebatur vsque ad Tigrin, quod constat ex

eo quod arbitratus est Sophenem, & Adiabenem regiones Ultra Tigrim esse Syria, Claudius Ptolemæus angustiolem fac. t. Syriam & alij omnes geographi, quare verisimile est habuisse hæc Melam ex aliquo vetusto autore, quem voluit imitari & recte quidē propterea dixit, Syria late littora tenet. i. Syria d lacu illo Serbonico vel Serboni de vsque ad Amanum montem obtinet regionem maritimam latam, terrasque etiam latius introversus]. i. Ut Syria habet totam regionem maritimam latam, ita & mediterraneā, aliis aliisque nuncupata nominibus] habet inquit varias regiones variis etiam nuncupatas nominibus. Nam & Cœle dicitur, & Mesopotamia, & Damascene, & Adiabene, & Babylonia, & Iudæa, & Sophene] Nam & Cœlo Syria dicitur. i. e. a. u. a Syria, & Mesopotamia adde Syria. & Damascene Syria, & Adiabene Syria & Babylonia Syria, & Iudæa Syria, & Sophene Syria ista nomina varia habet ex prædictis regionibus, non ex ciuitatibus, nam præfata nomina sunt regionū. Hinc palestina est, qua tangit Arabas cū Phœnice] dixit de regionibus mediterraneis quas complectitur Syria, nunc redit ad maritimas, & ait, hinc Palestina est. i. ex his mediterraneis sequitur maritima Palestina qua tangit Arabas cum Phœnice. i. inter Arabas & Phœniciam, Et vbi se Ciliciæ committit Antiochia] Antiochia hic intelligitur regio nam antea semper loquutus est de regionibus, & nunc de regione Antiochena. Olim ac diu potens] in illa dictione Antiochia debet esse periodos & addi punctus periodus. tunc postea de eadem Syria sequatur illa verba olim ac diu potens. i. Syria ipsa olim ac diu potens, nec debent referri ad Antiochiā sed ad Syriam. Sed cum eam regno Semiramidis tenuit potentissima]. i. cum hoc regnum Syria Semiramidis tenuit potentissima fuit Syria, Ex operibus certe eius insignia multa sunt, duo maxime excellunt] sunt qui volūt illud eius referri ad Syriā, ut ita legamus, ex operibus certe eius videlicet Syria & non Semiramidis, mihi locus est ambiguus, interim tamen citra iniuriam doctorum virorū et inuidorū dicam mihi arridere hæc sententiam, quod facile colligo ex antedictis. Mela enim post illa verba longe potentissima loquitur de Syria, nam statim sequuntur verba, ex operibus certe

certe eius. f. Syria potentissima. Gaza] nomen Theſauri & oppidi
in Idumæa, Aſcalon & Ioppe] duo hæc oppida ſunt in Idumæa.

Accessio.

Tota hæc Syria hodie dicta eſt Suria, præſertim illa mediterranea cuius meminimus, regiones habet introſus. i. in mediterraneis. Cœle Syriã. i. caua Syria inter libanum & antelibanum montes, & tota illa regio, quæ eſt inter illos duos montes vocatur Damafce na, à Damafco opulentiſſima hodie vrbe, hanc urbem frequentant chriſtiani mercatores præcipuè ligures & florentini, in hac regione fuit creatus Adam ex limo terræ. Hæc ciuitas habitatur à variis ſectis mahumetanis nõ aliter quam Europa quæ à variis ſectis chriſtianiſ incolitur. Sunt enim græci chriſtiani aliter quam nos viuentes, ſunt apud præſtum Ioannem in Aethiopia ſub Aegypto chriſtiani alij, aliam vitæ ſuæ chriſtianæ rationem habentes. Damafci vero ſunt Mahumetani à cingulo uſq; ad pedes, alij à cingulo uſq; ad caput et aliæ multæ hominũ varietates. Meſopotamia regio eſt illa, quæ inter duos maximos fluuios ſita eſt Euphratem & Tigrin, inde dicta meſopotamia à μεſος quod latinis dicitur fluuius, et meſος media. i. media inter duos fluuios, metropolis huius regionis fuit Babylon dicam poſtea, Adiabene eſt ad Tigrin fluuium, viuunt Adiabenæi utcumque chriſtiani habent vnum præcipuum pontificem, quem vocant Catholicam. & Babylonia intellige regionem refert dicere Babylon aut Babyloniã, nam Babylon eſt ciuitas, Babylonia vero eſt regio, in ea regione eſt Babylon condita à Semiramide, quam interſuit Euphrates fluuius, nunc ciuitas dicitur Baldac. Iudæa nota eſt in Paleſtina, interea velim lectores meorum ſudorum admonere, ut quando audiuerint aut legerint aliquid de Iudæa ſciant veteres omnes vocaſſe totam paleſtinã Iudæã, nam omnes erant Iudæi, poſtea tota Paleſtina diuiſa eſt in ſex regiones, duas galileas, Idumæã, Iudæã, Samariam, & regionem Trans Iordanem omnes has terras poſidet Solymanus Turca. Sophene regio eſt ultra Tigrin fluuium verſus Orientem, in hac regione ſunt ſuo more chriſtiani & habent ſuum catholicam ut dixi pontificem ſammũ. Paleſtina antea dicta fuit Philiftina, à populis Philiftiis.

Et tantum Olim Idumæa dicebatur philistina propter quinque illas ciuitates, *Gazam, Accaron, Azotum, Geth. & Ascalon* sed postea libuit maioribus nostris omnes illas quinque regiones quæ sunt inter Arabiam et Phœniciam, Vocare palestina: quo argumento tamen id fecerint nescio, Vt cumque sit, ista sex regiones datæ & distributæ sunt tribubus filiorum Israel, quemadmodum dicam regionem hanc vniuersam solebat Sultanus possidere, nunc vero Solymanus Turca, & præter Ioppen nihil est in ea, quod ad oppida attinet celebre, est enim Ioppe, nunc Iaffa portus peregrinorum christianorum ad. S. Sepulchrum domini euntiū, oppidulum d. ceres paruis domunculus more turcarum habitatum. Ramatha nihil iam est, nisi tantum pagus vilissimus: in summa omnia illa oppida artificiosissime ædificata in Palestina magnis ac assiduis bellis passa sunt ruinam, & bona eorum pars funditus deleta & redacta ad summam miseriam, omnia in ea quæ visu digna erant sunt vel lapidibus vel aquis vel terra obruta, imo in Hierosolyma vix vnū aut alterum est vestigium antiquitatis & illius Hierosolymæ triumphantis, pars quædam visitur templi, &c. Vt aiunt, locus sepulchri sunt: rerum vices non possunt omnia esse perpetua, præcipue illa quæ de Hierosolyma Christus prædixerat ipse agens inter nos, & factus homo, & ante quam fieret homo per os prophetarum. Dicam alia multa postea in declaratione chartæ terræ Sanctæ. Quod ad Phœniciam attinet, duo illa oppida Tyrus & Sydo passa quoque sunt ruinam, dicam sequenti capite.

Phœnicia.

Caput. XII.

Hœnicen illustrauere Phœnices, solers hominū genus, & ad belli pacisque munia eximium. Literas, & literarum operas aliasque etiam artes, maria nauibus adire, classe configere, imperitare gētibus, regnum præliumque commenti. In ea est Tyros, aliquando insula, nunc annexa terris: defecit, quando ab impugnan-
gnante

gnante quondam Alexandro iacta sunt opera. Vici tenent vltiora, & adhuc opulenta Sidon antequàm à Persis caperetur, maritimarum vrbium maxima. Ab ea ad promontorium Euprosopon duo sunt oppida, Byblos & Botrys: vltra tria fuerunt, singulis inter se stadiis distàtia, locus ex numero Tripolis dicitur: tum Simyra castellum, & vrbs non obscura marathos. Inde iam non obliqua pelago, sed aduersa adiacens, à terra grandem sinum inflexo tractu littoris accipit. Populi dites circumsident, situs efficit: quia regio fertilis, crebris & nauigabilibus alueis fluminum peruia, diuersas opes maris atque terrarum facili commercio permutat ac miscet. In eo prima est reliqua pars Syriæ, cui Antiochiæ cognomen additur: & in ora eius vrbes, Seleucia, Paltos, Beritos, Laodicea, Arados amnèsq; inter eas eunt Lycos, & Hypatos & Orontes: tum mons Amanus, & ab eo statim Myriandros, & Cilices.

A N N O T A T I O N E S.

In caput. XII.

Phœniciam illustrauere Phœnices] *Mela voluit agere de Phœnicia seorsim, cum tamen sit pars Syriæ, neque aliter describit eam nisi eo ipso quod est Syriæ particula. Solers hominum genus] Solertes dicuntur homines. artium plurimarum inuētores, vt erant Phœnices qui tam pace quàm bello artificiosissimi erant. In ea est Tyros aliquando insula nunc annexa terris, defecit] ego ita puto legendū esse aliquando insula, nunc annexa terris. Defecit quando ab impugnante quondam Alexandro iacta*

*sunt opera. & est lectio perspicacior, nostro seculo dicitur Sur. O-
pulenta Sidon] Sidon olim opulenta maritima quidem & apta
navium stationibus. Ab ea ad promontorium ἐν πρὸς ὦπον.]
ab ea. f. Sidone ad promontorium ἐν πρὸς ὦπον. i. belli aspectus. By-
blos & Botrys] Byblos Saites vulgo. Tripolis] vulgo Tripol en
Suria. Sunt, qui velint Tyrum & Sidona & Aradum esse tres il-
las ciuitates, cuius sententiæ est Plinius. Symira castellum] Ca-
stellum quidem sed etiam oppidum. Marathos] hodie Margath,
In eo prima est reliqua pars Syriæ, cui Anthiochiæ co-
gnomen additur]. i. Syriæ Antiochena, hinc licet aperte Scire
in illo capite Syriæ in principio Antiochiam sumi non pro Vrbe,
sed pro regione. Seleucia, Paltos, hodie Gibel, Berytos, laodi-
cea, Arados] Seleucia dicta vulgo Soldi, Berytos hodie Baru-
tus, & est portus Damasi, Laodicea nunc Liche. Myriandros]
intellige oppidum, Orontes fluuius] nunc Tarfaro.*

Auctarium.

*Vniuersa hæc regio maritima, & alia Mediterranea sunt So-
lymani Turcæ, cuius nomine quemadmodum in Ægypto est gu-
bernator nomine lingue suæ Baxan & vocatur hodie el Baxan
de la Suria, Syria maritima est sua natura fertilissima, præcipue
ea, quæ vergit ad Amanum montem, vbi est Antiochia sedes pri-
ma Petri Apostoli, ciuitas ob fluuiorum amœnitatem & Abun-
dantiam fecunda quanquam Palestina, valet omnibus diuitiis &
fructibus palmetis, et oleo, & aliis ad hominis victum necessariis,
Turcæ vastarunt illam regionem quando intulere bellum aduersus
Sultanum Ægypti, qui habitant Damasi pendent singuli vnum
ducatum aureum Turcæ, Itaque si fuerint sex in vna domo sex du-
catos dabunt singulis annis, Iassa. Ioppe olim, ditissima est ob ma-
gnum numerum peregrinorum illuc venientium, habent ibi Turcæ
suos asinos ad ducendos Christianos in Hierosolymam & redu-
cendos ex Hierosolyma in portum Ioppensem, Antiochia ad Ama-
num montem hodie ditissima est ob interfluentes & præterfluen-
tes fluuios, Mesopotamij & Armenij necnon & Babylonij illuc
veniunt vendendis mercibus, quas illuc important in mediterraneo*

est oppidum ditissimum Alepe dictum Iudæis plenum, pendens etiam tributum Turcæ, Baruth oppidum est & portus Damasci satis opulentum ob merces exportatas ex occidente in Damascum, Palestina omnis, distributa est duodecim tribubus Israel, ex institutione Dei, distributio in tribus facta & completa est quando filij Israel appulerunt ad terram promissionis, dicam postea fusissimæ, Regio transiordanem non usque adeo felix est ob vicinitatem Arabiæ desertæ. De Alepe oppido ditissimo non memineram dicere, quæ de hoc oppido narravit mihi quidam probus vir portugalsensis Antonius de Lorono olim Iudæus nunc Christianus Londini in Anglia, is ex Portugallia profectus fuerat in calicut, postea absolutis negociis suis, quoniam Callebat linguam persicam, missus fuit una cum legato regis Portugallie in Persiam ad regem Persarum, is cum non vellet iterum redire in Portugalliam per mare, accepta publica fide à Sophu rege persarum, penetravit totam Persiam Chaldeam, Mesopotamiam & Arabiam desertam usque ad Alep. Vbi inuenit quamplurimos Iudæos, quos rogauit, qui fieret quod illud oppidum esset tam diues responderunt tantam esse copiam aromatum ex Persia in illud oppidum importatam ut totum oppidum esset ditissimum, nam tota Syria maritima in Alepem conueniebat.

Cilicia.

Caput. XIII.

T in recessu intimo locus est magni aliquando discriminis fusorum ab Alexandro Persarum, fugientisque Darij spectator ac testis: nunc ne minima quidem, tunc ingenti vrbe celebris: Issos fuit, & hac re sinus Issicus dicitur. Procul inde Amanoides promotorium, inter Pyramum Cydnumque fluuios iacet. Pyramus Isso prior, Mallon præterfluit. Cydnus ultra Tarsum exit. Deinde vrbs est, olim à Rhodiis, Argi-

uísque, pòst Piratis, Pompeio assignante, possessa,
nunc Pompeiopolis, tunc Soloë. Juxta in paruo
tumulo Arati poëta monumentũ, ideo referen-
dum, quia ignotum, quam ob causam iacta in id
fata diffiliunt. Non longè hinc Corycos oppidũ,
portu, salóque incingitur, angusto tergoze conti-
nenti adnexum. Suprà, specus est, nomine Cory-
cius, singulari ingenio, ac supra quàm vt describi
facile possit, eximius. Grandi nanq; hiatu patens,
montem littori appositum, & decem stadiorum
cliuo satis arduum, ex summo statim vertice ape-
rit. Tunc altè demissus, & quantũ demittitur am-
plior, viret lucis pubentibus vndique, & totum se
nemoroso laterum orbe complectitur: adeò miri-
ficus ac pulcher, vt mentes accedentium primo
aspectu consternat: vbi contemplati durauere, nõ
satiè. Vnus in eum descensus est, augustus, asper,
quingentorum & mille passuum, per amœnas
vmbas, & opaca syluæ quiddam agreste reso-
nantis, riuis hinc atque illinc fluitantibus. Vbi ad
ima peruentum est, rursus specus alter reperitur,
ob alia dicendus. Terret ingrediētes sonitu cym-
balorum, diuinitus & magno fragore crepitan-
tium. Deinde aliquandiu perspicuus, mox & quo
magis subitur obscurior, ducit ausos penitius, al-
tèque quasi cuniculo admittit. Ibi ingens amnis
ingenti fronte se extollens, tantummodò se ostē-
dit: & vbi magnum impetum breui alueo traxit,
iterum demersus absconditur. Intrà spatium est

magis quàm vt progredi quispiam aufit, horribile, & ideo incognitum. Totus autem augustus, & verè sacer, habitariq; à diis & dignus & creditus. Nihil non venerabile, & quasi cum aliquo numine se ostentat. Alius vltra est, quem Typhoneũ vocant, ore angusto, & multum (vt experti tradidere) pressus, & ob id assidua nocte suffusus, neq; vnquam perspicui facilis: sed quia aliquando cubile Typhonis fuit, & quia nunc dimissa in se confestim exanimat, natura fabulæque memorandus. Duo deinde promontoria sunt, Sarpedon, finis aliquando regni Sarpedonis, & quod Ciliciam à Pamphilia distinguit, Anemurium: interque ea Celendris, & Natidos Samiorum coloniae: sed Celendris Sarpedoni propior.

ANNOTATIONES

In Caput. XIII.

At in recessu intimo locus est] *in sinu iſſico, locus: ille est pars montis Aman ex qua Alexander prospiciebat Dariũ fugientem.* Nunc ne minima quidem, tunc ingenti vrbe iſſos fuit] *lege nunc vero, fuit Iſſos deleta: sed miror, quod hic non meminert huius nominis Cilicie, nam Geographi & illi periti Simi aiunt dictam fuisse Ciliciam à Cilice Phœnice Agenoris filio, dicta fuit olim Hypachia, Amanoides]* portæ sunt Aman montis] *ubi finitur Amanus mons & ibi quoque est promontorium Pyramus Iſſo prior Mallon præterfluit]* lege propior, Mallon nunc Malo. Tarsus] *nunc Tarſo. patria educationis Pauli apostoli: sed non eius natiuitatis, nam natus est in Iudæa in oppido Giscali. Lucis pubentibus]* .i. virentibus. Contemplati durauere] *.i. depofuerunt metum & illam consternationem quam*

*primo contrahunt aspectu. Penitus] ita legebatur in meis primis
lectionibus interim auditoribus excipitibus ex me annotatiunculas
visum est mutare locum & pro penitus, penitius reponere. Quem
Typhoneum vocat] lege Tryphoneum, ut dicā postea. Cubi-
le Tryphonis fuit] ita legendum, is Tryphon nomine proprio
Diodorus vocabatur cognomēto Tryphon. Dignus & creditus]
Vide an melius legeretur dictus ac creditus, Anemurium & Sar-
pedon] duo sunt promontoria, quæ complectuntur partem illam
Ciliciæ vocatam Tracheam. i. asperam. Anemurium promontio-
rium est, quod Ciliciam à Pamphylia distinguit.*

Corollarium.

*Cilicia olim diuidebatur in Ciliciam asperam, quæ est inter duo
promontoria Sarpedona et Anemuriū, & Campestem, quæ est à
Sarpedone vsque ad Amanum mōtem. Hæc regio fuit olim latif-
sima nam protendebatur vsque ad Pelusium Nili Ostium, cuius
ditionis, posteaquā Turca occupauit, habuit rationē maximam,
nam Bassanum præposuit insignem toti Ciliciæ & Syriæ, non
est regio vsque adeo fertilis, plus enim habet iocunditatis quā fer-
tilitatis, ob egregios fluuios. In hac regione præter Tarsum, non est
quod sit admiratione dignum, Cæterum oppida istius regionis ob
propinquitatem exercent mercaturam cum Cypriis vicinis, nam
non est illis aliunde prouentus, duo sunt oppida in Cypro, quæ ma-
gno sunt adiumento Cylicibus Salamina, & Nicosia, hæc duo cer-
tant cum ciuitatibus Syriæ, habitantes hodie vocantur Cyprioti.*

Pamphilia.

Caput 14.

IN Pamphilia est Melas nauigabilis flu-
uius, oppidum Syda, & alter fluuius Eu-
rymedon. Magna apud eum Cymonis
Atheniēsum ducis aduersus Phœnicas & Persas
naualis pugna, atque victoria fuit. Mare quo pu-
gna-

gnatum est, ex edito admodum colle prospectat
Aspendos, quam argiui condiderant, possedere
finitimi. Deinde alij duo validissimi fluuij, Oe-
stros, & Cataractes. Oestros nauigari facilis: hic
quia se præcipitat, ita dictus. Inter eos Perga est
oppidum, & Dianæ, quam ab oppido Pergeam
vocant, templum. Trans eosdem mons Sardemi-
fos, & Phaselis à Mopso condita, finis Pamphilię.

ANNOTATIONES

In caput. XIII.

Pamphilia, ab arborum copia dictam esse sunt, qui scribant,
Mosopia fuit antea Alij aiunt esse partem *Asia* minoris. *Melas*
Nauigabilis] ortus in parte *Tauri* mōtis. Oppidum *Sida*] olim
opulentissimum. Oestros & Cataractes] æstros nauigabilis ori-
tur in Tauro & Cataractes eodem modo, Perga oppidum] op-
pidum fuit celebre Perga.

APPENDIX.

Hæc regio vna cum tota *Asia* minore vt nonnullis placet *Ana-*
tolia vocatur siue *Turchia*, *Anatolia* dicta. i. Orientalis regio fer-
tilissima & feracissima, oppidum habet *Attaliam* hodie *Sata-*
liam in quam descendunt interdum *Hierosolymam* nauigantes, ma-
xima sunt *Cyprii* negocia cum ciuibus *Satalia*, Gubernat & mo-
deratur hanc regionem *Bassanus* dictus *Anatolia* sub *Solymano*
Turca.

Lycia: Caput.

Lycia continuo cognominata à *Lycō* rege
Pandionis filio, atque (vt ferunt) infestata
olim *Chimæræ* ignibus. *Syda* portus, &
Tauri promontorio grandem sinum claudit. *Tau-*

rus ipse ab Eois littoribus exurgens, vastè satis at-
tollitur: deinde dextro latere ad septentrionem,
sinistro ad meridiem versus, it in occidentem re-
ctus & perpetuo iugo, magnarúmque gentium,
quà dorsum agit terminus. Vbi terras dirimit, exit
in pelagus. Idem autem & Totus, vt dictus est, di-
citur etiam, quà spectat Oriētem: deinde Hæmo-
des & Causasus, & Paropamisus. tum Caspiæ py-
læ, Niphates, & armeniæ pylæ, & vbi iam nostra
maria contingit, Taurus iterū. Post eius promon-
torium flumen est Lymira, & eodem nomine ciui-
tas: atque vt multa oppida, sic præter Pataram nō
illustria. Illam nobilem facit delubrum Apollinis
quondam opibus, & oraculi fide, Delphico simile
Vltrà, Xanthus flumen, & Xanthos oppidum,
mons Cragus, & quæ Lyciā finit, vrbs Telmisos.

N N O T A T I O N E S

In Caput XV.

Lycia continuo cognominata à lyco rege Pandionis
filio.] *vbi est continuo debet esse colum, quasi diceret lycia sequitur
statim quod sit Lycia nuncupata à lyco Pandionis filio ait Strabo
hoc esse aduersus Homerum, In festata olim chimere ignibus]
chimeram montem igneum videt Strabo, quamquā non neget mon-
tem ibi esse hoc nomine appellatum, sed negat illum euomere ignem,
Taurus ipse ab Eois littoribus exurgens]. i. Orientalibus,
ortū enim habet in Orientē. Vastè satis attollitur]. i. altis ver-
ticibus. It in Occidentem rectus perpetuo iugo]. i. solido
& continuo. Magnarúmque gentiū, quà dorsum agit, ter-
minus] Sericæ regionis, Gymnosopistarum, Caspiæ, Sachæ. Ba-
ctrianorum, Sogdianorum, Ariæ, Drangianæ, Gedrosiæ, Aracho-
siæ,*

sia, Margianæ, Hircaniæ, Partiæ, Mediæ, Mesopotamiæ, Armeniæ maioris & minoris, Ciliciæ, Pamphyliæ, & Liciæ, Vbi exit in pelagus. Idem autem & totus, vt dictus est, dicitur etiam, qua spectat Orientem] lege idem autē & Taurus, deinde Hæmodes Vbi incipit Ramentum Imai montis. Caucasus, propē Albaniam & Iberiam, inter hyrcanum mare & pontum Euxinum, paropamisus è regione Bactrianæ & Ariæ, Casspiæ, Pylæ ad mare Caspium, Niphates ad mediam Parthiam & Hyrcaniam, Armeniæ pylæ ad Armeniam maiorem, & Vbi iam nostra maria attingit in lycia. post eius promontoriū eius. i. Tauri, nā in Lycia Vbi exit in mare Taurus sicut in pricipio vocatur. Patara] nomen retinet.

Ἀῦμα siue assumptio.

A Patera vsque ad Phrigiam aiunt nunnulli esse Asiam minorem, hæc Lyciæ regio paret Solimano, olim viuebant Lycij & Pamphilici latrociniis erant enim pyratæ Lyciis euntibus in Pamphyliam, vt scinderent ligna conficiendorum nauigiorum gratia possēt quidem nostro tempore esse diuites nam hæc regio portuosissima est, possent facile nauigare totum mare nostrum, hodie hæc regio dicitur Briguia.

Caria. Caput. XVI.

Aria sequitur habitator incertæ originis Alij indigenas, sunt qui Pelasgos, quidā Cretas existimant. gens vsque eò quondam armorum pugnæque amans, vt aliena etiam bella mercede agerent. Hic castella aliquot sunt: deinde promontoria duo, Pedalium & Crya: & secundum calbin amnem caunus oppidum, vale tudine habitantium infame. Inde ad Halicarnasson hæc adiacent: Rhodiorum aliquot coloniæ:

portus duo, Gelos, & cui ex vrbe quam amplectitur Thissamissa cognomen est. Intereos oppidū Larumna, & Pandion collis in mare emissus: tum tres ex ordine sinus, Thimnias, Schenus, Bubessus Thimniæ promontorium Aphrodisiū est: Schenus ambit Hilam: Bubessus cinotum: Gnidus in cornu peninsulæ: interque eā & Ceramicum sinum in recessu posita Euthane. Halicarnassos Argiuorum colonia est: & cur memoranda sit, præter conditores, Mausoleum efficit, regis Mausoli monumentum, vnum de miraculis, septem, Artemisæ opus Trans Halicarnasson illa sunt, littus, Leuca: vrbes, Mindus, Aryanda, Neapolis: sinus, Iasius, & Basilicus. In Iasio est Bargilos.

A N N O T A T I O N E S.

In Caput XVI.

Caria Sequitur habitator incertæ originis] Sunt qui dicant eos fuisse Cretenses. & uti propriis legibus, quod mihi non sit verisimile, ego non dubitarem dicere eos fuisse Rhodios, Calbin] fluvius est, Oriens in ramento quodam Cragi montis, Caunus oppidum] vulgo Magri iuxta Calbin, Caunij isti a cretensibus habuerunt originem, Valetudine habitantium infame] regio illa est felix valet pometis & multitudine pomorum neque abest a vero regionem illam valetudinariam esse nam habitantes sunt colore viridi, de illis dixit stratonicius Citharædus, quod Homerus, Tale quidem genus est hominum, quale est foliorum. Cum vero illi Caunij incusarent, quod urbem ut morbidam carperet, respondisse eum aiunt, Ego eam morbidā dicere ausim, ubi mortui ambulant. Inde ad Halicarnasson hæc adiacent] Halicarnassus est oppidum in sinu Isthmi doricæ situm.

Homerus
Iliad. 3.

Cariam

Additio.

Cariam cum Doride miscent & confundunt plerique, imo Cariam cum parte Ioniæ, nescio tamen qua ratione, usque ad sinum Iasum Cariam protendi volunt, qui scribunt, Cariam non esse Asiæ minoris in Caria præclarissimæ ciuitates sunt Halicarnassus, Gnidus & Aphrodisium, hæc regio duo respicit maria Occidentale, & Meridionale, In fine vergit ad Septentrionem. Insignes ibi sunt sinus & Portus admiranda stationis, & quia respicit duo illa maria vicina variis & multis insulis, præcipue Rhodo ad mercaturam aptissima, quamquam olim fuerit inter Rhodios et carios bellum atrox, imo hodie Rhodij sunt infesti Caribus, & enim quædo Rhodos erat Christianorum semper Rhodij infestabant Cares, & contra: sed iam Solymanus qui est dominus, composuit omnia, Gnidus hodie dicitur cabo de Chio.

Ionia.

Cap. 17.

Ost Basilicum Ionia aliquot se ambagibus sinuat: & primum à possideo promontorio inflexum inchoans, cingit oraculum Apollinis, dictum olim Branchidæ, nunc Didymi. Miletum urbem quondam Ioniæ totius, belli pacisque artibus principem, patriam Thaletis astrologi, & Timothei musici, & Anaximandri physici, aliorumque ciuium inclytis ingeniis, merito inclytam, utcumque Ioniam vocat: urbem Hyppin, amnis meandri exitum, Latmum montem, Endymionis à Luna (ut ferunt) adamati fabula nobilem. Deinde rursus inflexa, cingit urbem Priennem, & Gessi fluminis ostium: moxque ut maiore circuitu, ita plura complectitur. Ibi est Panionium

facra regio, & ob id eo nomine appellata, quòd eam co mmunitè rones colunt. Ibi à fugitiuis, vt aiunt, co ndita (nomen famæ annuit) Phygela. Ibi Ephesus, & Dianæ clarissimum templum, quod Amazon es Asia potitè consecrasse traduntur. Ibi Caystros amnis ibi Lebedos, Clarique Apollinis fanū, quo d Manto Tiresiæ filia, fugiens victores Thebanorum Epigonos, & Colophon, quam Mopsus eiusdem Mantus filius statuit, ad promontorium quo sinus clauditur, quod altera parte alium, quem Smyrnæum vocant, efficit, angustisque ceruicibus reliqua extendit. Inde latius abit in pēinsulæ faciem, super angustias, hinc Teos illinc Clazomena: & quia terga iungunt cōfinio adnexa maris, diuersis frontibus diuersa maria prospiciunt. In ipsa peninsula est Coryna. In sinu Smyrnæo est Thermodon amnis, & vrbs Leuca: extra eum, Phocis Ioniæ vltima.

A. N. N. O. T. A. T. I. O. N. E. S.

In caput. XVII.

Post Basilicum Ionia] *post Basilicum Ionia Basilicum sinū intellige & respice chartam, Aliquot ambagibus*] *sinibus. Miletum*] *oppidum fuit olim, celebratissimum nunc dictum. Melassam, conditum enim fuit à Neleo, qui genere Pylius fuit. Vt cūque Ioniā vocant*] *lege hucusq; Ioniā vocant, Panioniū*] *Vbi fanum est ad quod confluunt omnes Iones præter, Milesios, qui confederati fuere Persis cōtra alias ciuitates Ioniæ. Ciuitates Ioniæ fuerūt duodecim, Miletum, Myuns, lebedos, Colophon, Priene, Teos, phocea, elazomene, Ephesus, Chius, Samus, & Smyrna. Phygella*] *habet hoc oppidū Diana Munichia tempus ab Agamemno-*

ne conditum. Ephesus] celeberrimum oppidum ubi templū Dianę. Clariique Apollinis] qui uolet legere fabulas huius Clarij Apollinis, legat Strabonem libro. 14. Epigonos] Epigoni gręce, latine dicuntur posterī, Duo fuerunt Bella inter Gręcos aliquot ex multis nationibus conflatos, & Thebanos: in priori victores fuisse Thebani, posterī vero eorum, qui occubuerant iterum conflato de integro exercitu. Alcmeone exercitus imperatore uicere Thebanos & urbem deleuerunt, isti dicti sunt Epigoni, post epigonons lege erexit, Smyrneum] ab Smyrna oppido illustri quod in illo situm est dictum hodie lamyra, alij alio modo, breuis est traiectus ab illo ad Chium Insulam & Myrtenem aliam insulam & inde breuis nauigatio in Constantinopolim, sequitur ultimo Phocis ultima Ionie.

Corollarium.

Vniuersa Ionie regio fertilissima est, ab Occidente enim habet Aegeum mare, quod nunc archipelago dicitur. i. princeps marium propter regiones quas utrinque alluit in Asia & Europa illustres & secundissimas, nam in Europa alluit totam Macedoniam littoralem, in Asia Ioniā & ariam & Phocida usque ad Hellespontum, praeterea habet innumeras penę insulas: sed Ionia tulit praclarissimos ac peritissimos viros paco & bello illustrissimos. Imperatores Constantinopolitani solebant recreationis gratia hanc Ioniam perlustrare propter eius fertilitatem, expugnatio istius regionis fuit causa propter quam amissum fuerit imperium orientale. neque abs re vocata hac regio Asia minor quod sua uertate mereretur nomen Asiae.

Æolis.

Cap. 18.

Roxima regio, ex quo ab Aeoliis incolae cepit, Aeolis facta, antę Mysia: & quę Hellespontum attingit Troianis possidentibus, Troas fuit. Primam urbem à Myrino

conditore, Myrinam vocant: sequentem Pelops statuit, victo Oenomao, reuersus ex Græcia: Cymen nominauit, pulsus qui habitarent dux Amazonum Cyme. Suprà Caicus inter Eleam decurrit, & Pitanem illam, quæ Archefilam tulit, nihil affirmantis, Acadamiæ clarissimum antistitem. Tum in promontorio est Cāna oppidum, quod præteruectos sinus excipit, non paruus, sed longè ac molliter flexus, retrahensque paulatim oras, vsque ad ima montis Idæ. Isthmos, paruis vrbibus aspersus est, quarum clarissima est Cistena. Gremio interiore campus Thebe nomine, Adrimittion, Astyram, Eteffam, oppida. eodè quo dicta sunt ordine adiacentia, continet. In altero latere Antandrum. Duplex causa nominis iactatur: alij Ascanium Æneæ filium cum ibi regnaret captum à Pelasgis, ea se redemisse commemorat: alij ab iis putant conditam, quos ex Andro insula vis & seditio exegerat. Hi Antandrum quasi pro Andro: illi quasi pro viro accipi volunt. Sequens tractus tangit Gargara, & Asson, Ætolorū colonias. Tum sinus alter ἀχαιῶν λιμὴν, non longè ab Ilio littora incuruat, vrbe, bello, excidióq; clarissima. Hic Sigæum fuit oppidum, hinc Achiuorum fuit bellantium statio. Huc ab Idæo monte demissus Scamander exit, & Simois, fama quàm natura maiora flumina, Ipse mons vetere diuarum certamine, & iudicio Paridis memoratus, orientem solem aliter quàm in alijs terris solet
aspici,

aspici, ostentat. Nanque ex summo vertice eius speculantibus, penè à media nocte sparsi ignes passim micare, & vt lux appropinquat, ita coire, ac se coniungere videntur, donec magis magisq; collecti, pauciores subinde, & vna ad postremum flamma ardeant. Ea cum diu clara & incendio similis effulsit, cogit se, ac rotundat, & fit ingens globus. Diu is quoque grandis, & terris annexus apparet: deinde paulatim decrescens, & quanto decressit, eo clarior: fugat nouissimè noctem, & cum die iam sol factus, attollitur. Extra sinù sunt Rhetæa littora, Rhetæo & Dardania claris vrbibus: Aiakis tamen sepulchro maximè illustria. Ab his fit arctius mare, nec iam abluit terras, sed rursus diuidens angusto Hellesponti freto, littus obuium findit, facitque vt iterum terræ, quæ fluit, latera sint.

N N O T A T I O N E S

In Caput XVIII.

Ab Æolibus] *græciæ populi fuere, qui in hoc littore duodecim ciuitates cōdiderunt* Sequentem Pelops statuit] *videlicet Cymen postea ita leges, & victo cœnomaō reuersus ex Græcia, Cymen nominauit, pulsus qui habitarāt dux Amazonum Cyme.* Academie] *nouæ intelligit Academiæ, nā veteris fuit Socrates; Isthmos paruis vrbib⁹ aspersus est] pro Isthmos sunt, qui legāt is mons videlicet Ida, & perperam, nam mons Ida non est aspersus paruis vrbibus, neque Cistena est in monte Ida, Αχαΐου λιμὴν. i. græcorū portus, Nō longe ab Illo littora incuruat vrbe bello excidioque clarissima] De illo non attinet dicere quando omnes poëta tam græci quam latini de illo fabulātur præcipuè Homerus, sunt:*

qui dicunt ista omnia hæc de Illo nugamenta esse, non dicam ego, ne comparem mihi inimicos multos hiis fabulis addictissimos, & reuera audiui à viris doctissimis, fuisse hæc omnia Homeri & aliorum poetarum somnia neque possunt sibi persuadere illa omnia, quæ apud Homerum sunt scripta,

APPENDIX.

Æolis pars Asiæ minoris olim magni nominis & fertilitatis vel maximæ, nunc redacta ad domunculas Turcarum, non enim ita colitur hodie illa regio ut quondam culta fuit, poetarum fabulis inclyta, seculo imperatorum orientalium christianorum maxime exornata. Myrina oppidum nunc Sebastopolis appellata iam non obscuri nominis ob mercaturam, Sigeum oppidum & promotorium, nunc caput sanctæ Mariæ, Hellespontus, fretum est ex parte Asiæ à Christianis possidentibus Asiam minorem dictum Brachium S. Georgij, ab Europæis ex altero latere el far de Callipoli ob oppidum ibi situm Callipoli dictum hoc est pulchrum per fretum istud Turcæ, qui iam totam Asiam minorem occupauerant, multa mala intulerunt Christianis, & hæc fuit ars militaris Turcæ, ut prius occuparet Asiam minorem, ex qua posset irruptiones in nos libere facere neque ex ea parte ipsum damnum aliquod accipere, nam si totam illam regionem Asiæ minoris Troadis et Bythinia reliquisset in expugnatas, nullus fuisset illi traiectus ex Asia in Thraciam & constantinopolim res admiranda nunquam defuit vnus proditor in omni hominum statu, id experiuntur principes indies, quamquam ut paulo libius loquar græci Cæsares in plerisque fuerunt negligentes & secordes, & alij principes Christiani multo negligentiores, non dubito factum hoc fuisse ob nostra crimina, & quia non resipiscimus indies res Christiana labitur in deterius.

Bithynia

Caput. XIX.

Nterius Bithyni sunt, & Mariandyni. In ora graiæ vrbes, Abydos, & Lampfacû, Parion & Priapos. Abydos magni quondam

dam amoris cōmercio insignis est : Lampſacum Phocęis appellantibus nomen ex eo traxit , quod conſulentibus in quāſnam terras potiſſimum tenderent, reſponſū erat, vbi primū fulſiſſet , ibi ſedem capeſſerēt. Tum rursus fit apertius mare Propontis. In id Granicus effunditur, pugnā, quę primū inter Perſas & Alexandrum fuit , nobilis. Trans amnem ſedet in ſeruice peninſulę Cyzicū: nomen Cyzicus indidit , quem à Minyis imprudentibus, cū Colchos peterent, fuſum acie cæſūque accepimus. Poſt placia , & Scylace parue pelafgorum coloniæ. Quibus à tergo imminet mons Olympus, vt incolę vocant , Myſius: is flu-
men Rhyndacum in ea quę ſequuntur , emittit. Circā angues naſcuntur immanes, neque ob magnitudinem modò, ſed ob id etiā mirabiles, quòd vbi in alueum eius eſtus, ſolēque fugerunt , emergunt atque hiant : ſuperuolantēſque aues , quāuis altè & perniciter ferantur, abſorbent. Trans Rhyndacum eſt Daſchylos , & quam Colophonii collocauere Myrlea. Duo ſunt inde modici ſinus: alter ſine nomine Cion amplectitur, Phrygię haud longè iacentis oppoſitiſſimum emporiū: alter Olbianos. In promontorio fert Neptuni fanum, in gremio Aſtacon, à Megarenſibus conditam. Deinde priores terrę iterum iacent, exiturq; in pontum pelagi canalis anguſtior. Europam ab Aſia ſtadiis quinque diſterminat Thracius (vt dictum eſt) Boſphorus. Iſis in faucibus oppidum,

in ore templum est : oppidi nomen Chalcedon :
 auctor Archias Megarensium princeps. Templi
 numen Iupiter, conditore Iasone. Hic iam sese in
 gens Pontus aperit (nisi qua promōtoria sunt) huc
 atque illuc, longo rectōque limite extentus, sinua
 tus cetera. Sed quia contrā minus quā ad leuam
 & dextram abscēdit, mollibus fastigiis, donec an
 gustos vtrinque angulos faciat, inflectitur ad for
 mā Scythici arcus, maximē incuruus, brevis atrox
 nebulosus, raris stationibus, non molli neque are
 noso circumdatus littore, vicinus aquilonibus : &
 quia non profundus est, fluctuosus atque feruens :
 olim excolentium sēuo admodum ingenio Axe
 nus : pōst cōmercio aliarum gentium mollitis ali
 quantum moribus, dictus Euxinus. In eo primum
 Mariandynei urbē habitant, ab Argiuo (vt ferunt)
 Hercule datam, Heraclea vocitatur : id famē fidē
 adiecit. Iuxta specus est Acherusia, ad manes (vt
 aiunt) peruius, atque inde extractum Cerberum
 existimant.

A N N O T A T I O N E S

In Caput XIX.

Interius Bithyni sunt] *indicat Bithynos non esse mariti
 mos, sed potius mediterraneos, interius inquit sunt, id est, in medi
 terraneis. Sunt, qui volunt à Thinis Thraciæ populis originem du
 xisse, Bithynia vocata fuit olim Mygdouia Bithynia dicta à
 Bithino rege Thrace, Mariandyni] populi Paphlagonibus fi
 nitimi, propè Bithynos, In ora Graiæ vrbes, Abydos, & lam
 psacum, Parion, & priapos, Abydos magni quondā amo
 ris]*

ris] *Leandri & Hero*, Tam rursus fit apertius mare propo-
tis] *paulo apertius propontis dictum quia ante pontum, vocatum*
hodie la canal de Constantinopoli. In id Granicus effunditur] *in*
id mare Granicus fluvius effunditur, apud illum fuit prima victo-
ria Alexandri in Asia. Cizicum] *hodie dicitur spiga.* Parion]
Parissa vulgo. Lampfacum] *nunc dicitur Cirse, Circa An-*
gues nascuntur immanes] & alia, quæ sequuntur sunt fabulo-
sa, *Daschilos]* *Diasquilo hodie.* Chalcedon] *nomen retinet ibi*
concilium Chalcedonense. Conditore Iasone] *lege Conditore Ia-*
son. Scythici arcus] *ut habet M. Terentius Varro, Axenus]* *in*
hospitalis, Euxinos] *bene hospitalis.* Iuxta specus est Acheru-
sia] *fabulosa omnia.*

Paphlagonia. Caput. XX.

P Vm Tios oppidum, Milesiorum qui-
dem colonia, sed iam soli gentisque Pa-
phlagonum: quorum in littoribus pe-
nè mediis, promontorium est Carambis. Citrà,
Parthenius amnis vrbésque Sesamus, & Cronna,
& à Cytoro Phryxi filio posita Cytoros. Tum
Cimolis accolitur, & quæ Paphlagoniam finit,
Armene.

ANNOTATIONES

In Caput. XX.

Paphlagonia, antea dicta fuit Pylemenia. Tum Tios oppi-
dum Milesiorum quidem colonia] *hanc condiderunt Mile-*
sii eo tempore, quo una cum Persis pugnarunt aduersus Asianos
suos minores. Sed iam Soli gentisque Paphlagonum] *nunc*
antea erat Milesiorum non enim erat in Paphlagonia sed in Ponto.
Promōtorium Carambis] *hoc promontoriū valde excurret in*
mare. Parthenius amnis] *ex Gigante monte fluit in Pontum.*

Istæ duæ regiones fuerunt olim imperij Trapezuntij, & imperator Trapeſi illis imperabat, ſed cum deſcenderet ex Turquia Ottomanus primum deleuit hoc imperium, vt facilius conſtantinopolitanum ſibi aſſeret, quod fecit, & abſoluit, omnia ſunt hodie Solymani Turcæ.

Tios retinet nomen ablato ſigma Vltimo. Cronna Comana noſtro ſeculo Cimolis nunc Cinopolis.

Chalybes.

Caput. 21.

Halybes proximi clariffimas habent Amifon, & Sinopen, Cynici Diogenis patriam. amnes, Halyn, & Thérmodonta. Secundum Halyn vrbs eſt Lycasto: à Thermo-donte campus, in eo fuit Themifcyrum oppidū. fuere & Amazonum caſtra: ideo Amazonum vocant. Tibareni Chalybas attingunt, quibus in riſu luſuque ſummum bonum eſt. Vltra Carambin Moſſynœci, turres ligneas ſubeunt, notis corpus omne perſignāt, pro patulò veſcuntur, promiſcūe concubunt: & palàm reges ſuffragio deligunt, vinctuliſque & arctiſſima cuſtodia tenent: atque vbi culpam prauè imperādo meruere: inedia diei totius afficiunt. Cæterum aſperi, inculti, pernoxij appulſis. deinde minus feri. verum & hi in conditis moribus, Macrocephali, Diſcheri, Buxedi. Raræ vrbes, Ceraſus & Trapezus maximè illuſtres. Inde is locus eſt, vbi finem ductus à Boſphoro tractus

tractus accipit, atque inde se in sinu aduersi littoris flexu attolens, angustissimum Ponti facit angulum. Hic sunt Colchi. hinc Phasis erumpit. Hic eodem nomine, quo amnis est, Athenistagora, Milesio deductum oppidum. Hic Phryxi templum, & lucus, fabula vetere pellis aureæ nobilis. Hinc orti montes, longo se iugo, & donec Rhiphæis coniungantur, exporrigunt: qui altera parte, in Euxinum & Mæotida, & Tanain, altera in Caspium pelagus obuersi, Ceraunij dicuntur. Idem aliubi Taurici, Moschi, Amazonici, Caspij Coraxici, Cauca si, vt aliis aliisque appositis gentibus, ita aliis aliisque dicti nominibus. At in primo flexu iam curui littoris oppidum est, quod Græci mercatores constituisse, & quia cum cæca tempestate agerentur, ignaris quæ terra esset, cygni vox notam dederat, Cygnum appellasse dicuntur. Reliqua eius feræ incultæque gentes, vasto mari assidentes tenent, Melanchlæni: terrestria, Sexsolytæ, Coraxi, Phthirophagi, Heniochi, Achæi, Cercetici. Etiam in confinio Mæotidis Syndones. In Héniochorū finibus Dioscurias, à Castore & Polluce pontum cum Iasone ingressis: Syndos, in Syndonum ab ipsis terrarum cultoribus condita est: obliqua tunc regio, & in latum modicè patens, inter Pontum paludēque ad Bosphorum excurrit, quæ duobus alueis in lacum & in mare profluens, Corocondamam peninsulam reddit. Quatuor vrbes ibi sunt, Herma-

nassa, Cepœ, Phanagoria, & in ipso ore, Cimmericum. Hæc ingressos lacus accipit longè latè que diffusus, quâ terras tangit, incuruo circumdatus littore: quâ mari propior est, (nisi vbi aperitur) quasi margine obductus, citra magnitudinem, propè Ponto similis. Oram quæ à Bosphoro ad Tanain vsque deflectitur, Mœotici incolût, Toreatæ, Arrichi, Phicores, & ostio fluminis proximi Iaxamathæ. Apud eos easdem artes fœminæ, quas viri exercent, adeò vt ne militia quidem vacent. Viri pedibus inherent, sagittisq; depugnât: illæ equestre prælium ineunt. Nec ferro dimicant, sed quos laqueis interceptê, trahendo conficiût. Nubunt tamen, verùm vt nobiles habeâtur, non in ætate modus est: nisi quæ hostẽ interemere, virgines manent. Ipse Tanais ex Riphœo monte deiectus, adeò præceps ruit, vt cum vicina flumina, tum Mœotis & Bosphorus, tum Ponti aliqua brumali rigore durentur, solus æstus hyeménq; iuxta ferens, idem semper, & sublimis, incitatusque decurrat. Ripas eius Sauromatæ & ripis heretia possident. Vna gens, aliquot populi, & aliquot nomina. Primi Mœotici *γυγενες αὐτοὺς υἱοὶ*, regna Amazonum. Fœcundos pabulo, ad alia steriles nudósque campos tenent Budini. Geloni urbem ligneam habitant. Iuxtà, Thyrsagetæ Turcæque vastas sylvas occupant, alunturque venando. Tum continuis rupibus, latè aspera & deserta regio, ad Arymphæos vsq; permittitur. His iustissi-

mimores. Pro domibus nemora, alimenta baccae
& maribus & foeminis nuda sunt capita. Sacri ita-
que habentur, adeoque ipsos nemo de tam feris
ris gentibus violat, vt aliis quoque ad eos confu-
gisse, pro asilo sit. Vltra surgit mons Ripheus, vl-
traque eum iacet ora, quę spectat oceanum.

ANNOTATIONES

In Caput

XXI.

Chalybes sunt proximi] *Homerus vocat eos Alixones, gens est, quę nuda fodit metalla, Amifon & sinopem] Sūt, qui Ami-son in Cappadocia constituent, Synopem vero in Paphlagonia, Synope nunc dicta Synopi, & Amifon Quinopoli. Themiscyrum oppidum] De Amazonibus dixi. Rarę vrbes Cerasus, & Trapezus] Cerasus Ceraso nunc, Trapezus Trapizonda caput totius imperij. Colchi] natio percelebris, reliqua omnia possident Tartari vsque ad Europam.*

Additio.

Magna est mutatio harum regionum nam tota hæc regio quę omnes istas ciuitates complectitur vsque ad lacum Caspium Tartaria minor dicitur, sub ditione Magni Chan, regio est aspera & mōtosa a barbarissimis hominibus habitata in hac regione est magna Bulgaria non illa Theophilacti quę est in Europa sed alia. De hac regione semper est contentio inter Turcas & Tartaros eiusdē generis ambos, ambo enim sunt Scythæ.

POMPONII MELÆ DE SITV ORBIS
LIBER II.

Scythia Europæa. Cap. I.

Sia in nostrū mare Tanainque vergentis quē dixi, finis ac sit⁹ est. At per eūdem amnem in Mœotida remeātibus, ad dextram Europa est modò sinistro latere in nauigātium apposita, ac Riphæis montibus (nam & huc illi pertinet) proxima. Cadentes assidue niues ad eò inuia efficiunt, vt vltra ne visum quidem intendentium admittant. Deinde est regio ditis admodum soli, inhabitabilis tamen quia Gryphi sæuum & pertinax ferarum genus, aurum terra penitus egestū mirè amant, mirèque custodiunt, & sunt infesti attingentibus. Hominū primi sunt Scythæ, Scytharūque, queis singuli oculi esse dicuntur, Arimaspi. Ab eis Essedones vsque ad Mœotida. Huius flexū Bugæ amnis secat. Agathyrsi & Sauromatæ ambiunt: quia pro sedibus plaustra

plaustra habent, dicti Hamaxobitæ. Obliqua tūc
 ad Bosphorū plaga excurrens, Ponto ac Mœotide
 includitur. In paludem vergentia Satarchę tenet.
 In Bosphorum Cimmericū oppida, Myrmecion,
 Panticapeum, Theodosia, Hermisium. In Euxinū
 mare, Taurici. super eos sinus portuosus, & ideo
 καλὸς λιμὴν appellatus, promōtoris duobus includi
 tur. Alterū κριῖς μέπωπον vocant, Carambico, quod in
 Asia diximus, patet aduersum: Parthenion alterū.
 Oppidum adiacet Cherronesus, à Diana (si creda-
 tur) conditum, & Nymphæo specu, quod in arce
 eius Nymphis sacratū est, maximè illustre. Subit
 tum ripam mare, & donec quinque millia passuū
 absit à Mœotide, refugientia vsque subsequens lit-
 tora, quę Satarchę & Taurici tenent, peninsulam
 reddit. Quod inter paludem & sinum est, Taphrę
 nominatur: sin⁹, Carcinites. In eo vrbs est Carci-
 ne, quam duo flumina, Gerros & Hypaciris, vno
 ostio effluentia attingūt: verū diuersis fontibus
 & aliunde delapsi. Nam Gerros inter Basilidas &
 Nomadas euoluitur. Syluę deinde sunt, quas ma-
 ximas hæ terre ferunt, & Panticapes, qui Noma-
 das Georgósque disternat. Terra tum longè di-
 stēta excedēs, tenui radice littori adnectitur: post,
 spatiosa modicè, paulatim se ipsa fastigiat, & qua-
 si in mucronē longa colligens latera, facie positi
 ensis allecta est. Achilles infesta classe mare Pon-
 ticum ingressus, ibi ludicro certamine celebrasse
 victoriam, & cū ab armis quies erat, se ac suos cur-

su exercitauisse memoratur: ideo dicta est, *Αρόμος & αχίμεος*. Tum Borysthenes gētem sui nominis abluit inter Scythiē amnes amœnissimus: turbidis alijs, liquidissimus defluit, placidior q̃ ceteri, potariq; pulcherrimus. Alit lætissima pabula, magnósque pisces, quibus & optimus sapor, & nulla ossa sunt. longè venit, ignotísque ortus è fontibus, quadraginta dierum iter alueo stringit, tantóque spatio nauigabilis, secundum Borysthenida & Olbida grēca oppida egredirur. Callipidas Hypanis includit, ex grandi palude oritur, quam Matrem eius accolē appellant: & diu qualis natus est defluit. Tandem non longè à mari, ex paruo fonte, cui Exampeo cognomen est, adèò amaras aquas accipit, vt ipse quoque iam sui dissimilis, & non dulcis hinc defluat. Axiaces proximus intra Callipidas Axiacásque descendit. Hos ab Istricis Tyra separat, surgit in Neuris: quà exit, sui nominis oppidū attingit. At ille qui Scythiē populós à sequētibus dirimit, apertis in Germania fontibus, alio quàm definit nomine exoritur. Nam per immania magnarum gentiū diu Danubius est: deinde aliter appellantibus accolis, Ister fit: acceptísque aliquot amnibus, ingens iam, & eorum qui in nostrū mare decidunt, tantū Nilo minor, totidem quot ille ostiis, sed tribus tenuibus, reliquis nauigabilib⁹ effluit. Ingenia cultúsque gentium differunt. Esse dones funera parentum lēti, & victimis, ac festo coitu familiarium celebrāt. Corpora ipsa laniata,

& cæsis pecorum visceribus immixta, epulando consumunt. Capita vbi fabrè expoliuere, auro cincta pro poculis gerunt. Hæc sunt apud eos ipsos pietatis vltima officia. Agathyrsi ora artúsque pingunt: vt quique maioribus præstant, ita magis vel minus: cæterum iisdem omnes notis, & sic vt ablui nequeant. Sarmatæ auri & argenti maximarū pestium ignari, vice rerū commercia exercent. Atque ob sæua hyemis admodum assiduæ demersis in humum sedibus, specus aut suffossa habitant, totum braccati corpus: & nisi quæ videt, etiam ora vestiti. Tauri, Iphigeniæ, & Orestis aduentu maximè memorati, immanes sunt moribus, immanemque famā habent, solere pro victimis aduenas cedere. Basilidis ab Hercule & Echidnā generis principia sunt: mores regij, arma tantum sagitte. Vagi nomades, pecorum pabula sequuntur, atque vt illa pecori durant, ita diu statam sedem agunt. Colunt Georgi, exercentque agros. Axiacæ furari quid sit, ignorant: ideoque nec sua custodiunt, nec aliena contingunt. Interiorius habitantium ritus asperior, & incultior regio est. Bella cedesque amant, mósque est bellatibus, cruorem eius quem primum interemerunt, ipsis è vulneribus ebibere. Vt quisque plures interemerit, ita apud eos habetur eximius. Cæterum expertem esse cedis inter opprobria vel maximum est. Ne fœdera quidem incruenta sunt: sauciāt se qui paciscuntur, exemptumque sanguinem vbi per-

miscuere, degustant: id putant mansurę fidei pi-
gnus certissimum. Inter epulas, quot quisque in-
terfecerit referre, lætissima & frequentissima mē-
tio: binisque poculis, qui plurimos retulere, per-
potatis interlocantur. is honos præcipuus est. Po-
cula vt essedones parentum, ita inimicissimorum
capitibus expoliunt. Apud Anthropophagos ip-
se etiam epulę visceribus humanis apparantur.
Geloni hostium cutibus, equos, seque velant: illos
reliqui corporis, se capitum, Melanchlenis atra-
uestis, & ex ea nomen. Neuris statim singulis tem-
pus est, quo si velint in in lupos, iterumque in eos
qui fuere, mutantur. Mars omnium deus: ei pro
simulachris enses & tentoria dedicant, homines-
que pro victimis ferunt. Terrę latè patent, & ob
excedentia ripas suas plerumque flumina nusquam
non ad pabula fertiles, alicubi vsque adeò steriles
ad cætera, vt qui habitant, lignorum egentes,
ignes ossibus alant.

N N O T A T I O N E S

In Caput I.

Cimmerium & *Vbi habes Cimmericum repone Cimmerium.*
Oppida Myrmecion] *lege oppida sunt, Myrmecion ab abun-*
dantia fornicarum. Taurici] *hodie tartari minores. καλὸς λιμὴν*
id est, bonus portus. κατὰ μέτωπον] *arietis frontem vocant.* Carā-
bico, quod in Asia diximus] *lectio ista est inuersa, lege hoc*
modo, quod, Carambico in Asia dicto patet aduersum. Caram-
bicum promontorium] *promontorium Paphlagonum.* Theo-
dosia] *campos habet vbertate maxima præstantes.* Pantica-
pæum] *ciuitas metropolis eorum qui Bosphorum Cimmerium in-*
habitant,

habitans, & est in ostio Mæotidis olim opulentissima, hæc omnia oppida possidebant Cimmerici, quorum erat ditio latissima & fecundissima, & non longe à nostris temporibus Veneti dominabantur & toti paludi Mæotidi, quæ vocatur hodie el mar negro, sed Barbari Tartari totam illam regionem expugnaverunt. Oppidum adiacet Cherronesus à Diana si credatur, conditum] in hoc loco est mendum intolerabile, in primis ego non legi apud Geographum aliquem vetustum, neque apud Strabonem minus apud Herodotum omnium post Homerum vetustissimum oppidum aliquod vocari Cherronesus. Deinde inuento apud Strabonem oppidum ibi esse Nymphæum vocatum, & illud percelebre, quare multo satius erit ita legere, oppidum adiacet Cherroneso, à Diana ut ferunt conditum, et Nymphæo specu quod in arce eius Nymphis sacratum est, maxime illustre, & hæc est genuina lectio, nec video quibus autoribus possent aliqui mihi occurrere nisi Pomponio Plinio & Ptolemæo, quibus ego in hoc loco et in hac regione Strabonem antepono, qui erat natus ad Pontum & nouerat omnes circumuicinas ciuitates, at ille nullum istius oppidi facit mentionem. Strabo ipse queritur maxime de iis, qui ciuitates & flumina pro suo libito excogitant, veluti historici aliquot fecerunt, alij enim Riphæos montes nuncupant, alij Ogyon montem, & Gorgonum & Hesperidum domicilia, Thepompus dixit terram mecropidem, Hecateus excogitauit urbem Cimmericam. Heuemerus rura panchia, in Libya liberi patris oppidum existere. Quod inter paludem & sinum est] paludem Mæotida, & sinum Carcinitem. Pæinsulam reddit] Tauricam chersoneson, siue Procopiensem, siue Tartariam procopiensem, nam hodie ibi minores Tartari habitant, solebant olim Genuenses habere eius imperium Bassilides] Valachi nunc, & nomades quoque vsque ad Istrum fluium, à Tauricis vsque ad Istrum & Valachia, quam olim habitauerunt Getæ. Ἀχιλλεύς & Ἀχιλλεύς id est, cursus Achilles. Tum Borysthenes] hodie Neper. Inter Scythiam] dixi à fontibus Tanais vsque ad Danubium vocari regionem Scythicam vniuersali vocabulo. At ille] Danubius est, qui Scythiam aut Tartaros minores. A sequentibus populis dirimit] à Bulgaria minore et Mysia inferiore. A pertis in Germania fontibus] oritur Danubius in abnobio Germania monte,

nunc dictus Daunou, Nam per immania magnarum gentium] per Austriam, Vngariam, quarum altera dicitur Pannonia superior videlicet Austria, alia inferior videlicet Vngaria, per Mysiam inferiorem, inter Vlgariam & Valachiam vsque ad Pontum. Deinde aliter appellantis accolis] dicitur Ister, ab aria ciuitate nunc dicta Colonamich Valachia vsque ad ostia Ponti. Hæc sunt apud eos ipsos pietatis vltima officia] Epiphonyma est, & illud: Auri & argenti maximarum pestium] aliud Epiphonyma.

Corollarium.

A fonte Tanais vsque ad primum ostium Danubij versus Septentrionem Scythia à veteribus ducta est, quæ distribuebatur in duas partes, in Scythiam videlicet maiorem & Scythiam minorem, nostro seculo vocatur Tartaria vnicò vocabulo. Tartari possident non dissimiles Mahumethanis, imò paulo magis eruditiores, regio est fœcunda vel incipiens ab ostio Tanais vsque ad Cheronesum propter multitudinem fluuiorum tum in mare, tum etiam in paludem effluentium, reliqua vero vsque ad Danubium non sunt contemnenda quanquam non tantæ fertilitatis Bulgaria est ea, quæ ad ostia Danubij protenditur, huius fuit Archiepiscopus Theophilactus, ea iam tota est Solymani, tantum potest secordia christianorum principum.

Thracia.

Cap. 2.

His Thracia proxima est, eaque à Pontici litoris fronte vsque in Illyricos penitus immissa, quâ latera agit Istro pelagóque contingitur. Regio nec cælo læta, nec solo: & nisi quâ mari propior est, in fœcunda, frigida, eorûmque quæ feruntur, malignè admodû patiens. Raro vsquam pomiferam arborè, vitem frequentius tolerat.

rat : sed nec eius quidem fructus maturat ac mitigat , nisi vbi frigora obiectu frondiū cultores arcuere. Viros benignius alit, non ad speciē tamen : nam & illis asper atque indecens corporum habitus est : cæterum ad ferociam, & numerū, vt multi, immitēque sint , maximè ferax. Paucos amnes, qui in pelagus euadunt, verum celeberrimos, Hebrū, Neston , & Strymona emittit. Montes interior attollit, Hæmon & Rhodopen , & Orbelon, sacris Liberi patris, & cœtu Mænadum Orpheo primū initiante celebratos. E quibus Hæmus in tantum altitudinis abit, vt Euxinū , & Adrian ex sūmo vertice ostendat. Vna gens Thraces habitant, alijs aliisque præditi & nominibus & morib⁹. Quidā feri sunt, & ad mortem paratissimi , Getæ vtique : id varia opinio perficit. Alij reddituras putant animas obeuntiū : alij, & si non redeant, non extinguī tamen, sed ad beatiora transire : alij , emori quidē, sed id melius esse quàm viuere. Itaque lugentur apud quosdā puerperia, natique deslētur. Funera contrā festa sunt, & veluti sacra cantu, lusuque celebrantur. Ne fœminis quidem segnis est animus, super mortuorū virorum corpora interfici, simulq; sepeliri , votum eximiū habent : & quia plures simul singulis nuptæ sunt, cuius id sit decus apud iudicatuos magno certamine affectant. moribus datur, estque maximè lætū, cū in hoc contenditur vincere. Mœrent alię vocibus, & cū acerbissimis planctibus efferunt. At quibus consolari.

eas animus est, arma, opésque ad rogos deferunt,
 paratíque (vt dicitant) cum fato iacentis, si detur
 in man⁹, vel pacisci, vel decernere, vbi nec pugnae
 nec pecunię locus sit: manentque dominas pro-
 ci. Nupturę virgines nō à parentibus viris tradun-
 tur, sed publicè aut locantur ducendę, aut veneūt.
 Vtrum fiat, ex speciè & moribus causa est. Probę
 formosęque in precio sunt: ceteras qui habeant,
 mercede quæruntur. Vini vsus quibusdam ignot⁹
 est: epulantibus tamen vbi super ignes, quos cir-
 cumfident, quędā semina ingesta sunt, similis e-
 brietati hilaritas ex nidore contingit. In littoribus
 Istro proxima est Istropolis: deinde à Milesiis de-
 ducta Galatis & Tritonice, & portus Caria, & Ti-
 ristris promontoriū, quod præteruectos alter pon-
 ti angulus accipit aduersus Phasiaco, & nisi am-
 plior foret, similis fuit. Hic Bizone motu terrę in-
 tercidit. Est portus Crunos: vrbes, Dionysiopolis,
 Odeffos, Messēbria, Anchialos: & intimo in sinu,
 atque vbi Pontus alterum sui flexū angulo finit,
 magna Apollonia. Recta de hinc ora, nisi quod
 media fermè in promontoriū, quod Thinnia vo-
 cant exit, & incuruis contra se littoribus obtendi-
 tur, vrbemque sustinet Halmideffon, & Phileas,
 & phinopolim. Hactenus Pontus. Deinde est Bos-
 phorus & Propontis. In Bosphoro, Byzantium: in
 Propontide, Selymbria, Perinthus, Bathynis: am-
 nésque qui interfluunt, Ergynus & Atyras. Tum
 Rheso regnata quondā pars Thracię, & Bysante

Samiorū, & ingens aliquando Cypſella. Poſt, locis, quem Graij *μακρὸν τῆχος* appellant, & in radice magnæ peninſulæ ſedens Lyſimachia. Terra quæ ſequitur, nuſquam lata, atque hîc arcîſſima inter Hellespontum, Aegæumque procurrit: anguſtias, Iſthmôn: frontē eius Maſtuſiām, totam Cherſoneſum appellant. Ob multa memorabilis eſt. In ea flumē Aegos, naufragio claiſſis Atticæ inſigne. Eſt & Abydo obiacens Seſtos, Leandri amore per nobilis. Eſt & regio, in qua Perſarum exercitus, diuiſas ſpatio pelagóque terras, auſus pontibus iungere (mirū atque ingens facinus) ex Aſia in Græciā pedes, & non nauigata maria tranſgreſſus eſt. Sunt Proteſilai oſſa conſecrata delubro. Eſt & portus Cœlos, Athenienſibus & Lacedæmonijs naualiacie decernentibus, Laconicę claiſſis ſignatus ex cidio. Eſt Cynoſema tumulus Hecubę, ſiue ex figura canis, in quam conuerſa traditur: ſiue ex fortuna, in quā deciderat, humili nomine accepto: eſt Macidos, eſt Eleus, quæ finit Hellespōtun. Ægæum ſtatim pelagus vaſte longū littus impellit, ſummotasque terras hinc ad promontoriū, quod Sunium vocatur, magno ambitu, mollique circūagit: eius tractum legentibus, præuectisque Maſtuſiā, tum ſinus intrandus eſt, qui alterum Cherſoneſi latus abluens, iugo facie vallis includitur, & ex fluio quem accipit, Melas dictus: duas vrbes amplectitur, Alopeconeſum, & in altero Iſthmi litore ſitam Cardiam. Eximia eſt Ænos, ab Ænea pro-

profugo condita. Circa Hebrum Cicones : trans eundem Doriscos, vbi Xerxem copias suas , quia numero nō poterat, spatio mensum ferunt. Dein de promontorium Serrium, ex quo canentem Orphea secuta narrantur nemora, & Zone. Tū Scœnos fluuius, & ripis eius adiacens Maronia. Regio vltior Diomedem tulit immanibus equis mandandos solitum obiectare aduenas , & iisdem ab Hercule obiectum. Turris, quam Diomedis vocāt signum fabulæ remanet : & vrbs, quam soror eius suo nomine nominauit, Abdera : sed ea magis id memorandū habet, quòd Democritum Physicum tulit, quàm quod ita cōdita est Vltrà Nestos fluit, interque eam & Strymona, vrbes sunt , Philippi, Apollonia, Amphipolis. Inter Strymona & Athō turris Calarnea, & portus Caprullon, vrbs Acanthos, & Oesima. Inter Athon & Pallenē, Cleona & Olynthos. Strymon (sicut diximus) amnis est, lōgēque ortus, & tenuis, alienis subinde aquis fit amplior, & vbi non longè à mari lacū fecit, maiore quàm venerat alueo erūpit. Athos mōs est adeò elatus, vt credatur altius quàm vnde imbres cadūt surgere. Capit opinio fidem, quia de aris, quas in vertice sustinet, non abluitur cinis, sed quo relinquitur aggere manet. Cēterū non promōtorio, vt alij, verū totus est, totóque longè dorso procedit in pelagus: quā continenti adhæret, à Xerxe in Graios tendente perfossus, transnauigatúsq;, & factus freto nauigabili peruius. Ima eius tenet par-

ue Pelasgorum coloniæ. In summo fuit oppidum Acroathon, in quo (vt ferunt) dimidio longior quàm in aliis terris ætas habitantium erat. Pal-lene soli tam patentis, vt quinque urbium sedes sit atque ager, tota in altum abit, angusta satis vnde incipit: ibi est Potidea. At vbi laxius patet, Mède, Scionéque referendę, illa ab Eretriis, hæc ab Achiuis capto Ili o remeantibus posita.

ANNOTATIONES

In Caput I I.

His Thracia proxima est] *his videlicet Scythis Thracia, est proxima ad Austrum & post ostia Danubij, aut si voles speciatim Bulgaris Thracia*] à Thrace habitatore primo dicta, fabulas non infero nec libuit Inferere. nam sunt qui omnia referunt ad fabellas, veluti illi, qui dicunt Thraciam dictam fuisse à Martis filio Thrace. Alij volunt ab asperitate dictam fuisse Thraciam sit vt cunque voluerint non laboro, difficile enim est scire vnde nomina sint regionum fluuiorum & oppidorum & montium neque illud ad institutum geographicum, A pontici lateris fronte] .i. ab ostiis Danubij. Vique ad illiricos penitus immissa] *per Mysiam superiorem & inferiorem, nam inferior protenditur vsque ad ostia Danubij ego non ausus sum dicere vsque ad Dalmatas, nam Illiris est regio longe Septentrionalior Mysia superiore, propterea melius diceretur & verius vsque ad Dalmatas, nã illuc Thracia pertinet. Paucos amnes] octo habet amnes exeuntes in pelagus, octo enim multi mihi videntur, existimo tamen Pomponium voluisse dicere regionem istam pro eius amplitudine, nam est vasta, paucos habere fluuios. Verun celeberrimos, Hebrum, Neston, & Strymona emittit] Hebri ostium hodie Maxera vocatur, Nestos ad Macedoniam, Strymon] medius inter Macedoniam & Thraciam. Montes interior atollit, Hemon & Rhodopé & Orbelon] interior videlicet Thracia siue mediterranea. Hæmus mons hodie Cathena mundi, Rhodopæ hodie Valiza, sed Hæ-*

mus. vt aiunt altitudinis est. vi. miliarium si non volet lector habere fidem abibit impune, quanquam hanc sententiam videtur confirmare Mela, cum dicit, E quibus Hæmus in tantum altitudinis abit, vt Euxinum & Adriam ex summo vertice ostendat] tanta est habenda fides huic confirmationi, quanta prioris sententiæ, Getæ vtique] Getas alij geographi vltra Danubium sitos esse dicunt, Mela ait citra versus Meridiem. Manentque dominas proci] hunc locum, qui nullum habebat sensum ego coniectura tantum restituui, nec scio quonam pacto hæc verba quadrent cum præteritis, nisi dicamus deprauatam esse scripturam, nam lectio habebat manent. pro moerendo, minas, prominus, proci, pro proficere, dissoluerant enim moerendo in partes, moeren, & do, itaque si ita legatur dictitant eas moerendo minus proficere locus erit apertissimus. In littoribus istro proxima est Istropolis, deinde à Milesiis deducta Galatis] Locus iste est quoque mendosus, ita lege, in littoribus Istro proxima est Istropolis à Milesiis deducta, Deinde Galatis et Tritonicæ ita habet Plinius. Hic Bizone motu terræ intercidit] Bizone & Heraclea interciderunt terræ motu, Messembria] Messèber hodie, Apollonia] antea Anthium. Deinde est Bosphorus & Propontis] Bosphorus Thracius & Bizantinus, hodie el far de Constantinopoli, & propontis la canal hodie de Constantinopoli, In Bosphoro Bizantium] hodie Constantinopoli à Constantino Casare instauratore, & noua Roma à veteribus pontificibus ecclesiæ nostræ, quod in prioribus illis Synodis legere vnusquisque potest Ligos etiam antea dicebatur. Sedes fuit olim Occidentalium imperatorum hodie vero Solymani Turcæ. In propótide Selymbria] siue Selember, Inter duos fluuios. Ergynum & Atiram] ad Constantinopolim, μάκρον τείχος id est longus murus. Philippopolis] iuxta Strymonem fluuium finem totius Thraciæ. Apollonia] Neapolis dicta. Amphipolis] hæc tres ciuitates sunt ante fluuium Strymona vocatum versus septentrionem. At hōs mons] dicitur hodie monte sancto, sed hic mons potius est in Macedonia quam in Thracia. Deinde Pallene in Macedonia verius, quam in Thracia, vt mirer Pomponium voluisse hæc inuertere, Athos mons] hodie monte sancto, in Mari Aegeo dicto archipelago, dixi antea, in vertice olim fuit Acroathon, vbi

nunc sunt cœnobîa monachorum Sancti Basilij, & hæc quantũ ad Melæ expositionem attinet.

APPENDIX.

Thracia, quæ nunc dicitur Romania regiones, plerasque complectitur. Selymanus dominatur, habitata à Turcis, gubernat eam nomine Selymani Turcæ Beglerbeius: Romania, Turcæ, hanc regionem expugnauit prima regio ab ostiis Danubiũ versus Meridiem est Bulgaria parua, olim Christianorum subiecta tunc Imperatori constantinopolitano ad pontum Euxinum, qui hodie vocatur Marmiore vsque ad finem Hemi montis quem diximus vocari monte de argento, ad litus eiusdem maris ubi est Apollonia, nunc Varna inde ad Nesum siue Nestum fluium vera est Thracia cuius metropolis est. Constantinopolis, Turcæ Selymani sedes, ante Constantinopolim est Phinopolis nunc dicta Cistopolis, sunt qui dicant esse oppidum illud, quod vulgo Peram vocant, quod non potest fieri, nam seculo Ptolemæi nondum erat oppidum illud ædificatum, nam vt audio à Genuensibus fuit ædificatum ante annos aliquot.

Digressiuncula.

Bizantium à Pausania Spartanorum rege primum conditum fuit, deinde à Constantino instauratum & regis aulis ac ædificiis magnificis ornatum, dictum postea Constantinopolis à Christianis Imperatoribus à multis seculis habitatum vsque ad Constantinum Paleologum imperatorem vltimum Christianum, expugnatum & direptum & prædæ, infidelibus turcis datum à Mahomete Turcarum rege, Anno Millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio. XXIX. Martij.

Macedonia

Caput. 3.

EVM Macedonum populi, quot vrbes habitant? quarũ Pallam maximè illustrem alumni efficiunt, Philippus Græciæ domitor, Alexāder etiam Asiæ. In littore flexus Me-

cyberneus inter promontoria diuidit Canastreũ,
 & portum qui Copos dicitur: vrbes Toronem &
 Physcellam, atque vnde ipsi nomẽ est, Mecyber-
 nam incingit. Canastreo promontorio Scione
 proxima est. Mecybernæus autem in medio quã
 terra dat gremium, modicè in littora ingreditur.
 Cæterum longis in altum immissis lateribus, in-
 gens inter maria sinus est. In eum Axius per Ma-
 cedonas, etiam per Thessalos Peneus excurrit.
 Ante Axium Thessalonice est. Inter vtrunque
 Cassandria, Cydna, Aloros, Derris: à Peneo, Se-
 pias, Cordynia, Melibœa, Castanea, pares ad fa-
 mĩã, nisi quòd Philoctetes alumnus Melibœam
 illuminat. Terrę interiores claris locorum nomĩ-
 nibus insignes, penè nihil ignobile ferunt. Hinc
 non longè est Olympus, hĩc Pelion, hĩc Ossa,
 montes gigãtum fabula bellóque memorati: hĩc
 musarum parens domúsque, Pieria: hĩc nouissime
 calcatum Graio Herculi solum, saltus Oeteũs: hĩc
 sacro nemore nobilia Tempe: hĩc Libethra, car-
 minumque fontes obiacent. Tum iam vastè &
 multum prominens Gręcia, & dum Myrthoum
 pelagus attingat, à septentrione in meridiem ve-
 cta: quã sol oritur, Ægeis: quã occidit, Ioniis flu-
 ctibus obiacet: ac proxime spaciota est Hellas no-
 mine, grãdi fronti procedit: mox mari vtroq;, &
 Ionio magis, latera eius intrante, donec quinque
 millia passuum pateat, media fermè propè incidi-
 tur. Deinde rursus terris huc se & illuc, verum in

Ionium mare magis expandentibus progressisq;
 in altum, non tam lata quàm cœperat, ingens ta-
 men iterum & quasi peninsula extenditur, voca-
 turque Peloponnesos, ob sinus & promontoria,
 queis vt fibris littora eius incisa sunt: simul quòd
 tenui tramite in latus effunditur, platani folio si-
 millima. In Macedonia prima est Thessalia, de-
 inde Magnesia, Phthiotis: in Græcia, Doris, Lo-
 cris, P hocis, Bœotis, Attis, Megaris: sed omnium
 Attis clarissima. In Peloponneso, Argolis, La-
 conice, Messenia, Achaia, Elis, Arcadia: vltra, Æ-
 tolia, Arcanania, Epiros vsque in Adriam. De lo-
 cis, atque vrbibus, quę mare non abluit, hæc ma-
 ximę memoranda sunt: in Thessalia, Larissa, ali-
 quādo Iolcos: in Magnesia, Antronia: in Phthio-
 tide, Phthia: in Doride, Pindus, & iuxtà situm E-
 rineon: in Locride, Cynos & Calliaros: in Phoci-
 de, Delphi & mons Parnasus, & Apollinis fanum
 atque oraculum: in Bœotia, Thebæ, & Cythæron
 fabulis carminibúsq; celeberrimus: in Attide,
 Eleusin Cereri consecrata, & clariores, quàm vt
 indicari cgeant, Athenæ: in Megaride, vnde re-
 gioni nomen est, Megara. At in Argolide, Argos
 & Mycenæ, & templum Iunonis, vetustate & re-
 ligione percelebre: in Laconide, Terapne, Lace-
 dæmon, Amyclæ, mons Taygetus: in Messenia,
 Messene & Methone: in Achaia atq; Elide quon-
 dam Pisę Oenomai, Elis & numen delubrumq;
 Olympij Iouis, certamine gymnico, & singulari

sanctitate, ipso quidem tamen simulachro, quod Phidię opus est, maximè nobile. Arcadiam Peloponnesiacę gentes vndique incingūt. In ea sunt vrbes, Psophis, Tenea, & Orchomenon: montes, Pholoë, Cyllenius, Parthenius, Męnalus: flumina, Erymāthus, & Ladon. In Ætolia Naupactos, in Arcānia Stratos, oppida: in Epiro, Dodonę Iouis templum, & fons ideo sacer, quod cū sit frigidus, & immerfas faces sicut ceteri extinguat, vbi sine igne procul admouentur, accendit. At cū littora leguntur, à promontorio Sepiade per demetriam & Boion, Phtheleon & Echinon ad Pagaseum sinum cursus est. Ille urbem Pagasam amplexus, amnem Sperchion accipit: & quia Minyę Colchida petentes inde Argo nauem soluere memoratur. Ab eo ad Sunium tendentibus illa prænauiganda, Maliacus & Opuntius grandes sinus, & in his cęforum etiam Laconum trophęa, Thermopyle, Opoës, Scarphia, Cnemides, Alope, Anthedō, Larymna: Aulis Agamemnonię, Graiorūque classis in Troiam coniuantium statio. Marathon magnarum multarūque virtutum testis, iam inde à Theseo Persarum maxima clade pernotus. Rhamnus parua, illustis tamen, quod in ea sanum est Amphiarai, & Phidiaca Nemesis. Toricos, & Brauron olim vrbes, iā tantū nomina. Sunium promontoriū est, finitque id littus Hellados, quod spectat ad orientē. Inde ad meridiem terra conuertitur vsque ad Megarā.

Atticæ, vt modò latere, ita nūc fronte pelago adiacens. Ibi est Piræus Atheniensium portus. Scyronia saxa, seu quondā Scyronis hospitio, etiā nūc infamia. Megarensium tractus Isthmon attingit: hoc illi cognomē est, quia quinque milliū spacio Ægeū mare ab Ionio submouens, angusto tramite Helladi Peloponneson annectit. In eo est oppidū Cenchree fanum Neptuni, ludi, quos Isthmicos vocāt, celebres. Corinthos, olim clara opibus, post clade notior, nunc Romana colonia, ex summa arce, quā Acrocorinthon appellāt, maria vtraque contuens. Peloponnesi orā (sicut diximus) sinus & promontoria lacerant: ab oriente, Bucephalos & Chersonesus, & Scilleon: ad meridiē, Malea Tēnaros, Acritas Ichthys: ad vesperū, Chelonates & Araxos. Habitant ab Isthmo ad Scylleon Epidaurij, Æsculapij tēplo inclyti, & Troezenij, fide societatis Atticæ illustres. Portus Saronicus, & Schenitas & Pagonus. Oppida autem Epidaurus, & Troezē, & Hermiona his littoribus apposita sunt. Inter Scylleon & Maleā Argolicus, inter hāc & Tēnaron Laconicus: hinc ad Acritam Asineus inde ad Ichthyn Cyparissius. In argolico sunt notiamnes Erasinus, atque Inachus, & notum oppidū Lerne: in Laconico Gythius, & Eurothas: in ipso Tēnaro Neptuni templū, & specus, illi quem in ponto Acherusiū diximus facie & fabula similis: in Asineo flumē Pamissū, in Cyparissio Alpheus. nomen dedere vrbes in littore sitæ: hinc Cyparissius,

rissus, illinc a sine. Messenij, Pyliique terras colunt
 & ipsa pelago Pylos adiacet. Cyllene, Callipolis,
 Patræ oram illâ tenent, in quam Chelonates, &
 Araxos excurrunt: sed Cyllene, quòd Mercurium
 ibi natum arbitrâtur, insignis. Rhion deinde (ma-
 ris id nomen est) angustæ & velut freto lacus ore
 frequenti incidens, inter Ætolos, & Peloponne-
 siacos vsque ad Isthmon irrûpit. In eo ad septen-
 trionem spectare littora incipiunt. In his est Ægió
 & Ægira, & Oluros, & Sicyon: at in aduersis Pagæ
 Creusis, Anticyra, Oeanthia, Cyrrha, & notior ali-
 quanto nomine Calidon, & Euenos. Extrâ Rhió.
 in Acarnania maxime clara sunt oppidû Leucas,
 flumen Achelous. In Epiro nihil Ambracio sinu
 nobilius est: facit sinus qui angustis faucibus, &
 quæ minus mille passibus pateant, grande pelagus
 admittit: faciunt vrbes quæ assidunt, Actium, Ar-
 gi Amphilochoij, Ambracia, Æacidarum regia Pyr-
 rhique Butroton vltra est. deinde Ceraunii mon-
 tes, ab iis flexus in Adriam. hoc mare magno se-
 cessu littorum acceptû, & vastè quidem in latitu-
 dinẽ patens, quâ penetrat tamen vastius, Illyricis
 vsque Tergestum, cætera Gallicis, Italisque genti-
 bus cingitur. Parthini, & Dassarætæ, prima eius te-
 net, sequentia paulatim Encheleæ, Phæaces: dein-
 de sunt quos propriè Illyricos vocant: tum Pyrei,
 & Liburni, & Istria. vrbium prima est Oricum, se-
 cunda Dyrrhachium, Epidamnus antè erat, Ro-
 mani nomen mutauere, quia velut in damnum

ituris, omen id visum est. Ultrà sunt Apollonia, Salona, Iadera, Naron, Tragurium, sinus Polaticus, & Pola, quondam à Colchis (vt ferūt) habitata (in quantum res transeunt) nunc Romana colonia. Amnes autem Æas & Nar, & Danubius, qui iam dictus est Ister: sed Æas secundū Apolloniam, Nar inter Pyreos & Liburnos, per Istros Ister emittitur. Tergestum intimo in sinu Adrię situm finit Illyricum.

NOTATIONES

In Caput III.

Macedonia, tum Macedonum populi, quot vrbes habitant] Macedonia antea dicta fuit *Æmathia*, sunt qui dicant, fuisse in Macedonia centū & quinquaginta populos, de quibus antequam dicam, quædam prædicturus sum. Non enim possum non mirari cur Pomponius confuderit Macedoniam cum Græcia, habet Macedonia suos populos & Græcia suos, distinctæ nanque sunt regiones, habet Græcia Atticam, Corinthiacam, Iæonicam, Messanicam, Eliacorum priorem, Eliacorum posteriorem, Achaicam, Archadicam, Bæoticam, Phocicam, Et Macedonia suas quoque, Stympalicam, Pelagiscam, Thessalicam, Magnesiā, Phthiotim, Lapithiam, Sinticiam, & alias multas. quid ergo sit, quod hæc regiones quæ montibus & mari sunt distinctæ, ita permisceantur? Desinam ipse mirari si narrauero bona fide, quare hoc fecerit Melam, cum enim ille hunc breuissimum libellum scriberet, studiosus instituti sui quod in præmio suo dixerat se strictim scripturum, voluit vno & eodem capite & Macedoniam & Græciam coniungere, tum ob vicinatem tum etiam ob communionē linguæ, neque ignorabat ille esse Macedoniam & Græciam regiones distinctas. Quorum maxima Pellam maxime illustrem alumni efficiunt, Philippus Græciæ domitor, Alexander etiam Afrix] Pella fuit metropolis Macedonum, Philippi & Alexandri

filij patria. In littore flexus Mecybernaus inter promontoria diuidit Canastreu, & portum, qui copos dicitur] flexus ille est sinus Thermatius maximus omnium eorum, qui sunt in Macedonia. Canastreu promontorium nunc dicitur Canistro, & oppidum ibi Canastreu, In eum Axios per Macedonas, etiam per Thessalos Peneus excurret] ambo flumij in sinum Mecyberneum. i. Thermaticum excurrunt. Ante Axium Thessalonica est] Thessalonica nunc Salonica dicitur, siue salonic patria Theodori Gaza. Inter utrumque, Cassandria, Cydna, Aloros, Derris] inter utrumque fluium Axium & Peneum, Cassandria nomen retinet, olim dicta Potidea, Tempe] nemora sunt iocundissima. Hic libethra carminumque fontes obiacent] de libethris. Strabo ita habet, qui libethriadum Nympharum antrum consecrarunt, & qui priscae musae curam studiumque dederunt, Thraces fuisse perhibentur.

Distinctio Macedoniae & Graeciae.

Dictum est de Macedonia, nunc restat Graciam describere. Tum inquit iam vaste & multum prominens Graecia] duobus in locis in Sinio promontorio & in Peloponneso Sinium hodie vocatur cabo de la Columba. Qua sol oritur Aegeis, qua occidit Ioniis fluctibus obiacet] ab oriente Graecia habet Aegeum mare ab Occidente vero Ionicum, dicam aperte, Mare Aegeum protenditur ab Hellesponto usque ad sinum megaricum in Peloponneso, & à sinu megarico usque ad sinum Corinthiacum & inde ad fauces Adriatici maris est Ionium. Grandi fronte] id est, ad sinum promontorium, Mox mari utroque] id est, Aegeo & Ionio. Sed Ionio magis latera eius intrante] in sinu Corinthiaco, nam sinus Corinthiacus est longior multo sinu megarico, longitudo enim sinus Corinthiaci est quinque millium passuum. Peloponnesos] id est, Pelopis insula, nunc la morea. In Macedonia prima est Thessalia, Deinde Magnesia, & Phthiotis] posteaquam recensuit, Mela oppida Macedoniae, nunc conuertit se ad praecipuas illius regionis, & inde Graeciae quae praestantiores, Thessalia] Thessalia regio est. Celebris Mace-

donia, valet amenissimis montibus, fluuiis, Nemoribus ac ortis, tanta fuit eius fertilitas, ut omnibus poetis dederit amplam occasionem mentiendi & fabulandi, fontes habet amenissimos. Magnesia] Magnesia fontibus quoque valet, oppida habet perquam multa, & illa celeberrima. Phthiotis] opulenta & antiquorum fabulis illustris. In Graecia Doris locris, phocis, Boeotis, Attis, Megaris, sed omnium Attis clarissima] pergit ad Graeciam, & eius regiones. In Peloponneso Argolis, Laconice, Messenia, Achaia, Elis, Arcadia: vltra Aetolia, Acarnania, Epiros vsque in Adriam] Graeciae regiones nunc complectitur & exponit vsque ad Epirum. Doris inquit] Doris non est in numero regionum Graeciae ex Pausania. Dore ex Peloponneso originem ducunt, Locris] Locrenses diuiduntur in Locrenses. Hypocnemidij & opuntios, opuntij versus Orientem Epicnemidij versus Occidentem, hij sunt qui iuxta Parnasum montem habitant. Phocis] Phocis à Phoco, ornytionis filio nomen sumpsit, Maritima est, Boeotis] à Boeoto Amphictionis filio nomen accepit, vrbs maxima eorum Platea, Attis] in hac regione Acteus prius regnavit & propterea Actea dicta est, inde Attica Actao successit Cecrops, cui etiam alij reges. Megaris] à Megara eorum vrbe, quam cōdiderunt Dorienfes, dicta antea Hybla.

De regionibus Peloponnesi.

In Peloponneso Argolis, Laconice, Messenia, Achaia, Elis, Arcadia, vltra Aetolia, Acarnania. Epiros vsque in Adriam Argoli] Argolis siue Argos, dicebatur tota Peloponnesus antea, iam est regio ad Orientem separata, Laconice] in Laconica regnavit prius lelege indigena & propterea postea dicti sunt Leleges populi, Messenia] ab vxore Polycæonis laconicorum regis vocata Messen. Achaia] Prisco nomine dicta Aegialus & incolae Aegialenses nominati, ab Aegialeo Sicyonia rege, appellata postea Achaia, ab Acheo Xuthi filio. Elis] ab Eleo Endymionis filio, alij dicunt Neptuni Arcadia] ab arcas Callistus filio illius regionis rege nomen deduxit. Aetolia] ab Aetolo Endymionis filio, Acarnania] ab Acarnane Alcmeonis filio. Epirus] Molossia,

Chaonia antea dicta. De locis atque urbibus quàm mare non abluit hæc maxime memoranda sunt] *Regiones tamæ Macedonia quàm Græciæ descripsit nobis Mela & oppida earum maritima, nunc vero mediterranea oppida descripturus est. In Theffalia Larissa*] *Larissa Achilles patria. In Magnesia Antronia*] *Antron ab aliis dictum oppidum. In Phthiotide, Phthia. Iuxta Penæum fluuium. In Doride Pindus*] *& nomen montis & oppidi & fluuij. In Bæotia Thebæ*] *Thebæ Bæoticiæ commendantur à Thucydide, Et Cythæron Fabulis carminibusque Celeberrimus*] *Cythæron mons in Bæotia, unde Venus Cytherea, Et Clariores quàm vt indicari egeant Athenæ*] *Athenæ nunc vicus & castrum quoddam hodie dicuntur Serhine. Lacedemon*] *alio nomine. Sparta oppidum præcipuum apud Lacedemonis. In Megaride unde regioni nomen est Megara*] *ab Heraclidis cõdita seu si maius instaurata nunc dicta Alcatoe, In Argolide Argos*] *à Cisso Altamenis patre ædificata. Mycenæ*] *à Perseo Danaes filio erectæ. regia fuit oppidum illud Agamemnonis. In Laconide Terapne, Lacedemon, Amycle mons Taygetus*] *Lacedemon, olim sparta nunc Mysistrat. à Lacedemone Iouis & Taygetis filio condita, ex hoc oppido vt aiunt fuit rapta Helena. In Messenia, Messene & Methone*] *Messene hodie Missertia, Methone hodie Modon. In Achaia atque Elide*] *pisa Abonomaio instaurata. Arcadiam Peloponnesiacæ gentes undique incingunt, in ea sunt vrbes Psophis, Tenea & orchomenon, Montes Pholoe, Cyllenius, Parthenius, Menalus, flumina, Erymanthus, & Iadon*] *Psophis à Psophide lycaonis filio dicta. Tenea*] *Teneam oppidum nusquã inuenio, apud omnes lego Tegeam. oppidum insigne Ptolemæo, & antea Straboni, Plinio & postea Pausaniæ in arcadicis propterea lege Tegea, Orchomenon*] *Methydriion lycaonis filius condidit, Montes Pholoe*] *ab Pholeæ habitatore, Cyllenius*] *Elatus filius Arcadi montem Cyllenum obtinuit nomen istud tunc non erat huic monti inditum, Sed cum postea Elatus haberet quinque filios quorũ vnus vocabatur Cyllenus, ab eo nomen mons accepit. Parthenius*] *mons ab equa quadam nomine Parthenia erat enim equa cuiusdam Macris nomine Menalus*] *dictum satis est ante hunc locum, Ery-*

manthus & ladon] *Erymanthus & mons & fluuius*, Ladon quoque. Naupactos] *nunc Lepanto*, à compingendis nauibus Acarnania] *ab Acarnane Alcmeonis filio*. A promontorio Se-
piade] *Promontoriū hoc est in Magnesia*, Et quia Myniæ Col-
chida inde Argonauem soluere memoratur] *In primis hæc est inemendata locutio, præterea ad perfectum sensum aliquid deesse videtur, quod si voles emendare, ita leges.*, & quia Minyas Colchida petentes inde Argonauem soluere memoratur: vel melius
& quia Minyas Colchida petentes inde Argonauem soluisse me-
moratur, iam nulla est perfecta sententia, si nihil aliud addideris,
nam post memoratur, debet aliquid addi quod possit respondere illi
causali, quia quare iudicio meo debet addi vel celebris, vel incluta.
Ab eo ad Sunium tendentibus illa præ nauiganda Ma-
liacus & opuntius grâdes sinus] *Sunium hodie cabo de la co-
lumba, Maliacus] à Malieo oppido apud Stephanū Opuntius]*
ab Opunte. Thermopyle] *mons est præ longus ex Herodoto ad
leucadem protensus, ibi sunt portæ angustæ, quas oportet eos, qui ex
Macedonia in Græciam veniunt transgredi, ibi enim sunt Scatu-
rientes aquæ calidæ, Scarphia] in excelsa parte Thermopylarum
in vertice dices Marathō] oppidum in Attica multis nomi-
bus illustre. Corinthos] nunc Coranto clara olim opibus, unde va-
sa Corinthiaca, Clade notior] deleuit eam. L. Opimius, Maria
vtraque] *Ionium & Ægeum. Scilleon] hodie Damala promon-
torium, Malea] promontorium nostro seculo caput Maluasiæ. Te-
naros] nunc Ereapolis. Epidaurij] est & oppidum, Epidaurus
hodie Limera. Inter Scylleon & Maleam argolicus] Iam lo-
quitur de sinibus, argolico, laconico, Asinæo, Cyparisio. Patræ
oram illam tenent] *nunc Patras, Rhion] fauces sinus Corin-
thiaci vsque ad Isthmum, & etiam est nomen promontory, quod
angustum mare fauces illas facit. In his est Ægion & Ægyra
& Oluros] hæc & alia oppida interciderunt. Leucas] hodie leu-
cates. Aëtium] ætæ postea dicta, Ambracia] ciuitas nobilissima
Epri, nostro seculo dicta Iarta. Ab his flexus in Adriam]. i. in
mare Adriaticū alio nomine superū dictū. Illyricis vsque Ter-
gestum] *Illyrici hodie Sclauones siue Sclau, Tergestum] nunc
Trieste. Gallicis] Cisalpinis qui & togati vocantur. Italis] Itali.****

noti sunt, dicam sequenti capite. Liburni] interiora tenent inter Dalmatas & veros, Illyricos. Istria] regio versus Septentrionem ad Venetias. Dyrrachium] hodie Durazzo in ea parte Macedoniae, quae ad Adriaticum est. Apollonia] la Velona hodie. Salona] nomen retinet in Dalmatia. Iadera] Zara nostris temporibus. Narona] Narëta hodie. Epidaurus] Ragusa hodie non illa noua, sed vetus. Pola] nomen retinet notissima ciuitas. In quantum res transeunt] .i. ut sunt rerum vices, rerum euentus, & vicissitudines. Nar] fluuius Narcuta, De danubio dixi, & quod dicit. Mela per istros isther emittitur] haud dubie per Istrum intelligit Danubium quod certe falsum est, nam Danubius non fluit per Istriam multum enim distat Danubius ab Istria Præterea Danubius non vocatur Ister nisi in Valachia propè Pontum, Nec dubium est poëtas fabulatos fuisse ex Danubio egredi fluuium istrum dictum qui totam interfluerit istriam vsque ad Sinum Adriaticum, Strabonis verba libro primo libet recensere, aduersus Hipparchum ita ille habet, At isther à propinquis Ponto partibus nequaquam habet originem, sed contra à montibus supra Adriaticum, neque in vtrâque mare defluit, verum in Pontum dum taxat, & in ipsa sola diuiditur ostia, communem is quidem cum nonnullis ante illum ignoratiam habuit qui fluuium quendam istro cognominem esse arbitrati sunt, qui ab eo diuisus irrumpat in Adriam, à quo & natio Istra perquam defertur appellationem assumpsit. hæc Strabo.

Corollarium.

Inter eas regiones quæ maxime deplorandæ ab omnibus sunt Christianis, pars Thraciæ & vniuersa Macedonia vna cum Græcia haud dubie à nobis sunt deplorandæ, cum & audiamus & videamus has regiones quæ olim sedes erant imperatorum christianorum, in quibus Christus maxime colebatur, nunc quod valde dolendum est, à Mahumetanis canibus conculcari, & nomen christi ludibrio haberi. qui fuerint in causa non dicam, tantum hoc ascribam delictis nostris, quibus in dies deum offendimus, neque tot calamitatibus alijs impendentibus occurrere volumus. non dubito Christum ipsum exauditurum preces nostras, si ad sanctiorem vitam renocati resi-

respiceremus, hæc dixi, quoniam nullæ erant regiones vel illustriores & fertiliores in vniuerso Christianismo his tribus, nullæ ditiores & magnificentiores, denique nullæ præter istas omnibus rebus ornatiores, vt exordium à septentrionali parte Thraciæ incipiam ab ostiis videlicet Danubijs vsque ad Bizantium Bulgaria fuit & pars, Mysia inferioris Christianissima & abundantissima, hæc est illa Bulgaria, quæ Theophylactum virum sanctissimum atque doctissimum habuit archiepiscopum, Patriarchæ siue Pontifici Constantinopolitano subiectum. Constantinopolis princeps Thraciæ & circumuicina regio vsque ad Hellespontum olim triumphauit, quot legimus archiepiscopos fuisse & patriarchas Constantinopolitanos? quot imperatores Christianos potentissimos? certe Innumeros. totus enim ille tractus terræ est hodie quoque fertilissimus. De vtraque Mysia narrauit mihi Cornelius Schepperius qui eas duas Mysias peragravit esse illas fertilissimas & fuisse olim in illis ciuitates magnificè ædificatas, nunc vero redactas ad domunculas quasdam siue Tuguria, visuntur hodie ab iis, qui in Constantinopolim per terram ex Ragusa iter faciunt vestigia siue reliquæ opulentiſsimorum ædificiorum. idem confirmauit mihi Gerardus Vreluichius, qui etiam nomine Caroli Quinti Cæsaris illuc præteritis annis profectus fuit. ab Hellesponto vsque ad Nestum fluiuium, siue ad Strymona parum refert multa sunt iam delera, quæ olim maximum præbebant spectaculum tota hæc regio est iam sub Turcica diuione. De Macedonia & Græcia non dicam quando ex plerisque alijs scriptoribus quicquid colligere potest.

Italie.

Cap. 4.

DE Italia magis, quia ordo exigit, quam quia monstrari eger, pauca dicentur: nota sunt omnia. Ab Alpibus incipit in altum excedere, atque vt procedit, mediam se perpetuo Apennini montis iugo attollens, inter Adriaticum & Tuscum, siue (vt aliter eadem appellantur,

pellatur) inter Superum mare & Inferum excurrit, diu solida. Verum ubi longè abit, in duo cornua scinditur, respicitque altero Siculum pelagus altero Ionium, tota angusta, & alicubi multò quâ vnde cœpit angustior. Interiora eius aliæ alięque gentes habitant. Sinistra parte Carni & Veneti colunt Togatam Galliam. Tum Italici populi, Picētes, Frentani, Dauni, Appuli, Calabri, Salentini. Ad dextram sunt sub Alpibus Ligures, sub Apennino Hetruria. Post Latium Volsci, Campani, & super Lucaniam Brutii. Urbium quæ procul à mari habitantur opulentissimæ sunt, ad sinistram Patavium Antenoris, Mutina & Bononia Romanorum coloniae: ad dextram, Capua à Tuscis, & Roma quondam à pastoribus condita: nunc si pro materia dicatur, alterum opus. At in oris proxima est à Tergeste Concordia. Interfluit Timauus, novem capitibus exurgens, vno ostio emissus. Deinde Natiso non longè à mari ditem attingit Aquileiam: ultra est Altinū. Superiora latè occupat littora Padus nanque ab imis radicibus. Vesuli montis exortus parvis se primū fontibus colligit, & aliquatenus exilis ac macer: mox aliis amnibus adeo augefcit atque alitur, vt se per septem ad postremum ostia effundat. Vnum de iis magnum Padum appellant: inde tam situs profilit, vt discussis fluctib⁹ diu qualem emisit vndam agat, suūque etiam in mari alueum seruet, donec eum ex aduerso litore Istrię eodem impetu profluēs, Ister am-

nis excipiat. Hac re per ea loca nauigantibus, quâ
vtrinque amnes eunt, inter marinas aquas dulciū
haustus est. A Pado ad Anconam transitur Rauenna,
Ariminū, pisaurum, Fanestris colonia, flumen
Metaurus, atque Esis, & illa in angusto illorū duo
rum promontiorum ex diuerso coëuntium, in-
flexi cubiti imagine sedens, ac ideo à Graiis dicta
Ancona, inter Gallicas Italicâsque gētes quasi ter
minus interest. Hanc enim prægressos piceni litto
ra excipiunt, in quibus Numana, potentia, Clater
na, Cupra vrbes: castella autem, Firmum, Adria,
Truentum: id à fluuio, qui præterit, nomen est. Ab
eo Senogallia maritima, ad Aterni fluminis ostia.
Vrbes Bucara & Histonium. Dauni autem Tifer-
num amnem, Cliterniam, Lucrinum, Theanū, op
pida, montēque garganum. Sinus est continuus
Apulo littore incinctus, nomine Vrias, modicus
spacio, pleraque asper accessu. Extrâ, Sypuntum,
vel, vt Graij dixerunt, Sipyus, & flumen quod Canu-
sium attingens, Aufidū appellât. Pōst Bariū, Egna
tia, & Ennio ciue nobiles Rudia: & in Calabria
Brundisium, Valetium, Lupia, Hydrus mons, tum
& Salentini campi, & Salentina littora, & vrbs
græcia Callipolis. Hucusque Adria, hucusque Italię
latus alterum pertinet. Frons eius in duo quidem
se cornua (sicut supra diximus) scindit. Cæterum
mare, quod inter vtrâq; admisit, tenuibus promō-
toriis semel iterūque distinguens, non vno margi
ne circuit, nec diffusum patēnsque, sed per sinus

recipit. Primus Tarentinus, dicitur, inter promontoria Salen & Laciniũ, in eóq; sunt Tarentus, Metapontũ, Heraclea, Croto, Turiũ. Secundus Scyllaceus, inter promontoria Lacinium, & Zephyriũ, in quo est Petilia, Cœcinũ, Scyllaceũ, Mistræ. Tertius inter Zephyrium & Brutium, Consilinũ, Cauloniã, Locroſque circundat. In Brutio sunt, Colũna regia, Rhegyum, Scylla, Taurianũ, & Metaurum. Hinc in Tuscũ mare deflexus est, & eiusdem terræ latus alterum Terina, Hippo nunc Vibon, Temesa, Clamptia, Blanda, Buxentum, Velia, Palinurus, olim Phrygij gubernatoris, nunc loci nomen: Pæstanus sinus, Pæstum oppidum, Silarus amnis, Picentia, Petræ, quas Sirenes habitauerunt. Minerue promontorium, opima Lucaniæ loca, sinus Puteolanus, Surrentum, Herculaneum, Vesuuij môtis aspectus, Pópeij, Neapolis, Puteoli, lacus Lucrinus & Auernus, Baiæ, Missenum, id nunc loci aliquando phrygij militis nomen: Cumæ, Linternum, Vulturnus amnis, Vulturnũ oppidum, amœna Cápantiæ littora, Sinuessæ, Liris, Minturnæ, Formiæ, Fundi, Tarracina, Circes domus, aliquando Circeii, Antium, Aphrodisium, Ardea, Laurentum. Ostia citra Tyberim in hoc latere sunt. Vltrà pyrgi, Anio, Castrum nouum, Grauisçæ, Cossa, Telamõ, populonia, Cecina, pisçæ, Hetrusca, & loca & nomina. Deinde Luna, Ligurum & Liguria, & Genua, Sabbatia, & Albiga unum. Tum paulon, & Varum flumina, vtræque ab Alpi

bus delapsa: sed Varum, quia Italiam finit, aliquāto notius. Alpes ipsę ab iis littoribus longè latèq; diffuse, primo ad septentrionem magno gradu excurrunt: deinde ubi Germaniam attigerunt, verso impetu in orientē abeunt, direptisque populis immanibus, usque in Thraciam penetrant.

ANNOTATIONES

In Caput. IIII.

De Italia magis quia ordo exigit, quàm quia monstrari eget pauca dicentur, nota sunt omnia] *Pomponius pergit iam in sua littorali descriptione, nam hoc pollicitus fuit in proœmio, & certe in ordine littorali post Dalmatiam illyrios & lyburnos. & Istros sequitur Italia, Ab alpihus incipit in altū excedere*] Non ab re erit huc ad ferre, quæ de Alpibus scripsit *Paulus Iovius, neminem enim fraudare volo suis sudoribus & merita gloria, verba eius hoc modo habent, Carnicæ Alpes ab Arsia flumine, quæ carnicius iugis Adriaticū petit ad vada Sabatia ligustici littoris protenduntur. Primæ Alpes post carnicas ab ortu in occasum tendentibus, Iuliæ occurrunt, quæ à Tarvisio iuxta Anaxum flumen. per bellunum & Feltrium in Noricum Austriamque perducunt. secundum eas sunt rheticæ, quibus à Tridento per montis Cremeris clementia Iuga in Vindeliciam & loca ad oceanum amnem Hispurcho oppido proxima penetratur. His aliæ rheticæ succedunt, quæ ab Lario lacu per Volturenæ vālem supra Abduæ fontes & Burnias aquas celsissimum Abduæ montis culmen habent, quod hodie Mongraium vocant. Subiiciuntur statim dorso ab Germaniæ parte. S. Petri vicus & à dextris Maranum atque Bolzanum oppida, nudinarum conventu nobilia. Suntque alij quoque aditus secundum abduam montem, qui ad Lepontios Rhetosque pertinent, eæ gentes hodie Grisoni vocabulo barbaro nuncupantur, societate Heluetiorū clari, & possessione sex Valliū, ut alio loco memoravimus, cum multo pecore & lactis copia abundans*

dent alpinarum gentium altissimi, id vero inter cetera frequentis-
 simum est iter, quod ab eodem Lario per Clauennam munitissimū
 oppidum, & solum Bregariorum ad curiam Rhetiarum perdu-
 cit, duobus tramitibus septa. s. et Spluga, ubi columna Iulij Cæsa-
 ris hodie videtur, has alpes lepontias esse credimus, Rheni amnis o-
 rigine illustres, nam Rhenus in proxima valle caput tollit, quam
 etiam nunc veteri nomine Lepontinam appellant, ad minores Le-
 pontiæ, quibus à Bellizona, quæ oppidū villitionis, ut quibusdam
 videtur antiquitus fuit, per Ticini amnis vallem, Torfanum pri-
 mum Heluetiorum oppidum aditur, Non magno ab iis intervallo.
 distant equitate viarum ac montium ceteris Alpibus Leniores,
 nisi editissimum diui Gotardi iugum, & profundissima Vallis,
 quam cum tremulo ponte infernam vocant, vno tantum vel alte-
 ro in loco maximam cum summo timore transeuntibus difficul-
 tatem præberent patent quoque eadem Alpes supra Verbanum la-
 cum ad Domosulam oppidum, quod ipsis faucibus & profluentis
 Ogoniæ ripis edificatum Ludouicus Sfortia patrum nostrorum
 memoria & cede Sedunorum, & maximis operibus nobilitauit.
 Hactenus Iouius, Ego in meis annotatiunculis prioribus in hunc mo-
 dum scripseram. Alpes nos in quatuor itinera distribuimus, primū
 versus Septentrionem, & dicitur mons, S. Gothardi, secundum
 versus Meridiem, & dicitur mons, S. Bernardi, Tertiū etiam ver-
 sus Meridiem, & dicitur mons, S. Dionysi, nunc Sansenis. Quar-
 tum etiam versus Meridiem & dicitur Pœninus. Apennini]
 mons est Apenninus diuidens per medium totam Italiam, In duo
 cornua] in duo promōtoria, alterum Saletinorum, alterū dictum
 Leucopetra. Vnde cœpit] .i. ex Alpibus. Sinistra parte Car-
 ni & Veneti colunt togatam Galliam] Carni, sunt populi in
 ramento Alpium sunt omnes lingua sclauī sub iugo Ferdinandi
 regis Romanorum, diuiditur hæc regio in duplicem Carmolam, al-
 teram siccā, in qua sunt Istri, alteram irriguam, vnde Sauus flu-
 uius ortum habet. Veneti in intimo sinu maris Adriatici sunt, qui
 ut diximus la canal de Venetia, vocatur vel el Golfo de Venetia.
 Galli olim dicti Togati, à toga veste talari qua etiamnum hodie
 vtuntur Veneti ea regio vsque ad Rubiconem fluuium vocatur la
 marcha Treuisana ibi est ciuitas Venetorum magnis ac multis no-

minibus illustrissima, cuius amplitudinem si quis cupierit scire, legat *Bembum* ac *Sabellicum*, Tunc Italici populi] à *Rubicone* usque ad promontorium *Salentinorum*, quod nunc dicitur caput. *S. Mariae*. *Picentes*] hodie *Marcha de Ancona*. *Frentani*] nunc *Franca Villa*. *Dauni*] *Syponto*. *Manfredonia*, *Mons Garganus* *S. Angelo*, *Apulli*] nomen retinent *Lapulla* hodie, *Calabri* nomen retinent] nunc *Calabria*. *Salentini*] nunc *Salen*. *Ligures*] nunc *Cenouesi*. *Hetruria*] nunc *la Toscana*. *Latium Latni*] ad *Romam*. *Campani*] *Campania* regio nomen retinet, & est initium regni *Neopolitani*. *Brutij*] nomen habent, ubi *Cosentia Calabrorum*. *Patauium*] nunc *Padua* in *Marchia Trevisana*, ciuitas est subiecta *Veneis* & florentissima multis ac doctissimis viris ornata. *Mutina*] nunc *Modena*. *Bononia*] nunc *Bologna* *la Grassa*. *Capua*] nomen retinet in *Campania*. Si pro materia] id est, si habeatur ratio magnitudinis *Romanæ* & triumphorum. Alterum opus] id est, nemo est, qui credat urbem *Romam* conditam esse à pastoribus tam est ornata adificiis magnificis & tam potens. *Tergeste*] nunc *Trieste*. *Concordia*] non extat. *Timauus*] nomen est fluij & fontis. *Natifo*] & fluius nunc *Lisontio*, *Aquileia*] retinet nomen, *Altinum*] hodie *Torcello*, *Padus*] nunc *el Po* fluius. *Ister* amnis excipiat] dixi esse fabulam, quæ de *Istro* dicuntur. A *Pado* ad *Anconam* transitur *Rauena*] id est per *Rauenam* nomen retinet, sed cum sequitur *Ariminum* *Pisaurum*] illi accusatiui reguntur ab illa præpositione, ad, ut ita intelligatur ad *Anconam*, ad *Ariminum* ad *Pisaurum*. *Pisaurum*] nunc *Pesaro*. *Ariminum*] hodie *Rimino*, *Metaurus*] nostro sæculo *Plumba fluius*. *Ancona*] nomen retinet, Inter *Gallicas* Italiquasque gentes] *Ancona* terminus est *Galliæ Cisalpinæ* & *Italiæ*. *Numana*] deleta non extat. *Potentia*] ubi nunc est sacellum diuæ *Mariæ Lauretanæ* nunc *Loreto*. *Cliterna*] nunc *Flauiano*. *Firmum*] nunc *Fermo*. *Adria*] deleta non extat inde dicebatur mare *Adriaticum*. *Truentum*] fluius & oppidum, nunc *Tronto*. Ab eo *Senogallia* maritima] à *Senonibus Gallis* dicta ubi *Senones* multa oppida crexerunt. *Aternus*] fluius est dictus *Pescaria*. *Senogallia*] nunc *la Romandiola*. *Histonium*] hodie *Guasto*. *Tifernus* amnis] hoc tempore *Bisano*. *Teano*] nomen

retinet Tiano. Garganum] nunc Santangelo. Sy punctum] hodie Sypono. Aufidus] La fante vulgo fluuius est. Barium] nunc Bari. Egnatia] Iuuenatia hoc tempore dicta, Rudia non extant, Brundisium] nunc Brindes. Lupia] Lexo. Hydrus mons tum & Salentini] locus est corruptus legendum est Hydriumtum, nam illud. M. dictionis mons debet addi Hydru, & dicatur Hydrium, postea debet coniungi, tum, cum Hydrium & erit Hydriumtum, nunc Orento. Primus Tarentinus] hodie Taranto Metapontum] Pelicor nunc, Croton] nomen retinet. Scylace⁹ intellige & sinum & oppidū. Lacinium] vulgo caput Colomba cabo de Colōbe. Zephyrium] nunc caput Solis, cabo de Sole, ista sunt promontoria, Brutium] nunc cabo de Siglio, Regium] nunc Rezo. Metaurum] Teriana hodie. Buxentum] nunc Belueder. Pæstum] vulgo Polycastro. Minerue] nostro tempore caput Minerue siue cabo dala Minerva, Surrentum] nomē retinet. Puteoli] nunc Puzoli. Neapolis] nomen retinet, Vulturum] fluuius, nunc Vulturno. Sinuessa] nunc sessa. Liris fluuius] nunc el Garilano. Minturnæ] nunc Castellū, vulgo Traiectū, Formiæ] nunc Nola. Fundi] nomen retinet. Tarracinæ] nūc nomē retinet. Circeii] nunc Cercelli. Ostia] oppidum & portus nomen retinet, Pyrgi] nunc ciuita Vie Ia. Castrum nouum] nunc Corneto. Grauiscæ] hodie Montalto. Cosa] nunc Orbitello. Populonia] nūc Piūbino. Cessina] Cessena hodie. Pissiæ] nomen retinent. Hetrusca] Toscana, hæc sunt nomina populorum & oppidorum. Luna] portus & oppidum, Liguria] terra de Genoua, Genua] nomen retinet. Sabatia] hodie Saona, Albigaunum] nunc Arbenza. Varus fluuius nostro tempore el var, iste fluuius versus Occidentem diuidit Galliam ab Italia, Magno gradu] vsque ad Adulam montem, Direptisque populis] iuxta Horicos, Rheticos, Vindelicos, Panonios superiores & inferiores, vsque ad Mysiam inferiorem.

APPENDIX.

Italiam Alpes separant à Gallia Transalpina, quæ à Cæsare diuisa fuit in tres partes, Belgicam, Celticam, & Aquitanicam, & mons Apenninus, qui est ramentum Alpium totam ipsam Italiam diuidit

diuidit vsque ad duo illa promontoria , alterum Salentinorum. alterum dictum Leucopetram. non aliter quam Atlas maior mons Africam & Taur^o Asiam, Quare vero dicatur Adriaticum mare superum & Thuscum inferum ratio promptissima est , mare enim Adriaticum est magis septentrionale, quem Thuscum & in nostro Hemisphærio, quæ borealiora sunt supra dicuntur esse, quæ vero minus præter Ti infera dicuntur. Italia in ortu suo lata est, sed iuxta finem in regno Neapolitano valde angusta. Ille tamen nodus mihi soluendus est nam videtur Mela secum pugnare. dixit enim ab Ancona versus Meridiem vsque ad illa dicta promontoria ex altera parte Apennini Italiam esse. Nunc vero Venetos & Carnos ait colere Togatam Galliam, Clarum est Venetos non esse Italos et minus Carnos, cum sint longe remotiores, Iam si Carni & Veneti colunt togatam Galliam, cum Togata Gallia non sit Italia sed potius Gallia Cisalpina, quoniam pacto Carni & Veneti interiora Italiae occupant. Haud dubie Mela hac in parte nihil quod sit à Veritate alienum dixit, nam ut demus Gallos Senones cum primum venissent in Italiam post expugnatam Romam ut verissimum est in reditu confedisse in ea parte Italiae, quæ nunc Gallia Cisalpina dicitur & ibi multas condidisse ciuitates & oppida, non propterea fatebimur eam partem non fuisse Italiam, non loquor de latio, non enim ea pars fuit Latij, sed Italiae, ne confundamus latium cum Italia, verum post erecta oppida illa à Gallis in ea regione, Galli ipsi totam illam regionem Galliam appellarunt, imo vnam partem ut dixi, Senogalliam, unde postea Romani ipsi Galliam comatam & Cisalpinam vocarunt, inde postea in suum pristinum nomen reuocata fuit, & hodie Italia dicitur, quicquid ab Alpibus vsque ad illa duo promontoria regni Neapolitani protenditur siue sinistra parte siue à dextra, Seculo Melæ adhuc retinebatur nomen & terminus Veræ Italiae, nam post illa verba, sinistra parte Carni & Veneti colunt Togatam Galliam, sequitur, tum Italici populi, Picentes, incipit à Rubicone fluuius & Ancona, omnes enim populi isti vel maxima pars est regni Neapolitani. Ait præterea Mela patanum procul esse à mari cum distet tantum vel paucis milliaribus, vocat eam Antenoris, & ut alij antenoriæ, hæc sunt Corollaria fabularum, quas antea prædixit.

Digressiuncula.

Sed quia dixi de Patauio Antenoris troiani (Ut volunt) & commentum siue additamentum fabulosum existimari , libuit parum digredi . Ego vero nescio unde illa dementia ut honestius loquar quam amentia tot & tantorum virorum de omnibus disciplinis bene meritorum , tot dicam doctissimorum ac sapientissimorum virorum cæcitæ , qui omniam populorum Occidentalium Troianos primores & progenitores maluerunt , quam græcos . Galli aiunt se Originem duxisse à Troianis , Germani quoque , Itali perquam maxime . nam nescio quæ fingunt de Ænea , Angli triumphant cū dicūt se Originem traxissime à Troianis , denique misera est regio & planè ignobilis & deiecta , quæ non ab Troianis habuerit Originem Græci cum istis expositularent hanc iniuriam , qui ferè omnia oppida in Asia minore Cilicia Pamphylia Caria & Ionia edificarunt qui linguæ græcæ copiam illis fecerint , qui malum omnes omnium nationum ortus ad Troianos referunt ? an vero tanquam inuictos ? nō profecto , an magnæ potentia ! minimè , quid quæso fuit in causa , respondebo ipse pro istis quoniam nulla fuit argumentum quod tantam ansam daret nugandi græcis de rebus Troianis , quibus nugis per mota nationes Troianos se progeniæ maluerunt esse . His accedunt , quod regio Troadis vel parua fuit , potentia eorum pendebat ex auxilio aliarum regionum circum vicinarum , at Græcorum potentia absque auxilio exterorū erat superba , decem integros annos oppugnarunt Troiam & tandem expugnarunt , dices proditione , minime , nam ille equus plenus armatis danais , magis nugamētis eorum , qui hæc confinxerunt quam veritate plenus est . Præterea pro vno Troiano Hectore , aut alio quopiam dabo centum illustrissimos imperatores exercituum Codrū , Themistoclem , Alcibiadem , Cymonidem , & alios sexcentos , quos etiam referunt græci ut Pausanias , Plutarchus & alij . in hæc omnia digressus fui propter Patauium Antenoris , Similæ quidpiam est illud Venetorum , quos dicunt fuisse antea Enetos , & originē duxisse ex Paphlagoniis , bonæ deus quæ lia nugamenta : redeamus igitur unde digressi sumus .

Italia vera ab Ancona vsque ad promontorium Salentinū & Zephyrium ultra Apenninum ad mare adriaticū fuit in sinistra eius parte fuit in dextra ad mare Thuscum à Zephyrio promontorio vsque

vsque ad Varum fluuium separantem Italiam à Gallia, reliquum intra Alpes & Apenninum versus Occidentem & Septentrionē & partem maris Adriatici erit Gallia Cisalpina, quæ rursus diuidetur in Galliam Cispadanam & transpadanam, Cispadana erit inter Padum & Apenninum, Transpadana vero Ultra Padum versus Septentrionem vsque ad Alpes. In Cispadana est regio, quæ vocatur Romandiola, & alia, quæ via Flaminia appellatur, in ea Gallia sunt præcipua oppida Bononia, quæ nūc Bologna la grassa appellatur Mutina. i. hodie Moneda, & Regium, nunc Rezo. Parma, et alia complura Oppida, quæ omnia recensere lōgum esset. In Transalpina, Maximæ ciuitates, Venetia, Mediolanum, Padua, Cremona, Verona, Mantua, Vincentia, Papiæ ad Tefinum, Bergamo, & alia. Hæc regio dicta est Gallia Togata & Cisalpina.

De Insubria.

Insubria pars est Gallie Cisalpinae nunc regio dicitur Pedemontana fertilissima eo nomine quod Sol reflexione radiorum suorum diunctis montibus totam illam regionem viuificat, Metropolis est Taurinū, dictū vulgo Turin vbi solebat esse Academia in utroque iure celeberrima, Verseli oppidum munitissimum, regio & oppidū Iurea, fertilitate maxima, Salussæ, Pegnerolo & alia multa oppidula memoratu digna, totam ferè hanc regionem habet Heuricus secundus Galliarum rex inuictissimus, quam Pater eius Franciscus Valefius eius nominis primus Galliarum quoque rex expugnauit.

De Romandiola siue Romagna.

A Rauena ad Marchiam Anconitanam vsque est Romandiola siue Romagna, in qua sunt multa oppida insignia, Rauēna, Rimum dictum olim Ariminum, Pesaro, Urbino, Forosembro-nium Senogallia regio & oppidum, Imola, & Ancona, pleraque sunt alia quæ breuitatis gratia omittimus.

De Marchia Anconitana.

Marchia Anconitana ab Ancona dicta, Pontificis est Maxi-

mi in ea sunt Ancona, Numana, Macerata, Potentia, Tolentino, Borgonovo, Camerino, Vico aut Vigo, fermo, & alia ab Ancona in Constantinopolim est nauigatio sepe quotidiana, quod si voles iter per terram facere ex Ancona inuenies perpetuo, qui deducem te in Ragusiam, inde in Mysiam superiorem & tandem in Thraciam, ubi est Constantinopolis.

De toto illo tractu littorali qui est ab Ancona vsque promontorium dictum Spartiuento.

Totum illud littus Adriaticum quod est ab Ancona vsque ad Caput de Spartiuento, est pars regni Neapolitani, in quo sunt regiones, quas praediximus vrbes et oppida in Littore, Atri, San anzolo, Pescara, Ortona, Guasto, Tremole. S. Anzolo, Manfredonia, Siponto, Trani, Barleta, Giouinazzo, Bari. S. Vito, Polignano, Monopoli, Vilanova, Histona, Brindes, Castro, Otranto, Cabo de Leuca, Cabo de sancta Maria, Cabo de Colonne, Gallipoli oppidum Tarranto. Bisignano, Crotona, Policastro, Schillachio, Cabo de Stillo, Ab eo loco vsque ad Gaetam est altera pars littoralis maris inferi regni Neapolitani, Cabo de Brasianno, Marierto oppidum terra noua, Cabo de Spartiuento, Locri Cabo de larme. S. Gioni, Rezo, Catona, Biuona, Lupizo, Castiglione, Paula, Belueder. S. Donato, Polycastro, Salerno, Melfi, Masa, Surrecto Nozera, Nola, Neapoli, Pozzolo, Gaeta, Fundi, omnia ista & penè infinita alia oppida Mediterranea ibi sunt, omnes isti tractus vocantur regnum Neapolitanum & est Philippi Hispaniarum regis.

Tractus reliquus littoralis, à Gaeta vsque ad Varum fluuium distinguente Italiam à Gallia.

A Gaeta, Terracina est, Antio, Ostia & Roma, nam non multum distat ab Ostia, Cernet, Ciuita viegia, Porto de Hercule. Orbitello. S. Stephano, Telamone, Castiglione, Piumbino, Populonia, Liorna, Pisa, Genoua, Albizola, Sauona, Arbenga, Vingtimilla, Monacho, Villa franca & Nissa, & Varus fluuius.

De Italia Haftenus, cuius omnium rerum abundantiam, si vellem

vellem non possem verbis explicare, Duae sunt regiones in ea, quae, quod ad omnia attinet omnibus aliis præstant regionibus, Regnum videlicet Neapolitanum, et longobardia, neque dicam de structura ciuitatum domorum & arcium. Longum esset hæc sigillatim referre.

Gallia Narbonensis.

Cap. 5.

Gallia Lemano lacu, & Gebennicis montibus in duo latera diuisa, atque altero Thuscū pelagus attingens, altero oceanum: hinc à Varo, illinc à Rheno ad Pyrenæum vsque promittitur. Pars nostro mari apposita, fuit aliquando Braccata, nunc Narbonensis magis culta, & magis consita, ideoque etiā lætior. Urbium quas habet opulentissimæ sunt, Vasio Vocontiorū, Vienna Allobrogum, Auenio Cauarum, Arecomicorum Nemausus, Tolossa Tectosagū, Secundanorū Arausio, Sextanorū Arlate, Septumanorumque Blitera. Sed antestat omnis Atacinorum, Decumanorūque colonia, unde olim iis terris auxilium fuit: nunc & nomen, & decus est Martius Narbo. In littorib⁹ aliquot sunt cum aliquibus nominibus loca: cæterum rarę vrbes, quia rari portus, & omnis plaga Austro atque Africo exposita est. Nicea tangit Alpes, tangit oppidum Deceatum, tangit Antipolis: deinde forū Iulij Octavianorum colonia, tunc post Athenopolis, & Olbia, & Glanon & Citharistes, & Halcidon Massiliensium portus, & in eo ipsa Massilia.

* Λαυδω
Eunathio.
Halcidon
Morula.

Hæc à Phoceis oriunda, & olim inter asperas posita, nunc vt pacatis, ita dissimilimis tamen vicinæ gentibus. Mirum quàm facilè & tunc sedem alienam ceperit, & adhuc morem suum teneat. Inter eam & Rhodanū maritima Auaticorum stagno affidet fossa Mariana. Partem eius amnis nauigabili alueo effundit, alioquin littus ignobile est Lapideum (vt vocant) in quo Herculem contra Albionem, & Bergiona Neptuni liberos dimicantē, cum tela defecissent ab inuocato Ioue adiutū imbre lapidum ferunt: credas pluissē, adeò multi passim, & latè iacent. Rhodanus non longe ab Istri Rhenique fontibus surgit: deinde Lemano lacu acceptus, tenet impetum, seque per medium integer agens, quantus venit egreditur. Inde contrā in occidentē ablatus, aliquādiu Gallias dirimit: post cursu in meridiem abducto, hæc intrat, accessuq; aliorum amnium iam grādis, & subinde grādiōr, inter Volcas & Cauaras emittitur. Ultrā sunt stagna Volcarum, Ledum flumen, castellum Latara, Mesua collis, incinctus mari penè vndique, ac nisi quòd angusto aggere continentur annectitur, insula. Tum ex Gebennis demissus Arauraris iuxta Agathan, secundum Blyteras Obris fluit. Atax ex Pyrenæo monte digressus, quā sui fontis aquis venit, exiguus, vadusque est, & ingentis alioquin aluei tenens, nisi vbi Narbonem attingit, nusquā nauigabilis: sed cū hybernis intumuit imbribus, vsque eò solitus insurgere, vt se ipse non capiat.

Lactus accipit eum Rubresus nomine, spaciosus admodum: sed quàm mare admittit, tenuis aditu. Ultrà est Leucata littoris nomen, & Salsusq; fons, non dulcibus, sed salstioribus quàm marinę sint, aquis defluens. Iuxtà campus minuta arundine, gracilique peruiridis, ceterum stagno subeunte suspensus: id manifestat media pars eius, quę abscissa proximis, velut insula natat, pelliq; se atque attrahi patitur: quin & ex iis quę ad imum per fossa sunt, suffusum mare ostenditur: vnde Graiis, nostrisq; etiam authoribus verine ignorantia, an prudentibus etiam mendacij libidine, visum est tradere posteris, in ea regione piscem è terra penitus erui, qui vbi ex altò hucusque penetrauit, per ea foramina ictu captantium interfectus extrahitur. Inde est ora Sardorum, & parua flumina Thelis, & Thicis, vbi accreuerunt, persequa: colonia Ruscino, vicus Eliberri magnę quondam urbis, & magnarum opum tenuę vestigium. Tum inter Pyrenęi promontoria portus Veneris est in sinu falso, & Ceruaria locus, finis Galliæ.

A N N O T A T I O N E S

In Caput V.

Gallia Iemano lacu & Gebennicis montibus in duo latera diuisa, atque altero Thuscum pelagus attingens, altero Oceanum: hinc à Varo, illinc à Rheno ad Pyrenæum vsque promittitur] *Miror Pomponium noluisse totam Galliam in primis in tres partes distribuere vt fecit in Tertio libro nam ita auspicatus est Cæsar, quem ipse imitatur, in suis comentariis*

rius & Salustius in descriptione Africa. In primis dico Melam ser-
uare semper institutum suum describendis littoralibus locis, & non
omnibus, sed magni nominis, mediterranea nisi fuerint illustria non
attingit, hic vero pergit ab littoribus Italiae, littora Galliae sequen-
tia persequi, quamquam haec praefata distributio eadem videtur esse
cum illa Gallia diuisa est in tres partes, hoc enim fecisset in hoc loco
si maritima & mediterranea attingere voluisset, Lemano lacu]
sunt qui vocent hodie el lago de Losana, alij el lago de Gineua quod
non multum refert. nam & Losanam oppidum & Geneuam attingit,
Gebennicis montibus] hoc nomine vocat Caesar montes il-
los Aruerni qui ad Pyrenaeum et fere lugdunum protenduntur, vo-
cantur hodie les montagnes Dauuerne, Sed Strabo illos montes vo-
cat Cemmenos, cum cemmeni sint prope Varum fluium. Thuscum
Pelagus] iuxta Varum fluium. Altero Oceanum] ad ad Bo-
realem Oceanum Hispanicum siue Britannicum. Dictum est de va-
ro, de Rheno & Pyrenaeo postea suis locis dicam, Pars nostro ma-
ri ad posita: fuit aliquando Braccata] pars illa quae a Varo
flumio usque ad Pyrenaeum extenditur littoralem partem intellige,
Braccata Gallia a Braccis genus est vestium. Nunc Narbonen-
sis] a Martio Narbo. Vrbe illis seculis illustrissima, at nunc non tam
vasta & frequenti, sed longe fortior & natura & arte haec regio,
Tolosam pertingit, & complectitur totum Delphinatum, vocabatur
olim provincia Romanorum, nam inter omnes provincias Galliae so-
la ista erat ob omnium rerum non tam abundantiam quam iocun-
ditatem in delitiis nunc nomen retinet Prouenca, Vasio vocon-
tiorum] De Vocotius populis & vasionem diu mecum cogitavi vbi
esset iste populus una cum oppidis vasionem & luco Augusti, res
est obscura & a nostris geographis incertitudine quadam tradita,
prodiderunt veteres geographi hanc regionem vocontiorum esse in
Gallia Narbonensi vbi vero, non dicunt. Vasionem & lucum oppi-
da recensent in Vocontiiis agris, sed neque horum vestigia licet spe-
ctare. Ego semper in hoc dubio existimaui Vocontios esse iuxta mon-
tem quendam, visolium nomine, In ima parte Alpium De Vasio-
ne & luco Augusti tantum legi nomina, alia vero minime. Vien-
na Allobrogum] nota est ciuitas viana in parte Narbonensis
Prouinciae quae dicitur Delphinatus, olim iudicio meo haec pars del-
phinatus

phinatius à Lugduno usque ad Iseram fluvium Allobrogum erat, propterea dixit Vienna Allobrogum. Unde illud venit in dubium fuerintne Sabaudi ij, quos vocamus Allobroges, an alij. Quantum ego ex lectione autorum colligere citra præiudicium eorum, qui ante me scripserunt, * veri Allobroges sunt Delphinates: Quod si ita est quo nomine appellabimus eos, qui Alpes incolunt veluti Tarantafios & alios videlicet la Chambre, Monmelliam, Agguæ bellæ. & alia oppida. Certe nullo, Propterea aliis modis nobis utendum est in descriptione istarum regionum dicemus in Corollariis. Auenio Ca uarum] nunc est Aignon, Cauari nomen est populorum ad Rhodanũ, Arecomicorum Nemausus] Nemausus, Nimes vulgo, in regione quæ nunc Lenguedoch appellatur, de qua postea dicam, Tolossa] nomen retinet, ciuitas est maxima & inter Celebriores Galliæ Narbonensis præclarior. Secundanorum A raufio] secunda legionis. Araufio, nunc Orange, Sextanorum. Sextæ legionis, Arelatæ] nunc Arles archiepiscopatus, Septumano- rumque Blittera] beses nunc. Sed ante stat decumanorum colonia Martius Narbo] Narbona hodie, dixi de ea. Nicea tangit Alpes] Nisa nunc. Deceatũ] hodie ragni. Tangit Antipolis] nunc Antibio. Deinde forum Iulij octavianorum Colonia] nunc Freuis, Tunc post Athenopolis] nunc Eres, Massylia] Rhodanus fluius, Inter volcas & Cauaras] nomina sunt populorum, nam Volcæ sunt ij, qui ad montem Pesulanum agunt, Cauari. Auinionēses Leucata] nomē retinet. Salisule] nomen retinent nunc Salses. Ruscino] hodie Perpignan caput Comitatus Rosilionis, Portus Veneris] nunc cab de creus caput crucis. Ceruaria] vulgo Cobliure. Eliberri] Euna ecclesia Cathedralis in comitatu Rosilionis.

Additio.

Gallia Narbonensis omnibus aliis partibus Galliæ præstat, sed Mela non videtur in hac parte sibi cōstare, nam cum de sola Narbonensi hic agat visus est distribuere Galliā in quatuor regiones; quemadmodum alij fecerunt, nam apud eos, qui in tres partes diuidunt Galliā, Narbonēsis pars est Celticæ siue lugdunensis, & reuera Mela non loquitur de Galliā Narbonensi, tanquam de parte prin-

principali & vna ex illis tribus ex quibus tota constat Gallia, sed
 de parte Celtica, Varus fluius vt dixi initium Narbonensis Gal-
 liae hodie dictus el Var oritur in colle Argenteriae nomine. Rhenus
 fluius ex Alpibus dicemus postea Pyrenaeus mons est diuidēs His-
 paniam à Gallia pars nostro mari mediterraneo magis certe culta
 habundat enim frumento oleo omnibus fructuum generibus, vino
 & omnibus alijs ad hominum victum necessarijs, vna pars est Gal-
 liae, quae non eget opera exterarum regionum, Vienna ciuitas est ve-
 rustate nobilissima, & Rhodani influxu amoenissima archiepis-
 copatus est, & vt legi & à multis audiui archiepiscopus huius ciuita-
 tis olim erat primas Galliarum & Cancellarius regum Burgundiae
 cum à regibus gubernaretur. Auenio ad Rhodanum ciuitas opulen-
 tissima & artificio edificiorum celebris. pons ibi est in Rhodano al-
 tissimus & longissimus propterea quod ibi Rhodanus expanditur
 vsque ad oppidum dictum la villanoua, est ibi Acadenia iuris ciui-
 lis & canonici. Nemausus nunc. Nimes oppidum peruetustum, quod
 satis constat ex vetustis aedificijs, quorum reliquiae nostro tempore
 extant murus peruetustus id ostendit, & amphitheatrum, & aquae
 ductus mirabili structura. Tolosa nomen retinet ampla ciuitas &
 vasta populosa tamen & ditissima praecipue terra illa ex herbis sic-
 cis confecta quae pastel vocatur ad omnem tincturam pannorum
 aptissima, habet haec ciuitas Academiam in vtroque iure, omnium,
 quae sunt in Gallia nobilissimam & doctissimam, quae nisi obsta-
 rent factiones studiosorum multo esset illustrior, Arausio hodie Oran-
 ge, est principatus prope Auenionem olim oppidum insigne, nunc op-
 pidulum Arelate ciuitas est parua, & caput archiepiscopatus, em-
 porium mercatorum frumentum tractantium sita est ad Rhodanum
 Blittera, Bessiers oppidulum est. Narbona olim caput Galliae Nar-
 bonensis vnde nomen acta est, & oppidum quondam illustre nunc
 vero non tam frequens quam munitum. Nisa ducis est Sabaudiae
 paruum oppidum sed fortissimum habet Castrum & fere in expu-
 gnabile, Antibio oppidulum quoque ad mare & freius, Massilia
 oppidum paruum sed munitissimum in causa est portus fossa Ma-
 riana. aygues mortes oppidulum quoque ad ostium Rhodani, Me-
 sua collis, nunc Magalona & est peninsula. Agatha, nunc Mont-
 pellier. Leucata retinet nomen in vertice montis est quoque pennin-
 sula,

sula. Rufino Perpinam, nunc magnum oppidum, & pannorum magnū emporium vicus illiberri nunc ciuitas parua & episcopus Eulna vulgo dictus. Portus Veneris cap: de Creus hodie, Ceruaria oppidulum, Cobliure.

Hispania Caput. 6.

RYrenæus primo hinc in Britānicum pro-
currit oceanum: tum in terras fronte cō-
uersus, Hispaniam irrumpit, & minore
eius parte ad dextram exclusa, trahit perpetua la-
tera continuus, donec per omnem provinciam
longo limite immissus, in ea littora, quæ occidēti
sunt aduersa, perueniat. Ipsa Hispania, nisi quā
Gallias tangit, pelago vndique incincta est: vbi
illis adhæret, maximè angusta, paulatim se in no-
strum mare & oceanum extendit, magis, magisq;
latior ad occidentem abit, ac fit ibi latissima. Vi-
ris, equis, ferro, plumbo, ære, argēto, auróque tam
abundans, & adeò fertilis, vt sicubi ob penuriam
aquarum effœta, & sui dissimilis est, linum tamen
aut spartum alat. Tribus autem est distincta no-
minibus, parsque eius Tarraconensis, pars Bæti-
ca, pars Lusitania vocatur. Tarraconensis altero
capite Gallias, altero Bæticam Lusitaniamq; con-
tingens, mari latera obiicit nostro, quā meridiem:
quā septentrionem spectat, oceano. Illas fluuius
Anas separat, & ideo Bætica maria vtraque pro-
spicit, ad occidentem Atlanticum, ad meridiem
nostrū. Lusitania oceano tantummodò obiecta

est, sed latere ad septētriones, fronte ad occasum. Urbium de mediterraneis in Terraconensi clarissimę fuerūt Pallantia & Numátia, nūc est Cęsar augusta. In Lusitania, Emerita : in Bętica, Astigi, Ispalis, Corduba. At si littora legas, à Ceruaria proxima est rupes, quę in altum Pyrenęum extrudit: dein Thicis flumē, ad Rhodam : Clodianum, ad Emporia: tum mons Iouis, cuius partem occidenti aduersum eminētia cautium, quę inter exigua spacia vt gradus subinde consurgunt Scalas Annibalis appellant. Inde ad Tarraconem parua sunt oppida, Blanda, Illuro, Betullo, Barchino, Subur, Tholobi. Parua flumina, Betullo iuxta Iouis montem, Rubricatum in Barchinonis littore, inter Subur & Tholobin maius. Tarraco vrbs est in iis oris maritimarū opulentissima. Tulcis eam modicus amnis super, ingens Iberus deorsum attingit. Inde se in terras pelagus insinuat, & primū magno impetu admissum, mox in duos sin⁹ promontorio, quod Ferrariam vocant, finditur: prior Sucronensis dicitur, maior hic & magno satis ore pelagus accipiens, & quò magis penetratur, angustior. Serabin & Duriā, & Sucronem, non magna excipit flumina. Vrbes cōplexus & alias quidem, sed notissimas Valentiam, & Saguntum, illam fide & ærumnis inclytam. Sequens Illicitanus Alonem habet, & Lucentiam, & vnde ei nomen est Illicen. Hic iam terre magis in altū eunt, latioremq̃uam fuerat Hispaniā faciunt. Ve-

rum ab iis quæ dicta sunt, ad principia Bæticae, præter Carthaginem, quam dux Pœnorum Asdrubal condidit, nihil referendum est. In illis oris ignobilia sunt oppida, & quorum mentio tantum ad ordinem pertinet. Virgi in sinu, quem Virgitanum vocant. Extrà, Abdera, Suel, Hexi, Menoba, Malaca, Salduba, Lacippo, Berbesul. Aperit deinde angustissimum pelagus, & proxima inter se Europæ, atque Africæ littora montes efficiunt, ut initio diximus, columnę Herculis Abyla & Calpe, vterque quidem, sed Calpe magis & penè totus in mare prominens. Is mirum in modum concavus, ab ea parte qua spectat occasum, medium ferè latus aperit, atque inde ingressus, totus admodum peruius propè quantum patet sinus, & specus ultra est: in eoque Cartheia (ut quidam putant) aliquando Tarressos, & quam transuecti ex Africa Phœnices habitant, atque vnde nos sumus, cingente freto, Mellaria & Bello, & Besippo, usque ad Iunonis promontorium oram freti occupat. Illud iam in occidentem & oceanum obliquo iugo excurrens, atque ei quod in Africa Ampelusiæ esse dixeramus aduersum, quæ nostra maria sunt, finit European.

A N N O T A T I O N E S

In Caput V I.

Pyrenæus primo hinc in Britannicum præcurrit Oceanum] eodem ordine quo descripsit alterum latus Gallie describit & Hispania. hinc dicit. in portu Veneris Pyrenæus in Bri-

*tannicum procurrit Oceanum, à mari mediterraneo ad mare Oce-
 anum Britannicum. i. usque ad Arcem Hispaniæ expositâ Oceano
 vocatam Fonderabiam. intervallum enim à portu Veneris usque ad
 Fontem rabiâ & Bayonam est per montes. 188 leucarum, & hæc
 ex sententia quorundâ, at ego dicerem esse, 88. leucarum & hæc la-
 titudo est minima totius Hispaniæ & in his montibus eadem Hi-
 spania est angustissima, et nisi esset illæ tractus montium Hispania
 esset insula, Tum in terras fronte conuersus Hispaniam
 irrumpt] *Pyrenæus in terras. s. regiones Hispaniæ conuersus Hi-
 spaniâ irrumpt, id est, per totam expanditur Hispaniâ, hinc inde
 spargens ramenta sua. Et minore eius parte ad dextram ex-
 clusa] id est, minore ramento eius Pyrenæi ad dextram excluso ver-
 sus Oceanû Britannicum. Trahit perpetua latera continuus]*
*trahit latera sua continuus, id est, perpetuo recta incedit, donec va-
 ria latera per totam Hispaniam immitat, usque ad Portugaliâ,*
*nâ intra regionem diuiditur in tres ramos Rauanellâ Galliæ, Idu-
 bedam, et Orosipedâ usque ad Oceanû occidentalem. Ipsa Hispa-
 nia, nisi quâ Gallias tangit pelago vndique in cincta
 est] dixi peninsulam fore Hispaniam nisi ille tractus montium Py-
 renæorum obstitisset, qui est à capite crucis usque ad Fonderabiam
 arcem olim oppidum, vbi illis adheret maxime angusta] vbi
 illis videlicet Galliis adhæret maxima angusta est, nam in medi-
 terraneis est latissima, quemadmodû noster Mela dicit. Paulatim
 in nostrum mare & Oceanum extendit magis, magisq;
 latior in Occidentem abit, ac fit ibi latissima] in medio
 Hispaniæ, Viris equis & alia] Hæc omnia confirmant Trogius
 Plinius & alij multi, Tarraconensis altero capite Gallias]
*id est, in montibus Pyrenæis, Altero Bethicam] ad caput de Ga-
 ta. Lusitaniamque contingens] apud Doriâ fluuium, Ma-
 ri laterat obiicit nostro] mari mediterraneo obiicit latera sua,
 Qua meridiem] id est, extendit latera sua versus meridiem in
 mare nostrum mediterraneum. Qua Septentrionem spectat
 Oceano] id est, versus Septentrionem obiicit Oceano. Illas flu-
 uius Anas separat] illas videlicet Bethicam & Lusitaniam,
 Maria vtraque prospicit] id est, Oceanum & Mediterraneû.
 Ad Occidentem Atlanticum] oceanum intellige. Ad meri-
 diem***

diem nostrum] *scilicet mediterraneum*. Lusitania Oceano
 tātummodo obiecta est] *oceanō Occidentali*. Sed latere ad
 Septētrionem fronte ad Occasum] *vide Chartam*. Urbū
 de Mediterraneis in Tarraconensi Clarissimæ fuerunt,
 Pallantia & Numantia] *Pallantia Palentia vulgō nomen re-*
tinet olim ibi fuit Schola amplissima, sedes est episcopalis, & qui-
cunque est episcopus est etiam comes & habet comitatum seorsum,
ciuitas est in frequens & nisi essent tot canonici & archidiaconi
& magnificētia summi templi pagus videretur. Numantia hodie
 est Soria visuntur vetusta templa, sepultura Romanorum nostro
 seculo nō mētor ibi hodie visuntur ducenta templa olim gentiliū
 numantinorum dicam postea, Nunc est Cæsaraugusta] noli
 intelligere quod Numantia sit hodie Cæsaraugusta, sed quod quem-
 admodum Numantia olim erat clarissima, ita nunc i. seculo Pom-
 ponij Cæsaraugusta. In Lusitania Emerita] dicta Augusta E-
 merita, hodie Merida la grande hispanicē, in eo oppido nam iam
 oppidum est paruum, conspiciuntur admirandæ reliquiæ Romano-
 rum colossej columnæ, obelisci sed penē vastati & deleti. In Be-
 thica Astigi Hispalis & Corduba] *Astigi nunc Ecija, Hi-*
spalis nunc omnium Hispaniæ ciuitatum clarissima & ditissima
multis nominibus ex seip[s]a primum, deinde ex commercio Insularū
reperatarum & Peru, dicta nunc Senilla. Corduba magna ciuitas
 olim nunc vero vasta sed penē deserta & infrequens. A Cer-
 uaria proxima est rupes quæ in altum Pyrenæum ex-
 trudit] hodie dicitur el coll de Pertuz, collis Pertusianus inuisus
 viatoribus ob latronum multitudinem, sed hæc iam Cessarunt bene-
 ficio regis Hispaniæ Ferdinandi. Thicis flumen ad Rhodam]
 fluuiolus est imo potius Torrens. Clodianum ad Emporia] *Clod-*
dianus fluuius, hodie Clodia. Rhoda oppidulum, retinet nomen. Em-
 poria pluralis numeri nam sunt aliquot oppidula quæ sunt Ampu-
 riana, nunc intelligit Mela principale, quod hodie vocatur Castello
 de ampuries. Tum Mons Iouis] Nunc Moniui, mons est ad Bar-
 chinonam plenus delitiis nam totus vernat hortis & villis. Emi-
 nentia Cautium, quæ inter exigua spatia vt gradus sub
 inde consurgunt] *hij gradus hodie lingua Catalonica vocantur*
les Costes de Garraf. Inde ad Tarraconem] post illud inde ad

Tarraconem, ponantur ista. Parua sunt oppida, Blanda Illuro Betullo, Barchino, Subur Tholobi, parua flumina Betullo iuxta Iouis montem, Rubricatum in Barchinonis litore] blanda hodie Blanes, Betullo nunc beson, Barchino nunc Barselona magna ciuitas & quod attinet ad ædificia pulcherrima ad mare Subur, hodie Siges, Rubricatum nunc lobregat, Tarraco, postea Sequatur, ciuitas est vetustissima, neque condita à Scipionibus ut dicunt nugatores aliquot, sed potius instaurata, ab hac ciuitate nomen accepit Hispania Tarraconensis, nunc paruum oppidum, sed archiepiscopatus, ad mare, extant ad huc monumenta vetustatis, nam totus murus constat ex lapidibus tumulorum in quibus Romani sepelliebantur, & vnus quisque lapis habet suum epitaphium Latinis literis & maiusculis sculptum, interea qui edificarunt murum nam recens est opus, ignorantes literas lapides illos constituerunt contrario modo, Opulentissima] hodie minime. Tulsis eam modicus amnis Super] pro super, lege sursum. Tulsis] hodie dicitur fluuium. Ingens iberus deorsum attingit] Iberus vulgo Ebro dicitur totius Hispaniæ maximus innaugibilis ob rupes multas inter mixtas, iuxta mare mediterraneum in quod insluit satis nauigabile. Mox in duos sinus promontorio, quod Ierrariam vocant] Promontorium ferrariæ hodie dicitur Caput Martini lingua vernacula cap de Marti, hoc promontorium facit duo sinus, alter vocatur Sucronensis] à Sucrone fluuiio qui est in eo sinu, Post Sucronensis à Sucrone fluuiio, qui est in eo sinu ponat ista verba Scrabim & Duriam & Sucronem non magna excipit flumina] Duriam, lege Thuriam hodie dicitur, lingua arabica Gadalauiar præterfluit Valentiam, Setabim] lege Setabim Sucrone] nunc Xucar hic sinus complectitur vrbes multas, sed notissimas. Valentiam] hæc magna est ciuitas ad mare. populosissima & frequentissima metropolis, nam est archiepiscopatus. neque ab re vocata fuit à Gallis magna Valentia, multa possem de situ illius vrbs dicere sed quoniam in ea natus fui lubens ab eius laudibus abstineo. Et Saguntum] Saguntum hodie dicitur à nobis valentinis moruedre. i. murus vetus. distat à nostra Valentia quatuor tantum miliarium, via illa à Valentia in Saguntum est tota hortensia, in ea semper incidit in varias arbores malorum punicorum et medicorum

rum, dicam postea. Illam fide & Erumnis inclitam] hinc fides sagumina notissima est historia. Sequens illicitanus] sinus, Alonem habet & Lucentiā] Alon nunc est Alicant, Lucentia nunc Lugent olim magnum oppidum, Præter Carthaginern] Carthago noua hodie Cartagena. Ignobilia sunt oppida] ita est tempore Melæ sed nunc magna sunt nam hodie Carthago noua præter portū singulare nihil aliud habet. Virgi] nunc Almeria. Suel] Chipiona hodie. Menoba] vulgo veles malaga. Malaca] Malaga. Carteia] nunc Cartaia. Mellaria] hoc tempore Begerra de Melana. Promontorium Iunonis] nunc el puerto de sancta Maria.

Auctarium.

Pyrenæi montes ab Oriente, Oceanus Britannicus à Septentrione, mare nostrum à Meridie, Occidentalis oceanus ab Occidente totam includunt Hispaniam, sed quia montes ferè omnes Hispaniæ ex Pyrenæis ortum habent, dicam de Pyrenæis. Nec laboro quare dicatur Hispania, ut confictus iste Perosus, qui manibus hominum teritur. Montes Pyrenæi non à fabulis, neque à conflagratione Pyrenæi vocantur, ut somniāt plerique, sed tantū ab ignibus, quos struunt Pastores nocte quod etiā hoc nostro seculo sæpissime vidi. Montes isti in ortu nullum nomen habent latinum minus vulgare, sed tantum græcum at partes montium particularia habent nomina nā si à mari Mediterraneo vbi est templum veneris initium sumpseris ibi statim nominantur Puig Cerda, & montes Iacquæ à ciuitate Iacqua, & Runcis Vallis in regno Nauarræ, vsque ad mare Britannicum septentrionale. Isti montes ex se ipsis ramenta mittūt in vniuersam Hispaniam, tria tantum præcipua. Idubedam, orospedam, & Rauanellæ, Rauanella dicitur totus ille mons, qui à Pyrenæo ad compostella extenditur, sed in variis locis varia habent nomina, in ortu vocatur mons. S. Adriani. postea montes ouetani, Hispanice montes de Ouiedo, & isti montes vocantur Hispanicæ las montañas & olim Cantabria, ex his montibus in interiorem Hispaniæ partem emittitur ramentum quoddam vsque ad portum Callum in Portu Galia, & ex ortu istius montis sequitur mons vsque ad caput finis terræ, quod nomen totius montis obtinet Rauanella, Idubeda

da mons à Pyrenæo usque ad Portugaliā promittitur sed antequā illa attingat varia habet nomina ex variis oppidis, nam hispanicè in primis vocatur la sierca datienca, sierra hispanicè est mons. Deinde sumo sierra, tum el puerro dela tablada, postea la palomerca da uila, el puerto de Guadarrama, puerto hispanicè est porta & transitus per montem aliquem græci vocabant pylas, hinc Pyle Amanæ Pyle Armeniæ, Inde el puerto del colmenar, hinc el puerto del pico postremo el puerto de Tornauacas, Inde in portugaliā extenditur & promontorium facit dictum monte de la Strella, Viris, viros habet bellicosos Cantabros Bethicos & Callecōs, equi noti sunt hispani, ferro abundat maxime pars Cantabriæ quæ Biscaya dicitur & vicina illi lipuscua Aere in his dictis duabus partibus Hispaniæ, Plumbo ubi argentū in parte Lusitaniæ quæ vocatur Estremadura vernacula lingua, aurum in fluuiis quibusdam præcipue in Tago fluuiō. Spartum est iuncus quidam tenuis, existis iunctis exsiccatis fiunt cophini, ad includendū ficus siccas, ex provincia exportatur ficus & vuae passæ & ex Hispania in illis cophinis, & hoc nomē ad huc retinent in patria mea Valentina. Pallantia nunc Palentia olim magna ciuitas & ampla, tum ob templum ditissimum, tum etiam ob Academiam doctissimam, quæ nostris temporibus desit. Numantia hodie Soria dicitur vasta ciuitas & multis ac magnis ædificiis antiquissimis ornata quorum reliquiæ visuntur tota illa regio valet abundantia lanarum quæ exportantur ab hispanis singulis in flandriā, hæc ciuitas iam non est magni nominis, fuimus troes Caesar Augusta & seculo Melæ & nostro ciuitas pulcherrima & omnium rerum abundantissima nunc dicitur Caragoca caput regni Aragoniæ & metropolis. Emerita, alij Augusta emerita, hodie Merida la grande, Amplissima olim ciuitas seculo romanorum nunc nostro seculo non magni est momenti extant ibi varia romanorum monumenta. Hispalis hodie Senilla ciuitas amplissima & ditissima, & nostris tēporibus omniū quæ sunt in Hispania maxima & opulentissima, opulentam eam facit Varietas mercatorum maxima & commercium terræ del Peru & Insularum repertarum nam omnes omnium illarum terrarum illuc conflunt, & ut hæc melius possent tractari erecta est domus aptissima mercatorum commercio, & vocatur domus contractationis Indianæ & insularum

recens repertarum, varij sunt mercatores Germani, ligures, Galli, lucenses, flandri, & veneti Corduba olim inclita & populosa regni Cordubensis metropolis, magna est ciuitas sed minus quam fuit populosa, sed hoc solo nomine felicissima, quod tot doctissimorum virorum fuerit & mater & alitrix, nati sunt in ea duo Seneca, Lucan⁹ Auicenna, Auenarrois, & alij Arabes permulti. Cernuaria oppidulum est, vocatur hodie Cobliure, arx est ibi fortissima, nihil ibi illustre, oppidum est ad mare situm. Rupes illa, quae in altum Pyrenaeum extrudit est nunc dicta coll de Pertus. i. collis pertusianus olim recessus latronum & homicidarum, hodie opera regis Hispaniae tutissimus factus est locus. Mons Iouis dignus, qui à me depingatur, mōs est valde editus, in vertice cuius turris est, quae signis quibusdam signat nauem aliquam venire vel aliquas, semitas habet perquam multas in ascensu in quibus inuenies villas praeclaras arboribus plenas & fructibus in has villas ascendentes quaecunque volent, idque quod attinet ad cibum & potum inuenient. Moniui, hodie dicitur, Cantes eminentes quae scalae Anibalis appellantur. hodie vocantur Costes de Garraf, mons ille Garrafus est altus, in cuius ima parte in gremio est iter angustum ex vno latere habens magnam ipsius maris profunditatem, ex altero mōtem excelsum ita vt totum illud iter praenimia angustia viatoribus sit periculosum, nam si viator habet equum vel rixosum subito eques & equus praecipitabuntur in mare, alio etiam nomine est periculosum, quod latrones descendentes ex montibus accipiebant frenum equi, qui non poterat moveri praemaxima angustia itineris. Barchinona ciuitas ad mare ciuitas magna & magnificis aedibus lapideis ornata et instructa, omnes vicisunt strati amplioribus lapidibus, ita vt quoties pluit toties mīdantur vici, nihil sordium ex intimis aedium locis inuicem emittitur, sed per subterranea in mare mittuntur, habet haec ciuitas Theaurum innumerabilem. Iberus fluiuius totius vt dixi Hispaniae maximus oritur in montibus dictis de Sanctillana prope oppidum dictum fontible, in quo ortu incipit esse iam magnus, totam ex vna parte Hispaniam interfluens ad Dertusam in mare labitur mediterraneum. Setabim, hodie Setabis Xatiua dicitur oppidum est et fluiuius, Furiā dixi fluiuium esse praeterfluendū Valentiam nostrā hodie vocatur Guadalauia, Sicro fluiuius est à nostris Valentiniis nam prope Valen-

tiam intrat mare Xucar vocatus. Valentia ciuitas est metropolis regni Valeniini, à Gallis dicta Valentia magna de, qua quia ibi natus fui & quia Vrbs toto orbe notissima est, pauca dicturus sum est in qua Valentia quod attinet ad architecturam domorum Valde elegans & magnifica, quod ad reipub. administrationem facile omnes antecedit Hispania ciuitates, De nobilitate ciuium si dixerò, audacter dixerò non esse illi parem, tot in ea sunt comites & alij id genus hominum, vt nihil supra, de populo ausim affirmare non esse, in Hispania tam populosam Urbem si spectes eius magnitudinem valet commercio mereatorum maximo, nam inde exportantur varia et multa merces, in primis holoserica tela fere omnium colorum & fila serica ex vermibus, panni optimi in insulas Baleares, & Siciliam & Sardiniam, & ij panni vocantur contracti, exportantur inde Oriza, Zacharum albedine admirabili, vna passe, & ficus necnon & fructus Zacharo conditi, tum oleum dulcissimum, si videres, diceres aquam esse alicuius fontis tam est clarum, ad haec coria sunt ibi omnium colorum à Valentinis hominibus & his quidem praeclaris artificibus parata. De amoenitate Urbis & situ & fontibus hortis & fructibus dicam alias cum ex professo eam describam nunc autem haec dicta, quae etiam ad ponere huic loco recusabam amicorum impulsu sufficient. Saguntum nunc oppidulum olim potissimum, in hoc oppidulo ex reliquis antiquitatis, licet videre ciuitas amphiteatrum sepulturas omnium Sergiorum. L. Galbae, Sergij Galbae & aliorum eius gentis, ex quarum lapidibus constructum est caenobium fratrum trinitatis in fronte Portae, quae respicit mare est scriptum literis antiquissimis. Saguntum, evaso tum, in porta illa, quae respicit planitiem quandam est idolum Dianae, est ibi templum Veneris, sed totum inuersum, est area illa magna, in qua structo igne saguntini se & omnia bona coniecerunt in ignem, in edito oppido est ars Caesaris vocata, quod ostendunt epitaphia antiqua, est iam longe distans ab oppido turris quaedam Anibalica, quae vt accepi ex scriniis oppidanorum erat in medio ciuitatis, vt ex eo vnusquisque deprehendere possit, quam magna esset Vrbs illa, ego ipse qui haec omnia vidi cum è Sagunto mare adirem distat iam duobus aut tribus millibus passibus cum essem in medio itineris vidi vetusta quaedam aedificia iam terra, fere operata, in omnibus vicis huius oppidi reperies

*reperies epitaphia Romanis depicta literis & elegantissimis, imo
ferè omnes domus in fronte habent singula singula epitaphia in
campis semper inuenitur impressa moneta aurea & argentea, pos-
sem alia adferre, sed esset præter institutum geographicum.*

Mediterranei maris insulis. Cap. 7.

GAdes insula, quæ egressis fretum obuia
est, admonet antè reliquas dicere, quàm
in oceani littora terrarumque circuitũ,
vt initio promissimus, oratio excedat.
Pauca sunt in mæotide (inde enim videtur com-
modissimũ incipere) neq; omnes tamen incolun-
tur, nam nec pabula quidem largè ferunt. Hac re
habitantibus caro magnorum piscium sole sicca-
ta, & in puluerem vsque contusa pro farre est.
Pauca & in Ponto. Leuce Borysthenis ostio ob-
iecta, parua admodum, & quòd ibi Achilles situs
est, Achillea cognomine. Non longè accolitur
Aria, quæ Marti sacrata (vt fabulis traditur) tulit
aues cum summa clade aduenientium, pennas
quasi tela iaculantes. Sex sunt inter Istria ostia, ex
his Peuce notissima & maxima. Thynnias Ma-
riandynorum finibus proxima, urbem habet, quã
quia Bithyni incolunt, Bithynida appellant. Con-
tra Thracium Bosphorum duæ parua, paruoque
distantes spatio, & aliquando creditæ dicteque
concurrere, & Cyaneæ vocantur, & Symplega-
des. In Propontide tantũ Proconnesos habita-
tur. Extra Hellespontum, earum quæ Asiaticis re-
gionibus adiacent, clarissimæ sunt Tenedos, Si-

gæis aduersa littoribus, & quo dicentur ordine, ad promontorium Tauri montis expositæ: quas quidã dici putauere *μανὰς ὠν*, siue quòd fortunati admodum celi solique sunt, siue quòd eas suo, suorũq; regno Macar occuparat. In Troade, Lesbos, & in ea quinq; olim oppida, Antissa, Pyrrha, Ereßos, Ciraua, Mitylene. In Ionia, Chios & Samos. In Caria, Cos. In Lycia, Rhodos. In illis singule sunt iisdem nominibus vrbes. In Rhodo tres quondã erant, Lindos, Camiros, Ialysos. Quæ cõtra Tauri promontoriũ importunè nauigantibus obiacent, Chelidonię nominantur. In sinu quem maximũ Asia recipit, propè media Cyprus ad ortum occasumq; se immittens, recto iugo inter Ciliciam Syriamq; porrigitur ingens, vt quæ aliquando nouem regna ceperit, & nunc aliquot vrbes ferat, quarũ clarissimæ, Salamis, & Paphos, & quò primũ ex mari Venerem egressam accollẽ affirmant, Palespaphos. Arados etiam in phœnice est parua, & quãtum patet, tota oppidũ, frequens tamen, quia etiam subter aliena tecta sedem ponere licet. Parua & Canopos, Nili ostio quod Canopicum vocant, obuia est. Menelai gubernator Canobus ibi forte moriens, nomen insulæ, illa ostio dedit. Pharos Alexandrię nunc ponte coniungitur, olim, vt Homericò carmine proditum est, ab eisdem oris cursu diei totius abducta: & si ita res fuit, videri potest cõiectantibus in tantum mutatę causas Nilum præbuisse, dum limum subinde,

subinde, & præcipuè cum exundaret, littori annexens, auget terras, spatiumque augescentiũ in vicina vada promouet. In Africa contra maiorẽ Syrtim Cuteletos: contra minoris promontoria, Meninx & Cercinna: contra Carthaginis sinũ, Tarichia & Ægathes, Romana clade memorabiles. Plures Europæ littoribus sunt appositę. In Ægæo mari prope Thraciã Thasos, Imbros, Samothrace Scandille, Polyagos, Scyathos, Halonesos, & quã aliquando, omnibus qui mares erant cęsis, tantũ fœminę tenuisse dicuntur, Atho monti Lemnos aduersa. Pagaseus sinus Scyathon prospicit, Cicyneton amplectitur. Eubœa ad meridiẽ promontoriũ Gereston & Caphareum: ad septentrionẽ, Cœneum extrudit, & nusquã lata, duũ milliũ spatium habet vbi arctissima est, cæterũ lōga, totique Bœotię appositã, angusto freto distat à littore. Euripon vocant rapidum mare, & alterno cursu septies die ac septies nocte fluctibus inuicem versis adeò immodicè fluens, vt ventos etiam, ac plenis velis nauigia frustretur. Aliquot in ea sunt oppida Hestia, Eretria, Pyrrha, Nesos, Oechalia: verum opulentissimæ Carystos & Chalcis. In Attide Helene est nota stupro Helenæ, & Salamis excidio classis Persicæ notior. Circa Peloponneson etiam nunc in Ægæo Phitiusa, & Ægina Epidaurico littori proxima, Træzenio Calauria inter ignobiles aliàs leto Demonsthenis nobilis. In Myrtoo Cythera contra Maleam emissa, & Theganusa con-

tra Acritam. In Ionio Prote, Hyria, Cephalenia, Neritos, Same, Zacynthos, Dulichiũ, & inter non ignobibes vlyssis nomine Ithaca maximè illustris. In Epiro Echinades, & Strophades, olim Plotæ. Cōtra Ambracium sinũ Leucadia, & vicina Adriatico mari Corcyra: hę Thracum, Gaiorũque terris obiacent. At interius, Melas, Olearos, Ægina, Cathon, Ios, Thera, Gyaros, Hippuris, Dionysa, Cianos, Chalcis, Icaria, Pinaria, Nisiros, Lebynthos, Calidnæ, Asinę: hę quia dispersę sũt, Sporades. Ab eis Sicynus, Hipanos, Cythnos, Siphnos, Seriphos, Rhene, Paros, Scyros, Tenos, Myconos, Naxos Delos, Andros, quia in orbem iacent, Cyclades dictę sunt. Super eas iam in medio mari ingens, & centum quondã vrbibus habitata Crete, ad orientem promontoriũ Samonium ad occidẽtẽ *καὶ μέγαν* immittit: nisi maior esset, Cypro similis, multis famigerata fabulis, aduentu Europę, Pasiphaës & Ariadnę amoribus, Minotauri feritate fatóque, Dędali operibus & fuga, tum statione atque morte: maximè tamen eo, quòd ibi sepulti Iouis penè clarũ vestigium sepulchrum est, cui nomen eius insculptũ esse accolę ostendunt. Vrbiũ notissimę Gnosos, Gortyna, Lyctos, Lycastos, Holopyxos, Phæstos, Cydon, Manethusa, Dictinna. Inter colles, quòd ibi nutritũ Iouem accepimus, fama Idęi montis excellit. Iuxta est Asticla, Naumachos, Zephyre, Crisę, Gaudos, & quas Musagoros numero tres, vno tamen vocabulo appellāt atque

atq; vnde Carpathio mari cognomen est, Carpathos. In Adria, Absoros, Celaduse, Absyrtis, Issa, Trucones, Hydria, Electrides, nigra Corcira, Tragurium, Diomedia, Æstria, Asine, atque vt Alexandria, ita Brundusio adiacens, Pharos. Sicilia (vt ferunt) aliquando continens, & agro Brutio annexa, post freto maris Siculi abscissa est. Id angustū & anceps alterno cursu modò in Thuscū, modò in Ionium pelagus perfluit, atrox, sæuum, & Scyllæ Charybdis quæ seuis nominibus inclytum. Scylla saxū est: Charybdis mare vtrunque noxium appulsis: ipsa ingens & tribus promontorij in diuersa procurrēs, græcæ literę imaginem, quę $\Delta\epsilon\lambda\tau\alpha$ dicitur, efficit. Pachinum vocatur, quod Græciam spectat: Lilybæum, quòd in Africam: Pelorū, quòd in Italiam vergens, Scyllæ aduersum est: causa nominis Pelorus gubernator ab Annibale ibidē conditus, quem idē vir profugus ex Africa, ac per ea loca Syriam petens: quia procul intuenti videbatur continua esse littora: & non peruium pelagus proditum se arbitratus: occiderat. Ab eo ad Pachinum ora quę extenditur Ionium mare attingens, hæc fert illustria, Messanam, Taurominiū, Catinam: Megarida, Syracusas, & in ijs mirabilē Arcthusam. Fons est in quo visuntur iacta in Alpheū amnē, vt diximus, pelopōnesiaco littori infusum: vnde ille creditur non se consociare pelago, sed subter maria terrāsque depressus, huc agere alueū, atque hīc se rursus extollere. Inter Pachynū & Lilybæum

lybæum Acragas est, Heraclea, & Therme. Inter Lilybæum & Pelorida, Panormus, & Hymera. Interius verò, Leontini, Centuripinum, Hibla: alięque complures. Famã habet ob Cereris templum Enna præcipua. Montium Erix maximè memoratur ob delubrũ Veneris: ab Ænea cõditum: & Ætna: quę Cyclopas olim tulit, nunc assiduis ignibus flagrat. De omnibus Hymera referendus, quia in media admodum ortus, in diuersa decurrit, scindensque eam vtrinque, alio ore in Libycum, alio in Thuscum mare deuenit. Circa Siciliã in Siculo freto est, Æge, quã Calipso habitasse dicitur. Africam versus, Gaulos, Melita, Cossura: propius Italianam, Galata, & illę septem, quas Æoli appellant, Osteodes, Lipara, Didyme, Phœnicusa, Ericusa, Hieria, & Itrongyle, vt Ætna, perpetuo flagrant igne. At Pithecusa, Leucothea, Venaria, Sinonia, Capræ, Prochyta, Pontię, Pandataria, Phitonia, Palmaria. Italico lateri citra Tyberina ostia obiacent. Vltrà aliquot sunt parue, Dianium, Iginium Carbania, Vrigo, Ilua, Capraria. Duę grandes, fretoque diuisę Hetrusco, quarũ Corsica littori propior inter latera tenuis & longa, præterquàm vbi Aleria: & Marianę colonię sunt: à barbaris colitur Sardinia Africum pelagus attingens, nisi quod in occidentem quàm in orientem angustius spectat par & quadrata vndique, & nusquam nõ aliquanto spatiosior quàm vbi latissima est Corsica. Ceterum fertilis, & soli quã celi melioris: atque vt fecunda,

cunda, ita penè pestilens. In ea antiquissimi populi sunt Ilienses: urbium antiquissimæ Calaris, & Sulchi. At in Gallia, quas referre conueniat, solæ sunt Stœchades, ab ora Ligurū ad Massiliam vsq; dispersæ. Baleares in Hispania contra Tarraconensia littora sitæ non longè inter se distant, & ex spatio suo cognominibus acceptis, maiores minorésque perhibentur. Castella sunt in minoribus, Iamno, & Mago: in maioribus, Palma & Polœtia coloniæ. Ebusos è regione promontorij, quod in Sucronensi sinu Ferrariam vocant, eodem nomine urbem habet, frumentis tantum non fœcunda, ad alia largior: & omnium animalium quæ nocent adèò experts, vt nec ea quidem quæ de agrestibus mitia fiunt, aut generet, aut si inuecta sunt, sustineat. Contra est Colubraria, cuius meminisse succurrit, quòd cum scateat multo ac malefico genere serpentum, & sit idèò inhabitabilis, tamè ingressis eam intra id spatium, quod Ebusitana humo circumsignauerunt, sine perniciæ tuta est, iisdem illis serpentibus qui solèt obuios appetere, aspectu eius pulueris, aliudue, quod verius, procul & cum pauore fugientibus.

ANNOTATIONES

In Caput VII.

Gades insula, quæ egressis fretum obuia est, admonet, ante reliquas dicere, quam in oceani littora terrarumq; circuitum, vt initio promissimus, oratio excedat]

Gades insula, hodie Cadix & non Calix ut quidam hispani putant, legi enim in libris mercatorum. Genuensium in hac insula habitantium, & precipue in libris epistolarum ad alios mercatores missarum in Datis literarum scriptum fuisse ex Cadix, & non ex Calix, insula est extra fretum parum distans à continenti. Statio est maxima nauium, quæ ex oriente in septentrionem nauigant, & contra Vultus hanc stationem scalam nūcupare solet, dicam postea, Mela ait hanc eandem insulam monere illum ut antequam dicat de insulis Oceani, prius dicat de Insulis maris nostri. i. mediterranei. Pauca sunt in Mæotide] erit fortassis aliquis argutulus, qui quaeret, quid sit, quod Mela incipiat à palude Mæotide. Dicā in primis palus ipsa est supra totam Galliam, Italiam, & Hispaniam, nam est Borealis, & propterea voluit Mela à Borealibus initium sumere, deinde quod videret veteres quāuis falso putasse Mediterraneū mare fluere ex palude in fretum Gaditanum: pauca inquit, quia tantum est vna Tana videlicet. Pauca in Ponto] Peuce, Aria, Thynnias, & duæ Cyaneæ, In propontide proconnesos, Extra Hellespontū] Tenedos Sigæis aduersa littoribus. Et quo dicentur ordine ad promotorium Tauri montis expositæ, id est, in Lycia, quas quidam putauere ~~mandegor~~. Refert iam omnes insulas, quæ sunt ab Hellesponto ex parte Asiæ in mari Aegeo usque ad promontorium Tauri montis in Lycia: & sunt, quæ sequuntur. In Troade Lesbos] nūc Mytilene, Metellin' ab oppido precipuo, quod in illa est Mytilene. In Ionia Chios & Samos] Chios nunc dicta Xio est Genuensium, sed pendunt Genuenses tributum Solymano Turcæ, Samos fuit olim Pathmos insula dicta, in qua exulauit Diuus Ioannes euāgelista. In Caria Cos] antea Coo patria Hippocratis excellentissimi medici. In Lycia Rhodos] hanc insulā toto orbe celeberrimā & ecclesiæ olim Christianæ propugnaculum describerem, si Christianorum semper fuisset, nunc vero clade maxima & incuria principum Christianorum à Turcis expugnatam & oppressam non velim ad memoriam reuocare. Cyprus] Cyprus olim habebat suos reges legitimos magna Insula & magnum regnum, quippe, quæ olim habuerit nouem regna, duas habet vrbes nobilissimas nostro seculo & habuit Melæ seculo Salamina,

lamina & Paphos, & nostris temporibus Nicosiam, sunt græci christiani. Habūdat hæc insula multis ac magnis mercib⁹, lata est, & infinitis penè arboribus cōsita. Arados etiam in Phœnice est parua & quantum patet tota oppidum, frequens tamen, quia etiam subter aliena tecta sedē ponere licet.]

Arhodie. Homericō Carmine]

Νῆος Θ' ἐπὶ τὰ τις ἔστι πολυκλῦς ἐνὶ πόντῳ

Αἰγυπὶς προπαροῖδε, Φάρον ἐξ ἐκικλήσκουσιν

Τοσσὸν ἀνευθ' ὁσούντε πανημέροι γλαφυρὴ νῆος

Ἡ γυσεὺς ἢ λιγύς ἔρεθ' ἐπὶ πνέουσιν ὀπιώδεν,

Athomonti lemnos aduersa.] *Lemnos insula hodie Sidrio Eubœa]* insula nūc Negropont inter ipsam & Bœotiā est mare quod Euripum vocant, Chalcis oppidum in Eubœa celebre in Olynthiacis Demosthenis, Salamis] alij Salamina ferè in sinu megarico aiunt illam esse submersam. Agina] hinc Paulus Ægina, Calauria] insula vbi Demosthenes exulauit et obiit. Cephalenia] Satis ampla insula. Corcyra] hodie Corfu Venetorum in faucibus maris Adriatici, Creta] nunc Candia ampla & magnifica Insula Venetorum sed Veneti pendent tributum Turcæ κῆς μέτωπον. i. arietis frontem summa est fertilitas huius insule maximè Vini quod vocatur Maluesia, & moscadelli exportatur bona pars in Angliam propterea quod huiusmodi vina sunt dulcia & amica ventriculo, Insula est alioqui nobilissima & toto orbe celebris, Sicilia vt ferunt aliquando Continens, & agro Brutio annexa, post freto maris siculi abfissa est.] *Sicilia insula, tinacria dicta à tribus promontoriis & triangula, amplissima nobilissima, fertilissima & horreum Romanorū tanta est ibi frumenti copia, sola vna Sicilia & totam Italiam et maiorem Hispaniæ partem alit, vasta est, sed populosissima & frequens, ciuitates habet innumeras quarum præcipua est panormius, hodie Palerni, olim insignis vrbs erant Syracusæ. De Scylla & Charydi quod dicis fabulam esse constant, de freto angustissimo inter Siciliam & Italiam verum est, sed quod aliquando Sicilia fuerit, annexa Italiæ certe non constat, id idem fabulati sunt nugatores veteres de freto Gaditano, quod antea & Africa & Hispania coniunctæ essent*

regiones postea motu aquarum marinarum cessisse terras illas & intromissum mare fabula impudētissima. insula est triagula ad Δ. litera græcæ similitudinem. Regis est Hispania, oppida habet multa & nobilissima, Panormum nunc Palermo metropolis, ingens fama & nomine ciuitas, tria habet promontoria, Pachinū vocatur, quod Græciam spectat] Pachinum hodie cabo paricio. Lilybæum quod in Africam à Libya hoc est Africa dictum] respicit tecta Africam. Pelorum, quod in Italiam vergens Scylle aduersum est] istud promontorium hodie vocatur. Caput Messinæ cabo de Messina. Messana] hodie Messina ciuitas opulentissima & statio nauium, quæ in Orientem tendunt, Taurominium] nunc Tauernera. Catina] nunc Catania. Megarida] nunc Agosta. Syracusas] nunc Caragoca de Sicilia, vbi interfectus fuit Archimedes. Agragas] hodie Gergent. Heraclæa & Thermæ] oppidula, sed Thermæ hodie sunt in precio vocantur Terminæ. Panormus] hodie Palermo metropolis ciuitas totius Siciliae emporiū maximū quoq; totius insulæ. Melita] insula nūc Malta, hæc erat Cæsaris sed eam dono dedit cōmēdatoribus. S. Ioannis Rhodiensis. Corfica] nomen retinet. Sardinia] nomē retinet quāquā Sardegnā hodie vocatur. Stachades] è regione fere Massiliae. Baleares] duæ Maiorica & Minorica. Ebusos] Agnica hodie ferè è regione Valentia. Contra est Colubraria] hodie dicitur la Diagonera.

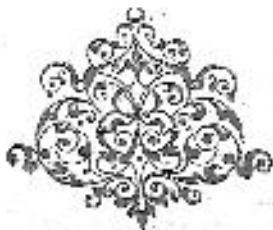
A P P E N D I X.

Gades Insula nunc Cadis dicta tota est mercatorum & œcopularum nam vt dixi est optima statio est regis Hispania, in templo illius erat olim antequam ibi essent Christiani Idolum Hercules senecta penè dirutum parum distat à continenti, pendet multum regi Hispania propterea quod non possunt nauigare ex septentrione in Orientē naves Orientales nisi illa insula trāseant et accipiant Nautæ recentem aquam, panem etiam tenerum et vinum vniuscuiusq; generis generefissimum, has stationes scalas nautæ appellare solent. ex continenti videntur accensa candelæ in illa insula. Insulæ Mætidis paucae quidem sunt, vna est præcipua, Tana, nomen retinet olim.

olim erat Venetorum nunc Turcæ. In Ponto pauca, Peuce, Aria
 Thynnias, duæ Cyaneæ istæ duæ Cyaneæ cum ex longa distantia
 visuntur una esse, neque sunt magni momenti Tenedos nomen reti-
 net ibi classis græcorum aliquo tempore latuit, nihil aliud habet cele-
 bre. Lesbos insula aduersa Troadi nomē habet ab oppido præclaro,
 quod in ea situm est Metelim, insula est satis diues & emporium
 mercatorum euntium Constantinopolim & Peram. Chios, & Sa-
 mos, Chios Genuesium, insula parua quidem sed apta mercatoribus
 Genuensibus & aliis quoque vel statione quadam, tam propaga-
 ta est ibi natio Genuensium, ut fere nemo sit ibi qui nō sit Chiotus,
 De Samo dixi, De Coō patria Hippocratis alumni sui gratia dicā,
 est insula propē fauces maris Aegæi inuisa Rhodiis & Caribus, &
 ut audio odium est antiquum quamquam non magni sit ponderis.
 Rhodos Misera insula habitata à Turcis, antea magni nominis dixi
 de ea. Cyprus olim suos reges habuit legitimos tributarios Turcæ. Ul-
 timus rex duxit uxorem nobilem quandam Venetam, ut concilia-
 ret sibi totam illam rempub. interim obiit mansit uxor uidua abs-
 que prole, Veneti cum viderent foeminam solam in regno persuase-
 runt illi ut ex Cypro migraret Venetias se curaturos rempubl. Cy-
 priam pollicentes, credo nunc esse Venetorum vrbes habet permultas
 sed præcipuas Salamina hodie samagustam, Nicosiam, & alias.
 Lemnos Insula in Aegæo mari duæ fuerunt in ea ciuitates. fuerunt
 quidem seculo Melæ sed nunc extant. Myrina, & Mediterranea
 Hephestia, Eubœa insula nunc dicta negropont ad Helladem inter
 eam & continentem est Euripus, mare quidē est fluens & refluens
 rapide perpetuo. Est ibi oppidū Chalcis celebre apud Demostenē in
 Olynthiacis. Salamis in sinu megarico olim nobilis et ut dictū mi-
 hi est vel deleta, Aegina in eodē sinu megarico patria Pauli Aegi-
 netæ doctissimi medici, Calauria, insula, in qua exulauit Demonste-
 nes & obiit, hodie nullius momenti. Corcyra, Venetorum est, Cor-
 fu hodie oppidum inter alia habet munitissimum & arcē inexplu-
 gnabilem in faucibus pesita maris adriatici, Creta insula olim insu-
 larum omnium nobilissima magna est & multis nominibus claris-
 sima, in ea olim fuerunt oppida centum nunc diminutus est nume-
 rus, sed ex his magni nominis est Candia ex quo loco innumera mer-

Ces exportantur in Angliam, Hispaniam & alia loco, duo præcipue genera vinorum alterum vocatum maluesia alterum appellatum moscatellum, sunt in ea alia oppida in quibus reperiuntur huiusmodi vina generosissima, gentes illius regionis vocantur Candioti, est hæc insula Venetorum, qui magnum pendent tributum Turcæ. Sicilia amplissima insula & magnifica & verè nobilis episcopatus magnis decorata, ciuitatibus clarissimis & munitissimis, oppida inter alia habet panormum nunc dictum Palermo metropolim, ciuitas est maximum mercatorum emporium amplissima populosissima, est ibi oppidum Messana ad fretum siculum ciuitas quoque emporio maximo mercatorum inclita nunc Mesina, portus est egregius & munitissimus ciuitas opulenta. In eodem latere sunt Syracusæ, eo memorabiles, quod Archimede[m] tulerunt insignem mathematicum, ciuitas est ditissimorum ciuium. inde Catana oppidum totum nobilium, & ciuitas maxima & portus Depranum nunc Trapena, Hæc insula tantum fert frumenti, ut & sibi & Italiæ & bonæ parti Hispaniæ sufficiat, hinc est, quod olim horreum vocabatur romanorum neque ab re bellum fuit inter Carthagenenses & romanos nam cum utrique videret insulam frumento abundantissimam cupiebant esse domini hinc tria illa bella punica, Melita nunc Malta, cuius situm quia ornatissimus ac doctissimus vir Ioannes Quintinus exacte descripsit nam vidit: nihil in præsentia dicturus sum, tantum mittam lectores ad libellum suum Impressum de situ istius insule. Sardinia. Insula fertilissima & vasta oppidis magnis & multitudine pagorum insignis, episcopatus habet & archiepiscopatus ditissimos solum tamen & aura est insalubris ob humiditatem, & propterea exteris non assuetis illa insula est pestilentissima, hæc ut Sicilia regis est Hispaniæ Philippi, Ciuitates præcipue sunt Calaris archiepiscopatus, Oristagnus archiepiscopatus, Algueris episcopatus, regio est omnibus habundans rebus, Sardegna nunc vocatur. De Balearibus insulis dicam, duæ sunt Maiorica & minorica, De Maiorica tantum dicam quam vidi natus annos quatuordecim, Insula est parua sed populosissima, præcipua ciuitas vocatur mallor quæ hodie & est episcopatus solus in illa insula: oppidula habet quæ ego cum totam insulam percurrerem magna & ad mare munitissima,

vidi. Maiorica est ciuitas magna & populosa, habet portum verè
 insignem sumum tēplum respicit mare, cui vsq; adeò est propinquū
 vt nautæ ex nauibus possint audire sacrum summum in templo, in
 hac ciuitate sunt magnæ subterraneæ fossæ templum est & amplū
 & structura romana ædificatum, oppidula, quæ ego inuisi sunt hæc
 maiora, Alcudia, Manacor, Soller, Pollencia, Arta, & Hingue,
 sunt & multa alia, quæ longum esset referre, ex fonte quodā extra
 urbem fluit aqua dulcissima & clarissima per totam urbem, est
 iuxta urbem arx quædam in monte vocata bel ver. i. bellum vide-
 re munitissima & magnæ iocunditatis. Ebusos hodie è regione va-
 lentie nostræ nunc Aeyuissa parua quidem insula sed valde abun-
 dat sale ita vt illuc mittantur mali homines & homicidæ ad fo-
 diendum salem. in hac Insula nullū est animal venenosum neque
 quod malefaciat, non fert terra illa. Est ibi oppidum eiusdem nomi-
 nis & magnum & munitum. Colubraria, hodie dicitur la drago-
 neraa, à Draconibus & maleficis animalibus.

P O M P O N I I M E
LÆ D E S I T V O R B I S
L I B E R I I I.

Extima Hispaniæ littora. Cap. I.

Ista est ora nostri maris, dictæ insule quas amplectitur, restat ille circuitus, quem (vt initio dixim⁹) (cingit oceanus ingens & infinitû pelagus, & magnis ætibus cõcitum (ita enim motus eius appellant) modò inundat campos, modò latè nudat ac refugit, nunc alios aliósque inuicem, neque alternis accessibus, nunc in hos, nunc in illos impetu versum. Sed vbi in omnia littora, quanuis diuersa, terrarum insularumque ex medio pariter effusum est, rursus ab illis colligitur in medium, & in semetipsum redit, tanta vi semper immissum, vt vasta etiã flumina retro agat, & aut terrestria deprehendat animalia, aut marina destituat: neque adhuc satis cognitum est, anhelitune suo id mundus efficiat, retractamque cum spiritu regerat vndam vndiq;

si (vt doctioribus placet) vnum animal est: an sint
 depressi aliqui specus, quò reciproca maria resi-
 dant, atque inde se rursus exuberantia attollant,
 an luna causas tantis meatibus præbeat. ad ortus
 certe eius occasusque variantur, neque eodem as-
 fiduè tempore, sed vt illa surgit ac demergitur, ita
 recedere atq; aduētare cōperimus. Huc egressos,
 sequētēque ea quę exeūtib; dextra sunt, æquor
 Atlanticum, & ora Bætice frontis excipit: quę nisi
 quòd semel iterūque paululū in semet abducit-
 tur, vsque ad flumen Anam penè recta est: Tur-
 duli & Bastuli habitant. In proximo sinu portus
 est, quem Gaditanum, & lucus, quem Oleastrum
 appellāt. Tum castellum Eborā in littore, & pro-
 cul à littore Asta colonia: extrā, Iunonis ara, tem-
 plūque est. In ipso mari monumentum Geryo-
 nis, scopulo magis quàm insulę impositum. Bætis
 ex Tarraconensi regione demissus per hanc ferè
 mediā diu sicut nascitur, vno amne decurrit:
 pōst vbi non longe à mari grandem lacum facit,
 quasi ex vno fonte geminus exoritur: quātūque
 simplici alueo venerat, tātus singulis effluit. Tum
 sinus alter, vsque ad finem prouincię inflectitur,
 eumque parua oppida Olitingi, Onoba contin-
 gunt. At Lusitania trans Anam, quā mare Atlan-
 ticum spectat. primum ingenti imperu in altum
 abit, deinde resistit, ac se magis etiam quàm Bæ-
 tica abducit: quā prominet, bis in semet recepto
 mari, in tria promontoria dispergitur. Anę pro-

ximum, quia lata sede procurrens, paulatim se ac
 sua latera fastigiat, Cuneus ager dicitur: sequens
 sacrum vocant: Magnum, quod vltterius est. In
 Cuneo sunt, Mirtylis, Balsa, Ossonoba: in Sacro,
 Lacobriga, & portus Annibalis. in Magno Ebo-
 ra. Sinus interfunt, & est in proximo Salacia: in al-
 tero Vlyssippo, & Tagi ostium, amnis aurum gē-
 māsque generantis. Ab iis promontoriis ad illam
 partem quē recessit, ingens flexus aperitur, in eō-
 que sunt Turduli veteres, Turdulorūque oppi-
 da: amnes autem Munda in medium fere vltimi
 promontorij latus effluens, & radices eiusdem a-
 bluens, Durius, Frons illa aliquandiu rectam ri-
 pam habet: deinde modico flexu accepto, mox
 paulūm eminet: tum reducta iterum, iterumque
 recta margine iacens ad promontorium, quod
 Celticū vocamus, extenditur: totam Celtici co-
 lunt, sed à Durio ad flexum Gronij: fluūntque per
 eos Auo, Celandus, Nebis, Minius, & cui obli-
 uionis cognomen est, Limia. Flexus ipse Lam-
 briacam urbē amplexus, recipit fluuios, Iernam
 & Viam. Partem quē prominet, Prēsamarci ha-
 bitant: pērque eos Tamaris & Sars flumina non
 longe orta decurrunt: Tamaris secundum Arote-
 brarum portum: Sars, iuxta turrem Augusti titu-
 lo memorabilē: cetera super Tamarici, Neriique
 incolunt, in eo tractu vltimi. Haftenus enim ad
 occidentem versa littora pertinent: deinde ad
 septentriones toto latere terra conuertitur, à Cel-
 tico

tico promontorio ad Scythicum vsque: hinc perpetua eius ora: nisi vbi modici recessus, ac parua promontoria sunt, ad Cantabros penè recta est. in ea primùm Artabri sunt, & Ianasum Celticæ gentis: deinde Astures. In Artabris sinus ore angusto, admixtum mare non angusto ambitu excipiens Adrobicum urbem, & quatuor amnium ostia incingit: duo etiam inter accolentes ignobilia sunt: per alia duo Mearus exit, & Narius ad Libuncam. In Asturum littore Nægaest oppidum, & tres aræ, quas Sestianas vocant, in peninsula sedent: & sunt Augusti nomine sacræ, illustrantque terras ante ignobiles. At ab eorum flumine quod Saliam vocant, incipiunt oræ paulatim recedere, & latè adhuc Hispaniæ magis magisque spatia contrahere, vsque adeò semet & terra angustatibus, vt earum spatium inter duo maria dimidio minus sit quàm Galliam tangunt, quàm vbi ad occidentem littus exporrigunt. Tractum Cantabri & Varduli tenent. Cantabrorum aliquot populi, amnesque sunt, sed quorum nomina nostro ore cōcipi nequeant, per eosdem & Salenos, Saurium: per Autrigones, & Origeuiones quosdā Nesua descendit. Deua Tritium Tobolicum attingit: deinde Iturissam & Easonem Magrada. Varduli vna gens, hinc ad Pyrenei iugi promontorium pertinens, claudit Hispanias.

Restat ille circuitus quem vt initio diximus cingit Oceanus ingens & infinitum pelagus & magnis æstibus concitū ita enim motus eius appellant. modo inundat campos, modo late nudat ac refugit, nunc alios aliosque inuicem, neque alternis accessibus, nunc in hos, nunc in illos impetu versum, & alia] *de fluxu et refluxu maris siue de æstu, vt alij volunt mihi hic dicendū est, neque tam præter institutum, quam nonnulli putant, non est animus hic philosophari, sed cum considero has maris æstutiones Pendere tum ex cælo, tum etiam ex regionum qualitate & temperamento, de quibus geographus agit, operæ præcium me facturum existimaui si aliquid quàm breuissime de æstu maris dixerō, nolo confundere opiniones diuersorum philosophorum inter se inanes crassi iudicij & minime acuti, Aristoteles præ nimio tedio et fastidio istius questionis contentus fuit tribus rationibus quas in secundo Metereologico recensuit debiles profecto & mancas, neq; dignas tanto philosopho, quibus addidit quædam geographica bone deus quàm aduersa omnibus geographis, quæ cum primum abhinc annos sex & viginti græcè legerem subrissi dicam postea. De fluxu & refluxu maris semel fuit contentio Toleti mihi cum Gaspare Contarenō insigni Physico, qui tunc erat orator Venetorum in Hispania, aderant huic contentioni Cardinalis Saluiati à latere legatus & episcopus S. Seuerini & alij docti philosophi, Contarenus diseruit de fluxu & refluxu perdocte vt erat vir eruditissimus, interim antequàm responderem & dicerem sententiam meam ecce subito interuenit Comes Baltasar Castilioneus mātuānus autor illius libelli cui Corregiano titulus est, summus peripatericus, propugnator Aristotelis vsq; ad aras. Reliquimus tunc Aristotelem in hoc argumento non satis magnum geographum, quod ægre ferebat Comes Baltasar, vt tam insignum philosophum & principem omnium philosophorum omitteremus.*

Quæstionis huius explicatio.

Hæc quæstio vnā aliam secum adfert quæstionem, prior quærit.

rit vnde iste fluxus & refluxus posterior vnde hæc continua duratio & perpetua, quod ad prius attinet quoniam decreui in ipsius præscrutatione aliquid dicere, velim in primis id dent mihi geographi, quod iam definitum est apud peripateticos, hunc mundum inferiore contiguum esse superioribus lationibus, vt inde eius virtus gubernetur, hæc sunt manifesta experientia. Deinde terram esse in vno loco altam & alio infimam, postea ventos alio & alio modo in variis regionibus flare, deinde fluuios esse in vno loco profundos & in alio minime, præterea fluxum & refluxum fieri tam in locis in quibus non est fluuius quam in iis, in quibus est. Quod attinet ad cælum ipsum ex aequo agere, ita vt habita ratione eius quod patitur si nihil obstat, quominus agat perpetuo agere, ad hæc corpora celestia horum inferiorum esse causas vniuersales & ex diuersitate materiae siue eius quod patitur varios quoque habere effectus, illud quoque velim mihi dari lumen quod cunque sua natura calfacere. deinde lunam non tantum agere lumine sed etiam virtute quadam humidum mouente. vocant alij influentiam, nomine non satis cognito & aperto: Quod si concedimus mundum esse animatum & habere animam, non a vero aberit virtute illius animæ per vniuersum diffusa esse quam vocant influentiam sed ad huc hoc modo nullum erit singulare vocabulum quemadmodum dicimus exhalationem & evaporationem, non dubium est cælum agere in primis motu, nam sine motu cessat effectus luminis & illius virtutis quæ influentia dicitur, postea lumine, deinde influentia. Lumine variis modis agit cælum, nam aut agit lumine solis veluti in plantis & aliis viuificando, aut lunæ lumine calfaciendo & virtute propria humidum mouente, in lunæ lumine secundum crementum & decrementum est variatio effectus, in virtute illa mouente humidum quoque, ex maiore tamen & minore.

Cum hæc ita habeant & luna in aquam agat virtute mouente humidum & lumine calfaciente ex his duobus duo possunt derivari effectus, alter ex virtute humidæ alter ex virtute calidi videlicet luminis, humidum quidem variatur perpetuo ad perpetuam varietatem luminis, nam quanto lumen lunæ maius est tanto magis calfacit & suo calore mouet humidum. Luna in quartis suis & augmentum habet & diminutionem siue decrementum luminis, vt aperse

absque demonstratione videmus, videmus etiam fluxum & refluxum sequi lunæ crementum & decrementum nam in oppositione crescit mare ultra solitum, unde nautæ vocant illud crementum aquas viuas, deinde. i. post crementum aquam diminui, quid igitur dicemus nisi lumen lunæ & virtutem illam causam esse æstus maris, nam quia est lumen calidum rare facit humidum & tunc illud extenditur nam ex definitionibus Aristotelicis in quarto libro de motu, rarum est quod habet partes suas inter se multum distantes, densum vero contra, calor luminis est causa fluxus, at virtus illa lunæ agens propria natura in humidum partes illas distantes inter se in se ipsas cogit & densat, & hæc actio est causa refluxus, nam quod lumen suo calore extendit, virtus illa nativa Lunæ. in sese cogit sua frigiditye siue humiditate, & hanc dixi causam tunc fluxus & refluxus. Sed in his animaduertendum est quod si fluxus fiat in fluuio aliquo cuius descensus sit altus, tunc fluxus non erit tam vehemens, neque tam longus, si vero descensus aquæ fluuij fuerit vtcunque altus fluxus erit vehemens & rapidus sed refluxus tardus, iam si habeamus rationem ventorum continget quod influxu ventus erit secundus fluxui & citius fluet, quam aliis temporibus, & tunc refluxus erit tardior, & contra, omnia ista expertus sum ipse tam in Anglia quàm in oceano septentrionali, in rapidis fluminibus. Præualet impetus fluuij sed non omnino, vbi vero non est fluuius sed tantum concretum littus tunc vide an littus sit altius mari quod si fuerit tardior erit fluxus, possunt littora fieri altiora aggeribus quemadmodum in Zelandia, Hollandia & Phrysia tunc aquæ fluxus altior erit & citius refluet quam fluxit. Sit ista regula generalis in Geographia, omnis refluxus est velocior fluxu, ratio est, quia in refluxu est motus naturalis & cogitur aqua & redit ad locum suum naturalem, in fluxu recedit à suo loco naturali, ipse hæc expertus fui in vtrisque locis. Dixerit aliquis quando luna non lucet in nostro hemisphærio quomodo erit fluxus eodem modo in coniunctione. Dico Lunam mouere aquas nostri hemisphærij quamuis ibi non luceat, nam lucet in alio hemisphærio in quo aquæ mouentur & cum illæ sint nostris continuæ fluunt & refluant quoque nostræ nam virtus lunæ agit etiam in id quod non illustrat.

Qui sit

Qui fit quod mare bis fluat & refluxat
in quolibet die naturali.

Motus Lunæ in suis quartis causa est istius perpetuitatis, nam cum moueatur Luna motu diurno ad rationem motus primi mobilis fit ut bis in die naturali fluat & refluxat mare.

VT DOCTORIBVS PLACET
vnum animal est.

Magna questio apud veteres Aristotelis interpretes, tā græcos quam latinos sit ne cælum corpus animatum, Sentētia omnium interpretum est illud esse animatum, nulla est discrepantia, sed animā illam ex peripateticorum sententia non facere indiuiduum aliquod vna cū materia Cœli, sed est potius anima illa mouēs cœlū intelligentia haud dubie asistens non tanquam pars compositi quæ cum materia cœli vnum faciat, nam cælum habet suam materiam & formam ex quibus ipsum constat, & dicitur hoc cælum. Est tamē quidam Italus, qui nititur probare animam cœli esse illi cōiunctam & facere vnum indiuiduum id quidem nullo argumento: argumentum eius huc allaturus sum: si anima cœli, mouet cælum & est principium motus cœli, erit & natura. ex placitis Aristotelicis secundo πρὶ ἀρχῶν, Hæc sententia est hominis amentissimi nā definitio nature complectitur hoc precipuum. s. quod sit principium eius in quo est, quod falsum est in anima cœli videlicet intelligentia. Aristoteles non vocat intelligentiam partem compositionis cœli, nam cælum habet suam formam substantialem ex qua & materia fit id, quod dicitur cælum. Hæc dicta sint de anima cœli.

Si cælum est animatum an vocabitur animal.

Doctioribus inquit Mela, de Platonicis loquens, nam peripateticis non placet vocare cælum animal: cum enim sentire sit animalis vel esse, nam est pars definitionis essentialis ipsius animalis, consequens erit cælum non esse animal, cum non sentiat, definitio autem animalis est substantia animata sensibilis. Qui vocant cœlos animalia

malia quicunque illi fuerint, sunt autem multi Platonem secuti sunt certe insensibiles & planè inanimales ut interea hoc utar vocabulo. Ego vero cum Alexād̄ro meo omnium Aristotelis interpretum doctissimo cui hoc idem tribuit Simplicius dico Cœlū nullo modo esse animal, neque videre, minus audire ac alios exercere sensus cum careat partibus organicis, argumenta quæ à Platonicijs proferuntur, sunt tam vana quàm vana sunt ingenia eorum, qui illa proponūt propterea Mela cōditione locutus est, si ut doctioribus dixit. Huc egressos] .i. ex freto in mare Oceanum egressos. Sequentesq; ea quæ exeuntibus dextra sunt æquor atlanticū & ora Bethicæ frontis excipit] mare atlanticū melius diceretur occidentale nam quid ad Hispaniam Atlas cū multū distet à littore hispanico, & ora Bethicæ frontis vsq; ad ostia Anæ fluij nam inde incipit Portugalia, Quæ nisi, quod semel iterumque paululum in semet abducitur, vsque ad flumen Anam penè recta est] semel in portu, S. Mariæ el puerto de. S. Maria hispanicè dictus & iterum, ad æstuarium. S. lucæ. Ana fluius hodie arabico vocabulo Guadiana vocatur. Turduli & Bastuli habitāt] apud Ptolemæum lego Turdetani sunt enim priores, sunt, qui vocent Turdos, posteriores ad occidentem sunt bastuli, tota hæc regio Turdulorum & Bastulorum vsque ad Anam fluiū vocata olim fuit Vandalusia, à Vandalis ibi olim habitantibus nunc vero erasa. V. littera initiali Andalusia vocata. In proximo sinu portus est] hic portus ut dixi hodie vocatur portus. S. Mariæ ubi olim templū erat Iunonis, quæ ibi colebatur iuxta illum portum est Cadix insula Quem Gaditanum] quia in eo est Cadix insula iuxta continētem. Eborā] nunc oppidulum, Asta] olim egregium oppidum & colonia romanorum nomen retinet. Iunonis ara & templum] propterea dicitur promontoriū Iunonis. In ipso mari monimentum Gerionis Scopulo magis quam insulæ impositum] non tanquā in insula, sed tanquam in Scopulo. Betis] Betis fluius nunc Guadalquebir. Cuneus ager] hodiē los Algarbes de Algexira. Sacrum promontorium] hodie dicitur caput. S. Vincentij. Myrtilis Balsa] Myrtilis, nostro tempore vaena. Balsa hodie Tauila. Ossonoba] nunc siluera. In sacro Iacobriga] nostra ætate Coymbra quæ tam expensis regis portugaliæ inclita est omniū disci-

disciplinarum academia. In magno Eborā] nomen retinet & vocatur Eborā ciudad, Salatia] hodie Setubal, Vlyssippo] lis bona hodie Portugaliæ metropolis & celeberrimum mercatorum emporiū magna est ciuitas ad mare & ostium Tagi fluij. Amnis aurum gemmasque generantis] hæc fortassis fuit seculo melæ at nostro minime, fuerunt nostro seculo, qui hæc tentarunt sed frustra, Munda fluius] Mondaga hodie. Durius fluius] hodie Duero. Promontorium celticum] hodie caput finis terræ. Minius & limia] Fluij sunt, Minius hodie Migno, limia linia hodie, Scythicum promontorium] nunc cabo de figo caput fici, ad Fontem Rabiā. Astures & Cantabri] Astures nomen retinent asturianos ab oppido Astorga dicti, Cantabri vt dixi hodie dicuntur montaneses & biscayni, Varduli] Vascones.

AVCTARIVM.

Totius Hispaniæ collectio & Summa.

Hispania parte maris Mediterranei Occidentali Oceano, & Septentrionali & ab Oriente Pyrenæis montibus diuisa est, nō sunt montes Pyrenæi à pastoribus olim incensi vt nugatores aiunt nostri temporis, sed ob id, quod iam dixi principio istius auctarij. Diuiditur Hispania in tres partes Bethicam Lusitaniam & Tarraconensem. Bethica hodie non est Granata vt fabulatores aiunt, sed complectitur duas provincias videlicet Andalsiam & Granatam, itaque Granata pars est Bethicæ. Lusitania nunc non est sola regio portugalsis, sed cōtinet Portugaliā quæ regis est Portugaliæ & regionem aliam quæ Hispanice extremum siue Estremadura vocatur, Tarraconensis, non solum habet Gothalaniam, Castellam Nanarram & Galliciam vt volunt isti nugatores, sed & Valentiam & Aragoniam & legionem, Quicquid autem adferunt ex euentis & confecto Beroso vel dubium est, Falsum est tamen quod dicunt Aragoniam annexam esse Gothalaniam, imò Gothalaniam Aragoniam. Carthagera non est in regno Granatæ, vt mentiuntur qui aliena tractare cupiunt, neque Hasdrubal edificauit sed tantū instaurauit. De Pallantia dixi: De Numantia di-

Eturus sum, hodie ut dixi vocatur soria in regno Castella & Palantia in regno Castelle, sed Casarea Augusta non est Castella, sed Aragonia. Neque Hispalis & corduba sunt in regno Granatæ ut somniant isti qui geographi haberi volūt, sed potius in Andalusia. Emerita Augusta nunquam fuit in Portugalia sed verius in illa parte Lusitanie quæ extrema dura dicitur subiecta Philippo regi Hispania. Istis placet Carthaginem esse in aliquo præcio in Hispania & Tarraconem quod falsissimum est, cum illæ vrbes sint iam oppidula. Granata non est metropolis Bethica, sed Hispalis est Andalusie & Granata regni Granatæ, neq; Barchinona est metropolis in Aragonia, sed Casar Augusta, imo nec legio, ciuitas est metropolitana nisi in regno legionis quod dicitur de Leon, & non Castellæ nam sunt duo regna distincta regnum legionis & Castillie, Castella enim cum diuidatur in Castellam veterem cuius metropolis est Burgos, & nouam cuius Toletum non potest legio esse Castella nec veteris nec noue cum sit regio separata et regnum, nam olim regnum legionis fuit prius & antiquius regno Castella. Gades vero non sunt propè regnum Granatæ imo maximæ disiungitur Granata ab illa insula. Iam quod isti dicunt magni geographi quod Hispania est aliquibus in locis fertilis & fecundunda et in aliis Sterilis impudentissime mentisuntur, nam bona fide & certo id dixerim nullum esse palmum terræ in Hispania, quod non sit fertilissimum, nam montes qui videntur deserti esse, sunt fertilissimi propterea, quod locantur aliis vel nutriendis ouibus. suibus, & aliis animalibus, quare miror cur homines isti aiunt Hispaniam in præscriptis locis non esse fertilem, nam Pomponius ait Hispaniam vsque adeo esse fertilem, ut etiam terræ, quæ nō sunt fecunda Spartum alāt. Qui dicunt linguam germanicam fuisse multis aliis regionibus communem desipiunt cum sit lingua Barbarissima. Impudentissimi hominis est, dicere linguam Germanicam esse aliis communem.

Extima

Sequitur Galliae latus alterū, cuius ora primò nihil progressa in altū, mox tantundē penē in pelagus excedens, quantum retrò Hispania abscesserat, Cantabricis fit aduersa terris, & grandi circuitu inflexa, ad occidentem litus aduertit. Tunc ad septentriones conuersa, iterum longo rectoque tractu ad ripas Rheni amnis expanditur. Terra est frumenti præcipuè & pabuli ferax, & amœna lucis immanibus: quicquid ex satis frigoris impatiens est, ager nec vbique alit, & noxiò genere animalium minime frequens. Gentes superbe, superstitiose, aliquādo etiam immanes, adeò vt hominem optimam, & gratissimam diis victimam crederent: manent vestigia feritatis iam abolitæ: atque vt ab vltimis cædibus temperāt, ita nihilominus vbi deuotas altaribus admouere, delibant: habent tamen & facundiam suam, magistrósque sapientiæ Druidas. Hi terræ, mundique magnitudinem & formam, motus cæli ac syderum, & quid dii velint, scire profitentur: docent multa nobilissimos gentis clām, & diu vicenis annis in specu, aut in abditis saltibus. Vnū ex iis quæ præcipiunt, in vulgus effluit, videlicet, vr forent ad bella meliores, æternas esse animas, vitamq; alteram ad manes. Itaq; cū mortuos cremant ac defodiunt, apta viuētibz olim negociorum ratio etiam & exactio crediti defē-

rebatur ad inferos, erantque qui se in rogos suorum, velut vnà victuri, libenter immitterent. Regio quam incolunt omnis, Comata Gallia: populorum tria summa nomina sunt, terminanturque fluuiis ingētib. Nam à Pyrenæo ad Garumnam Aquitania: ab eo ad Séquanam, Celtæ: inde ad Rhenum pertinent Belgæ. Aquitanorum clarissimi sunt Ausci: Celtarū, Hedui: Belgarum, Treueri. Vrbes opulentissimæ, in Treueris, Augusta: in Heduis, Augustodunum: in Aufcis, Elusaberris. Garumna ex Pyrenæo monte delapsus, nisi cū hyberno imbre aut solutis niuib. intumuit diu vadosus, & vix nauigabilis fertur. At vbi obuius oceani exæstuantis accessibus adauctus est, iisdēque retrò remeantibus, suas illiūsque aquas agit, aliquantū plenior: & quantò magis procedit, eò latior fit: ad postremum magni freti similis, nec maiora tantū nauigia tolerat, verum etiam more pelagi sequentis exurgens, iactat nauigantes, atrociter vtique si aliò vctus, aliò vnda præcipitat. In eo est insula Antros nomine, quam pendere & attolli aquis incrementibus ideo incolæ existimant, quia cū videatur editior, aquis obiacet: vbi se fluctus impleuit, illam operit, nec vt prius tātum ambit: & quod ea quibus antè ripe collēsque ne cernerentur obstitant, tunc velut ex loco superiore perspicua sunt. A garūnæ exitu latus illud incipit terræ procurrentis in pelagus, & ora Cantabrigis aduersa littoribus, aliis
aliisque

aliisque populis media eius habitantibus, ab Antonibus ad Osismios vsque deflexa. Ab illis enim iterum ad septentriones frons littorum respicit, pertinentque ad vltimos Gallicarum gentium Morinos, nec portu, quem Gesoriacum vocant, quicquam habent notius. Rhenus ab Alpibus decedens, propè à capite duos lacus efficit, Venetum & Acronium: mox diu solidus, & certo alueo lapsus, haud procul à mari huc & illuc dispergitur, sed ad sinistram amnis etiã tum, & donec effluat Rhenus, ad dexteram primò angustus & sui similis: pòst ripis longè ac latè recedentibus, iam non amnis, sed ingens lacus, vbi campos impleuit, Fleuo dicitur, eiusdémque nominis insulam amplexus, fit iterũ arctior, iterũque fluuius emittitur.

ANNOTATIONES.

In caput II.

Sequitur Galliæ latus alterum] *ad Oceanum Britannicũ, nam alterum erat ad partem Mediterranei, quæ est inter Varum fluuium & Caput crucis in Hispania, Mela pergit ad partem Galliæ septentrionalem. Cuius ora primo nihil progressa in altum] à fonte Rabia vsque ad Caput. S. Matthæi in minore Britannia, non magnos facit sinus, neque promontoria tam longa, Mox tantundem, penè in pelagus excedens, quantum retro Hispania abscefferat, Cantabricis sit aduersa terris & grandi circuitu inflexa ad Occidentem littus aduertit] apud promontoriũ Gobeum. S. Matthæi in Britannia minore tantũ inquit promontorium Britannicũ exit in pelagus quantum Hispania apud fontem rabiæ & bayonam abscefferat, tunc sit aduersa & respicit cantabrica promontoria. i. tantum mari prominet Gallia*

apud S. Matthæum, quantum Hispania suis cantabricis promontoriis, grandi circuitu non quidem cauo sinu sed longo, vertit littus ad Occidentem in promontorio Gobæo, ut dictum est, tunc à Gobæo promontorio Gallia ipsa ad Septentriones conuersa. Conuersa ad Septentriones iterum longo rectoque tractu ad iripas Rheni amnis expanditur] à Gobæo vsque ad ostia Rheni Aquitanorum clarissimi sunt Ausci] Aix hodie archiepiscopus, Hedui] Autunenses, ex Autum, Treueri] Treuerenses. Trier lingua vernacula. Augusta] Augusta treuerorum dicta nunc Trier. Augustodunū] vulgo Autum. In Auscis Elusaberris] Ax. Sanctonibus] nunc Santonges. Olisimios] minores britannos in armoricis ciuitatibus in Gobæo promontorio. Morini Terroanenses] iam funditus deleti, vrbs eorum antea Terroana dicta Geforiacus portus] Caletensis Cales. Lacus venetū & Acronium] in Heluetia.

Appendix & Collectio totius Galliae.

Gallia diuisa est in tres partes, Aquitaniam, Celticam & Belgicam] sequitur est Mela Casarem in Comentaribus Plinius cōser Belgicam à Sequana vsque ad Schaldem fluium tantum protendi, sed hoc nullo autore est Schalda fluius is, qui præterfluit Antuerpiam, Aquitania nunc dicta Guiena est inter Pyrenæum & Garumnam fluium nunc dictum la Garona, sed nomen amittit paulo ante Burdegalam & vocatur Gerunda à fluuiio subintrante eius nominis, Ptolemæus ampliorem facit Aquitaniam, à Pyrenæis videlicet vsque ad ligerim fluium & tunc necessum erit fateri multas regiones complecti Aquitaniam, in primis vascones Biernaes, Burdegalenses, Santones, Cadurcos Lemouicenses, Petregorios, Pictauienses engolismenses Bituriges. & alios in Vasconia. Metropolis est Burdegala, in aliis regionibus vsque ad ligerim ecclesia Biturigum, sed inter istos duos Archiepiscopos est controuersia maxima, nam uterque vult esse primas Aquitanie nescio tamen an ad huc lis sit sub Iudice, Burdegala magna ciuitas & omnium rerum abundantissima, ibi est regis senatus totius Vasconie qui vulgo parliamentum dicitur, est Biturigum ciuitas alitrix studioforum vtriusque

que iuris. *Pictanium* quoque ciuitas ubi quoque est *vniversalis academia* *viriusque iuris, artium & Theologiae & alia multa oppida & praeclara.* A *Garumna* ad *Sequanam* *Celtæ*, ex diuisione *Cæsaris* quam imitatur *Mela* sed ex *Ptolemæo* à *ligeri* vsque ad *Sequanam*, sunt in *Celtica* regiones multæ, regio *lugdunensis* vulgo *Lion Burgundi* tam *franci comitatus* quam *ducatus*, *Heluetij* *Niuernensis* regio, & *Borbonensis*, *Heduenfis*, *Gatinensis*. A *Sequana* vsque ad *Rhenū* *Belgica*, hæc continet multo plures regiones, quam alie duæ partes, videlicet *campaniam*, *Picardiā*, *Normaniæ* partem, *Attrebatensem* comitatū, & *Hanoniensem*, *Flandrensem* comitatum & *bologniensem*, *Ducatū* *Brabantiae*, comitatum *Hollandiæ* & *Zelandiæ* & regionem *Traiectensem*, Partē *Guelldriæ* *Clauiæ* & *Iuliaci* *Leodiensem* regionē, *Namurcensem* & *lucemburgensem*, & *lemburgensem* *Ducatum* *Lothoringiæ* & *Treuerim*, *Campania* metropolim habet *remensem* ciuitatē, *Picardia* *Ambianensem*. *Normania* *Rhotomagu*, *Attrebatensis* *Attrebatum* hodie *Arras*, *Hanonienfis* metropolim habet *Cameracū*, sed quod attinet ad regionem ciuitatem quæ montes dicitur, *flandrensis* *ducatus* *Gandauum*. *Bologniensis* *Bologniam* oppidum natura & arte munitissimū. *Brabantia* habet nunc metropolim *Antuerpiam*, sed vetustiore & antiquiorem habet *Louanium*, *Comitatus* *Hollandiæ* & *Zelandiæ* quod attinet ad ecclesiā habent *Traiectū* *Batauorum*, quod ad ciuitates *Hollandia* habet *Harlemū*, sed *Amsterredamum* est emporium. *Zelandia* habet *Middelburgum*, regio *traiectensis* habet *Traiectum*, oppidum insigne in quo sunt quinque collegiata templa & canonicatus diuites. *Guelldria* habet metropolim *Noniomagum* quamquā hodie sit imperialis ciuitas propterea quod pignus est imperij, donec à *Ducæ* *Guelrensi* quicunque ille fuerit liberetur restituta pecunia. *Cleuia* habet oppidum eius nominis & *Iuliaci* *ducatus*. *Leodiensis* regio vasta est & etiam frequens. metropolis ciuitas est *Leodium* clarissima atque opulentissima, & populosissima, habet præter summū templum multas ecclesias quas vocant collegiatas quarum præcipua templa sunt. *S. Dionysij*, *Pauli* & *Martini*, *Eorum* episcopus est dominus & temporalis ut dicunt & spiritualis, vocatur *Georgius* ab *Austria* *Cæsaris* *Caroli Quinti*, patruus. De quo dicam ingenue & libere & verè, neque hæc digressiuncula displicebit

plicebit viris honestissimis & lectoribus candidissimis hic dominus illustrissimus. Episcopus est Leodiensis, comes Losensis dux Bullonensis & aliarum regionum comes. Princeps Imperij Romani, & inuestitus à Carolo Quinto eius nepote, datis regalibus, quemadmodum ipsemet Corangia in horto narrauit mihi, is est, cui ego debeo & perpetuo debiturus sum, patronus & mecenas meus benignissimus & liberalissimus, non solum erga prophanos homines & imperitos, sed etiam & maxime erga studiosos & doctos viros, ipse me honestauit colloquiis suis frequentissimis, quibus ego non erā dignus aluit domi suæ in mensa sua tres annos integros, si omnia supputes, neque hoc Humanissimus dominus contentus, donauit in super me pecuniis semel quinque & viginti aureis portugalsibus, iterum & aliis coronatis, in summa ego isti principi quantum debeo non possum verbis explicare, animū erga illum meū vix possem ostendere, Pontifex est sua natura humanissimus & benignissimus. diceres alterū Maximilianum patrem. Quod ad me attinet, hunc principem quam diu viuā colam & venerabor, huius clementiam prædicabo, suā erga me liberalitatē promulgabo, venio vnde digressus fui. Namurcensis regio non habet metropolim nisi Leodiensem ecclesiam, ciuitas metropolis Namurcum, Lucemburgensis Lucemburgum, & Lemburgensis, Lemburch in monticulo, Ducatus Lothoringia maximus metropolis fuit Metensis ciuitas sed postea quā se adduxit imperatoribus Germania imperialis facta est. id oppidū expugnaui rex Henricus secundus Christianissimus. hætenus de Gallia.

Coronis de Gallia.

Hæc regio meorum studiorum & laborū testis est. Lutetia dedi operam literis eo tēpore quā ars pestifera sophistica in ea Academia florebat, à qua auocauit me Dominus Iacobus Faber, qui tunc agebat apud Diuum Germanū in suburbio, à Iacobo Rhodio Marci Musuri nepote audiui literas græcas, quorum elementa audieram in Hispania compluti à Demetrio Ducastretenſi olim Romæ professoris literarum græcarum nomine Leonis summi pontificis, Huic regioni, quæ me pauperem aluit, tantum debeo quantum meæ Valentia, quæ me genuit, in ea nactus fui mecenates & patronos per quā

multos, amicos innumeros ferè ex Senatorum ordine & ex aliis ordinibus. Sed te inter alios Reverendissime, ac illustrissime pontifex cui has Vigiliis consecraui, in puerili etate apud Collegium Navarrae Lutetiae.

Germania.

Caput.

3.

Germania hinc ripis eius usque ad Alpes à meridie ipsis Alpibus: ab oriente, Sarmaticarum confinio gentium: quà septentrionem spectat, oceanico littore obducta est. Qui habitant, immanes sunt animis atque corporib⁹, & ad insitam feritatem vastè utraque exercent bellando animos, corpora ad cōsuetudines laborum. Maximo frigore nudi agunt antequam puberes sint, & longissima apud eos pueritia est. Viri sagis velantur, aut libris arborum, quanvis sæva hyeme: nandi non patientia tantum illis, studium etiam est, bella cum finitimis gerunt, causas eorum ex libidine accersunt: neque imperitandi prolatandique quæ possident (nam ne illa quidem enixè colunt) sed ut circa ipsos quæ iacent vasta sint. Ius in viribus habent, adeo ut ne latrocinij quidem pudeat, tantum hospitibus boni, mitēsque supplicibus, victu ita asperi incultique, ut cruda etiam carne vescantur, aut recenti, aut cum rigentem in ipsis pecudum ferarumque coriis manibus pedibusque subigendo renouarunt. Terra ipsa multis impedita fluminibus, multis montibus aspera, & magna ex parte sylvis ac paludi-

bus inuia. Paludum, Suesia, Mesia, & Melsiagum maximæ. Syluarû, Hercynia, & aliquot sunt quæ nomen habent, sed illa dierum sexaginta iter occupans, vt maior aliis, ita & notior. Montium altissimi Taurus & Rhetico, nisi quorum nomina vix est eloqui ore Romano. Amniû in alias gentes exeuntium Danubius, & Rhodanus: in Rhenum, Mœnis & Lupia: in oceanû, Amisius, Visurgis, & Albis, clarissimi. Super Albin Codanus ingens sinus, magnis paruîsque insulis refertus est. Acre mare quod gremio littorum accipitur, nusquam latè pater, nec vsquam mari simile, verum aquis passim interfluentibus ac sæpe transgressis, vagum atque diffusum facie amnium spargitur: quâ littora attingit, ripis contentum insularum non longè distantibus, & vbiq; penè tantundem, vt angustum & par freto, curuânque subinde se, longo supercilio in flexum est. In eo sunt Cimbri, & Teutoni: vltà, vltimi Germaniæ Hermiones.

A N N O T A T I O N E S

In Caput III.

Germania hinc ripis eius vsque ad Alpes, à Meridie ipsi Alpibus, ab Oriente Sarmaticarum confinio gentium, quæ Septentrionem spectat, Oceanico littore obducta est] *Germania seculo Mela incognita erat. nec multo antea explorata fuerat à Cesare dictatore. propterea Mela & de ea & de Sarmatia ferè nullam aut exiguam facit mentionem, hæc regio postea communicatione aliarum gentium, ciuitatum multitudine & architectura hodie valet, nam ferè medietatem Germaniæ cōplectebatur*

plectebatur Hercynia silua in habitata. Nunc vero aliter describenda mihi est habenti rationem eius auctoris, quem sumpsi interpretandum.

Germaniæ descriptio paulo longior ea,
quæ est Melæ.

Germania inquit hinc ripis, videlicet Rheni vsque ad Alpes, à Meridie ipsis alpibus, ab Oriente Sarmatia, à Septentrione Oceano, mirum quod reliquerit ab Occidente, non certe dixit, sed cum ripas Rheni nominauit Occidentalem partem intellexit. Regio fuit olim nō tam lata. Quod ad mores attinet puto Melæ loquutū fuisse de eorū moribus suo seculo, nunc vero sunt alia secula, quanquā de moribus eorum non velim quicquā dicere post alios, qui ingentia volumina scripserunt de Germania, neque isti qui de Germania scripserunt possent tot de tota Europa dicere, quot isti de Germania. Paludum Suevia Mesia & Meliagum maximæ] de paludibus istis nulla fit mētio in libris recentioribus nostris. Syluarum Hercynia] sylua olim fuit longissima vt refert noster Mela cuius iter fuit dierum sexaginta. Danubius] de Danubio dixi, de Rhodano postea dicam, quanquā et alias dixi. In Rhenum Mœnis & Lupia] Mœnis fluius Franfordiensis subintrans Rhenum in Confluentia. Ius in viridus] seculo Pomponij & nunc quoque nisi quod habent, ius commune & leges municipales. Amisus, Visurgis & Albis clarissimi. s. Fluuii] Amisus Em vulgo dicitur, Visurgis nunc Vuelsér, Albi nunc Elb, Sueuo] nunc Spre, Viado hodie Odera, Montibus Meliboco, Sudete, Abnoba, & Asmiburgo] Abnoba mons est vnde oritur Danubius. Codanus sinus & Codanus promontorium] est tota Peninsula, quæ hodie Denmark vocatur, Cymbrica Chersonesos antea appellata.

APPENDIX, SEV ADDITIO.

Germaniæ termini apud veros geographos sunt, Rhenus fluius ab Occidentē, VisTula quoque fluius ab Oriente, Oceanum ger-

manicum à Septentrione ab Austro diuertigium Danubi ad Austum, isti sunt termini verè Germaniæ: hinc Ptolomæus. Rhetiam, & Noricum & Vindeliciam & Vtramque Pannoniam extra Germaniam esse affirmat, hoc etiam qui hoc negare videntur fatentur. Sed addunt, Germanos domo egressos suæ diuioni Germaniæ istas regiones iam dictas adiunxisse, bello superatas, quibus rebus si voles habere fidem efficies Germaniam perquam Latissimam, Quod falsum est, et perpetuo erit cōmentum quoddam impudentissimum, quis non videt, regiones illas Rhetiam Noricum Vindeliciam & Vtramque Pannoniam ex omnibus qui scripserunt esse à Germania separatas? imo quod maius est Easilea, Argentina spira, & Mogūtia, gitim & Pauaria non sunt Germania, sed regiones & ciuitates distinctæ à Germania.

Argumenta validissima eorum, qui volunt
asserere has ciuitates & regiones esse
partes Germaniæ.

Primum est satis mancum & debile, in omnibus his regionibus loquuntur Germanicè ergo sunt in Germania, ac si dicerent in Vallia regione Angliæ loquuntur, quemadmodum in Britānia minore ergo est Vallia Britanniæ minoris, imo nulla erit illatio si hoc modo argumentatus fueris, Valentia loquuntur lingua Hispana, Castellana ergo Valentia est in regno Castellæ. Iam si dixeris in Sarmatia, Rusia & Valachia, loquuntur Sclauonicè ergo illæ regiones sunt in Sclauonia, qualis erit argumentatio.

Secundum istorum argumentum est in his regionibus habent incolæ mores germanos, igitur regiones illæ sunt in Germania, ac si diceres Heluerij habent mores germanos ergo sunt Germani, cum sint Celtæ Galli, in Sicilia habent mores Italicos, igitur Sicilia est Italia, vel in Italia.

Tertium, Germani expugnarunt illas regiones ut volunt isti nam neque hoc vnquam dabimus igitur illæ regiones sunt in Germania, nam perinde esset hoc ac si diceres Gothi vicerunt Hispaniam igitur Hispania est in Gotthia, & Galli superarunt Italiam igitur Italia est in Gallia.

Hæc

Hæc sunt præcipua argumenta quibus constare aiunt Germaniam esse latissimam. De superiore Germania & inferiore dixi totam illam regionem galliæ belgiæ citra Rhenum non esse Germaniâ Inferiorem, itaque neque Seldadiū, neque Argētina neque aliæ veluti spira & Vormatiū minus confluentia, Andernacū, Bona, Colonia & reliquæ, quæ sunt Galliæ belgiæ non sunt Germaniæ inferioris, quia non sunt Germania, à negatione generis ad negationem speciei, At dico Vestphaliā omnem esse Germaniam inferiorem & utramque Phrysiā, & partē Gueldriæ quia sunt regiones propè ostia Rheni, nostro vero seculo non sunt tot paludes & tot Sylvæ in Germania nam ferè omnes sunt habitatæ. potest fieri quod tempore Melæ Hercynia nō esset habitata, cuius opinionis videtur fuisse, sequutus Casarem in commentariis.

De Phrysiā.

De Phrysiā quæ olim fuit ampla regio multi scripserunt & satis docte si veritatē in scriptis sequuti fuissent, dixerunt fuisse olim latam & ita est, sed subticuerunt illud videlicet vniuersam Phrysiā vere Saxoniam esse siue partem Saxonie cū sit illud in suis scriptum annalibus, quare fuerit dicta Phrysiā fabulose à multis scribitur, præsertim ab his, qui Berosum quendam ut dixi ementitū & fumosum, imitantur, quare melius fuerit tacere quam miscere innumera nugamenta. Hæc regio diuisa est in Orientalem & Occidentalem, quæ ambæ nostro seculo parvæ sunt, olim vero amplæ ut dixi, quarū Orientalis nō tota est Casaris Caroli Quinti, sed præcipua eius ciuitas Groninga & alia quadam oppidula, illa pars quæ non est Casaris est diuisa in cemitatus Occidentalis tamen tota est, Caroli Casaris, & ista est magis civilis & humana, quā Orientalis, in qua metropolis est Leoarden, pulchrum oppidū & populosum est enim ibi Senatus Casaris, qui vulgo parlamentum vocatur, deinde multi nobiles, quamquā nobiles ibi soliti sint agere in suis villis, quas in ea regione possident. Phrysiā Orientalis non est ita subiecta, nam Groninga est libera, ipsa cre at sibi magistratus & habet suas leges civiles, Occidentalis vero habet suas leges municipales vna cum iure cōmuni, ego non vidi regi encm tam parvā habere tot parrochias,

fuerunt nonnulli, qui narrarunt mihi causam tot templorum olim
 fuisse ibi, narrant contentionem inter nobiles de loco in illis templis,
 nam omnes volebant habere primū locum, & cum hæc cōtentio in
 dies increbresceret decreuerunt, qui poterat, aut in suis pagis erigere
 rochiam, et tunc vnusquisque eorū sedebat in primo loco domus sue,
 hoc modo ædificata sunt multa templa, In Phrysia Occidentali præ
 ter vnum aut alterū oppidum magnū, sunt oppidula quædam pul
 chra, in quibus visuntur ædificia magnifica. Valet Regio illa ab
 batiis monachorum & monialium, prioratibus, interim humidis
 sima est & frigidissima, sed magis humida quā frigida, in Hieme
 in itineribus non est locus equis, minus aliis vehiculis, tātum cimba
 veheris quo lubet per stagnatas aquas interdum magni factoris, quē
 admodum in Hollandia, Bibunt ceruisiam cuius in ea regione gene
 ra multa exportantur ex Dātisco Poloniæ ex Lubeco, et Amburgo,
 & ista diuersa adfertur: quoque genus Ceruisiæ quæ vocatur Io
 penbir quam cultro scindere posses & iste potus est gratissimus &
 vtriculo vt illi aiunt vtilissimus, cibis sunt carnes bubulæ vel du
 rata fumo, vel ad extremum salsa, quibus maximè abundat, Porci
 nis siue Suillis iisdem modis paratis vt aliæ vescuntur fontibus carēt
 quia regio illa propterea quod olim mare esset vel inundata aquis
 marinis, ad altitudinem vnius palmi aquam reddit pessimā, hæc
 Phrysia Occidentalis portum habet satis commodū iuxta mare &
 oppidum Harlinguen nomine oppidulum est, quod ad mare habet
 arcē, munitam certe & fortem magna est in ea regione copia fræ
 ni, è regione Phrysiæ Occidentalis iuxta luttus Phrysiū sunt insu
 læ septē aut plures, quæ montes videntur: vna earum habet pagos a
 liquot, reliquæ habent piscatores, sunt Domini Siuenberge quasi di
 ceres, septē montium. Iuxta hanc regionem adherent à Meridie tres
 regiones, vna vocatur trans insulania altera Drente, tertia & non
 trans Cyluania, quemadmodum existimauit Iacobus Dauentrien
 sis in suis scriptis Tuente intra duo ostia Rheni est regio quæ traie
 ctensis dicitur, in annalibus Traiectensium inuenio, regionem voca
 tam fuisse Bataviam & ciuitatem magnā Traiectum Batavorū,
 quamquam non velim refragari eorum sententiæ qui aiunt Hollan
 diam esse quoque partē Bataviæ & totam illam regionem cū Hol
 landia vocatam esse insulam Batavorū, nam sunt duæ regiones cō

tinuæ, ego has regiones Gallia belgica dixi esse, quia non sunt omnino Ultra totum Rhenum, nam ad huc restant duo ostia, Quod si volunt has regiones esse Germanas non laboro. Habet Traiectense solum, ut omittam maximū templū profecto omni laude dignissimum structura illi est satis magnifica. sed magnificentior clerus qui re uera est ornatissimus, oppida habet multa, oppidula & pagos multos: frequens est, & nusquam non nauigabilis.

De Hollandia.

*Hollandia inter duo ostia Rheni sita est, ut Traiectensis regio, Parua quidem est terra, sed mirum quā diues & magnis ornata oppidis ut etiam exteri mirentur quī potest fieri quod tam parua terra tot magnis oppidis ornata sit. alterum ostiū Rheni est, quod Traiectenses Batavi Val vocant & exit ad Dordracum, in ripa eius à Traiectensi vrbe per eandem ripā vsque ad Dordracum nauigantes Schonouiam primum Hollandiæ locū & mox Dordracum attingunt, oppidum in Hollandia populosissimum est Amstherredamum, maximum Hollandiæ emporium mercatorum tam septentrionelium quam Occidentalium Amsterredamis est commercium cum Polonis, Danis, Noruegiis, Gothis, Liuoniis & aliis Orientalibus et Borealibus, Amsterredamū oppidū est non magnum sed frequentissimum, est quidē peninsula, est & Harlemum oppidum magnitudine amplissimum totius Hollandiæ sed vastum ac non frequens. Inde Leydis non tam populosum quā splendidum & nitidum. inde à latere pagus est nobilissimus & delitiis domorum plenus ad mare Haga comitis vocatum, ibi est senatus totius Hollandiæ. situs est amoenus in aestate præsertim, quando arbores vernant, ab altero latere in mediterraneis est Gouda oppidum magnum, sed infrequens, sequitur in littoribus meridionalibus Delfum oppidum elegantissimum & hoc nomine mihi gratissimum, quod ibi inueni-
rim Cornelium Musium Delfum amicū olim Pictauij meū, nunc moderatorem Delfi quarundā monialium Diuæ Agathæ. quem beneficiorum in me collatorem, hic honoris ergo nomino: sunt ibi ditissimi mercatores ceruisiæ, eandē partem versus, est Roterodamum non magnum oppidum, tantum est vicus vnus prælongus & ditissi-*

maus, inde sequitur Dordracum, emporium quoque mercatorum præsertim vini phenensis, hæc patria in Hyeme et in Phrysia visitur semper & peragrat Cymba per aquas stagnatas & sordidas, interdum per paludes, sunt & alia oppidula, Abbatia Cœnobia præcipuè monialium quas vocant beguinas & bigutas, his dictis regionibus adiungitur Gueldria ducatus habens ad Septentrionē Vvestphaliā, de Gueldria dixi, sed rediens ad Boreā Vvestphalia occurrit.

De Vvestphalia.

Vvestphalia à Septentrione habet Vvisurgum fluvium, à Meridie Amasim fluvium & Rhenum, ducatus est Archiepiscoporū Colonienſium, montosa est & in locis quibusdam deserta, gens ut curque rudis & minime Affabilis, victus non gratus nam fere totus suillarum est carniū supra modum salſarum potus indignus, qui gustetur, nā vino carent, quandoque tamen habent in magnis oppidis sed raro, Metropolis est Munster ciuitas egregia episcopatus est, ciuitas ab eo tempore, quo combusta fuit instaurata est, contigit conflagratio quando Anabaptistæ occuparunt ciuitatem, est & Padelboru ciuitas & caput episcopatus, quem cum essem Traiecti Batauorum, quod inferius vocatur, dicebant Traiectenses datum fuisse præposito. S. Petri eiusdem Traiecti, qui fuit filius Georgij Squingh, strenui in bello ducis, Sunt quædam alia oppida & arces munitissimæ inter quas est Scheuenburg cum oppidulo cuius Comes est Reuerendissimus ac illustrissimus dominus. Adolfus Archiepiscopus Colonienſis Elector imperij quem de me bene meritum hoc in loco nomino nam cum essem Colonia in pago suo & Castro parum à Colonia distante tractauit me benignissimè ac humanissimè Idem præstitit illustris dominus Antonius Comes à Schauenburg archiepiscopi frater Germanus, Præpositus. S. Sernarij Traiecti ad Mosam & decanus diui Gereonis colonia canonicusque summi templi.

Sarmatia intus quàm ad mare latior, ab iis quæ sequuntur visula amne discreta, quæ retrò abit, vsque ad Istrum flumē immit- tit, gens habitu armisq̃ue Parthicæ proxima: ve- rùm vt cæli asperioris, ita ingenii, non se vrbibus tenet, & ne statis quidem sedibus: vt inuitauere pabula, vt cedens & sequens hostis exigit, ita res opesq̃ue secum trahēs semper castra habitat, bel- latrix, libera, indomita, & vsque eò immanis atq; atrox, vt fœminę etiam cum viris bella ineant: at- que vt habiles sint, natis statim dextra aduritur mamma, vt inde expedita in ictus manu quę ex- eritur, virile fiat pectus: arcus tēdere, equitare, ve- nari, puellaria pensa sunt: ferire hostem adultarū stipendium est, adeò vt non percussisse, pro flagi- tio habeatur, sitq̃ue eius pœnę virginitas.

A N N O T A T I O N E S

In caput IIII.

Sarmatia intus quàm ad mare latior ab iis quę sequun- tur, Visula amne discreta, quæ retrò abit, vsque ad Istrum fluuium im mittit] *De Sarmatia nunc dicendum est. sed quia seculo Mela nondū tota explorata erat et nota, propterea succinctis- sime de ea loquitur, ego vero paulo latius, Sarmatia inquit intus, quàm ad mare latior, velim iam mihi dari istos geographos ex- pictura, qui volunt Geographicari ex commentariis, vt mihi ex- ponerent hunc locum, nam si ad mare interpretantur hoc est ad mare ponticum, hoc erit aperte falsum, cum totam illam oram & totum illud littus à fontibus Tanais vsque ad Ostia Danubijs in-*

ponto incolant: Scythæ, si vero mare Oceanum intellexerint, certum est Sarmatiam esse latissimam, propterea multo satius erit exponere hunc locum ex dictione Pomponiana, nam ut dictum est, Pomponius Scythiam ipsam ad mare mediterraneum exponit, & postea versus Occidentem Sarmatas ad Oceanum, usque ad Danubium à Meridie. Sarmatia igitur latior est intus. i. ab Oceano usque ad partem Mysiæ inferioris, quam à fontibus Tanais usque ad Oceanum, inspicere verus Chartas & facile cognoscet veritatem. Ab iis, quæ sequuntur Visula amne discreta. Iam istud ab iis, quæ sequuntur quomodo interpretabimur? an hoc modo à Sarmatia? ita, ut sit, Sarmatia distinguitur à seipsa, an, ab iis regionibus, quæ illam sequuntur. i. à Scythia, falsum erit tunc, quod ab ea separetur Visula amne, quomodo igitur constabit sibi Mela? Præterea si Germaniam intelligat vel Hermiones Germaniæ illi non sequuntur, sed præcedunt potius suo ordine. Propterea iudicio meo, citra aliorum me doctiorum invidia dico locum esse mendosum, quod, si hoc modo legatur, ab iis, quæ sequitur Visula amne discreta, locus habebit suum sensum perfectum, nam Sarmatia sequitur Germaniam & Hermiones ultimos populos Germaniæ, itaque hic erit sensus, Sarmatia ab Hermionibus quos sequitur Visula amne est discreta, quod verum est: legendum igitur erit sequitur & non sequuntur. Cæterum quæ postea colligit Mela de Moribus Sarmatium fortassis vera fuerunt suo tempore, nunc vero minime.

AUCTARIUM.

Sarmatiâ velimus nolimus. sunt qui has omnes regiones completi dicant, Poloniam, Rusciam, Prusiam, Lituaniam, Livoniam, Podoliam, & Moscouiam, quod non patiuntur veteres Geographi cum sint ille regiones sua natura distinctæ, addunt etiam (si displicet) Poloniam ipsam, quam illimet partem Sarmatiæ faciunt, concludere has regiones, aiunt imo & Scythiam partem esse Sarmatiæ. Sed quoniam hæc nullo argumento & summa audacia dicta sunt, conabor non, pro libito, sed tantum ex locis veterum Geographorum ignorantiam istorum ostendere. Strabo in primis libro septimo Sarmatas ait esse Scythas, deinde Herodotus, & Stephanus
Vrbibus

de vrbibus: Sarmata inquit populi Scythia iuxta Danubium, & Plinius, libro. 4. Sauromatas ait gentes Scytharum grecos vocare. Ego hos maxime miratus sum præsertim cum terræ descriptores doctissimi haberi, velint, fuit semper Scytharum regio latissima quæ complectitur omnes prædictas & partem Sarmatiæ. Huius regionis pars est Polonia regio est magna & potens, Visula amnis eam à Germania diuidit, Christiana est cuius Metropolis Cracouia in mediterraneis sita est & Emporium magnum Dantischum ad Oceanū, hæc ciuitas cum Cracouia sunt citra Visulam amnem, & re vera non sunt Polonia, sed potius Germaniæ si Visulam facis amnem distinguentem Germaniam à Polonia, sed sunt tamen vna cum multis aliis regis Poloniæ.

Scythia.

Caput 5.

INde Asiæ confinia, nisi vbi perpetuæ hyemes sedent, & intolerabilis rigor, Scythici populi in colūt, ferè omnes etiā in vnū Sagæ appellati. In Asiatico littore primi Hyperborei super aquilonem Rhipheosque montes sub ipso syderum cardine iacent, vbi sol non quotidie, vt nobis, sed primū verno æquinoctio exortus, autumnali demum occidit: & ideo sex mensibus dies, & totidem aliis nox vsque continua est. Terra angusta, aprica, per se fertilis, cultores iustissimi, & diutius quàm vlli mortaliū & beatius viuūt. Quippe festo semper ocio læti, non bella nouere, non iurgia, sacris operati maximè Apollinis, quorum primitias Delon misisse initio per virgines suas, deinde per populos subinde tradentes vltioribus, morémque eum diu, & donec vitio gentium temperatus est, seruasse referuntur. Habitāt

lucos syluâsque, & vbi eos viuendi satietas, magisque tædium cepit, hilares redimiti fertis semetipsos in pelagus ex certa rupe præcipites dant: id eis funus eximium est. Mare Caspium vt angusto, ita longo etiam freto primùm terras quasi fluuius irrupit: atq; vbi recto alueo influxit, in tres sinus diffunditur: contra os ipsum, in Hyrcanum: ad sinistram, in Scythicum: ad dextram, in eum quem propriè & totius nomine Caspium appellant, omne atrox, sæuum, sine portibus, procellis vndique expositum, ac beluis magis quam cætera refertū, & ideo minus nauigabile. Ad introeuntium dextram Scythæ Nomades freti littoribus insident. Intus sunt ad Caspium sinum Caspii, & Amazones, sed quas Sauromatidas appellant: ad Hyrcanum Albani, & Moschi, & Hyrcani: in Scythico, Amardi, & Pæsici, etiam ad fretū Derbices. Multi in eo sinu magni paruique amnes fluunt: sed qui famâ habent, ex Cerauniis montibus vno alueo descēdit, duobus exit in Caspium Araxes, Tauri latere demissus: quoad campos Armeniæ secat, labitur placibus & silens, neq; in vtram partem eat, quanquā intuearis, manifestū cū in asperiora deuenit, hinc atque illinc rupibus pressus, & quāto angustior, tanto magis pernix, frangit se subinde ad opposita cautium, atque ob id ingenti cum murmure, sonansque deuoluitur ad eò citus, vt quā ex præcipiti casurus est, in subiectam non declinet statim vndam, sed
 ultra

ultra quàm canalem habet, euehat, plus, iugeris
 spatio sublimis, & aquis pendentibus semetipsum
 sine alueo ferēs: deinde vbi incuruus, arcuatóque
 amne descendit, fit tranquillus: iterumque per cā-
 pos tacitus, & vix fluens in id littus elabitur. Cyr⁹
 & Cambyfes ex radicibus Coraxici mōtis vicinis
 editi, & in diuersa abeunt, pérque Iberas, & Hyr-
 canos diu & multum distantibus alueis defluunt:
 pōst non longè à mari eodē lacu accepti, in Hyr-
 canum sinum vno ore perueniunt. Iaxartes, &
 Oxos per deserta Scythiæ ex Sogdianorum regio-
 nibus in Scythicum exeunt: ille suo fonte grandis
 hic incurfu aliorū grandior, & aliquandiu ad oc-
 casum ab oriente currens, iuxta Dahas primū
 inflectitur: cursūque ad septentrionem conuerso
 inter Amardos & Peficas os aperit. Siluæ alia quo-
 que dira animalia verū & tigres ferunt, vtique
 hyrcaniæ seuum ferarum genus, & vsque eò per-
 nix, vt illis longè quoque progressum equitem cō-
 sequi, nec tantū semel, sed aliquoties etiam cur-
 su vnde cœperit sub inde repetito, solitum & faci-
 le sit. Causa ex eò est, quod vbi ille interceptos ea-
 rum catulos citus cœpit auertere, rabiē appropin-
 quantum frustraturus, astu vnū de pluribus omit-
 tit: hæ proiectum accipiunt, & ad cubilia sua refe-
 runt, rursūque & sæpius remeant, atque idem ef-
 ficiunt, donec ad frequētiora, quàm adire audeāt,
 profugus raptor euadat. Ultra Caspium sinū quid-
 nam esset, ambiguū aliquādiu fuit, idē ne ocea-

nus, an tellus infesta frigoribus, sine ambitu, ac sine fine proiecta. Sed præter Physicos, Homërum que, qui vniuersum orbem mari circumfusus esse dixerunt, Cornelius Nepos, vt recentior auctoritate, sic certior tradit: testem autem rei. Q. Metellum Celerem adiicit, eumque ita retulisse commemorat. Cùm Gallijs proconsul præesset. Indos quosdam à rege Sueuorum dono sibi datos, vnde in eas terras deuenissent requirendo, cognosse vi tempestatum ex Indicis æquoribus abreptos, emensosque que intererant, tandē in Germaniæ littora exiisse. Restat ergo pelagus, sed reliqua lateris eiusdem assiduo gelu durantur, & ideo deserta sunt.

A N N O T A T I O N E S.
In Caput V.

Scythiam] *asiaticam describit, nam cū iam delineasset & exponeret vniuersam Scythiam Europeam sequutus littora sua Septentrionalia in Europa, auspicatur nunc à Scythia Europæa & littora Scythiæ Asiaticæ littora depingit. Inde ex Sarmatis, qui & Scythicis comprehenduntur. Asia confinia Scythici populi incolunt] Scythici intellige Asiatici. Ferè omnes in vnum sagæ appellati] alij dicunt Sacæ, In Asiatico littore primi Hyperborei, super Aquilonem Rhipheosque montes, sub ipso syderum Cardine iacent] De Hyperboræis dixi & rhiphæis, sub ipso syderum cardine, hoc nostris temporibus falsum esse conuenit. Vbi Sol non quotidie, vt nobis, sed primum verno æquinoctio exortus, Autumnali demū Occidit & ideo sex mēibus dies, & totidem aliis nox vsq; continua est] Tempore Melæ regionem hyperboricam putabant omnes vltimam versus Oceanū esse, inde nobis tradidit Mela rationem illam dierū astronemicam, quæ reuera falsa est in regione Hyperborica. quam*

quàm ita sit in ipso polo arctico, quem Mela & alij veteres cardinem mundi appellant in quo Hyperboræi minimè collocandi sunt; regiones, quæ sunt sub polo habent unum diem sex mensium, & noctem totidem mensium, quia æquator est illis Orizon & inter poli & æquatorem sunt supra Orizontem. 180. circuli cōtinui diei quod tempus est sex mensium, Terra angusta, aprica, per se fertilis cultores iustissimi] hic fuit error communis veterum omnium ex ignoratione regionum, in illa enim regione est intensissimum frigus & vehementissimum, contrarium omnino fertilitati, nam est inimicum vitæ, huc accedit quod cum sit aprica regio magis ac magis ibi frigeat. Et diutius quàm vlli mortaliū & beati⁹ viuunt] nugamenta antiquorum geographorum, nam cum, ut dixi terra sit frigidissima & frigus vehementissimum sit planè inimicum naturæ, qui fieri potest, quod diutius viuant? error est non ferendus. Quippe festo] quæ sequuntur fabulæ sunt. Mare caspium] dixi hoc esse falsissimum, Lacus quidem est sed non mare ex Oceano, neque habet introitum nisi fluuiorum multorum. Freti litoribus] dixi nullum esse ibi litus cum tantum sit lacus, Scythæ Nomades] tartari sunt confines Sauromatis. Caspij & Amaxones] Tartari quoque sunt minores, de Amazonibus dixi risisse strabonem fabulam & Herodotum sed maxime Strabonē. Ad Hyrcanum Albani & Moschi & Hyrcani] Sunt omnes Tartari subiecti Cham multi eorum ut dixi habeant suos quos vocant Catholicas tanquam regionum moderatores dixi antea. Etiam ad fretum] certe nullum est fretum cum non sit mare lacus Caspius. Multi in eo sinus magni paruique amnes fluunt] et isti sunt qui faciunt lacum & non mare. Sed qui famam habent, ex Cerauniis montibus vno alueo descēdit, duobus exit in Caspium Araxes] ex monte ex quo Euphrates.

Corollarium.

Quod sint Tigres fera animalia, id constat, nam ipse nuper vidi Bruxellæ, quod autem tanta sint velocitate, legi quidē, sed haud scio esse verum. animal est capite & vultu non ab simili felis sed multo crassiore & viuaciore, est non omnino album, sed calore vel pa-

rum ab albo discendenti aspersus maculis nō omnino quoque nigris, sed subnigris pulchrum aspectu ob maculas illas, sed terribile ferocia illa, quam ostentat.

Quod attinet ad Hyperboreos verum est, quod dixi, sed qui ita sentiunt, quod terra illa sit fertilis possunt uti hoc argumento. Constat ex eorum opinione siue Hyperboræi sint sub cardine coeli siue non, sed tantum ex iis quæ illi putant solem sex menses integros lucere in illa regione, si ita est, quantum calor is apud nos in terra temperata gignit sol vno die tantumdem in centum & octoginta diebus in quibus Sol ibi lucet vel maiorem si igitur regio nostra est temperata, illorum quoque regio erit temperata, conceditur illis antecedes sed non illatio consequentis, illationem ita probant, cū Sol efficiat calorem in nostra temperata zona duobus modis, altero reflectione radiorum eius & diuturna mora cum ergo apud Hyperboreos Sol moretur sex menses & cum reflectione suorum radiorum non dubium est quin ibi sit calor omnem delens sterilitatem. hoc est argumentum quod ibi possent adferre probando suam opinionem. Vnico tamen verbo respondetur illis quod & si Sol continuis sex mensibus ibi luceat, reflectio radiorum eius est perquam exigua, nec posse tantum calor is conferre propter distantiam maximam inter eos & corpus planetæ distat enim ab eis corpus Solis quando est in primo puncto Cancrī, 4200. miliarium, quæ miliaria reducta ad leucas recipiamus ut dixi hoc vocabulum lingua vernacula, reddunt. 1050. leucas tantum distat Sol ab eis cum est in primo puncto Cancrī, nam non potest magis ad nos accedere.

De iis regionibus & fluminibus, quæ prædicta sunt, quia longe remota à nobis & à commercio & à peragratiōe nostra, nihil dixi, nam eas vix vnus aut alter ex nostris peragravit, & de illis in dubio res est propter montes inaccessibiles, flumines in gentes lacus & paludes, & infesta animalia tantum hoc dixerim, hæc omnia possideri à Tartaris, qui solent subiectos suos tributarios habere ut Turca possident quidē Tartari à fontibus Tanais in Asia totum eū tractum terræ, qui est vsq; ad finem Orientis, ultra Caspium lacum versus Septentrionē et Oceanū. Septentrionalē maxima est eorū potentia, & quia nemo ad eos nisi summa difficultate et discrimine vitæ accedere potest superbi & crudeles, totus ille tractus, quē dixi Scythia fuit,

fuit, quæ diuidebatur in Scythiam intra Imaum, & extra Imaum à Caspio sinu versus Meridiem vsq; ad sinum Persicum possidet Sophos vulgo dictus Sophi siue rex Persarum, interim quamquam sint bellicosissimi nam ibi sunt Parthi vix possunt resistere Tartaris vicinis, nam in dies aliqua regio ipsius Sophi à Tartaris expugnatur, Pars Scythiæ vsque ad fontes Tanais Sarmatia dicitur Asiatica.

• Hispaniæ & septentrionis insulæ. Cap. 6.

Is oris, quas angulo Bæticæ hucusque perstrinximus, multæ ignobiles insulæ & sine nominibus etiam adiacent: sed earum quas præterire non libeat, Gades fretum attingit, eaque à cōtinenti angusto spatio, & veluti flumine abscissa, quæ terris propior est, penè rectam ripam agit: quæ oceanum spectat, duobus promontoriis euecta in altum, medium littus abducit, & fert in altero cornu eiusdem nominis urbem opulentam, in altero, templum Ægyptij Herculis, cōditi toribus, religione, vetustate, opibus illustre. Tyrij condidere: cur sanctum sit, ossa eius ibi sita efficiunt: annorum queis manet numerus, ab Iliaca tempestate principia sunt, opes tempus aluit. In Lusitania Erythia, quam Geryone habitatam accepimus, aliæque sine certis nominibus, adeò agri fertiles, vt cum semel sata frumenta sint, subinde recidiuis feminibus segetem nouantibus, septem minimum, interim plures etiam messes ferant. In Celticis aliquot sunt, quas, quia plumbo abundant, vno omnes nomine Cassiterides appellant. Sena in Britannico mari Osismicis ad-

uersa littoribus, Gallici numinis oraculo insignis
 est, cuius antistites perpetua virginitate sanctæ,
 numero nouem esse traduntur: Gallicenas vo-
 cant, putantque ingeniis singularibus prædita,
 maria ac ventos concitare carminibus, scque in-
 que velint animalia vertere, sanare que apud al-
 ios insanabilia sunt, scire ventura & prædicare,
 sed non nisi dedita nauigantibus, & in id tantum,
 vt se consulerent profectis. Britannia qualis sit,
 qualisque progeneret, mox certiora & magis ex-
 plorata dicentur. Quippe tam diu clausam aperit-
 ecce principum maximus, nec indomitarum mo-
 dō ante se, verum ignotarum quoque gentium
 victor; qui propriarum rerum fidem vt bello affe-
 ctavit, ita triūpho declaraturus portat. Ceterum
 vt adhuc habuimus, inter septentrionē, occiden-
 tēque profecta, grandi angulo Rheni ostia pro-
 spicit: deinde obliqua retrō latera abstrahit, alte-
 ro Galliam, altero Germaniā spectans: tum rursus
 perpetuo margine directi littoris ab tergo ab-
 ducta, iterū se in diuersos angulos cuneat. trique-
 tra, & Sicilię maximē similis, plana, ingens, fœcū-
 da, verū iis que pecora quā homines benignius
 alant. Fert nemora, saltus, ac prægrandia flumina
 alternis motibus modō in pelagus, modō retrō
 fluentia, & quedam gemmas margaritasque ge-
 nerantia. Fert populos regesque populorum, sed
 sunt inculti omnes, atque vt longius à continen-
 ti absunt, ita aliarum opum ignari magis, tantum
 pecore

pecore ac finibus dites, incertum ob decorem, an quid aliud vltro corpora infecti. Causas autem & bella contrahunt, ac sic frequenter inuicem instant, maximè imperitandi cupidine, studioque ea prolatandi quę possident. Dimicant non equitatu modò aut pedite, verùm & bigis & curribus, gallicè armati. Couinos vocant, quorum falcatis axibus vtuntur. Supra Britanniam Iuuerna est, penè par spatio, sed vtrinque æqualis, tractu littorum oblonga, cæli ad maturāda semina iniqui: verùm adeò luxuriosa herbis, non letis modò, sed etiam dulcibus, vt se exigua parte diei pecora impleant, & nisi pabulo prohibeātur, diutius pasta dissiliant. Cultores eius inconditi sunt, & omniū virtutum ignari, magis quàm alię gentes: aliquatenus tamen gnari, pietatis admodum expertes. Triginta sunt Orchades angustis inter se diductę spatiis. Septem Hemodes contra Germaniā proiectę in illo sinu, quem Codanum diximus. Ex iis Codanonia quam adhuc Teutoni tenent, vt magnitudine alias, ita fœcunditate antè stat. Quę Sarmatis aduersa sunt, ob alternos accessus recessusque pelagi, & quòd spatia queis distant, modò operiuntur vndis, modò nuda sunt, aliàs insulæ videntur, aliàs & vna & cõtinens terra. In his esse Oonas, qui ouis auium palustrium, & auenis tantum alantur: esse equinis pedibus Hippopodas, & Satmalos, quibus magnę aures, & ad ambiendū corpus omne patulæ, nudis alioqui pro veste sint,

præterquam quòd fabulis traditur, auctores etiam quos sequi non pigeat, inuenio. Thule Belgarum littori opposita est, Graiis & nostris celebrata carminibus. In ea quòd sol longè occasurus exurgit, breues utique noctes sunt, sed per hyemem sicut alibi obscuræ, æstate lucidæ, quòd per id tempus iam se altius euehens, quanquàm ipse non cernatur, vicino tamen splendore proxima illustrat: per solstitium verò nullæ, quòd tum iam manifestior nō fulgorem modò, sed sui quoque partem maximam ostentat. Talga in Caspio mari sine cultu fertilis, omni fruge ac fructibus abundans: sed vicini populi quæ gignuntur attingere nefas, & pro sacrilegio habent, diis parata existimantes, diisque seruanda. Aliquot & illis oris, quas desertas diximus, eque desertæ adiacent, quas sine propriis nominibus Scythicas vocant. Ab iis in Eoum recursus inflectitur, inque oram terræ spectantis orientem pertinet. Hæc à Scythico promontorio apposita, primum omnis ob niues est inuia: deinde ob immanitatem habitantium inculta. Scythæ sunt Androphagi, & Sages, distincti regione, quia feris. scatet, inhabitabili. Vasta deinde iterum loca belluæ infestant, usque ad montem mari imminentem, nomine Thabin. Longè ab eo Taurus attollitur. Seres intersunt, genus plenum iustitiæ ex commercio, quod rebus in solitudine relictis, absens peragit.

ANNOTATIONES

In Caput VI.

His oris, quas angulo Bethicæ hucusque perstrinximus, multæ ignobiles insulæ & sine nominibus etiam adiacent, sed earum quas præterire non libeat, Gades fretum attingit] *Angulum Bethicæ vocat Iunonis portum nunc dictam ut diximus puerto de S. Maria. Gades insulam dixi hodie vocari Cadis. Urbem opulentam] de eodem nomine dictam. dixi fusissime de Cadis est regis Hispaniæ & pendet illi maximum vectigal. Tirij condidere] mirum quod vel multa oppida condiderint Tyrj. Magna profecto ambitio oppidorum ut sibi unumquodque tribuat ædificationem aliorum oppidorum. In Iulitania Erythia] nomen est unius insulæ vocatæ Londobris, quæ hodie cum aliis adiacentibus barlinquæ vocantur, sunt regis Portugalliæ. In celticis] apud Galaicos è regione capitis finis terræ Cassiterides, quæ hodie uno nomine Bisargo vocantur, Sena in Britannico mari] nunc Sayn, opposita capiti. S. Matthæi in armoribus ciuitatibus ubi sunt Osismici. Britannia] loquitur de Britannia maiore hodie dicta Anglia. Quippe tamdiu clausam aperit ecce principum Maximus] Angliæ interiora diu clausa fuerunt Romanis, at maritima, quæ Galliam spectant explorata à Iulio Cæsare, iam dicit Mela de Claudio Cæsari, quod suo tempore aperuit eam, & interiora perquisiuit & de ea triumphauit, quod nemini ant eum romanorum contigit, quod Claudius penetrauerit & triumphauerit de Anglia autem est Suetonius Trāquillus, & hoc tempore floruit Mela ipse. Cæterum, ut ad huc habuimus inter Septentrionem Occidentemque profecta, grandi angulo Rhēni ostia prospicit] Grandis angulus est in eo Sinu in quo est oppidum Valsingam dictum. Ac sic frequenter inuicem infestant] lege hoc modo hanc corruptam dictionem, ac se frequenter inuicem infestant. Supra Britanniam Iuerna est, pene par spatio, sed utrinque æqualis] Iuerna, Hyberna ab aliis multis & nostro tempore dicta, vulgo Irlanda, sed non par spatio Britannia sed multo minor. Triginta sunt Orchades] ultra Scotiam versus Septentrionem, Septem Hemodes contra Germaniam proiectæ.*

in illo Sinu, quem Codanum diximus] *ego tantum sex lego.*
 Ex his codanonia] *quæ nunc See lant dicitur aliæ vero quinque*
minores lalad, falsier, rugia, Bortlom, & fion, Tyle] notissima græ
cis & latinis, De Talga] nihil dico nam non est in Oceano, sed in
lacu Hyrcanico.

. A P P E N D I X.

De Erythia, quod hic dicitur falsum est, Sunt enim quatuor mi-
nores & quinta earum maxima, Senam dixit Mela oppositam es-
se osismicis in Oceano Britannico regis est Galliarum.

De Britannia, quæ nunc dicitur Anglia Corollarium.

De Britannia insula, quæ nunc Anglia dicitur mentionem fa-
cit succinctam Mela, quod suo tempore nondum erat explorata, tan-
tum de moribus eo seculo illorum meminit, mihi autem, quod eam in-
sulam bis inuiserim incumbit ut aliquid multo latius dicam, & su-
sius regionem describam, non potest hæc diuidi in duas, aut tres, aut
quatuor partes, cum sit sibi ipsi coniuncta, sed cum vniuersam insu-
lam diuidemus tunc comprehendemus Scotiam, quæ pars est altera
totius Britannie maioris, tantum est fluius quidam, qui eas separat
Propterea diuidam vniuersam Britanniam minorem in regiones
duas maximas Angliam & Scotiam, De Anglia prius dicam
hæc terra in comitatus & ducatus olim diuisa fuit, in regiones ta-
men magnas comitatus & ducatus partita est à Meridie habet
regionem Cantium appellatam, nunc Quent magna certe & ali-
quot oppidis habitata, Cantuaria, & Roffensi nunc Rochester
Cantuaria nunc. Canturberi, & multis aliis oppidulis ex quibus
præcipuum est Doueria potius. Anglorum versus Meridiem, ha-
bet & comitatum Sout soxtie, Vbi Guilford, Arondel, Reding,
Hamton, maris portus incipit, ab Occidente, inde Dorcestria, Vbi
ciuitas & episcopatus, Salisberi vocata, ducatus olim fuit, cuius
dux plurimum fauit studiosis, est & ibi bristo oppidum & empo-
rium mercatorum, Sunt & Somerset & Exceter duo ducatus, &
Deuonia. Cornubia quoque quæ Cornual vulgo dicitur, ad Oriente
sunt

sunt, Essex comitatus, Vbi Londinum Angliæ ciuitas inclita & emporium mercatorum celeberrimum ac maximi nominis. Inde etiã ad Orientem est Suffolch ducatus, & Northfoulch alius ducatus, inde Eboracum, ciuitas & olim ducatus eboracensis, est Eboracum archiepiscopatus & ciuitas vasta & minime frequens, templum magnificentissimum, regio illa Eboracensis valet argento, plumbo, & stanno, Sequitur postea Nortymbria, ad Scotiam vsque, redeuntibus ad Occidentalem partem, occurrunt lancastria ducatus & oppidum, Derbi in mediterraneis & Notinghamie & Conentria. postea ad mare Occidentale est Vallia principatus istius principatus incolæ loquuntur ferè græcæ imo & numerant, quod ego mirabar, multa alia possem dicere, sed non vacat, tantum dicam de fertilitate regionis & aëre, & victu. Plana inquit Mela est, sed non omni ex parte nã in Vallia est mōtosa, secunda inquit est, verũ iis, quæ pecora, quàm homines benignius alant, hoc est profecto falsum, nam fert omnium granorum genera quæ homines alunt, quæ autem postea sequuntur ad fabulas referuntur, in bello falcatis axibus curruum vtuntur, hos ego currus falcatos. Vidi Londini in hac ipsa insula apud Vest monasterium cum rex Henricus Octauus expeditionem pararet ad oppugnandam bologniam ad mare Oceanum De eius fluminibus & ortu eorum dicemus postea in descriptione fluminum vniuiusque regionis & hac de ipsa sufficiant.

De Ibernia.

Ibernia figuram habet altera parte longiorem nam ad Septentrionem duo habet promontoria vnum vocatur Borion, alterũ Robogolium. Ad Orientem Isamnum & Hieron ad Occidentem, regionium, ad Meridiem Notium Insula est plena paludibus duos habet populos, alteros vocant Syluestres alteros mansuetiores habentes nobis cum commercia, quæadmodum frequenter cum hispanis Cantabris à quibus ipsi originem ducunt vnus Dominus Cātabriæ vir fortissimus manu armata expugnauit insulam istam, inde Ibernia ab Iberis dicta fuit, constat hoc ex armis, quibus ipsi vtuntur videlicet Iaculis communia enim sunt illis cum cantabris, qui hodie byscaini & montani appellantur, Iacula & apud eos et apud nostrates

tes cantabros. Dardi nuncupantur, imo ipsi iactāt se produisse ex illis Cantabricis regionibus, comitatus sunt ibi multi, duo sunt ut audiui in aula regis Angliæ præcipui, Comes Assemoniæ, & comes Aremonia. Comitē Aremonia vidi in aula regis, Assemoniæ nunquam et iste est, qui imperat Ibernis syluaticis, ciuitates habent & oppida, præcipua ciuitas & metropolis est Dublin ad mare Septentrionale in hac ciuitate perpetuo est prorex, gerens vices regis Angliæ & Senatus totius Ibernæ, alia est ciuitas & verum emporiū Ibernæ dicitur Vvathaford, ad cuius portum confluunt multæ naves Orientis onustæ vino cretico & aliis mercibus, Ex Hyſpania per multæ onustæ quoque vino Hispanico ferro & ære, & plerisque aliis, humidissima insula est & insalubris, pannos habet pilos quos Ibernias vocant nunc vero erasa, i. initali Bernias appellant, utebantur his Berniis olim tantū nautæ, sed hodie & in Anglia sunt in precio fluuios habet sed non magnos multos tamen. Notium promontorium nautæ exteri vocant caput maris, Ieron, promontorium Salangam, ibi sunt subterranea quædam, quæ præbuerunt ansam fabulandi esse ibi purgatorium patricij in regione siluestri,

India.

Caput.

7.

Otissima India non Eoo tantum appositā pelago, sed & ei quod ad meridiem spectans Indicum diximus: & hinc Tauri iugis, ab occidente indefinita, tantum spatium littoris occupat, quantum per sexaginta dies noctesque velificantibus cursus est: ita multum à nostris abducta regionibus, ut in aliqua parte eius neuter septentrio appareat, aliterque quam in alijs oris, vmbre rerum ad meridiem iaceant. Ceterum fertilis, & vario genere hominum aliorumque animalium scatet. Alit formicas non minores maxi-

mis

mis cannibus, quas more gryphorum aurum penitus egestum, cum summa perniciē attingētium custodire commemorant. Immanes & serpentes aliqui, vt elephantes morsu atque ambitu corporis afficiant. Tam pinguis alicubi, & tam feracis, soli, vt in eo mella frondibus defluant, lanas sylue ferant, arundinum fissa internodia veluti nauitas binos & quēdam ternos etiam vehant. Cultorum habitus morēsque dissimiles. Lino alij vestiuntur aut lanis, quas diximus: alij ferarū auiumque pellibus, pars nudi agunt, pars tātū obsecna velati, alij humiles paruīque, alij ita proceri & corpore ingentes, vt elephantis etiam, & ibi maximis, sicut nos equis facilē atque habiliter vtantur. Quidam nullum animal occidere, nulla carne vesci, optimum existimant: quosdam tantū pisces alunt. Quidam proximos parentēsque priusquam annis aut egritudine in maciem eant, velut hostias cēdunt, cēsorūmq; visceribus epulari, fas & maximē pium est. At vbi senectus aut morbus incessit, procul à cēteris abeunt, mortemque in solitudine nihil anxij expectant. Prudentiores eis, quibus ars studiūque sapientiæ contingit, non expectant eam, sed ingerendo semet ignibus, læti & cum gloria accersunt. Urbium quas incolūt (sunt autem plurimę) Nysa est clarissima & maxima. Montium Meros Ioui sacer: famam hinc præcipuam habent, quòd in illa genitū, in huius specu Liberum arbitrantur esse nutrium: vnde

Græcis authoribus, vt fœmori Iouis infutum dicerēt, aut materia ingeffit, aut error. Oras tenent ab Indo ad Gāgem Palibotri: à Gange ad Iolida, Nyfij, vbi magis quàm vbi habitetur, exeftuat: atræ gentes, & quodammodo Æthiopes: ab Iolide ad Cudum recta sunt littora, timidique populi, & marinis opibus affatim dites. Tamos promontorium eft, quod Taurus attollit, collis, alterius partis angulus, initiumque lateris ad meridiem verfi. Ganges & Indus amnes, ille multis fontibus in Hæmodo Indiæ monte conceptus, fimul vnū alueum fecit, fit omnium maximus, & alicubi latius: quando anguftiffimè fluit, decem millia paffuum patens, in feptem ora difpergitur. Indus ex monte Paropamifo exortus, & alia quidem flumina admittit, fed clariffima Cophen, Acefinen, Hydafpen, cōceptamque pluribus alueis vndam lato fpatio trahit. Hinc pene gangem magnitudine exequat, pòft vbi aliquot fèpe magnis flexibus cingit iugum, ingès iterum, rectus, solidusque descendit, donec ad læuam dextramque fe diducens, duobus oftiiis longè diftantibus exeat. Ad Tamum infula eft Chryfe, ad gangem Argyre, altera aurei foli (ita veteres tradidere) altera argentei, atque ita, vt maximè videtur, aut ex re nomen, aut ex vocabulo ficta fabula eft. Taprobane aut grandis admodum infula, aut prima pars orbis alterius Hipparcho dicitur: fed quia habitatur, nec quifquam circum eam effe traditur, prope

pe verum est. Contrà, inde illa ostia sunt quę vocant Solis, adeò inhabitabilia, vt ingressos vis circumfusi aëris exanimet **confestim: & inter** ipsa ostia rara tenet regio, ob æstus intolerabiles, alicubi cultoribus egens. Inde ad principia rubri maris pertinent inuia atque deserta humus, & cineri magis fit quàm pulueri similis: ideóq; per eā rara & non grandia flumina emanant, quorū Tuberonem & Arusacem notissima accepimus. Rubrum mare græci, siue quia eius coloris est, siue quia ibi Erythras regnauit, *ἐρυθρὰν θάλασσαν* appellant, procellosum, asperum, profundum, & magnorum animalium magis quàm cætera capax: primò recedenteis oras æqualiter impellit, & vt non intret interius, aliquantum patens sinus erat. Sed quas ripas inflexerat, bis irrumpit, duosque iterum sinus aperit: Persicus vocatur dictis regionibus propior: Arabicus, vltior.

ANNOTATIONES

In Caput VII.

Notissima India nō Eoo tātum apposita pelago, sed & ei, quod ad Meridiem spectans indicum diximus] *Eoo, id est, Orientali, et Meridionali, vt dixit in summa Asiæ descriptione caput est secundum totius libri.* Et hinc Tauri iugis ab occidentē indefinita] *hinc ab Eoo littore indefinita, id est, cuius finis planè non est notus, sed perplexus.* Neuter Septentrio] *id est, neutra stella pollaris, sunt enim duæ: altera in Vrsa maiore, altera in minore.* Aliterque quàm in aliis oris vmbra rerum ad Meridiem iacent] *nam in aliis regionibus vmbra rerum nunc ad Orientem, nunc ad Occidentem iacent hic*

Verò ad Meridiem, nam geographi Orientem vocant dextram & Occidentem sinistram. In fine Arabia felicitis Umbra fiunt ad sinistram, id est, ad Occidentem semper, at cum Arabes Romam venirent mirati sunt Umbras modo ad Orientem modo Occidentem fieri, ita enim Lucanus,

Ignotum vobis arabes venistis in orbem.

Umbras mirati nemorum non ire sinistras.

Nysa est Clarissima] in qua fingunt poetæ natum fuisse Liberū videlicet Bacchum, est et mons Meros Ioui sacer in cuius specu Liberum putant esse educatum, hinc vocatus est Dionysos. Oras tenent ab Indo ad Gangem Palibroti] populi sunt dicti à Palibrotta ciuitate eorum. metropoli totum illud littus quod est ab Indo ad Gangem olim tenebant potentissimi. A Gange ad Iolida Nyfi] à Nysa ciuitate vt dixi, Ad Tamum. f. promontorium] in aurea Chersoneso, strabo hæc ridet. Taprobana] nūc Sumathram, Bis irrupit, duos quæ sinus iterum aperit] loquitur de Rubro mari, non quidem de sinu arabico, sed de eo mari quod sinus accipit Arabicus, Persicus vocatur dictis regionibus propior, Arabicus vltior] locus est corruptus, lege isto modo. Persicus vocatur dictis regionibus citerior, Arabicus vltior.

A V C T A R I V M.

Indiam hic describit Orientalem, nam Occidentalis nondum illis seculis explorata erat, quæ iam est Philippi Hispaniarum regis. Quod dicit Indiam aleræ formicæ & alia vsque ad illum locum, Urbium quas incolunt, dico esse nugamentum, sed ne verba mea floccipendantur à lectoribus, audiant Strabonem, verba eius referam libri secundi, quæ ita habent. Vniuersi Vtique Indiæ scriptores, vt plurimum falsa loquuti fuere. Egregiè verè Dei machus, secundaque dicit Megasthenes, Onesicritus aut è & Nearchus, & alius eius modi iam fermè balbutiunt, nobis quoque hæc amplius perficere, obigit res gestas Alexandri per commentaria rimantibus. Eximie verò Deimacho & Megastheni fides abroganda est, hî sunt, qui homines in aure cubantes & oris & naris expertes scriptis comendant, simul.

simul & monoculos & tibii proceros & digitis retro inuersis, In nouarunt etiam Pygmeorum aduersus Grues decantata pridem ab Homero praelia. trium etiam palmorum homines aiunt. Isti præterea formicas aurum effodientes, & Panas cuneato capite, serpentes, qui boues & Cernos vnâ cum cornibus deglutiant, de quibus vnus alterum redarguit, quod Eratosthenes commemorat, hæc Strabo, ut non mirentur qui mea legent me præterire ista mendacia & nullo argumento confictas narrationes.

Auctatium aliud.

Quæ de India Orientali hodie & non multis ab hinc annis dicuntur & etiam à veteribus scripta sunt, si sibi consent eorum & scripta & dicta, vana profecto sunt, nã si ibi sunt animalia venenosa & infestantia alia animalia & montes altissimi & nemorosissimi, flumina quoque latitudine 10. miliarium, terra deserta & vasta, gens rudissima & monstrosa ut illi scribunt, quomodo potuerunt hoc scribere, vel alij qui (ut ipsi dicunt) viderunt propalare præsertim in India mediterranea quæ planè inaccessibilis hoc meo prædicto argumento esse videtur, quod si tot mendacia mouerint sto machum meum dicam pugnare secum, qui de Alexandro tot & tam vana prædicarunt, nulla est tanta hominum scriptorum auctoritas, quæ possit præiudicare veritati. Quid si Anianus scripserit? Quid si Curtius? an propterea habiturus sum illis fidem & deserere veritatem? an non illi scripserunt infinita mendacia nonne etiam scripserunt Alexandrũ reliquisse & ut verius dicã dimisisse exercitum nolens ultra progredi ob difficultatem itineris præsertim in mediterraneis. Multa quidem explorata sunt à multis in oris maritimis, & hodie comperiuntur plerique, qui ea omnia viderũ, fateor sed de mediterraneis minime cessent igitur illi qui librum cum consarcinarunt, qui inscribitur nouus orbis, titulus profecto dignus tali opere, nam re vera nouus est, nam noua sunt in eo nugamẽta ora maritima India apertæ sunt portugalsensibus præcipuè, qui ad Dio cinitatem Cambayam. Calicut & Canamora profecti sunt nauigantes. Deinde inuaserunt Malacam & littoralia regionis Synarum & alia Maritima, sed interiora minime, vel pauci quos æquus a

manit Iupiter, modo vera sint, quæ de situ interioris Indiæ dicuntur. Hæc admonuisse sufficiat, neque id dixissem nisi vidissem quosdam, qui in prophanis literis tantum deferunt antiquitati, ut etiã apertiſſimis eorum fabulis fidem habeant.

Sinus Perſicus.

Caput

8.

Perſicus, quâ mare accipit, utrîque re-
ctis lateribus grande ostium quaſi cer-
uice complectitur: deinde terris in om-
nem partem vastè, & æqua portione cedentibus,
magno littorum orbe pelagus incingens, reddit
formam capitis humani. Arabici, & os arctius, &
latitudo minor est, maior aliquanto recessus, &
multo magis longa latera. Init penitus introrſus-
que dum Ægyptum penè & montem Arabiæ Ca-
ſium attingit, quodam fastigio minus ac minus la-
tus, & quò magis penetrat, angustior. Ab iis quæ
diximus, ad sinum Perſicũ, niſi vbi Chelonopha-
gi morantur, deferta sunt. In ipſo Carmani naui-
gantium dextera poſiti, ſine veſte ac fruge, ſine pe-
core ac ſedibus, piſcium cute ſe velant, carne veſ-
cuntur, præter capita toto corpore hirsuti. Interio-
ra Gedroſi, dehinc Perſæ habitant. Cethis per car-
manios, ſuprà Andanis, & Corios effluunt. In par-
te quæ pelagi ostio aduerſa est, Babyloniorũ fines
Caldeorũque ſunt, & duo clari amnes, Tigris
Perſidi propior, vltior Euphrates. Tigris vt nat⁹
est, ita descendens vſque ad littora permeat: Eu-
phrates immani ore aperto, non exit tantum vn-
de

de oritur, sed & vastè quoque decidit, nec secatur cōtinuo agros, sed latè diffusus in stagna, diūque sedentibus aquis & sine alueo patulis piger: post ubi marginem rupit, verè fluuius est, acceptisq; ripis celer & fremens, per Armenios & Cappadocas occidentem petit, ni Taurus obstat, in nostra maria venturus. Inde ad meridiem auertitur, & primū Syros, tum Arabas ingressus, non perdurat in pelagus, verū ingens modo & nauigabilis inde tenuis riuus despectus emoritur, & nusquam manifesto exitu effluit vt alij amnes, sed deficit. Alterum latus ambit plaga quæ inter vtrūque pelagus excurrit, Arabia dicitur, cognomen Eudæmon, angusta, verū cinnamomi & thuris, aliorūque odorū maximè ferax. Maiorem Sabæi tenent partem ostio proximā & Carmanis, cōtrariam partem Macæ, quæ inter ostia ostenditur, siluæ cautèsq; exasperant. Aliquot sunt in medio insulæ sitæ, Ogyris, quòd in ea Erythræ regis monumentum est, magis clara quàm ceteræ.

ANNOTATIONES

Caput.

VIII.

Perficus Quà mare accipit, vtrinque rectis lateribus grande ostium quasi ceruice complectitur, Deinde terras in omnem partem vastè & æqua portione cedentibus, magno littorū orbe pelagus incingens reddit formam capitis humani] *De sinu Persico ex continuatione Erythæi maris nunc ager Mela proximo capite dixit Rubrum mari aperuisse duos sinus citeriorem Persicum, Vltiorem arabicum, nunc autem*

autem de sinu Persico. Persicus inquit quæ mare accipit, id est, per ostium sinus, utrinque rectis lateribus, id est, non curvis, grande ostium quasi ceruice complectitur intueatur unusquisque chartam. Deinde terris in omnem partem vastè late, & æqua portione cedentibus in omnem partem, id est, tam in Orientem quàm in Occidentem, tã ad Meridiem quàm ad Septentrionem, cedentibus, id est, se abducen-
 tibus, æqua portione, id est, æqualiter magno littorum orbe, id est, circuitu reddit formam capitis humani unusquisque intueatur semper chartam, Arabici & os arctius & latitudo minor est, maior aliquanto recessus, & multo magis longa latera] Arabici sinus os est arctius & latitudo minor, intuere chartas nam latitudo persici multo maior est latitudine Arabici sed Arabici longitudo multo maior, & intimus eius sinus multo angustior Persico, Init penitus introrsusque dum Ægyptum penè & montem Arabiæ Casium attingit] pro penitus lege penitus introrsusque & alia longitudinem sinus arabici ostendunt esse magnam Quodam fastigio minus ac minus latus] id est, quando magis ascendit versus septentrionem arctior semper redditur donec ad angulum perueniat. Ab iis, quæ diximus, ad sinum Persicum nisi ubi chelonophagi morantur, deserta sunt] ab iis. scilicet principio maris rubri Erythæi dicti ad sinum persicum, nisi ubi Chelonophagi, id est, comedentes testudines morantur deserta sunt, nam littora & interiora sunt arenosa. In ipso Carmani nauigantium dextera positi] sinu Carmani nauigantium ad dexteram positi. Interiora Gedrosij dehinc Persæ habitant] versus Septentrionem, sed Gedrosi sunt magis Orientales & boreales persis. Cethis per Carmanios, supra andanis & corios effluunt] in sinum Persicum intellige. In partæ, quæ Pelagi ostio aduersa est] id est, in ostiis Tigris, nam ostia Tigris, opposita sunt ex diametro ostio sinus Persici, sit charta semper præ oculis tuis. In nostra maria] Mediterranea. Et primum Syros, tum Arabas ingressus] fuit Euphrates per Syriam & Arabiam. Alterum Latus ambit plaga, quæ inter utrumque pelagus excurrit] id est inter sinum Persicum & Arabicum. Arabia dicitur cognomen Eudæmon angusta] Arabia est ευδαίμων, id est, felix angusta quidem in nonnullis locis, sed inter ostium Persici maris & Arabici

Arabici satis lata. Maiorem Sabæi tenent partem] isti omnium arabum sunt ditissimi, Ostio proximam] si de Ostio sinus arabici intelligat verum est quod Sabæi sunt illi ostio proximi, sed non Carmanis si intelligat de Ostio sinus persici, falsum erit, quod Sabæi isti ostio sint proximi. Propterea dico, in hoc loco esse mendum honorabile. Quamobrem lege hoc modo. Maiorem Sabæi tenent partem, Ostio proximam & Carmanis contrariam partem Macæ: & tunc lectio erit vera & sensus verus, nam Macæ sunt iuxta ostium sinus Persici Asaborum promontorium & Carmani ex opposito trajecto Ostio. Quæ inter Ostia ostenditur] aliud mendum importunum, nam si, quæ sit pluralis numeri, non erit emendata locutio. si singularis, ad quid referetur si ad tractum terræ? inter ostia certe illam partem Arabiæ non exasperant cautes neque Sylvæ nam est regio felicissima. Propterea hoc modo restituendus est locus, quæ inter Ostia id est, quæ maria inter Ostia. s. sinus Persici & Arabici, ostenduntur Sylvæ cautesque exasperant: quod verum esse comperies si aspexeris chartas. Ogyris] nunc aliter organa, sed hodie à Portugalsibus Ormuz, ditissima insula.

Supplementum.

Bona pars istius sinus Persici est sub imperio regis Persarum tota illa pars quæ ad Arabiam felicem extenditur Arabum, qui olim habebant Sultanos gubernatores, nunc ut credo habet Turcam, ab eo videlicet tempore, quo Turca compactis trivemibus in sinus Arabico navigavit usque ad urbem illam: Diu vocatam ut pugnaret cum Portugalsibus, in hac regione natus & educatus fuit Mahumetus sectæ Agarenorum autor, & hic exercuit mercaturam, & sepultus est. Agareni, qui sunt in littoribus Arabiæ præsertim illi qui sunt è regione Æthiopie sub Ægypto, perpetuo gerunt bellum adversus Æthiops, sed atrocius Agareni qui sunt ad ostium sinus arabici ubi est ciuitas Agarenorum vocata Adem, tota Arabia in duas divisa est regiones in Myrriferam & Thuriferam Myrrifera rursus in duas in myrrificam exteriorem & interiorem, abundant hæ regiones myrra, & Thure & aliis oromatis quæ olim à Venetis ab hac regione exportabantur in alias regiones occidentales nunc vero post repertam à Portugalsibus navigationem in Calicut & alias regiones Indie Orientalis non tam frequens est commercium Venetorum cum arabibus. Ormuz insula

est ad Ostium Persici maris valet plurimum auro & gemmis pretiosissimis Arabes obtinent, frequentatur maxime à Portugalsibus.

Sinus Arabicus.

Cap. 9.

Lterum sinum vndiq; Arabes incingunt: ab ea parte quæ introëuntibus dextra est, vrbes sunt Carræ, & Arabia, & Gadamus: in altera ab intimo angulo prima Beronice, inter Heropoliticum & Scrobilum: deinde inter promontoria Moronenom, & Colaca, Philotheris & Ptolemais: vltra, Arsionoë & alia Beronice: tum sylua quæ hebenum odoréque generat, & manu factus amnis, ideóque referendus, quòd ex Nili alueo dioryge abductus, extra sinum verum inflexus, & non rubri maris pars, bestiis infesta, ideóque deserta est. Partem Candei habitant, hi quos ex facto, quia serpentibus vescuntur, Ophiophagos vocant. Fuere interius Pygmei, minutum genus, & quod pro satis frugibus contra grues dimicando defecit. Sunt multa volucrum, multa serpentum genera. De serpentibus memorandi maximè, quos paruos admodum, & veneni præsentis certo anni tempore ex limo concretarum paludium emergere, in magno examine volantes Ægyptum tendere, atque in ipso introitu finium ab auibus, quas ibidas appellant, aduerso agmine excipi, pugnâque confici traditum est. De volucris præcipuè referenda phœnix semper vnica: non enim coitu concipitur, partúue generatur: sed ybi quingentorum annorum ævo perpetua

perpetua durauit, exaggeratam variis odoribus
struem sibi ipsa incubat, soluiturque, deinde pu-
trescentium membrorum tabe concreescens, ipsa
se concipit, atque ex se rursus renascitur: cum a-
doleuit, ossa pristini corporis inclusa myrrha Æ-
gyptum exportat atque in urbem quam Solis ap-
pellant, fragrantibus nardo bustis inferens, me-
morando funere consecrat. Ipsum promonto-
rium quo id mare clauditur, à Cerauniis saltibus
inuuium est.

AN NOT AT I O N E S

In caput IX.

*De Arabia felici dixi tantū restat de nonnullis dicere, quæ nostro
seculo nondum nota sunt illa tamen sunt vel nullius momenti. Nam
quod de Ibidibus ibi refertur mēdacīa sunt mendacissima, De Phœ-
nicæ aut nescio quis fuerit tam alienus à Iudicio humano, quis tam
insanus aut demens qui volet istis adhibere fidem, de phœnice dice-
re est Gargantuiizare. Sed miror quomodo venerit in mentem ijs
qui hæc scripserunt ut tam audacter hæc scriberent. De Pygmeis
scripsi sententiam strabonis, de Serpentibus Volantibus nihil dixi ne-
que dicturus sum.*

Æthiopia. Caput 10.

Aethiopes vltra sedent, Meroëni habent
terram quam Nilus primo ambitu am-
plexus, insulam facit: pars quia vitæ spa-
tium dimidio ferè quàm nos longius agunt, Ma-
crobij: pars quia ex Ægypto aduenere, dicti Au-
tomolæ, pulchri forma, equi corporis, parùm que
veneratiores, velut optimarum alumni virtutum.
In illis mos est, cui potissimum pareant, specie ac
viribus legere. Apud hos plus auri quàm Persis

est: ideo quòd minus est, præciosius censent. Aere exornantur, auro vincula fontium fabricant. Est locus apparatis epulis semper refertus, & quia vt libet vesci volentibus licet, *ἡλίου τράπεζαν* appellant: & quæ passim apposita sunt, affirmant innasci subinde diuinitus. Est lacus quo perfusa corpora quasi vncta pernitent, bibitur idem, adeo est liquidus, & ad sustinenda quæ incidunt, aut immittuntur infirmus, vt folia etiam proximis decisa frontibus, non innatantia ferat, sed passim & penitus accipiat. Sunt & sæuissimæ feræ, omni colore varij lycaones, & quales accepimus sphingas. Sunt miræ aues cornutæ tragopomones, & equinis auribus pegasi. Cæterum oras ad Eurum sequentibus nihil memorabile occurrat, vasta omnia vastis præcisa montibus, ripæ potius sunt quàm littora. Inde ingens & sine cultoribus tractus: dubium aliquandiu fuit, esset ne vltra pelagus, caperetne terra circuitum, an exhausta fructu sine fine Africa se extenderet: verum si Hanno Carthaginienensis exploratum missus à suis cum per oceani ostia exisset magnam partem eius circunuectus, non se mari, sed commeatu defecisse memoratum retulerat: & Eudoxus quidam auctor nostrorum temporibus, cum Latyrum regem Alexandriæ profugeret, Arabico sinu egressus, per hoc pelagus (vt Nepos affirmat) Gades vsque peruectus est, ideo eius oræ nota sunt aliqua. Sunt autem trans ea quæ modò deserta diximus, muti populi, & quibus pro eloquio nutus est: alij sine sono linguæ,

linguæ, alii sine linguis, alij labris etiam cohærentibus, nisi quòd sub naribus etiam fistula est, per quam bibere auent: sed cum incescit libido vescēdi, grana singula frugum passim nascentium absorbere dicuntur. Sunt quibus ante aduentum Eudoxi adeò ignotus ignis fuit adeoque vsus mirū in modum placuit, vt amplecti etiam flammæ, & ardētia sinu abdere, donec noceret maximè libuerit. Super eos grandis littoris flexus grandem insulā includit, in qua tantum fœminas esse narrant, toto corpote hirsutas, & sine coitu mariū, sua sponte fœcundas, adeò asperis efferisq̃ue moribus; vt quædam cōtineri ne reluctentur, vix vinculis possint. Hoc Hanno retulit, & quia detracta occisis coria pertulerat, fides habitā est. Ultra hūc sinum mons altus, Græci vocant *ἄρ' ὄχμια* perpetuis ignibus flagrat. Ultra montem viret collis longo tractu, longis littoribus obductus, vnde visuntur patentes magis campi, quàm vt prospici possint, Panum, Satyrorūque. Hinc opinio eā fidem cepit, quòd cū in his nihil culti sit, nullæ habitantium sedes, nulla vestigia, solitudo in diem vasta, & silentium vastius, nocte crebri ignes micant, & veluti castra latè saccentia ostenduntur, crepant cymbala & tympana, audiunturque tibiæ sonantes maius humanis. Tūc rursus Æthiopes, nec tam ditæ, vt hi quos diximus, nec ita corporibus similes, sed minores, incultique sunt, & nomine Hesperio. In horum finibus fons est, quem Nili esse aliqua parte credibile est, Nuchul ab incolis dicitur:

& videri potest non alio nomine appellari, sed à barbaro ore corruptius. Alit & flumen & minora quidem eiusdem tamen generis animalia gignēs: alijs omnibus in oceanum vergentibus: solus in mediem regionem ad orientem abit, & quonam exeat, incertum est. Inde colligitur Nilum hoc sō te conceptum, actūque aliquandiu per inuia, & ideo ignotum, iterum se vbi ad Eoa processerit, ostendere: cæterum spatio quo absconditur effici, vt hīc aliò cedere, illinc aliūde videatur exurgere. Catoblepas non grandis fera, verū graue & prægrande caput agrē sustinens, atque ob id in terrā plurimum ore cōuerſa, apud hos gignitur: ob vim singularem magis etiā referenda, quòd cum impetu morsūque nihil vnquam ſequiat, oculos eius vidisse mortiferū. Contra eosdem sunt insulę Gorgones, domus, vt aiunt, aliquando Gorgonum. Ipse terre promontorio, cui *ἑσπερος νεῶς* nomen est, finiuntur.

ANNOTATIONES

In Caput X.

Est hæc Æthiopia sub Ægypto subiecta Presto Ioanni principi Clarissimo & Christianissimo vt volunt ij qui regionem inuiserunt. Mela loquitur de seculo suo, at nos de nostro, de mēsa Solis & alijs mēdaciā sūt mēdaciſſima, de equis de panīs, De Satiris de alijs, quæ in eo sunt capite nihil dicim⁹, nō enim sūt digna quæ referantur.

Atlantici maris insulę, & terminus. Caput. XI.

Nde incipit frons illa, quę in occidentem vergens mari Atlātico abluitur. Prima eius Æthiopes tenent, media nulli: nam aut exusta sunt, aut arenis obducta, aut infesta

feſta ſerpētibus. Exuſtis inſulę appoſitę ſunt quas Heſperidas tenuiſſe memoratur. In arenis mons eſt ſatis de ſe conſurgens , verũ incifis vndique rupibus præceps, inuius, & quò magis ſurgit : exilior: qui quò altius quam conſpici poteſt , vſque in nubila erigitur , cælum & ſydera non tangere modò vertice , ſed ſuſtinere quoque dictus eſt. Contrà fortunatę inſulę abundant ſua ſpõte genitis , & ſubinde alijs ſuper alijs innascentibus nihil ſolicitos alunt beatius quàm alię vrbes exculte. Vna ſingulari duorum fontium ingenio maxime inſignis: alterum qui guſtauere, riſu ſoluuntur in mortem : ita affectis remedium eſt ex altero bibere. Ab eo tractu quẽ ferẽ infeſtant, proximi ſunt Himantopodes, inflexi lentis cruribus, quos ſerre magis quàm ingredi referunt. Deinde Pharuſi, aliquando tendente ad Heſperidas. Hercule dites, nunc inculti, & niſi quò pecore aluntur , admodum inopes. Hinc iam lætiores agri , amœniquę ſaltus. Terotę & Berini ebore abundant. Nigritarum Gerulorũque paſſim vagantium , ne littora quidem infœcunda ſunt, purpura & murice efficaciffimis ad tingendum, & vbiq; quę tinxere clariffima. Reliqua eſt ora Mauritanię exterior, & in finem ſui faſtigiãtis ſe Africę nouiſſim⁹ angulus, iſdẽ opibus, ſed minus diues , cæterũ ſolo etiã ditior , & adeò fertilis etiam , vt frugum genera non cū ſerantur modò benigniſſimè procreet, ſed quẽdam profundat etiam nata. Hic Antęus regnaſſe dicitur, & ſignum quod fabulę clarũ

propius

prorsus ostenditur: collis modicus resupini hominis imagine iacentis, illius, ut incolæ ferunt, tumulus: unde ubi aliqua pars eruta est, solent imbres spargi, & donec effossa repleantur, eueniunt. Hominum pars sylvas frequentant, minus quam quos modò diximus vagi. Pars in urbibus habitant, quarum ut inter paruas opulentissime habentur, procul à mari, Gildano, Dulbritania: propius autem Sala, & Lyxo flumini Iunxo proxima. Ultra est colonia & fluuius Gna, & unde initium fecimus Ampelusia, in nostrum iam fretum vergens promontorium, operis huius atque Atlantici littoris terminus.

ANNOTATIONES

In Caput. XI.

In arenis mons est, satis de se consurgens] *iis mons est Atlas maior, qui hodie est montes claros hispanice. fortunatæ insulæ] Canariæ hodie dictæ septem sunt, & profecto florentes, Sed duæ sunt florentissimæ gran Canaria & Tanarise, Contra fortunatæ insulæ] septem sunt sed tantum hoc seculo duæ sunt in præcio, altera vocatur gran Canaria altera Tanarise, potest fieri quodt èpore Mela abundaret, omnibus rebus necessariis inculta regione, sed hoc seculo minimè, antiquitas multa fabulata est. In primis nemo ausus erat etate Mela transgredi fretum Gaditanum, quomodo igitur poterant scire felicitatem earum? distant enim fere, 1000, miliarium à fretum Gaditano, fontes illi duo sunt confecti satis impudenter à veteribus, de Anteo fabula Gargantuisima. Promontorium Ampelusia ut dixi vocatur hodiæ Caput spartelli.*

FINIS.